MARTIN
AMIS

„Un tur de forță al virtuozității verbale desăvârșite. Uluitor."

RICHARD FORD

Zona de interes

Anansi
CONTEMPORAN

MARTIN
AMIS

„Un tur de forţă al virtuozităţii verbale desăvârşite. Uluitor."
RICHARD FORD

Zona de interes

PANDORA M

Anansi CONTEMPORAN

Table of Contents

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
CONTEMPORAN

MARTIN

AMIS

Zona de interes

Traducere din limba engleză și note de

Mihaela Ghiță

editori:

Magdalena Mărculescu

Silviu Dragomir

fondator:

Ion Mărculescu, 1994

director editorial:

Bogdan-Alexandru Stănescu

redactor:

Alexandra Fusoi

design:

Andrei Gamarț

director producție:

Cristian Claudiu Coban

dtp:

Gabriela Anghel

Titlul original: The Zone of Interest

Autor: Martin Amis

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-328-3

ISBN (PDF): 978-606-978-350-4

ISBN (EPUB): 978-606-978-502-7

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

În preajma vasului jucați,

Spurcate mațe ’n el băgați;

Râioasa broască, ce petrece

O lună ’n somn sub piatra rece,

Ș’asudă un venin avan,

Să fiarbă ’ntâiu ’n vrăjit cazan…

Coadă de șearpe din băltoacă

Să fiarbă ’n vas și să se coacă;

Ochiu de salamandru, păr de liliac,

Un broatec, ș’al năpârcii ac,

De câini limbi, labe de șopârle

Ș’aripi de buhă să s’asvârle…

Solzi de balaur, colți de lup,

Momâi de hârce, bot și trup

De lacomi chiți din mări sărate,

Cucută smulsă pe ’noptate,

Răsaduri dintr’o tissă jună

Tăiate la’un eclips de lună,

Ficat de-ovrei, fiere de țap,

Nas Turc și buze de Arap,

Un deget de prunc sugrumat

De-o târfă, și ’n șanț îngropat,

Cu mațele-unui tigru dres,

Fac terciul lipicios și des…

Răciți cu sânge de babuin!

Atunci e farmec bun și plin.

Căci eu în sânge m’am vârât atât,

Că dacă m’aș opri, întorsul meu

Ar fi, ca mersul înainte, greu.

Macbeth[1]

---

1 W. Shakespeare, Macbeth, în Opere alese, Vol. II, Actul IV, scena I, în românește de Adolphe Stern, Cultura Națională, București, 1922, pp. 73, 78–79.

Capitolul I.
Zona de interes

1. Thomsen: La prima vedere

Știam bine ce e fulgerul; știam ce e trăsnetul. Călit de o manieră demnă de invidiat în treburi de felul acesta, știam și ce e o rupere de nori — ruperea de nori, după care soarele și apoi curcubeul.

Se întorcea din Centrul Vechi cu cele două fete și, de o bucată bună de vreme, pătrunseseră în Zona de Interes. În față, așteptând să le primească, se întindea o magistrală — o colonadă, aproape — de arțari, crengile și frunzele lobate împletindu-li-se deasupra. O după-amiază târzie de miez de vară, cu musculițe care scăpărau delicat… Carnetul meu de însemnări zăcea deschis pe o buturugă, iar boarea îi răsfoia curioasă paginile.

Înaltă, lată în spate și durdulie, cu toate astea sprintenă, într-o rochie albă dantelată care îi venea până la glezne și cu o pălărie crem de paie cu panglică neagră și o geantă de paie care i se bălăbănea pe braț (fetele, tot în alb și ele, aveau aceleași pălării și genți de paie), străbătea goluri de căldură difuză, cafenie, leonină. Râdea — cu capul azvârlit pe spate, așa încât pielea i se întindea pe gâtul încordat. Înaintând în paralel cu ele, reușeam să țin pasul, în sacoul meu din tweed făcut la comandă și pantalonii sport din serj, ținând în mână mapa și stiloul.

În momentul acela, toate trei au traversat aleea din fața Academiei Ecvestre. În timp ce copilele îi dădeau târcoale în joacă, a lăsat în urmă moara decorativă, stâlpul de arminden, spânzurătoarea cu trei laturi, calul de ham priponit într-o doară de pompa de apă din fier, înainte să se facă nevăzută.

În Kat Zet — în Kat Zet I.

Ceva s-a întâmplat la prima vedere. Fulger, tunet, rupere de nori, soare, curcubeu — meteorologia primei vederi.

***

O chema Hannah — doamna Hannah Doll.

La Clubul Ofițerilor, tolănit pe o sofa din păr de cal, înconjurat de ornamente pentru harnașament din alamă și gravuri ecvestre și bând cești de erzaț (cafea pentru cai), i-am spus amicului meu de-o viață Boris Eltz:

— Preț de o clipă m-am simțit iarăși tânăr. Parcă m-a trăsnit dragostea.

— Dragostea?

— Am zis parcă. Ce te uiți așa la mine? Parcă m-ar fi trăsnit dragostea. O senzație de iminență. Știi ce vreau să zic. Ca nașterea unei povești de iubire lungi și minunate. Dragoste romantică.

— Cu déjà-vu și tot restul? Continuă. Reîmprospătează-mi memoria.

— Păi, cum să-ți zic eu… Admirație dureroasă. Dureroasă, îți zic. Și sentimente de umilință și nevrednicie. Ca în cazul tău cu Esther.

— În cazul meu e cu totul altceva, mi-a spus, îndreptând un deget spre mine. Aia e doar atitudine părintească și-atât. O să înțelegi când o s-o vezi.

— Mă rog. Cum spuneam. Pe urmă a trecut și… Și m-am trezit că mă întreb cum ar arăta despuiată.

— Exact ce spuneam, vezi? Eu nu stau niciodată să mă gândesc cum ar arăta Esther dezbrăcată. Dacă s-ar întâmpla aș fi oripilat. Mi-aș feri privirea.

— Și zi așa, Boris, dinspre Hannah Doll ți-ai feri privirea?

— Hm. Cine și-ar fi închipuit că Moș Sugativă ar fi putut pune mâna pe așa o bunăciune?

— Știu. Incredibil.

— Moș Sugativă. Gândește-te, totuși. Sunt convins că bețivan e de când se știe. Dar n-a fost mereu bătrân.

— Fetele trebuie să aibă cât? am făcut eu. Doișpe, treișpe ani? Deci ea e de vârsta noastră. Sau o idee mai tânără.

— Iar Moș Sugativă a lăsat-o gravidă când ea avea, cât… optișpe ani?

— Când era el de vârsta noastră.

— Bun. Bănuiesc că i se poate ierta că l-a luat de bărbat, a spus Boris și a ridicat din umeri. Optsprezece ani. Dar nici nu l-a părăsit, așa-i? Cum îți dă mâna să faci mișto de chestia asta?

— Știu. E greu să…

— Hm. E prea înaltă pentru mine. Și, dacă stau să mă gândesc, și pentru Moș Sugativă e prea înaltă.

Și, pentru a nu știu câta oară, ne-am întrebat unul pe celălalt: De ce și-ar aduce cineva nevasta și copiii într-un loc ca ăsta? Tocmai aici?

— Mediul ăsta e mai pretabil pentru bărbați.

— O, nu știu ce să zic. Sunt femei pe care nu le deranjează. Sunt femei care nu se deosebesc de bărbați. Mătușă-ta Gerda, de pildă. I-ar plăcea la nebunie locul ăsta.

— Mătușa Gerda s-ar putea să consimtă în principiu, am făcut eu. Dar nu s-ar da în vânt după locul ăsta.

— Oare Hannei o să-i placă la nebunie aici, ce crezi?

— Nu pare c-o să se simtă ca peștele în apă.

— Nu, asta așa e. Dar nu uita că e soția neînstrăinată a lui Paul Doll.

— Hm. În cazul ăsta poate c-o să se simtă ca acasă, am spus eu. Eu așa sper. Înfățișarea mea are mai multă trecere la femei care se dau în vânt după locul ăsta.

— …Nici noi nu ne dăm în vânt după locul ăsta.

— Nu. Dar noi ne avem unul pe celălalt, slavă Domnului. Nu e puțin lucru.

— Asta așa e, scumpule. Tu mă ai pe mine, iar eu pe tine.

Boris, prietenul meu de-o viață — emfatic, tenace, chipeș, ca un mic Cezar. Grădiniță, copilărie, adolescență, vacanțele cu bicicleta prin Franța și Anglia și Scoția și Irlanda, călătoria noastră de trei luni de la München la Reggio și de acolo mai departe până în Sicilia. De abia acum, la maturitate, prietenia noastră întâmpinase dificultăți, atunci când politica — istoria — a năvălit în viețile noastre.

— Tu? Tu scapi până la Crăciun. Eu sunt aici până în iunie. De ce nu m-or fi trimis pe mine în est?

A luat o sorbitură, s-a încruntat și și-a aprins o țigară.

— Apropo, șansele tale, frățioare, sunt nule. Unde, de pildă? Dama sare mult prea tare în ochi. Și fii cu băgare de seamă. Moș Sugativă o fi fiind el Moș Sugativă, dar e și comandantul.

— Hm. Chiar și așa. S-au pomenit ele și lucruri mai ciudate.

— S-au pomenit ele și lucruri mult mai ciudate.

Da. Fiindcă acelea erau vremuri în care toată lumea resimțea înșelătoria, nerușinarea sarcastică și ipocrizia năucitoare dindărătul tuturor interdicțiilor.

— Am un soi de plan, am spus eu.

Boris a scos un oftat, iar chipul lui a căpătat o mină absentă.

— Mai întâi o să trebuiască să aștept să văd ce-mi spune unchiul Martin. Pe urmă o să fac prima mișcare. Pion la D4.

După o vreme, Boris a spus:

— Cred că pionul ăla o să dea de belea.

— Tot ce se poate. Dar nu strică să aruncăm o privire atentă.

Boris Eltz și-a luat rămas-bun: era așteptat pe rampă. O lună de serviciu eșalonat la rampă reprezenta pedeapsa din cadrul pedepsei după ce se

încăierase iarăși. Rampa — coborârea din trenuri, triajul, pe urmă drumul cu mașinile prin pădurea de mesteceni până la Micul Sălaș Brun, în Kat Zet II.

— Partea cea mai stranie e selecția, mi-a spus Boris. Ar trebui să vii într-o zi. De dragul experienței.

Am luat prânzul de unul singur la popota ofițerilor (jumătate de pui, piersici și șarlotă; fără vin) și am plecat spre biroul meu de la Buna-Werke. A urmat o ședință de două ore cu Burckl și Seedig, în mare parte axată pe înaintarea anevoioasă a lucrărilor la halele pentru producția de carbid; dar în același timp a devenit limpede faptul că pierdeam lupta apropo de transferarea forței noastre de lucru.

Când s-a înserat, m-am îndreptat spre separeul lui Ilse Grese de la Kat Zet I.

Lui Ilse Grese îi plăcea la nebunie locul ăsta.

***

Am ciocănit în ușa de tablă care se bălăbănea încetișor și am intrat.

Cum te-ai fi așteptat de la adolescenta care încă mai era (împlinea 20 de ani luna următoare), Ilse ședea cocârjată și cu gleznele încrucișate la jumătatea patului, citind o revistă ilustrată; n-a catadicsit să-și ridice privirea de la paginile ei. Uniforma îi era agățată de cuiul din grinda metalică sub care mă piteam în momentul acela; avea pe ea un capot bleumarin scămoșat și șosete gri lăbărțate. Fără să se răsucească, a spus:

— Aha. Îmi miroase a islandez. Îmi miroase a căcănar.

Felul obișnuit al lui Ilse de a se purta față de mine și, probabil, față de toți pretendenții ei consta într-o apatie batjocoritoare. Felul meu de a mă purta față de ea, și față de orice femeie, la început cel puțin, era ostentativ de pedant (îmi perfecționasem această tehnică ca pe o contrapondere la înfățișarea mea, pe care unele, măcar o vreme, o găseau respingătoare). Pe podea zăceau cureaua ei cu tocul pentru

armă și la fel și biciul din piele de bou, răsucit ca un șarpe subțirel dormind.

M-am descălțat. După ce m-am așezat și m-am făcut comod lipindu-mă de spinarea ei încovoiată, i-am bălăngănit peste umăr o amuletă cu parfum de import prinsă de un lanț suflat cu aur.

— E căcănarul islandez. Ce dorește?

— Hm, Ilse, în ce hal e camera ta. Ce e drept, mereu arăți impecabil când ești la muncă. Dar în sfera privată... Și, când vine vorba de alții, ești de-a dreptul maniacă apropo de ordine și curățenie.

— Ce dorește căcănarul?

— Ce se dorește? am făcut eu.

Și am continuat, cu pauze prevenitoare între propoziții.

— Ce se dorește este ca tu, Ilse, să vii pe la mine în jur de 10. Acolo te voi potopi cu coniac și ciocolată și daruri scumpe. Te voi asculta cum îmi povestești despre ultimele tale bucurii și necazuri. Compasiunea mea plină de mărinimie are să-ți restabilească simțul proporției. Asta fiindcă, Ilse, s-a întâmplat, sporadic, ca acest lucru să-ți lipsească. Sau cel puțin așa înțeleg de la Boris.

— ...Boris nu mă mai iubește.

— Nu mai departe de zilele trecute te ridica în slăvi. O să-l iau la o discuție, dacă dorești. O să vii, nădăjduiesc, la 10. După ce-o să avem o discuție și tu o să-ți primești recompensele, are să urmeze un interludiu sentimental. Asta este ceea ce se dorește.

Ilse și-a văzut mai departe de citit — un articol care susținea cu tărie, cu furie chiar, că femeile n-ar trebui sub nicio formă să se radă sau să se epileze în vreun fel pe picioare ori la subsuoară.

M-am ridicat în picioare. A înălțat privirea. Gura lăbărțată și neobișnuit de încrețită și tremurătoare, găvanele unei femei de trei ori mai bătrână, bogăția și vivacitatea părului de un blond-murdar.

— Ești un căcănar.

— Vino la 10. Vii?

— Posibil, mi-a spus, dând pagina. Și posibil să nu.

***

În Centrul Vechi, fondul locativ era așa de rudimentar, încât cei de la Buna fuseseră constrânși să construiască un soi de așezare de internate în suburbiile rurale estice (includea o școală gimnazială și un liceu, o clinică, mai multe magazine, un bufet și un bar, precum și o droaie de gospodine neliniștite). Chiar și așa, n-a durat mult și am găsit o garnitură cât se poate de funcțională de odăi decorate cu creton undeva în susul unei străduțe abrupte, acana de piață. Strada Dzilka nr. 9.

Exista, însă, un neajuns major: aveam șoareci. După mutarea forțată a proprietarilor, locuința fusese folosită pe post de adăpost de ocazie pentru constructori vreme de aproape un an, iar invazia devenise cronică. Cu toate că animăluțele reușeau să nu se arate, aproape că le auzeam constant făcându-și de lucru prin crăpăturile din zid și prin jgheaburi, alergând de colo colo, chițcăind, hrănindu-se, înmulțindu-se...

A doua oară când a venit pe la mine, menajera mea, tânăra Agnes, mi-a lăsat un motan mare, negru cu pete albe, pe nume Max, sau Maksik (pronunțat Maksici). Max era un vânător de șoareci legendar. Avea să-mi fie de ajuns o vizită din partea lui Max o dată la două săptămâni, mi-a zis Agnes; n-avea să zică nu la o farfurioară cu lapte când și când, dar nu era cazul să-i ofer hrană solidă.

N-a trecut mult până când am învățat să-l respect pe acest prădător dibace și discret. Maksik părea înțolit de gală — frac negru-tăciune, barbișon alb perfect triunghiular, ghetre albe. Când se lăsa în jos de șale și-și întindea picioarele din față, labele i se răsfirau drăgălaș, ca niște părăluțe. Și de fiecare dată când Agnes îl sălta în brațe și-l lua cu ea, Max — care-și petrecuse sfârșitul de săptămână cu mine — lăsa în urma lui o tăcere neechivocă.

Într-o asemenea tăcere mi-am pregătit o baie sau, mai bine zis, am colectat (ibric, oale, găleți) apă fierbinte cât pentru o baie și m-am ferchezuit pentru Ilse Grese cu o grijă deosebită. I-am pregătit coniacul și bomboanele, plus patru perechi sigilate de ciorapi rezistenți (căci disprețuia dresurile fine) și am așteptat, privind pe geam la vechiul palat ducal, care se profila pe cerul serii la fel de întunecat ca Max.

Ilse a fost punctuală. Singurul lucru pe care l-a spus, și asta pe un ton vag batjocoritor și profund apatic, în clipa în care a închis ușa în urma ei… a fost doar „Repede“.

***

Din câte îmi puteam da seama, soția comandantului, Hannah Doll, își ducea fetele la școală și le aducea acasă, dar altfel nu ieșea aproape deloc.

N-a luat parte la niciunul dintre cele două thés dansants experimentale; n-a participat la cocteilul de la Secția Politică dat de Fritz Mobius; și n-a mers nici la proiecția de gală a comediei romantice Doi oameni fericiți[2].

În toate împrejurările cu pricina, Paul Doll nu avea încotro și trebuia să se arate. Făcea lucrul ăsta cu aceeași expresie pe față de fiecare dată: aceea a unui bărbat care își înfrânge eroic orgoliul rănit… Avea un fel de a-și rotunji buzele, ca și cum ar fi avut de gând să fluiere — până când (sau cel puțin așa părea) îl năpădea cine știe ce scrupul burghez, iar gura își recăpăta forma de cioc.

Mobius l-a interpelat:

— Fără Hannah, Paul?

M-am tras mai aproape.

— E indispusă, a răspuns Doll. Știi cum e. Acea perioadă proverbială a lunii?

— Vai.

Pe de altă parte, am reușit s-o văd destul de bine, și încă preț de câteva minute bune, prin gardul viu rărit de la celălalt capăt al terenului de sport (în trecere fiind, m-am oprit și m-am făcut că-mi consult notesul). Hannah era pe peluză, supervizând un picnic pentru fetele ei și o prietenă de-a lor — fiica familiei Seedig, eram aproape convins. Încă se

mai scoteau lucruri din coșul de răchită. Nu s-a așezat lângă ele pe covorul roșu, în schimb, când și când, se lăsa pe vine, ca apoi să se ridice la loc în picioare cu o balansare energică a pulpelor.

Dacă nu în privința ținutei, atunci cu certitudine ca siluetă (cu fața ascunsă), Hannah Doll subscria la idealul național al feminității tinerești, impasibilă, provincială și făcută pentru procreare și muncă grea. Mulțumită înfățișării mele, eram beneficiarul unei cunoașteri trupești amănunțite a genului ăstuia de femeie. Săltasem și desfoiasem multe rochițe tiroleze din trei straturi, îndepărtasem multe perechi de pantalonași îmblăniți, azvârlisem peste umăr o droaie de saboți cu ținte.

Eu? Aveam 1,90. Părul îmi era de un alb brumat. Povârnișul flamand al nasului, încrețitura disprețuitoare a gurii, agresivitatea elegantă a bărbiei; îmbinările colțuroase ale maxilarului păreau fixate sub vârtejurile minuscule ale urechilor. Umerii îmi erau drepți și lați, pieptul ca scândura, talia îngustă; penisul extensibil, convențional de gros în stare de repaos (cu un prepuț protuberant), coapsele zdravene ca niște catarge nefasonate, genunchii pătrățoși, gambele michelangiolești, labele picioarelor cu nimic mai puțin flexibile și mai elegante ca palele tentaculare ale mâinilor. Ca să întregească panoplia acestor farmece convenabile și nimerite, ochii mei glaciali erau de un albastru de cobalt.

N-aveam nevoie decât să primesc vorbă de la unchiul Martin, un ordin anume de la unchiul Martin din capitală — și aveam să acționez.

***

— Bună seara.

— Da?

Pe treptele vilei portocalii m-am trezit interpelat de o mică arătare neliniștitoare în haine de lână tricotate gros (vestă și fustă), cu

catarame strălucitoare de argint la pantofi.

— Stăpânul este acasă? m-am interesat.

Știam foarte bine că Doll era în altă parte. Era la rampă cu doctorii, și cu Boris și mulți alții, să întâmpine Trenul Special 105 (iar Trenul Special 105 se anunța problematic).

— Vedeți, am o presantă…

— Humilia? s-a auzit o voce. Ce s-a întâmplat, Humilia?

O dislocare a unei mase de aer puțin mai în spate și iat-o, Hannah Doll, tot în alb și de data asta, scânteind în umbră. Humilia a tușit politicos și s-a retras.

— Doamnă, îmi pare nespus de rău că vă inoportunez, am spus. Mă numesc Golo Thomsen. Mă bucur să vă cunosc.

Deget cu deget, mi-am smuls cu gesturi energice mănușa din șamoa și am întins mâna, pe care mi-a strâns-o.

— Golo? a făcut ea.

— Da. Mă rog, a fost prima mea tentativă de a pronunța Angelus. Am dat chix, după cum se vede. Dar a prins. Gafele pe care le facem ne urmăresc toată viața, nu găsiți?

— …Cu ce vă pot fi de folos, domnule Thomsen?

— Doamnă Doll, am niște vești destul de presante pentru comandant.

— A!

— Nu vreau să dramatizez, dar s-a ajuns la o decizie în Cancelarie într-o privință care știu că este de importanță capitală.

Continua să mă măsoare cu o curiozitate sinceră în privire.

— V-am mai văzut la un moment dat, a spus ea. Îmi amintesc fiindcă nu erați în uniformă. Purtați vreodată uniformă? Cu ce anume vă ocupați mai exact?

— Sunt ofițer de legătură, am spus și am executat o reverență scurtă.

— Dacă e așa de important cum spuneți, bănuiesc că ar fi bine să așteptați. Habar nu am pe unde e.

A ridicat din umeri.

— Doriți niște limonadă?

— Nu… N-aș vrea să vă deranjați pentru mine.

— Pentru mine nu e niciun deranj. Humilia?

În momentul acesta stăteam în lumina trandafirie a camerei principale, doamna Doll cu spatele la șemineu, domnul Thomsen proțăpit dinaintea ferestrei principale, privind pe deasupra turnurilor de pază care delimitau perimetrul și peste devălmășia Centrului Vechi care se interpunea la jumătatea distanței.

— Fermecător. Priveliștea e fermecătoare. Spuneți-mi, am zis, zâmbind trist. Puteți păstra un secret?

Privirea i s-a calmat. Văzută de aproape, avea o înfățișare mai sudică, cu o nuanță mai latină a pielii; iar ochii îi erau de un căprui închis nepatriotic, precum caramelul topit, cu un licăr vâscos.

— Ei bine, pot să păstrez un secret, a spus ea. Atunci când vreau.

— Ce bine. Chestia e că…, am spus, mințind îngrozitor, chestia e că mă preocupă foarte mult interioarele, decorațiunile și designul. Înțelegeți de ce n-aș vrea ca un lucru ca ăsta să răsufle. Nu e o preocupare foarte virilă.

— Bănuiesc că nu.

— Deci a dumneavoastră a fost ideea? La suprafețele din marmură mă refer.

Speram să-i distrag atenția și, în același timp, să-i dau ghes. În clipa aceea, Hannah Doll a prins să discute, să gesticuleze, să se deplaseze de la o fereastră la alta; iar eu aveam ocazia să asimilez informații. Da, în mod limpede era construită la o scară uluitoare; un amplu proiect de coordonare estetică. Iar capul, anvergura gurii, robustețea dinților și a maxilarului, finisajul delicat al obrajilor — pătrățoși, dar eleganți, cu oasele protuberante arcuindu-se în sus.

— Și veranda acoperită? am întrebat-o.

— Aveam de ales între asta și…

Humilia și-a făcut apariția prin ușile deschise cu tava și carafa de piatră și cu două farfurii pline cu pateuri și biscuiți.

— Mulțumesc, Humilia dragă.

Odată rămași din nou singuri, am spus pe un ton blând:

— Slujnica dumneavoastră, doamnă Doll. E cumva Martor?

Hannah a amânat să răspundă până când cine știe ce vibrație domestică, insesizabilă pentru mine, i-a îngăduit să continue, nu neapărat în șoaptă.

— Da, este. Nu-i înțeleg. Are o față cucernică, nu găsiți?

— Chiar așa.

Fața Humiliei era pronunțat nedefinită, și în ceea ce privea genul, și în privința vârstei (un amestec neomogen de trăsături feminine și masculine, de tinerețe și bătrânețe); și totuși, sub ciuful consistent de păr care aducea cu cresonul, radia de o autosuficiență îngrozitoare.

— E de la ochelarii fără rame.

— Câți ani îi dați?

— Ăă… 35?

— Are 50. Părerea mea e că arată astfel fiindcă e convinsă că n-o să moară niciodată.

— Hm. Ei bine, ar fi foarte încurajator dacă ar fi așa.

— Și totul e nemaipomenit de simplu.

S-a aplecat și a turnat în pahare, apoi ne-am așezat amândoi, Hannah pe sofaua capitonată, eu pe un scaun țărănesc de lemn.

— Nu trebuie decât să semneze un document și cu asta basta. E liberă.

— Hm. Pur și simplu să se lepede, cum se zice…

— Da, dar știți… Humilia nici că le-ar putea fi mai devotată celor două fete ale mele. Și la rândul ei are un copil. Un băiat de 12 ani. Care e în grija statului. Și tot ce trebuie să facă este să semneze un formular și poate să se ducă să-l ia. Și n-o face. Refuză.

— Straniu, nu-i așa? Umblă vorba că le place să sufere, din câte aud.

Și mi-am amintit descrierea făcută de Boris unui Martor pe care îl legaseră la stâlp ca să fie biciuit; dar n-aveam de gând s-o desfăt pe Hannah cu ea — felul în care Martorul se ruga să-l bată mai tare.

— Le satisface credința.

— Ca să vezi.

— Se dau în vânt.

Se apropia ora 7, iar lumina roșiatică din încăpere a scăzut deodată și s-a localizat... Repurtasem numeroase izbânzi notabile în etapa asta a zilei, numeroase izbânzi surprinzătoare, când înserarea, încă necontracarată de veioză sau de felinar, pare să confere o înlesnire inefabilă — promisiuni nedeslușite ale unor posibilități stranii ca din vise. Ar fi oare chiar atât de inoportun dacă m-aș muta în tăcere lângă ea pe sofa și, după câteva complimente șoptite, i-aș lua mâna într-a mea și (în funcție de cum ar decurge partea asta) mi-aș lipi delicat buzele de baza cefei ei? Ar fi?

— Soțul meu..., a făcut ea și a tăcut, ca pentru a asculta atent.

Vorbele ei adăstau în aer și, preț de câteva clipe, am fost descumpănit să mi se reamintească un lucru: realitatea tot mai năucitoare că soțul ei era comandantul. Dar m-am sforțat să par în continuare serios și respectuos.

— Soțul meu e de părere că avem multe de învățat de la ei.

— De la Martori? Ce anume?

— O, știți dumneavoastră, a spus ea pe un ton neutru, somnoroasă aproape. Tăria convingerii. Convingerea de nezdruncinat.

— Virtuțile ardorii.

— Toți ar trebui să le posedăm, nu-i așa?

M-am lăsat pe spate pe scaun și am spus:

— Se poate înțelege de ce soțul dumneavoastră le admiră habotnicia. Dar cum rămâne cu pacifismul lor?

— Nu. Evident că nu, a răspuns și a continuat pe același ton înfundat: Humilia refuză să-i curețe uniforma. Sau să-i lustruiască bocancii. Lui nu-i place chestia asta.

— Nu. Sunt convins că nu.

Ajunsă în punctul ăsta, începeam să iau notă de felul în care invocarea comandantului coborâse complet nivelul acestei întrevederi nu doar foarte promițătoare, ci, într-o oarecare măsură, încântătoare de-a dreptul. Așa că am bătut încetișor din palme și am spus:

— Grădina dumneavoastră, doamnă Doll. Se poate? Mă tem că am a vă face o altă mărturisire rușinoasă. Ador florile.

***

Era un spațiu împărțit în două: în dreapta, o salcie, care obtura parțial dependințele scunde și o mică rețea de cărări și alei străjuite de pomi unde, nu încăpea îndoială, fetelor le plăcea să se joace și să se ascundă; în stânga, răzoarele bogate, peluza vârstată, gărduleţul alb — și, dincolo de el, clădirea Monopolului înălțându-se pe ridicătura ei de teren nisipos, și dincolo de ea, primele dâre trandafirii ale apusului.

— Un paradis. Ce lalele splendide.

— Sunt maci, a spus ea.

— Maci, firește. Cele de colo ce sunt?

După alte câteva minute petrecute astfel, doamna Doll, care, de când se afla în compania mea, nu schițase vreun zâmbet, a pufnit într-un râs de surpriză eufonică și-a spus:

— Nu vă pricepeți nici cât negru sub unghie la flori, așa-i? Nici măcar nu… Nu știți nimic despre flori.

— Ba știu ceva despre flori, am făcut eu, poate căpătând primejdios de mult curaj. Și e un lucru pe care mulți bărbați nu-l știu. De ce iubesc femeile așa de mult florile?

— Vă ascult.

— Bun. Florile le fac pe femei frumoase. Când îi ofer unei femei un buchet somptuos, știu c-o s-o facă să se simtă frumoasă.

— …Cine v-a spus lucrul ăsta?

— Maică-mea, Dumnezeu s-o odihnească.

— Ei bine, avea dreptate. Te simți ca o vedetă de cinema. Zile de-a rândul.

Năucit, am spus:

— Iar asta vă face cinste și unora, și altora. Și florilor, și neamului femeiesc.

Și atunci Hannah m-a întrebat:

— Dumneata poți ține un secret?

— Categoric.

— Vino.

Exista, așa credeam, un univers ascuns care se depăna în paralel cu lumea pe care o știam; exista in potentia; ca să ți se îngăduie accesul în el, trebuia să treci prin vălul sau pelicula obișnuitului și să acționezi. Cu pași grăbiți, Hannah Doll m-a condus pe poteca acoperită cu zgură până la seră; iar lumina persista, și oare ar fi fost chiar așa de ciudat s-o zoresc înăuntru și să mă aplec spre ea și să îi adun de pe dedesubt pliurile albe ale rochiei? Ar fi fost? În locul ăsta? Unde totul era permis?

A deschis ușa cu geam și, șovăind în prag, s-a aplecat și a cotrobăit într-un ghiveci aflat pe un raft jos… Ca să fiu sincer, în interacțiunile mele amoroase, de șapte sau opt ani nu mai nutrisem un gând cuviincios (înainte, eram un soi de romantic; dar m-am lăsat). Și, urmărind-o pe Hannah cum își arcuiește trupul în față, cu popoul încordat și un picior formidabil azvârlit în spate ca să se echilibreze, mi-am zis în sinea mea: Asta ar fi un futai colosal. Colosal: așa mi-am zis.

În clipa următoare, îndreptându-se de spate, s-a întors cu fața către mine și a desfăcut palma. Dezvăluind ce anume? Un pachet mototolit de Davidoff: un pachet de cinci țigări. Mai rămăseseră trei.

— Vrei una?

— Nu fumez țigarete, am spus, și am extras din buzunare o brichetă scumpă și o cutie cu țigări de foi elvețiene.

Apropiindu-mă, am scăpărat piatra și am mărit flacăra, ferind-o de vânt cu palma…

Acest mic ritual avea o mare însemnătate socio-sexuală — căci trăiam, ea și cu mine, într-un ținut unde echivala cu un act de coluziune ilicită. Prin baruri și restaurante, în hoteluri, gări, etcetera, vedeai afișe tipărite cu „Femeile sunt rugate să nu folosească tutun“; iar pe străzi era de datoria bărbaților dintr-o anume categorie — mulți dintre ei fumători — să le ocărască pe răzvrătite și să le dea peste țigara dintre degete sau chiar dintre buze.

— Știu că nu se cade.

— Nu-i băgați în seamă, doamnă Doll. Luați aminte la vorbele poetului nostru. Te vei înfrâna, înfrânează-te. Acesta-i veșnicul refren.

— Am constatat că ajută într-o oarecare măsură, a spus ea, când vine vorba de miros.

Ultimul cuvânt îi mai adăsta încă pe buze când am auzit ceva, ceva purtat de vânt… Era un acord neajutorat, tremurat, o armonie ca de fugă în care se împleteau groaza și disperarea omenești. Am rămas complet nemișcați, cu ochii mărindu-ni-se în orbite. Îmi simțeam corpul crispându-se în anticiparea unor motive de alarmă încă și mai cumplite. Însă în clipa următoare s-a așternut o tăcere stridentă, ca bâzâitul unui țânțar în ureche, urmată, jumătate de minut mai târziu, de crescendoul viorilor ce reverbera șovăitor.

Vorbirea nu părea să mai existe. Continuam să fumăm, trăgând fără zgomot în piept.

Hannah a pus cele două mucuri într-o pungă de semințe goală pe care mai apoi a îndesat-o în butoiul de gunoi fără capac.

— Care e desertul tău preferat?

— Hm. Grișul cu lapte, am spus eu.

— Griș cu lapte? Grișul cu lapte e scârbos. Ce părere ai de tarta cu fructe atunci?

— Are meritele ei.

— Cum ai prefera să fii, orb sau surd?

— Orb, Paulette, am răspuns.

— Orb? Orb e de o grămadă de ori mai groaznic. Surd!

— Orb, Sybil, am spus. De orbi le e tuturor milă. Însă nimeni nu-i poate suporta pe surzi.

Mi se părea că mă descurcasem destul de bine cu fetele, în două privințe — extrăgând câteva pachețele cu dulciuri franțuzești și, mai fățiș, mascându-mi surprinderea la aflarea faptului că erau gemene. Nefiind identice, Sybil și Paulette erau doar două surori născute în același timp; însă între ele nu părea să existe nici măcar o legătură de rudenie îndepărtată, Sybil semănând cu mamă-sa, în vreme ce Paulette, mai scundă cu câțiva centimetri, nu se putea împotrivi să împlinească promisiunea sumbră ascunsă în prenumele ei.

— Mămico, a spus Paulette, ce a fost zgomotul ăla îngrozitor?

— O, niște inși care se prostesc. Se prefac că e Noaptea Valpurgiei și caută să bage spaima unii în alții.

— Mămico, a făcut Sybil, cum de tăticul știe de fiecare dată dacă m-am spălat pe dinți?

— Poftim?

— De fiecare dată are dreptate. Îl întreb cum reușește și el îmi zice Tati știe tot. Dar cum de știe?

— Te necăjește, doar. Humilia, azi e vineri, dar hai să le pregătim baia.

— O, mămico. Ne lași zece minute cu Bohdan și Torquil și Dov?

— Cinci minute. Urați-i noapte bună domnului Thomsen.

Bohdan era grădinarul polonez (bătrân, înalt și, firește, foarte slab), Torquil era țestoasa de companie, iar Dov, din câte se părea, era adolescentul care îl ajuta pe Bohdan la treburi. Sub faldurile salciei — gemenele ciucite. Bohdan, o altă ajutoare (o fată din partea locului pe nume Bronislawa), Dov, și Humilia cea pipernicită, Martora…

În timp ce continuam să ne uităm la ei, Hannah a spus:

— A fost profesor universitar de zoologie, de Bohdan zic. La Cracovia. Gândește-te numai. Pe vremuri era acolo. Iar acum e aici.

— Hm. Doamnă Doll, de câte ori veniți în Centrul Vechi?

— O, la fiecare sfârșit de săptămână aproape. Uneori se ocupă Humilia, dar de obicei eu sunt cea care le duce și le aduce de la școală.

— Odăile mele. Încerc să le fac mai plăcute și am rămas în pană de idei. Cel mai probabil e doar o chestiune de drapaje. Mă întrebam dacă ați putea să treceți într-o zi și să vă dați cu părerea.

Profil spre profil. În clipa următoare, față în față.

Și-a încrucișat brațele și a spus:

— Și cum vă închipuiți că s-ar putea organiza așa ceva?

— Nu e nevoie de cine știe ce organizare, nu găsiți? Soțul dumneavoastră n-ar afla niciodată.

Am mers atât de departe fiindcă ceasul petrecut în compania Hannei mă convinsese pe deplin că o femeie ca ea nu avea cum să nutrească nici măcar o fărâmă de afecțiune pentru un bărbat ca el.

— O să vă gândiți?

Mi-a aruncat o căutătură îndeajuns de lungă cât să apuce să vadă cum prinde să-mi înghețe zâmbetul pe față.

— Nu, domnule Thomsen, e o propunere tare nesăbuită… Și nu înțelegi. Chiar dacă așa ți se pare.

S-a tras un pas în spate.

— Intră în casă dacă tot n-ai renunțat să-l aștepți. Poftește. Poți să citești Observatorul de miercuri.

— Mulțumesc. Mulțumesc pentru ospitalitate, Hannah.

— Pentru puțin, domnule Thomsen.

— O să ne revedem, nu, doamnă Doll, de duminică într-o săptămână? Comandantul a avut gentilețea să mă invite.

Și-a încrucișat brațele și a spus:

— În cazul ăsta, ne mai vedem. Pe curând!

— Pe curând.

***

Cu gesturi înfrigurate, Paul Doll a răsturnat conținutul carafei în paharul de coniac. L-a dat peste cap, ca de sete, și și-a mai turnat unul. Peste umăr, a spus:

— Vrei și tu?

— Dacă nu vă e cu supărare, domnule maior, am făcut eu. Ah. Mulțumesc mult.

— Carevasăzică, s-a decis. Pro sau contra? Lasă-mă să ghicesc. Pro.

— Cum de sunteți așa convins?

A făcut câțiva pași și s-a trântit în fotoliul de piele, apoi s-a descheiat la veston cu mișcări repezite.

— Fiindcă chestia asta o să-mi facă mie viața și mai grea. Ăsta pare să fie principiul după care se ghidează. Să-i facem viața și mai grea lui Paul Doll.

— Aveți dreptate, ca de fiecare dată, Herr Kommandant. Eu m-am opus, dar e de așteptat să se ajungă și la asta. Kat Zet III, am dat eu să zic.

***

Pe polița de deasupra șemineului din biroul lui Doll se afla o fotografie înrămată de un metru pătrat, poate, care avea un lustru profesional (fotograful nu era comandantul: data din epoca de dinaintea lui Doll). Fundalul era împărțit categoric în două, într-o parte o strălucire cețoasă și o întunecime densă ca de pâslă în cealaltă. O Hannah foarte tânără stătea în picioare în lumină, în centrul scenei (și chiar era o scenă — un bal? un bal mascat? o scenetă de teatru de amatori?), într-o rochie de seară împodobită cu eșarfă, strângând un mănunchi de flori în brațele înmănușate până la cot; radia de stânjeneala pricinuită de propria-i

încântare. Rochia transparentă era strânsă pe talie, și uite cum ți se dezvăluia totul…

Fotografia data din urmă cu 13 sau 14 ani… iar acum era cu mult mai reușită.

Se zice că e unul dintre cele mai înspăimântătoare fenomene ale naturii: un elefant mascul aflat în perioada de musth. Șiroaie identice de lichid puturos i se preling din canalele de pe tâmple, pătrunzându-i prin colțurile fălcilor. În momentele respective, magnificul animal ia în colți girafe și hipopotami, frânge spinări de rinoceri care se trag în lături înspăimântați. Povestea asta era rut de elefant mascul și alta nu.

Musth: provenea, prin intermediul limbii urdu, din persanul mast sau maest — „îmbătat". Însă pe mine sonoritatea cuvântului mă trimitea cu gândul la „musai". Musai s-o fac. Nu se putea altfel.

***

A doua zi dimineață (era într-o sâmbătă), m-am strecurat afară din Buna-Werke cu o valiză grea și m-am întors la adresa de pe strada Dzilka, unde m-am apucat să răsfoiesc raportul de șantier săptămânal. Acesta includea, fără doar și poate, o tonă de estimări pentru noua facilitate de la Monowitz.

La ora 2 am primit o vizită; și, vreme de 45 de minute, m-am întreținut cu o tânără pe nume Loremarie Ballach. Această întrevedere era în același timp și o despărțire. Era soția lui Peter Ballach, un coleg de-al meu (un metalurg afabil și priceput). Loremarie nu se dădea în vânt după locul ăsta, și nici bărbatu-său. Cartelul autorizase în fine transferarea lui înapoi la Comandamentul Major.

— Să nu-mi scrii, mi-a spus ea în timp ce se îmbrăca. Nu înainte să se termine totul.

M-am întors la lucru. Atâta ciment, atâta cherestea, atâta sârmă ghimpată. Când și când, luam act de ușurarea, dar și de regretul care mă încercau la gândul că Loremarie nu mai era (și avea să trebuiască înlocuită). Donjuanii adulterini aveau un moto: Sedu-o pe nevastă,

ponegrește-l pe soț; iar când mă aflam în pat cu Loremarie, de fiecare dată resimțeam o angoasă nedeslușită apropo de Peter — buzele lui cărnoase, râsul bolborosit, vesta încheiată aiurea.

N-avea să fie valabil și în cazul Hannei Doll. Faptul că Hannah se măritase cu comandantul: nu era un motiv bun să fiu îndrăgostit de ea — dar era un motiv bun să mă culc cu ea.

Mi-am văzut mai departe de lucru, adunând, scăzând, înmulțind, împărțind și tânjind să-i aud motocicleta lui Boris (cu atașul ei îmbietor).

Pe la 8 și jumătate m-am ridicat de la birou cu gând să-mi iau o sticlă de Sancerre din lada frigorifică suspendată.

Max — Maksik — ședea atent și nemișcat pe șipcile albe expuse. În paza lui, reținut într-o doară cu o labă, un șoarece mic și prăfuit. Tremurând, încă în viață, se uita în sus la el și părea că zâmbește — părea că schițează un zâmbet spășit; în secunda următoare, viața l-a părăsit cu un spasm în timp ce Max se uita în altă parte. Să fi fost de vină apăsarea exercitată de gheare? Frica vecină cu moartea? Indiferent care fusese cauza, Max s-a pus numaidecât pe mâncat.

***

Am ieșit și am coborât panta care ducea spre Stare Miasto. Pustie, de parcă ne-am fi aflat sub stare de asediu.

Ce spunea șoarecele? Spunea: tot ce am de oferit, în chip de alinare, de împăciuire, este deplinătatea, desăvârșirea lipsei mele de apărare.

Iar motanul ce spunea? Nu spunea nimic, firește. Glacial, astral, imperial, ținând de o altă ordine, de o altă lume.

Când am revenit în odăile mele, Max ședea lungit pe covorul din camera de lucru. Șoarecele dispăruse, devorat până când nu mai rămăsese nici urmă din el, cu tot cu coadă și restul.

În seara aceea, deasupra nesfârșirii întunecare a stepei eurasiatice, cerul și-a păstrat nuanțele de indigo și vioriu până foarte târziu — culoarea unei vânătăi sub unghie.

Era luna august a anului 1942.

2. Doll: Scheletul

— Dacă Berlinul se răzgândește, a spus apelantul meu, îți dau de știre. Somn ușor, domnule maior. Și dus a fost.

Cum era și de așteptat, incidentul acela oribil de pe rampă mi-a pricinuit o migrenă atroce. Tocmai am luat două aspirine (650 mg; 20:43) și nu încape îndoială că la culcare o să apelez la un Phanodorm. Firește, nicio vorbă care să denote preocupare din partea Hannei. Deși își dădea limpede seama că am fost cutremurat până în măduva oaselor, pur și simplu s-a răsucit pe călcâie înălțând ușor din bărbie — ca și când ar fi vrut să dea de înțeles lumii întregi că necazurile ei erau mai mari decât ale mele…

Ah, ce s-a întâmplat, scumpico? Puștoaicele alea obraznice „îți dau de furcă"? Iarăși nu s-a ridicat Bronislawa la înălțimea așteptărilor? Macii tăi iubiți se încăpățânează să nu înflorească? Vai, mie — atâta tristețe e aproape insuportabilă, zău așa. Am câteva sugestii, comoara mea. Vezi cum e să faci ceva pentru țara dumitale, cucoană! Vezi cum e să ai de-a face cu prădători diabolici de teapa lui Eikel și a lui Prufer! Încearcă dumneata să oferi custodie de protecție pentru 30, 40, 50 000 de oameni!

Apucă-te dumneata, frumoasă doamnă, să faci recepția Trenului Special 105…

Ei bine, nu pot spune că n-am fost avertizat. Sau pot? Am fost pus în gardă, asta așa e, dar în legătură cu o cu totul altă eventualitate. Încordare puternică, urmată de un profund sentiment de ușurare —

apoi, din nou, apăsare extremă. În momentul ăsta ar trebui să mă bucur de câteva clipe de respiro. Dar ce mă așteaptă, odată întors acasă? Alte necazuri.

Konzentrationslager 3, bine zis. Și mă mai mir că simt cum îmi crapă capul!

Sosiseră două telegrame. Înștiințarea oficială, de la Berlin, suna astfel:

25 IUNIE

BOURGET–DRANCY PLEC 01:00 SOS COMPIEGNE 03:40 PLEC 04:40 SOS LAON 06:45 PLEC 07:05 SOS REIMS 08:07 PLEC 08:38 SOS FRONTIERA 14:11 PLEC 15:05

26 IUNIE

SOSEȘTE KZA(I) 19:03 STOP

Parcurgând-o, aveai toate motivele să te aștepți la un transport „ușor“, dat fiind că evacuații aveau să-și fi petrecut doar două zile în tranzit. Așa este, însă prima comunicare era urmată de o a doua, de la Paris:

STIMATE CAMARAD DOLL STOP CA VECHI PRIETEN RECOMAND PRECAUȚIE MAXIMĂ PRV TREN SPECIAL 105 STOP PRICEPEREA DUMITALE PUSĂ GREA ÎNCERCARE STOP CURAJ STOP SALUTĂRI DE LA SACRE COEUR WALTHER PABST STOP

În decursul timpului mi-am format un dicton: Ai dat greș în a te pregăti? Pregătește-te să dai greș! Așa că mi-am făcut planurile în consecință.

Se făcuse 18:57; și eram pregătiți.

Nu poate nimeni să spună că nu am un aer impresionant când sunt pe rampă; pieptul bombat; pumni zdraveni înfipți în șoldurile pe care se mulează pantalonii strâmți de călărie și tălpile cizmelor răsfrânte plantate la cel puțin un metru depărtare. Și uite de ce dispuneam: îl aveam cu mine pe adjunctul meu, Wolfram Prufer, 3 responsabili cu mâna de lucru, 6 medici și tot atâția responsabili cu dezinfecția, Szmul, Sonderkommandoführerul meu credincios, cu detașamentul lui alcătuit din 12 oameni (dintre care 3 vorbeau franceza), 8 Kapos plus echipa de spălători cu furtunul și un detașament de asalt complet din 96 de soldați comandat de căpitanul Boris Eltz, având drept întăriri o unitate din 8 oameni care deserveau mitraliera grea, alimentată cu benzi de cartușe și montată pe un tripod, și cele 2 aruncătoare de flăcări. Apelasem, de asemenea, la a) supraveghetoarea-șefă Grese cu plutonul ei (Grese este de o fermitate exemplară când vine vorba de femeile recalcitrante), și b) „orchestra“ de la momentul respectiv — nu obișnuita babilonie de banjouri, acordeoane și tulnice, ci un „septet“ alcătuit din violoniști de primă mână, de loc din Innsbruck.

(Mă înnebunesc după numere. Ele evocă logică, exactitate și chibzuială. Uneori nu-s prea convins apropo de „unu“ — dacă desemnează cantitate, sau e folosit pe post de… „pronume“? Însă tot schepsisul îl reprezintă consecvența. Și, cum ziceam, eu mă dau realmente în vânt după numere. Numere, numerale, unități. Cifre!)

19:01 s-a făcut anevoie 19:02. Am deslușit toți huruitul înfundat și vibrația șinelor, și în clipa aceea eu, unul, am simțit cum mă năpădește un val de energie și vigoare. Am rămas așa cu toții, perfect nemișcați preț de câteva clipe, siluetele care așteaptă la terminus, la marginea unui podiș a cărui întindere te trimitea cu gândul la o stepă. Șina se întindea până la jumătatea liniei orizontului, unde, în fine, TS 105 a prins fără zgomot contur.

Iată-l apropiindu-se. Cu gesturi stăpânite, mi-am înălțat la ochi binoclul puternic: torsul cu umeri înalți al locomotivei, cu ochiul ei unic, cu ciocul ei turtit. În clipa aceea, trenul se înclina într-o parte în timp ce urca panta.

— Vagoane de călători, am spus.

Nu era ceva nemaiîntâlnit când venea vorba de transporturile din vest.

— Ia stați, am făcut eu. „3 classes“…

Vagoanele se înșirau înclinate, vagoane în nuanțe de galben și brun, Première, Deuxième, Troisième — JEP, NORD, La Flèche d’Or. Profesorul Zulz, medicul nostru șef, a spus sec:

— Trei clase? Mă rog, știi cum sunt francezii. Tot ce fac, fac în stil mare.

— Foarte adevărat, domnule profesor, am replicat. Până și felul în care arborează steagul alb are un anume — un anume je ne sais quoi. Nu găsiți?

Doctorul a scos un hohot de râs satisfăcut și a spus:

— Ești dat dracului, Paul. Touché, Kommandant.

O, da, ne persiflam și zâmbeam colegial, dar fiți convinși: eram pregătiți. I-am făcut un semn cu dreapta căpitanului Eltz, timp în care soldații — cărora li se dăduse ordin să se tragă în spate — și-au ocupat pozițiile în lungul liniei de garare. Săgeata de Aur a tras la peron, a încetinit și a oprit cu un oftat pneumatic fioros.

Între noi fie vorba, au dreptate cei care susțin că 1 000 la fiecare tren e cea mai rezonabilă formulă empirică (și că 90% dintre ei o să fie selectați pentru „Stânga"). Cu toate astea, intuiam deja că principiile statornicite n-o să-mi fie de cine știe ce folos în cazul de față.

Primii care au coborât n-au fost obișnuitele siluete tropăitoare de soldați și jandarmi, ci un contingent răzleț de „intendenți" de vârsta a doua cu un aer uluit (purtau banderole albe pe mânecile costumelor lor civile). Dinspre locomotivă a răzbătut un ultim icnet istovit, apoi scena s-a cufundat în tăcere.

Ușa de la un alt vagon s-a dat în lături. Și cine a coborât? Un băiețel de vreo 8 sau 9 ani, într-un costum de marinar, cu niște pantaloni evazați extravaganți; apoi un domn în vârstă într-un cojoc de astrahan; și pe urmă o siluetă de cotoroanță cocârjată peste mânerul din sidef al unui baston de abanos — până într-atât încât bățul era prea înalt pentru ea și era nevoită să întindă brațul în sus ca să nu-i alunece palma de pe măciulia lucioasă. În clipa aceea s-au deschis și ușile de la celelalte vagoane și s-au dat jos și ceilalți pasageri.

Ei bine, la momentul acela rânjeam cu gura până la urechi și clătinam din cap, înjurându-l în gând pe țicnitul ăla bătrân de Walli Pabst — limpede fiind de-acum că telegrama lui de „avertizare" nu fusese altceva decât o farsă!

Un transport de 1 000? Asta-i bună, de abia dacă erau 100 de toți. Cât despre Selektion: cu foarte puține excepții aveau fie sub 10 ani, fie peste 60; și până și cei tineri dintre ei fuseseră, ca să zic așa, selectați deja.

Uite. Bărbatul ăla de 30 de ani e bine legat, e adevărat, dar are și un picior diform. Fătuca aia zdravănă e întruchiparea sănătății, nu încape îndoială, și cu toate astea e gravidă. În rest, oriîncotro te uiți — corsete pentru coloană, bastoane albe.

— Ei bine, domnule profesor, apucați-vă de treabă, l-am luat eu peste picior. O punere la încercare a priceperii dumneavoastră de prognostician.

Zulz, firește, mă privea cu ochi scăpărători.

— Fiți fără teamă, mi-a spus. Esculap și Panacea îmi vor sări în ajutor. Sacră și curată îmi voi păstra arta și îmi voi conduce viața. Așa să mă călăuzească Paracelsus.

— Uite ce vă propun eu. Întoarceți-vă la Ka Be, i-am sugerat, și operați puțină selecție pe-acolo. Sau luați cina devreme. În seara asta e rață fiartă.

— Eh, a făcut el, scoțându-și plosca din buzunar. De-acum ne-am apucat. Vrei o dușcă? E o seară minunată. O să-ți țin de urât, dacă-mi permiți.

I-a trimis la plimbare pe stagiari. La rândul meu, i-am dat ordine căpitanului Eltz și mi-am redus efectivele, păstrând doar un pluton din 12 oameni, 6 Sonderi, 3 Kapos, 2 tehnicieni specializați în dezinfecție (o precauție înțeleaptă, avea să se vădească!), cei 7 violoniști și supraveghetoarea-șefă Grese.

Tocmai în clipa aceea, bătrânica gheboșată s-a desprins de pâlcul de nou-sosiți care se învârteau șovăitori de colo colo și s-a apropiat șontâc-șontâc de noi cu o viteză descumpănitoare, asemenea unui crab zorit. Tremurând toată de furie prost stăpânită, a spus (într-o germană cât de poate de corectă):

— Dumneata ești șeful aici?

— Da, doamnă.

— Dumneata îți dai seama, a făcut ea, cu maxilarul tremurând, îți dai seama că n-a existat vagon-restaurant în trenul ăsta?

Nu cutezam să mă uit în ochii lui Zulz.

— N-a existat vagon-restaurant, ziceți? Ce barbarie.

— Niciun fel de servire. Nici măcar la clasa I!

— Nici la clasa I măcar? Strigător la cer.

— N-am mâncat decât mezelurile pe care le aduseserăm cu noi. Și a fost cât pe ce să rămânem fără apă minerală!

— Incredibil.

— …De ce râdeți? Vă văd că râdeți. Ce găsiți de râs?

— Înapoi, doamnă, vă rog, m-am stropșit la ea. Supraveghetoare-șefă Grese!

Și astfel, în timp ce bagajele erau stivuite lângă cărucioare și în timp ce călătorii erau încolonați într-un șir ordonat (Sonderii mei plimbându-se printre ei și șoptind cu glas scăzut Bienvenu, les enfants, Etes-vous fatigué, Monsieur, après votre voyage?), gândul mi-a fugit, amuzat, la bătrânul Walther Pabst. Luptaserăm cot la cot în Rossbach Freikorps. Ce pedepse viguroase, răsunătoare le-am aplicat poponarilor roșii în München și Mecklenburg, în bazinul Ruhrului și în Silezia Superioară, și în ținuturile baltice ale Letoniei și Lituaniei! Și de câte ori, în anii lungi petrecuți în închisoare (după ce ne-am reglat socotelile cu trădătorul ăla de Kadow în afacerea Schlageter[3] din ’23), nu ședeam în capul oaselor în celulă și, între două partide interminabile de brag, discutam, la lumina pâlpâitoare a lumânării, subtilități filosofice!

M-am întins după portavoce și-am spus:

Bun-venit tuturor. Bun, n-are rost să vă duc cu preșul. Sunteți aici ca să vă recuperați și după aia pe-aici vi-e drumul spre ferme, unde o să vi se asigure condiții decente la schimb pentru muncă cinstită. N-o să avem cine știe ce pretenții de la micuțul ăla, tu, cel de colo, în costum de marinar, sau de la dumneata, domnule, cu cojocul dumitale elegant de astrahan. Fiecare după talentele și competențele lui. Corect așa? În regulă! Numărul 1, o să vă conducem la saună pentru un duș cald înainte să vă instalați în camere. E un drum scurt cu mașina prin pădurea de mesteceni. O să vă rog să vă lăsați geamantanele aici. O să vi le puteți recupera odată ajunși la casa de oaspeți. O să vi se servească numaidecât ceai și sandviciuri cu brânză, iar mai încolo o tocană fierbinte. Să purcedem!

Ca un gest în plus de bunăvoință, i-am întins portavocea căpitanului Eltz, care a făcut un rezumat al spuselor mele în franceză. Apoi, aproape firesc, parcă, ne-am potrivit pașii, bătrâna arțăgoasă, desigur, rămânând pe rampă, urmând ca supraveghetoarea-șefă Grese să se ocupe de ea într-o manieră corespunzătoare.

Iar eu îmi ziceam în gând: de ce nu e de fiecare dată așa? Și ar fi fost, dacă aș fi fost lăsat să fac lucrurile cum știam eu. O călătorie confortabilă urmată de o primire prietenoasă și demnă. Ce nevoie aveam, zău așa, de ușile trântite de la vagoanele alea pentru vite, de reflectoarele cu arc orbitoare, de răcnetele alea îngrozitoare (Afară! Ieșiți! Repejor! Mai repede! MAI REPEDE!), de câini, de bastoane și de bice? Și cât de civilizat părea KL în văpaia care se întețea a amurgului, și ce somptuos scânteiau mestecenii. În aer plutea, în treacăt fie spus, mirosul specific (și câțiva dintre nou-sosiții noștri îl adulmecau cu mici smucituri ale capului), însă după o zi cu vânt și presiune atmosferică crescută, nici măcar asta nu era ceva ne…

Uite-l, camionul ăla nenorocit, blestemat, de mărimea unei furgonete pentru transportul mobilei, și cu toate astea fără doar și poate barbar — ghiolbănesc și alta nu — ca aspect, cu arcurile scârțâind și țeava de eșapament dând zgomotos rateuri, cotropit de rugină, cu prelata verde fâlfâind, în timp ce șoferul se deslușea din profil, cu un chiștoc în gură și brațul tatuat atârnându-i pe geamul cabinei. A frânat violent și a derapat, oprindu-se cu o smucitură la trecerea peste șine, cu roțile gemând, suspendate în aer. În clipa următoare s-a povârnit revoltător spre stânga, apărătoarea laterală dinspre mine s-a înfoiat și s-a ridicat, și — preț de 2 sau 3 secunde înfiorătoare — încărcătura dinăuntru s-a dezvăluit privirii.

Priveliștea îmi era la fel de familiară ca ploaia de primăvară sau ca frunzele toamnei: nimic altceva decât deșeurile firești rezultate de la KL1, aflate în drum spre KL2. Dar, firește, parizienii noștri au scos un urlet tânguitor — Zulz și-a înălțat din reflex antebrațele ca și când ar fi vrut să-l pareze și până și căpitanul Eltz a întors cu o smucitură capul spre mine. Puțin lipsise să pierdem tot transportul…

Acum, între noi fie vorba, nu ajungi departe în branșa Arestului Preventiv dacă nu știi să fii pe fază și să dai dovadă de niťică prezență de spirit. Mulți alți Kommandanten, sunt convins, ar fi îngăduit ca lucrurile să degenereze și să ia o întorsătură neplăcută, fără doar și poate. Paul Doll, însă, e de un cu totul alt calibru. Cu 1 singur gest și fără să spun 1 cuvânt, am dat ordinul. Nu soldaților mei, nici vorbă: muzicanților!

Scurtul interludiu de trecere a fost foarte chinuitor, recunosc, dat fiind că primele acorduri ale viorilor n-au făcut decât să replice și să întărească vaietul acela deznădăjduit, tremurător. Însă în clipa

următoare melodia s-a impus; camionul jegos cu prelatele lui fâlfâitoare s-a hurducat eliberându-se dintre șine și a pornit-o la vale pe șoseaua în curbă (pierzându-se curând din vedere); iar noi ne-am văzut mai departe de drum.

Era exact cum intuisem: oaspeții noștri erau cu desăvârșire incapabili să asimileze ceea ce văzuseră. Mai târziu am aflat că erau locatarii a 2 așezăminte de lux, un azil de bătrâni și un orfelinat (ambele finanțate de cei mai nerușinați șarlatani din câți există, familia Rothschild). Parizienii noștri — ce știau ei despre ghetouri, despre pogromuri, despre razii? Ce știau ei despre nobila mânie a poporului?

Cu toții înaintam ca pe vârfuri — da, am traversat pădurea de mesteceni în vârful picioarelor, lăsând în urmă trunchiuri de un gri argintiu…

Coaja mestecenilor care se jupuia, Micul Sălaș Brun cu gardul lui din țăruși și ghivecele cu mușcate și gălbenele, vestiarul unde erau dezbrăcați, camera. M-am răsucit pe călcâie cu un gest teatral în secunda în care Prufer a dat semnalul și am știut că ușile fuseseră zăvorâte etanș.

Ei, de-abia acum e mai bine. Aspirina numărul 2 (650 mg; 22:43) își face lucrarea, truda consolatoare, de abluțiune. Chiar este proverbialul „leac-minune“ — și aud că n-a existat nicicând un remediu patentat mai ieftin. Binecuvântați fie IG Farben[4]! (Să nu uit: de dat comandă de niște șampanie din cea mai bună pentru duminică, pe 6, ca să le gâdil la orgoliu pe Frauen Burckl și Seedig — și pe Frauen Uhl și Zulz, ca să nu mai vorbesc de biata Alisz Seisser. Și presupun că o să trebuiască să-l invităm pe Angelus Thomsen, având în vedere cine e.) Constat că și coniacul ăla Martell, când e ingurgitat în cantități generoase, dar nu nesăbuite, are un efect salutar. Unde mai pui că alcoolul astringent îmi mai calmează gingiile care mă mănâncă de simt că înnebunesc.

Deși sunt un om care știe de glumă, e limpede că o să trebuiască să-l iau deoparte la o discuție pe Walther Pabst. În plan financiar, TS 105 a fost ceea ce s-ar numi o catastrofă. Cum justific eu mobilizarea unui detașament de asalt complet (cu aruncătoare de flăcări cu tot)? Cum motivez folosirea costisitoare a Micului Sălaș Brun — când, în mod normal, ca să gestionezi o încărcătură atât de inconsistentă, ai apela la metoda utilizată de supraveghetoarea-șefă Grese în cazul bătrânicii ăleia cu bastonul din abanos? Bătrânul Walli, nu încape îndoială, o să invoce dictonul „dinte pentru dinte“: încă își mai muncește creierii din

pricina farsei ăleia de la cazarma din Erfurt cu plăcinta cu carne și țucalul.

Firește, e o pacoste teribilă să trebuiască să numeri fiecare firfirel cum o facem noi. Să luăm de pildă trenurile. Dacă banii n-ar fi o problemă, din partea mea toți transportații n-ar avea decât să ajungă aici călătorind la couchettes. Treaba asta ne-ar ușura subterfugiul, sau ruse de guerre, dacă doriți (căci vorbim de un război aici, nu încape vorbă). E fascinant că prietenii noștri din Franța au văzut ceva ce le-a fost peste putință să înțeleagă: o evocare — dar și o recunoaștere — a radicalismului orbitor al KL. Din păcate însă, nu poți să-ți „pierzi mințile" și să arunci cu banii în stânga și-n dreapta de parcă „ar pica din cer".

(NB. Nu s-a folosit deloc benzină, și asta sigur intră la economii, fie ele și neînsemnate. De obicei, cei trimiși în Dreapta merg pe jos până la KL1, înțelegeți, în vreme ce coloana din Stânga pleacă spre KL2 în camioanele Crucii Roșii și cu ambulanțele. Dar cum aș fi putut eu să le conving pe acele Pariserinnen să urce într-un vehicul, după ce văzuseră camionul ăla afurisit? O economie foarte mică, de acord, dar pic cu pic gârlă îți face. N-am dreptate?)

— Intră! strig eu.

Era Albinuța Cucernică. Pe tava cu ciucuri: un pahar cu vin de Burgundia și un sandvici cu șuncă. Ei, poftim!

— Dar eu voiam ceva fierbinte, am făcut eu.

— Îmi cer iertare, domnule, nu avem decât asta pentru moment.

— Muncesc ca un câine, știi asta…

Pradă agitației, Humilia s-a apucat să facă loc pe masa joasă din dreptul șemineului. Trebuie să mărturisesc, pentru mine e un mister cum o femeie atât de tragic de slută își poate iubi Creatorul. E de la sine înțeles că lângă un sandvici cu șuncă cel mai bine merge o halbă de bere înspumată. Ne scăldăm cu toții în lăturile astea franțuzești, când tot ce-ți poți dori mai mult e o carafă cinstită de Kronenbourg sau de Grolsch.

— Dumneata ai pregătit astea sau Frau Doll?

— Domnule, Frau Doll s-a dus la culcare acum un ceas.

— Măi să fie. Încă o sticlă de Martell și poți pleca.

Și, colac peste pupăză, anticipez că proiectul noului KL3 va veni la pachet cu nesfârșite complicații și cheltuieli. Unde sunt materialele? Dobler o să aloce fonduri îndestulătoare? Nimeni nu e interesat să audă despre opreliști, „împrejurările obiective“ nu preocupă pe nimeni. Programările transporturilor pe care mi se cere să le accept luna viitoare sunt fantasmagorice de-a dreptul. Și, ca și când n-aveam și așa „destule pe cap“, cine s-a găsit să-mi telefoneze, în crucea nopții, dacă nu Horst Blobel de la Berlin? Consemnul despre care a lăsat să se înțeleagă m-a făcut să mă treacă fiori reci pe șira spinării. Am auzit eu bine? Mi-este peste putință să execut un asemenea ordin cât timp Hannah rămâne în KL. Dumnezeule mare! O să fie un coșmar.

— Ești o fetiță cuminte, i-am spus lui Sybil. Astăzi te-ai spălat pe dinți.

— Cum ți-ai dat seama? E de la cum îmi miroase gura?

Grozav îmi mai place când își ia mina aia jignită și perplexă așa de dulce!

— Vati știe tot, Sybil. Ai încercat să-ți aranjezi și părul. Nu sunt supărat! Mă bucur să văd că mai e totuși cineva care se îngrijește puțin de felul cum arată. Și nu trândăvește cât e ziua de lungă într-un capot soios.

— Acum pot să plec, Vati?

— Carevasăzică în dimineața asta porți chiloței roz.

— Ba nu. Sunt albaștri!

O tactică abilă — să o mai dai și în bară din când în când.

— Dovedește-o, am făcut eu. A-ha! Greșesc și cei mai luminați.

S-a statornicit o eroare pe care vreau s-o tranșez din capul locului: ideea potrivit căreia Schutzstaffel, garda pretoriană a Reichului, e alcătuită îndeobște din oameni proveniți din rândurile proletariatului și din Kleinburgertum. Ce e drept, e posibil să fi fost adevărat în cazul SA-ului, la începuturi, dar n-a fost niciodată valabil când vine vorba de SS — ale cărui registre cu membri te trimit cu gândul la un extras din Almanach de Gotha[5]. O, jawohl: arhiducele de Mecklenburg; prinții de Waldeck, von Hassen și von Hohenzollern-Emden; conții Bassewitz-

Behr, Stachwitz și von Rodden. Cum să zic, aici, în Zona de Interes, pentru scurtă vreme, am avut chiar propriul nostru baron!

Aristocrații și, în egală măsură, intelighenția, universitarii, avocații, antreprenorii.

Am vrut doar să lămuresc chestia asta din capul locului fără să se facă atâta caz.

— Deșteptarea e la 3, a spus Suitbert Seedig, iar până la Buna sunt 90 de minute de mers întins. Sunt epuizați dinainte să fi pornit la drum. Încetează lucrul la 6 și ajung înapoi la 8. Cărându-și răniții. Spuneți-mi, domnule maior, cum ne putem aștepta să fie buni de ceva?

— Da, da, am făcut eu.

Prezenți și ei la discuție, în biroul meu încăpător și bine utilat din Corpul Principal al Administrației (CPA), erau Frithuric Burckl și Angelus Thomsen.

— Dar cine o să plătească, dacă nu te superi că întreb?

— Farben, a răspuns Burckl. Comitetul Director a fost de acord.

Auzind lucrul ăsta, m-am mai însuflețit puțin.

Seedig a spus:

— Dumneavoastră, Herr Kommandant, nu vă revine decât sarcina să furnizați deținuții și gardienii. Și, firește, securitatea generală va rămâne în continuare în seama dumneavoastră. Farben va suporta construcția și cheltuielile de exploatare.

— Măi să fie, am făcut eu. Un concern celebru pe plan mondial având propriul său Konzentrationslager. Unerhört![6]

— O să asigurăm și mâncarea — din surse independente, a ținut Burckl să precizeze. N-o să fie niciun du-te-vino între noul amplasament și KL1. Și, drept urmare, n-o să fie cazul de tifos. Sau, cel puțin, așa sperăm.

— Ah. Tifosul. Asta-i problema principală, nicht? Cu toate că situația s-a ameliorat, mă gândesc, după selecția drastică de pe 29 august.

— Continuă să moară, a spus Seedig, într-un ritm de 1 000 pe săptămână.

— Hm. Uite ce e. Aveți de gând să măriți rațiile?

Seedig și Burckl au schimbat căutături tăioase. Îmi era limpede că nu erau pe aceeași lungime de undă în privința asta. Burckl s-a răsucit în scaun și-a spus:

— Da, eu unul aș pleda pentru o creștere modică. De 20 la sută, să zicem.

— 20 la sută!

— Da, domnule, 20 la sută. O să le sporească puterea și o să reziste puțin mai mult. E evident.

A fost rândul lui Thomsen să intervină.

— Cu tot respectul, domnule Burckl — aria dumneavoastră de competență o reprezintă comerțul, iar dr. Seedig este inginer chimist. Herr Kommandant și cu mine nu ne permitem să fim într-o atare măsură de pragmatici. Nu cutezăm să pierdem din vedere celălalt obiectiv al nostru. Obiectivul politic.

— Exact asta voiam și eu să spun, am zis. Și apropo: în privința asta, Reichsführerul SS și cu mine suntem de aceeași părere.

Am izbit cu palma în tăblia biroului.

— Nu vom tolera cocoloșelile.

— Amin, mein Kommandant, a spus Thomsen. Nu suntem la sanatoriu aici.

— Ce tot atâta răsfăț? Ce-și închipuie că e aici? Vreun soi de casă de odihnă?

În lavaboul de la Clubul Ofițerilor peste ce dau? Un exemplar din Der Sturmer. În treacăt fie spus, publicația respectivă a fost interzisă de ceva vreme în KL, și asta din ordinul meu. Cu accentul pus, în mod dezgustător și isteric, pe rapacitatea carnală a evreului de sex bărbătesc, Der Sturmer, părerea mea, a provocat un mare prejudiciu antisemitismului. Poporul are nevoie să vadă tabele, diagrame,

statistici, dovezile științifice — și nu o caricatură cât toată pagina înfățișându-l pe Shylock bălosind, vorba aceea, la Rapunzel. Și nu sunt nici pe departe singurul de părerea asta. Este politica promovată chiar de către Reichssicherheitshauptamt[7].

La Dachau, unde mi-am început ascensiunea meteorică în ierarhia asigurării pazei, în cantina deținuților a fost montată o vitrină cu numere din Der Sturmer. Treaba asta avut un efect stimulator asupra elementelor infracționale și răbufneau adesea violențe. Frații noștri evrei reușeau să se fofileze în felul lor specific, cu șpăgi — dat fiind că toți erau putred de bogați. În plus, în mare măsură erau persecutați de coreligionarii lor, și în special de Eschen, șeful de bloc.

Evreii erau conștienți, firește, că pe termen lung această fițuică ordinară servea cauzei lor mai degrabă decât să-i dăuneze. Aici îmi permit să fac următoarea paranteză: este un fapt bine știut că redactorul-șef de la Der Sturmer e el însuși un evreu; și tot el scrie articolele cele mai incendiare care se publică acolo. Și cu asta am spus tot.

Știți, Hannah fumează. Oh, ja. A, câh. Am dat peste un pachet gol de Davidoff în sertarul în care își ține lenjeria. Dacă servitorii scapă o vorbă, curând o să se ducă vestea că nu sunt în stare să-mi stăpânesc nevasta. Angelus Thomsen e un ciudat. E un om de nădejde, presupun, dar e ceva nerușinat și stânjenitor în felul cum se poartă. Mă întreb dacă n-o fi fiind cumva vreun invertit (fie el și profund reprimat). O fi deținând un rang onorific sau totul depinde de „relația“ lui? Straniu, fiindcă nu e om mai detestat decât Eminența Brună. (Să nu uit: camionul, de-acum încolo, să urmeze ruta mai ocolită, pe la nord de Colibele de Vară.) Te calmează și își amorțește gingiile, dar coniacul mai are și o a treia calitate: aceea de afrodiziac.

Ach, nu-i nimic în neregulă cu Hannah pe care să nu-l poată lecui bătrânii 15 centimetri. Atunci când, după 1 ultim pahar sau 2 de Martell, o să-mi croiesc drum spre dormitor, ar trebui să se arate corespunzător de promptă în a se achita de îndatoririle de soție. Dacă îmi vine cu vreo aiureală, pur și simplu o să invoc numele acela magic: Dieter Kruger!

Căci sunt un bărbat normal cu nevoi firești.

…Eram în drum spre ușă când m-a străfulgerat un gând neplăcut. Nu știu cum se face că n-am văzut încă raportul financiar pentru Trenul Special 105. Și am plecat de la Micul Sălaș Brun în seara aia fără să-i dau instrucțiuni precise lui Wolfram Prufer să îngroape resturile în Lunca Primăvăratică. Era atât de tâmpit încât să aprindă un incinerator Topf & Sons cu 3 retorte ca să se descotorosească de o mână de copii și de ramoliți? Imposibil! Nu. Nu. Minți mai luminate ar fi avut ultimul cuvânt. Prufer ar fi ascultat de 1 dintre lucrătorii mai vechi. De Szmul, de pildă.

Of, Doamne, ce tot bâigui aici? Dacă Horst Blobel a vorbit serios, atunci oricum o să trebuiască să iasă naibii toți în scripte.

Bag seamă că ar fi bine să rumeg puțin la chestia asta. O să dorm în garderob, ca de obicei, și o s-o abordez pe Hannah dimineață. 1 din alea când te strecori lângă ele când sunt calde și somnoroase, și-ți faci loc, vârându-te în sufletul lor și mai apoi în ele. N-o să accept nicio abureală. Iar pe urmă amândoi o să fim într-o dispoziție excelentă pentru mica noastră sindrofie de aici, de la vilă!

Căci sunt un bărbat normal cu nevoi firești. Sunt perfect normal. Asta nu pare să înțeleagă nimeni.

Paul Doll este cu desăvârșire normal.

3. Szmul: Sonder

Ihr seit achzen johr, șoptim, und ihr hott a fach.

A fost odată ca niciodată un împărat, iar împăratul i-a dat poruncă vrăjitorului său favorit să-i făurească o oglindă fermecată. Oglinda asta nu-ți reflecta chipul. Îți reflecta sufletul — îți arăta cine erai cu adevărat.

Vrăjitorul nu se putea privi în ea fără să ferească ochii. Împăratul nu se putea privi în ea. Curtenii nu îndrăzneau să se privească în ea. I s-a făgăduit un cufăr de galbeni oricărui locuitor al acestui pașnic ținut care se putea uita la ea preț de 60 de secunde fără să-și ferească privirea. Și nimeni n-a reușit.

Părerea mea e că acea oglindă este KZ. KZ este acea oglindă, dar cu o diferență. Nu ai cum să-ți ferești privirea.

Noi suntem Sonderkommando[8], das SK, Brigada Specială, și suntem oamenii cei mai triști din lagăr. De fapt, suntem oamenii cei mai triști din câți au existat vreodată pe lume. Și dintre toți acești oameni nemaipomenit de triști, eu sunt cel mai trist. Lucru demonstrabil, cuantificabil, chiar. Sunt, de departe, primul număr matricol, cel mai mic — cel mai vechi.

Pe lângă faptul că suntem oamenii cei mai triști din câți au existat vreodată, suntem și cei mai dezgustători. Și cu toate astea, cazul nostru e unul paradoxal.

E greu de înțeles cum de putem fi atât de dezgustători pe cât nu încape îndoială că suntem, când noi nu facem niciun rău.

S-ar putea argumenta că, una peste alta, facem și un mic bine. Chiar și așa, suntem incredibil de dezgustători și deopotrivă de triști.

Aproape toată munca noastră se desfășoară printre morți, cu foarfecele industriale, cu cleștii și maiurile, cu gălețile cu deșeuri de motorină, cu canciocurile și concasoarele.

Însă ne mișcăm și printre cei vii. Le spunem: Viens donc, petit marin. Accroches ton costume. Rappelles-toi le numéro. Tu as quatre-vingt-trois! Și le mai spunem: Faites un noeud avec les lacets, Monsieur. Je vais essayer de trouver un cintre pour votre manteau. Astrakhan! C’est toison d’agneau, n’est-ce pas?

După câte o Aktion de amploare, de obicei primim trei sferturi de litru de votcă sau șnaps, cinci țigări și 100 de grame de cârnați preparați din șuncă, vițel și seu de porc. Chiar dacă nu suntem tot timpul treji, nu flămânzim niciodată și nu suferim de frig, cel puțin nu pe timpul nopții. Dormim în încăperea de deasupra crematoriului dezafectat (aflat nu departe de clădirea Monopolului), unde sunt zvântați sacii cu păr.

Când mai era încă printre noi, amicul meu cel filosof Adam obișnuia să spună: N-avem parte nici măcar de consolarea nevinovăției. Nu eram și nu sunt de acord. În continuare aș pleda nevinovat.

Un erou, firește, ar evada și ar spune lumii. Dar am senzația că lumea știe de ceva vreme. Cum ar putea să nu știe, având în vedere amploarea?

Există trei rațiuni, sau scuze, pentru a continua să trăiești: prima, ca să fii martor, și a doua, ca să te răzbuni. Eu sunt martor; însă oglinda vrăjită nu mă înfățișează drept ucigaș. Sau cel puțin nu încă.

În al treilea rând, și cel mai important, salvăm o viață (sau prelungim o viață) într-un ritm de una la fiecare transport. Câteodată niciuna, câteodată două — o medie de una. Iar 0,01 la sută nu e 0,00. Invariabil, e vorba de tineri de sex bărbătesc.

Trebuie să se întâmple în timp ce coboară din tren; când au apucat să se formeze șirurile pentru triere — e deja prea târziu.

Ihr seit achzen johr alt, șoptim, und ihr hott a fach.

Sie sind achtzehn Jahre alt, und Sie haben einen Handel.

Vous avez dix-huit ans, et vous avez un commerce.

Aveți 18 ani și știți o meserie.

---

2 Zwei glückliche Menschen, comedie din 1943 regizată de E. W. Emo, cu Magda Schneider, Wolf Albach Retty și Oskar Sima.

3 Albert Leo Schlageter (1894–1923) a fost membru al organizației paramilitare Freikorps. Schlageter a sabotat o porțiune de șină de cale ferată în regiunea Germaniei aflată sub ocupație franceză după Primul Război Mondial, fiind arestat și executat de armata franceză.

4 Interessengemeinschaft Farbenindustrie AG, consorțiu farmaceutic german înființat în 1925 prin fuzionarea a șase companii chimice, printre care BASF, Bayer și Agfa.

5 Anuarul familiilor aristocratice europene, publicat pentru prima oară în 1763 de către C. W. Ettinger în Thuringia.

6 Nemaiauzit (în germ. în orig.).

7 Biroul Principal de Securitate al Reichului German. Înființată de Heinrich Himmler în 1939, organizația se subordona SS-ului, misiunea sa fiind aceea de a lupta împotriva tuturor „dușmanilor Imperiului“, din interiorul sau din afara granițelor Germaniei Naziste.

8 Brigăzi speciale de lucru alcătuite din deținuții lagărelor de concentrare naziste. Aceștia, cel mai adesea evrei, erau forțați să ajute la înlăturarea cadavrelor celor uciși în camerele de gazare.

Capitolul II. La treabă

1. Thomsen: Protectori

Boris Eltz se pregătea să-mi povestească despre Trenul Special 105, și eu îmi doream să-l ascult, dar mai întâi l-am întrebat:

— Pe cine mai ai în momentul ăsta? Împrospătează-mi memoria.

— Ăă, pe bucătăreasa aia în Bunatown și pe ospătărița din Katowitz. Și sper să avansez cu Alisz Seisser. Văduva sergentului. Nu-i săptămâna de când s-a prăpădit, dar ea pare foarte dornică.

Boris m-a pus la curent cu detaliile.

— Problema e că pleacă acasă la Hamburg peste o zi sau două. Golo, te-am mai întrebat chestia asta. Îmi plac toate femeile fără osebire, deci de ce mă amorezez numai de clasele de jos?

— Nu știu, frățioare. Nu e o trăsătură plăcută. Dar să revenim, te rog: Sonderzug 105.

Și-a împreunat mâinile la ceafă și buzele au prins să i se îndepărteze încetișor.

— Straniu apropo de francezi, nu găsești, Golo? Nu prea poți să-ți scoți din minte ideea că domină lumea. Când vine vorba de rafinament, de civilizație. O națiune de papă-lapte și lingăi dovediți — dar tot se crede că-s mai cu moț decât restul lumii. Mai grozavi decât noi, ordinarii de nemți. Mai buni chiar și decât englezii. Și, pe undeva, subscrii la chestia asta. Francezii — chiar și acum, când sunt zdrobiți definitiv și se zvârcolesc în chinuri, tot nu te poți abține.

Boris a clătinat din cap, minunându-se sincer, parcă, de omenire — de omenire și de strâmbătatea ei.

— Chestiile astea au rădăcini adânci, am spus. Te rog, Boris, continuă.

— Mă rog, m-am trezit că mă simțeam ușurat, nu, ce spun eu, fericit, ce mai, și mândru că rampa arăta de zile mari. Măturată și spălată cu furtunul. Nimeni foarte matolit — era prea devreme. Și ce frumos era apusul. Până și mirosul se mai estompase. Trenul de călători trage la peron, cu un aer de gală. Ai fi putut crede că vine de la Cannes sau Biarritz. Oamenii coboară fără să aibă nevoie să fie ajutați. Fără bice, fără bastoane. Nu tu vagoane pentru vite îmbibate în Dumnezeu mai știe ce. Moș Sugativă își ține cuvântarea, eu traduc, și pe-aici ți-e drumul! Totul cât se poate de civilizat. Și în clipa următoare își face apariția camionul ăla nenorocit. Și așa am fost deconspirați.

— De ce? Ce era înăuntru?

— Cadavre. Rambleul zilnic de cadavre. În drum dinspre Stammlager[9] spre Lunca Primăvăratică.

Mi-a spus că vreo 12 se prăvăliseră peste margine; mi-a spus că imaginea l-a dus cu gândul la un echipaj alcătuit din fantome vărsându-și mațele peste parapetul unei nave.

— Cu brațele bălăbănindu-li-se. Și nu erau nici dintre cadavrele obișnuite. Cadavre famelice. Pline de rahat, și de jeg, și de zdrențe, și de sânge închegat, și răni, și furuncule. Cadavre terciuite, de 40 de kile.

— Hm. Inoportun.

— Nici pe departe vreo culme a sofisticării, a comentat Boris.

— Atunci au început să se tânguie? Am auzit urletul.

— Era o priveliște memorabilă.

— Hm. Și multe de… zi să-i zic… de dedus. Voiam să spun că nu era doar un spectacol, ci și o narațiune: îndărătul ei se ascundea o poveste lungă. Cam multă informație de digerat dintr-odată.

— Drogo Uhl e de părere că n-au reușit niciodată. Să digere, vreau să zic. Dar cred că doar au roșit pentru noi — au roșit de moarte pentru noi. À cause de nos cochoneries. Zău așa, un camion plin de cadavre descărnate. Cam stângaci și provincial, nu găsești?

— Posibil. Fără îndoială.

— Insortable, ăsta e cuvântul. Nu poți să te afișezi nicăieri cu noi în lume.

Înșelător de pitic și în același timp, înșelător de zvelt, Boris era locotenent-colonel în Waffen-SS: SS-ul înarmat, combatant, de război. Umbla vorba că Waffen-SS era mai puțin încătușat de ierarhie — era mai exaltat și spontan — decât Wehrmachtul, cu diferende aprinse traversând de la un capăt la altul structura de comandă. Una dintre neînțelegerile lui Boris cu superiorul lui, pe teme de tactică (asta se întâmpla în Voronej), a degenerat într-o bătaie cu pumnii, din care tânărul general-maior a ieșit fără un dinte în gură. Asta era motivul pentru care Boris era aici — printre austrieci, cum spunea el adesea (și retrogradat la gradul de căpitan). Mai avea de ispășit nouă luni.

— Și triajul? m-am interesat eu.

— Nu s-a mai făcut niciun triaj. Toți până la ultimul erau clienți pentru gaz.

— ...Încerc să mă gândesc, e ceva ce nu le facem? Bănuiesc că nu-i violăm.

— Prea tare. În schimb facem ceva mult mai îngrozitor. Ar trebui să înveți să-ți respecți noii colegi, Golo. Mult, mult mai îngrozitor. La noi ajung alea frumușele și facem experimente pe ele. Pe organele lor reproducătoare. Le transformăm în băbuțe. Apoi foamea le transformă în moșneguți.

— Ești de acord că mai rău de-atât n-am avea cum să-i tratăm? am spus eu.

— Haide, zău așa. Nu-i mâncăm.

Preț de câteva clipe, am reflectat la chestia asta.

— Așa este, dar n-ar avea o problemă să fie mâncați. Decât dacă i-am mânca de vii.

— Nu, ce facem noi e să-i forțăm să se mănânce între ei. Cu asta au o problemă… Golo, era cineva în Germania care nu credea că evreilor ar fi cazul să li se mai taie din nas? Dar chestia asta e absurdă-n pula mea. Și știi ce-i cel mai nasol? Știi ce mă roade pe dinăuntru cu adevărat?

— Cred că pot să-mi închipui, Boris.

— Mda. Câte divizii ținem blocate? Sunt mii de lagăre. Mii. Mână de lucru, transporturi feroviare, pază și ordine, carburanți, toate traduse în cifre. Și noi ne omorâm forța de lucru! Cum rămâne cu războiul?

— Exact. Cum rămâne cu războiul.

— Ce are de-a face ce se petrece aici cu ce-i acolo?... O, uită-te la ea, Golo. Aia brunetă, tunsă periuță, din colț. Aia-i Esther. Ai văzut de când ești o bucățică mai bună?

Ne aflam în birouașul de la parter al lui Boris, a cărui fereastră oferea priveliște amplă și cuprinzătoare asupra Kaliforniei. Esther asta făcea parte din Aufraumungskommando, brigada de curățenie, una dintre cele două sau trei sute de fete care se tot roteau între ele și care își făceau de lucru într-o curte înțesată cu barăci — o curte de mărimea unui teren de fotbal.

Boris s-a ridicat în picioare și s-a dezmorțit.

— I-am sărit în ajutor. Scurma molozul la Monowitz. Pe urmă o vară de-a ei a băgat-o pe ascuns aici. Au descoperit-o, evident — fiindcă n-avea păr deloc. Au trecut-o pentru Scheissekommando. Dar am intervenit eu. Nu-i așa de greu. În locul ăsta nu faci decât să iei cu o mână și să dai cu alta.

— Și pe chestia asta te urăște.

— Mă urăște. A clătinat cu amărăciune din cap. Ei bine, o să-i dau eu motive să mă urască.

S-a apucat să bată cu stiloul în geam, insistând până când Esther a înălțat privirea. Și-a dat, teatral, ochii peste cap și s-a aplecat din nou să-și vadă de treabă (bizară, sarcina ei — storcea tuburi de pastă de dinți într-o carafă crăpată). Boris s-a ridicat, a deschis ușa și i-a făcut semn.

— Domnișoară Kubis. Ia o ilustrată, te rog.

Cincisprezece ani, și sefardă, mi-am zis (pigmentul levantin), carnație delicată și fermă, și atletică, reușea cumva să meargă târșâindu-și picioarele, să intre în încăpere tropăind; era comic, aproape, mersul ei greoi. Boris a zis:

— Ia loc, te rog. Am nevoie de cunoștințele tale de cehă și de scrisul tău feminin.

A zâmbit larg, apoi a continuat:

— Esther, de ce mă detești în halul ăsta?

Ea s-a tras de mânecă.

— Uniforma?

I-a întins un creion ascuțit.

— Ești pregătită? Dragă mami două puncte. Prietena mea Esther îmi scrie aceste rânduri… fiindcă m-am rănit la mână. Carevasăzică, Golo, o dare de seamă, o să te rog. Când am ieșit să culeg trandafiri punct. Ce mai face walkiria?

— Mă văd diseară cu ea. Sau cel puțin așa nădăjduiesc. Sunt încrezător. Moș Sugativă dă o serată în onoarea celor de la Farben.

— Știi, din câte aud, cam are obiceiul să contramandeze în ultimul minut. Și o să fie monstruos dacă ea nu e. Cum să-ți descriu viața în centrul de cercetări agricole semnul întrebării. Totuși, până una, alta, bag de seamă că ești mulțumit.

— O, da. Încântat de-a dreptul. Ba chiar i-am făcut și avansuri, într-un fel, și i-am dat adresa mea. Pe undeva îmi doresc să n-o fi făcut, fiindcă acum mă gândesc tot timpul că dintr-o clipă în alta o să-mi bată la ușă. Nu s-ar zice chiar că s-a agățat de idee, dar m-a ascultat până la capăt.

— Munca e cam solicitantă virgulă. Nu poți s-o aduci la tine — nu cu scârba aia băgăreață de dedesubt. Dar îmi place grozav traiul la țară în aer liber punct.

— În orice caz, e splendidă.

— Așa e, dar e prea multă. Condițiile chiar sunt foarte civilizate două puncte. Mie-mi plac alea mai micuțe. Își dau mai multă silință. Dormitoarele noastre sunt modeste dar confortabile paranteză deschisă. Și poți să le iei și să le azvârli de colo colo. Iar în octombrie o să ne distribuie… Ești nebun, știi asta.

— De ce zici așa ceva?

— Din cauza lui. Și în octombrie o să ne distribuie niște plăpumi de puf splendide. Pentru nopțile mai friguroase închide paranteza punct și

virgulă. De Moș Sugativă vorbesc.

— El nu contează.

Și am folosit o expresie idiș — pronunțând-o îndeajuns de corect, încât creionul domnișoarei Kubis a șovăit preț de câteva clipe în aer.

— E un grubbe tuchus. Un cur gras. E nevolnic.

— Mâncarea e simplă virgulă e drept virgulă dar hrănitoare și îndestulătoare punct și virgulă. Bătrânul cur-gras e ranchiunos, Golo. Și totul e imaculat punct. Și e șiret. Șiretenia celor slabi. Băi enorme, subliniază, te rog, enorme rustice cu căzi imense de sine stătătoare punct. Curățenie virgulă curățenie linioară. Știi cum sunt nemții semnul exclamării.

Boris a scos un oftat și a spus cu o iritare adolescentină, dacă nu copilărească de-a dreptul:

— Domnișoară Kubis. Te rog eu, mai ridică și dumneata ochii când și când să-ți văd fața măcar!

Fumând țigări de foi și bând kir din pahare conice, ne uitam pe fereastră la Kalifornia, care aducea, concomitent și la o scară imensă, cu un magazin universal părăsit având suprafața unui cvartal, un târg de vechituri de tot soiul, o sală de licitații, un oficiu vamal, o bursă, o agoră, un iarmaroc, un suk, un chowk — un implacabil Birou de Obiecte Pierdute de dimensiuni planetare.

Mormane revărsându-se de rucsacuri, genți de voiaj, saci de mână, valize și cufere (acestea din urmă ornate cu ispititoare etichete de călătorie ce te trimiteau cu gândul la posturi de frontieră, la orașe învăluite în negură), asemenea unui foc de tabără imens în așteptarea torței. Un teanc de pături înalt cât un imobil cu trei caturi: nicio prințesă, cât o fi fiind ea de sensibilă, n-ar detecta un bob de mazăre sub 20, 30 000 de straturi. Și, peste tot de jur împrejur, movile de oale și tigăi, de perii, cămăși, paltoane, rochii, batiste, dar și de ceasuri de mână, ochelari și tot soiul de proteze, peruci, danturi false, aparate auditive, ghete ortopedice, corsete pentru coloană. În fine, privirea îți poposea pe mormanul de încălțări de copii și pe muntele răsfirat de cărucioare de copii, unele doar niște coveți de lemn pe roți, altele numai linii rotunjite și contururi clare, trăsuri pentru mici duci, pentru micuțe ducese.

— Ce face acolo Esther a ta? Nu e cam nepatriotic? La ce folosește o găleată de pastă de dinți?

— Caută pietre prețioase… Știi cum mi-a cucerit inima, Golo? Au pus-o să danseze pentru mine. Ziceai că e fluidă. Mai că nu mi-au dat lacrimile. Era ziua mea și ea a dansat pentru mine.

— A, da. La mulți ani, Boris.

— Mersi. Mai bine mai târziu decât niciodată.

— Cum te simți la 32?

— N-am de ce să mă plâng, bănuiesc. Deocamdată. O să afli pe pielea ta cât ai zice pește.

Și-a trecut limba peste buze.

— Știi că-și achită din buzunarul lor biletele? Plătesc ca să ajungă aici, Golo. Nu știu cum a stat treaba cu parizienii ăia, dar standardul este…

S-a aplecat ca să alunge un firicel de fum care îi intrase în ochi.

— Standardul e un bilet de clasa a treia. Numai dus. Jumătate de preț pentru copiii de până în 12 ani. Numai dus.

S-a îndreptat de spate.

— E bine, nu?

— Se poate spune și așa.

— Era nevoie să li se mai taie din nas evreilor. Lucru care se reușise deja în 1934. Dar chestia asta… chestia asta e absurdă, să-mi fut una.

***

Da, și Suitbert și Romhilde Seedig erau acolo, și Frithuric și Amalasand Burckl erau acolo, și soții Uhl, Drogo și Norberte, erau acolo, și Baldemar și Trudel Zulz… Cât despre mine, eu, desigur, venisem fără parteneră; dar m-au echilibrat cu tânăra văduvă Alisz Seisser (dat fiind

că sergentul-major Orbart Seisser decedase de foarte puțină vreme, într-un incident de o violență și un penibil nemaipomenite, aici, la Kat Zet).

Și da, Paul și Hannah Doll erau și ei acolo.

Maiorul a fost cel care mi-a deschis. S-a tras un pas în spate și-a exclamat:

— Ah, e în uniforma de gală! Și unde mai pui că are și o însărcinare.

— E personală, domnule.

Îmi ștergeam picioarele de covorașul de la intrare.

— Și, apropo de uniformă, nici că se putea ceva mai rudimentar, n-am dreptate?

— Gradul nu e un indicator clar al importanței, Obersturmführer. Sfera autorității e chestia care contează. Uită-te la Fritz Mobius. E chiar mai jos decât dumneata în ierarhie — și e un meteor. Sfera autorității e cheia. Intră, tinere. Și nu lua în seamă chestia asta. Un accident de grădinărit. Am primit o lovitură urâtă în șaua nasului.

Și, drept urmare, Paul Doll avea doi ochi vineți amenințători.

— Nu-i nimic. Știu bine ce înseamnă o rană adevărată, cred. Ar fi trebuit să mă vezi în ce hal eram pe frontul din Irak în 1918. Eram făcut bucăți. Și nu le băga în seamă nici pe ele.

Se referea la fiicele lui. Paulette și Sybil ședeau în capul scărilor în cămășuțele de noapte, ținându-se de mână și suspinând liniștit.

— O, Doamne! Le-au apucat năbădăile de la te miri ce, a făcut Doll. Acestea fiind zise, pe unde-o fi umblând doamna mea?

Eram hotărât să nu mă holbez. Așa încât Hannah — colosală și hieratică și proaspăt arsă de soare, într-o rochie de seară din mătase chihlimbarie — a fost aproape instantaneu expediată la marginea vederii mele periferice… Știam că mă așteaptă o seară lungă și chinuitoare; și cu toate astea, încă mai speram să fac mici progrese. Planul meu era să aduc în discuție și apoi să stărui asupra unui subiect anume, în felul acesta exploatând o anumită regulă a atracției. Una regretabilă, poate, dar cvasi-infailibilă.

Seedig cel înalt și zvelt și Burckl cel pipernicit și rotofei erau amândoi la costum; restul bărbaților, fără excepție, făceau o figură impresionantă în

uniformele lor de gală. Doll, cu pieptul înțesat de medalii (Crucea de Fier, Sceptrul de Argint, Inelul de Onoare al SS-ului), se oprise în picioare cu dosul la focul de lemne și cu picioarele ridicol de depărtate, bălăbănindu-se pe călcâie și, da, când și când înălțând o mână și trecându-și-o peste bulbucăturile îngrozitoare de sub sprâncene. Alisz Seisser era în haine cernite, însă Norberte Uhl, Romhilde Seedig, Amalasand Burckl și Trudel Zulz îți luau ochii în catifea și tafta, ca figurile de pe cărțile de joc — regina de caro, regina de treflă. Doll m-a îndemnat:

— Thomsen, servește-te. Pune-te pe treabă.

Pe bufet erau multe platouri cu aperitive (somon fumé, salam, hering marinat), plus un sortiment complet de băuturi și patru sau cinci sticle de șampanie pe jumătate goale. M-am lipit de soții Uhl — Drogo, un căpitan între două vârste, cu constituție de docher și cu o bărbie despicată acoperită de o barbă de trei zile cenușiu-albăstruie, și Norberte, o apariție creață, înzorzonată, cu niște cercei cât popicele și o diademă aurită. N-am făcut cine știe ce conversație, dar cu toate astea am făcut două descoperiri surprinzătoare: Norberte și Drogo se antipatizau profund, și ambii se îmbătaseră deja.

L-am interceptat pe Frithuric Burckl și am vorbit chestii legate de muncă vreme de 20 de minute; apoi Humilia și-a făcut apariția prin ușa dublă, a schițat timid o reverență și ne-a informat că cina avea să fie servită în scurt timp.

Hannah s-a interesat:

— Fetele ce fac? Sunt mai bine?

— Tot așa, coniță. Rău de tot. Nu pot să fac nimic cu ele. Nimic nu le împacă.

Humilia s-a tras în lături, iar Hannah a trecut precipitat pe lângă ea, timp în care comandantul o urmărea din priviri cu un rânjet înciudat.

— Acum ești aici. În clipa următoare ești dincolo.

Boris mă prevenise pe un ton grav că femeile aveau să stea așezate laolaltă, asta dacă nu mâncau separat în bucătărie (mai devreme, poate, împreună cu cei mici). Dar nu — am luat masa în formula standard, mixtă. Eram 12 persoane așezate la masa circulară; și, dacă eu eram la

ora 6 cum te uitai la ceas, Doll era la 11, iar Hannah la ora 2 (să ne încolăcim gambele era, teoretic, posibil, dar, dacă încercam, singura parte din mine care ar mai fi rămas în contact cu scaunul ar fi fost ceafa). Eram așezat între Norberte Uhl și Alisz Seisser. Cu baticuri albe înfășurate de jur împrejurul capului, slujnica Bronislawa, împreună cu o altă servitoare, Albinka, au aprins candelabrul folosindu-se de chibriturile lungi pentru pomul de Crăciun.

— Bună seara, doamnelor, am spus. Bună seara, doamnă Uhl. Bună seara, doamnă Seisser.

— Mulțumim, domnule, asemenea și dumneavoastră, a răspuns Alisz.

Convenția la astfel de evenimente era că stăteai de vorbă cu femeile pe durata felului întâi; după aceea, când lumea începea să se încingă la vorbă, nu se prea mai aștepta nimeni să le audă glasul (și deveneau un soi de umplutură; deveneau amortizoare de șoc). Rumenă la față și cu aerul ei veșnic dezamăgit, Norberte Uhl ședea cu capul prăvălit până aproape de tăblia mesei, chicotind gros în barbă. Așadar, fără să mă uit la ora 2, mi-am întors atenția dinspre ora 7 spre ora 5 și m-am decis să mă concentrez asupra văduvei.

— Am fost nespus de îndurerat să aflu despre pierderea dumneavoastră, doamnă Seisser.

— Da, domnule, sunteți foarte amabil.

N-avea încă 30 de ani și era de o paloare incitantă, cu o sumedenie de alunițe (care-ți dădeau impresia de continuitate atunci când, așezându-se la masă, și-a ridicat vălul negru din dantelă cu noduri). Boris era un admirator declarat al siluetei ei rotunjite, scunde (iar în seara aceea părea fluidă și diafană, în ciuda mersului ei sepulcral). Cu aceeași ocazie, mi-a povestit, cu detalii demne de dispreț, despre ultimele ceasuri din viața sergentului-major.

— O pierdere teribilă, a făcut Alisz.

— Dar sunt vremuri de sacrificii imense și…

— Așa este, domnule. Vă mulțumesc.

Alisz Seisser nu se afla aici în calitate de prietenă sau de colegă, ci ca văduvă respectată a unui subofițer obscur; și era vizibil și dureros de stingheră. Ca idee, îmi doream s-o pot consola. Și, o vreme, i-am cercetat chipul în căutarea unei trăsături salvatoare, a unei compensații — da, un licăr de lumină în întunericul iscat de distrugerea lui Orbart.

Mi-a dat prin cap să deschid discuția spunându-i că, în momentul accidentului, Sturmscharfürerul se afla cel puțin sub efectul unui analgezic puternic — o doză masivă, fie ea și pur recreațională, de morfină.

— Nu se simțea bine în ziua aia, m-a lămurit ea, dezvelindu-și dinții de felină (albi ca hârtia și la fel de fini). Nu se simțea bine deloc.

— Hm. Este, într-adevăr, o muncă foarte solicitantă.

— Știți, mi-a și spus: Nu mă simt în formă, bătrânico. Parcă n-aș fi eu.

Înainte să se ducă la Krankenbau să-și procure medicația, sergentul Seisser s-a dus în Kalifornia ca să fure destui bani cât să aibă cu ce plăti. Odată îndeplinite preparativele, s-a întors la postul lui de la marginea sudică a lagărului pentru femei. Pe când se apropia de silozul pentru cartofi (sperând, probabil, la un întăritor din distileria acestuia), două deținute au rupt rândurile și au țâșnit spre perimetru (o formă de suicid și încă una uluitor de rar întâlnită); Seisser a ridicat automatul și a deschis cu aplomb focul.

— Un concurs de împrejurări deprimant, am făcut eu.

Din cauză că Orbart, luat prin surprindere fiind de forța reculului (și, nu încape vorbă, și de cea a drogului), s-a tras îndărăt împleticindu-se doi metri, doi metri și ceva și, continuând să împroașe în stânga și în dreapta cu gloanțe, s-a prăvălit peste gardul electrificat.

— O tragedie, a oftat Alisz.

— Nu ne rămâne decât să sperăm, doamnă Seisser, că, în timp…

— În fine. Timpul le vindecă pe toate, domnule. Sau cel puțin așa se zice.

În cele din urmă, bolurile de supă au fost strânse și ni s-a servit felul principal — o tocană de vită consistentă, asezonată din belșug cu vin.

Hannah de abia ce se întorsese la masă, iar Doll tocmai relata o anecdotă despre vizita din urmă cu șapte săptămâni (la mijlocul lui iulie) a Reichsführerului SS, Heinrich Himmler.

— L-am dus pe distinsul nostru oaspete la crescătoria de iepuri din Dwory. Vă îndemn s-o vizitați, Frau Seedig. Iepuri de Angora superbi,

nemaipomenit de albi și de pufoși. Îi creștem, știți, cu sutele. Pentru blană, nicht? Să le țină de cald piloților noștri în misiuni! Și era un exemplar anume, Bulgăraș de Nea îi ziceau, a continuat Doll și un rânjet a prins să i se întindă pe toată fața. O frumusețe, ce mai. Iar deținutul medic, ce tot zic eu, deținutul veterinar, îl învățase tot soiul de „giumbușlucuri".

Doll s-a încruntat (apoi a făcut o grimasă, un zâmbet chinuit).

— Mă rog, de fapt, unul era giumbușlucul interesant. Trucul principal. Bulgăraș de Nea se ridica pe picioarele din spate, cu labele din față, știți, așa — și cerșea, îl învățase pe Bulgăraș de Nea să cerșească!

— Și distinsul oaspete a fost fermecat cum se cuvine? s-a interesat profesorul Zulz (când venea vorba de vârstă, Zulz, colonel onorific în SS, avea imuabilitatea sinistră specifică anumitor cadre medicale). A fost mișcat?

— O, până la lacrimi. Zău, radia de-a dreptul: a și aplaudat! Și toată suita lui, știți, au aplaudat și ei. Totul de dragul lui Bulgăraș de Nea. Care părea speriat rău, dar continua să șadă acolo, cerșind!

Firește, cu doamnele de față, domnii se căzneau să nu discute despre efortul de război (și totodată evitau să discute despre componenta locală a acestuia — stadiul lucrărilor de la Buna-Werke). În tot timpul ăsta nu i-am întâlnit privirea Hannei, dar, când și când, ocheadele ocolite treceau razant unele pe lângă altele în lumina lumânărilor... Stăruind asupra componentelor economiei agricole, conversația a trecut la alte subiecte — leacuri pe bază de plante, hibridizarea legumelor, mendelismul, învățăturile controversate ale agronomului sovietic Trofim Lîsenko[10].

— Nu destulă lume știe, a spus profesorul Zulz, că Reichsführerul este un specialist recunoscut în domeniul etnologiei. Mă refer la munca lui de la Ahnenerbe[11].

— Categoric, a făcut Doll. A adunat echipe întregi de antropologi și arheologi.

— Runologi, specialiști în heraldică și așa mai departe.

— Expediții în Mesopotamia, în Anzi, în Tibet.

— Competență, a făcut Zulz. Materie cenușie. Ăsta fiind motivul pentru care noi suntem stăpânii Europei. Logică aplicată — la asta se rezumă tot. Nu e nicio taină. Știți, mă gândeam dacă a mai existat vreodată o

conducere, un lanț de comandă așa de avansat din punct de vedere intelectual ca al nostru.

— Coeficient de inteligență, a spus Doll. Capacitate mintală. Nu e nicio taină la mijloc.

— Ieri dimineață îmi făceam curat pe birou, a reluat Zulz, și am dat peste două circulare prinse una de alta cu o agrafă. Ei bine, ascultați aici. Din cei 25 de lideri ai Einsatzgruppen din Polonia și URSS, care au făcut treabă frumoasă, credeți-mă — 15 doctorate. Acum, luați Conferința secretarilor de stat din ianuarie. Din cei 15 participanți? Opt doctorate.

— Despre ce conferință e vorba? s-a mirat Suitbert Seedig.

— La Berlin, l-a lămurit căpitanul Uhl. La Wannsee. Ca să definitiveze…

— Ca să definitiveze evacuările propuse, a intervenit Doll, înălțând bărbia și țuguindu-și buzele, în teritoriile eliberate de la est.

— Hm. „Dincolo de Bug“, a pufnit Drogo Uhl.

— Opt doctorate, a stăruit profesorul Zulz. Cum spuneam, Heydrich, odihnească-se în pace, a fost cel care a convocat conferința și a prezidat-o. Dar, nepunându-l la socoteală pe el, era vorba de funcționari de rangul al doilea, al treilea chiar. Și cu toate astea… Opt doctorate. Forță la toate eșaloanele. Așa se iau cele mai eficiente decizii.

— Cine a fost acolo? s-a interesat Doll, studiindu-și în treacăt unghiile. Heydrich, asta am înțeles. Dar în afară de el? Lange. Müller de la Gestapo. Eichmann — distinsul nostru șef de gară. Cu planșeta lui cu clips și cu fluierul.

— Exact asta spun și eu, Paul. Vigoare intelectuală în profunzime. Decizii de primă mână la toate eșaloanele.

— Dragul meu Baldemar, la Wannsee nu s-a „decis“ nimic. N-au făcut decât să parafeze o decizie luată cu luni de zile în urmă. Și încă una luată la nivelul cel mai înalt.

Era momentul să aduc în discuție și să întăresc tema mea predilectă. Prin prisma sistemului politic aflat în vigoare aici, toată lumea se obișnuise rapid cu ideea că începutul secretomaniei era începutul puterii. Or e lucru știut, puterea corupe: asta nu era doar un fel de a

spune. Dar nici că puterea fascinează, din fericire (pentru mine) nu era doar o metaforă; și proximitatea față de putere îmi atrăsese numeroase beneficii de natură sexuală. În vreme de război, în primul rând femeile erau cele care resimțeau forța ei de atracție gravitațională; aveau nevoie de toți prietenii și admiratorii de care puteau dispune, de toți protectorii. Cu o urmă de tachinare în glas, am deschis vorba:

— Domnule maior, îmi permiteți să spun vreo două lucruri pe care nu multă lume le știe?

Doll s-a săltat ușor pe fese și-a spus:

— O, da, te rog.

— Vă mulțumesc. Conferința a reprezentat un soi de experiment sau de cursă de încercare. Iar președintele a întrevăzut probleme foarte mari. Însă s-a vădit o reușită uriașă și neașteptată. După ce s-a terminat, Heydrich, Reichsprotektorul Reinhard Heydrich, s-a delectat cu un trabuc și cu un pahar de coniac. În toiul zilei. Heydrich, care nu bea decât singur. Un coniac dinaintea șemineului, cu micul controlor de bilete Eichmann făcut ghem la picioarele lui.

— …Ai fost de față?

Am ridicat din umeri într-o doară. În secunda următoare m-am aplecat în față și, împins de pornirea de a experimenta, mi-am așezat mâna între genunchii lui Alisz Seisser; iar genunchii ei s-au lipit unul de celălalt și mâna ei mi-a căutat-o pe a mea, iar eu am făcut o altă descoperire. Pe lângă toate celelalte necazuri, Alisz era înspăimântată de moarte. Dârdâia din toate încheieturile. Doll a insistat:

— Ai fost de față? Sau nivelul nu era suficient de înalt pentru dumneata?

A terminat de mestecat din gură și a înghițit.

— Nu încape vorbă că ai aflat toate lucrurile astea de la unchiul dumitale Martin.

Cei doi ochi vineți s-au rotit de jur împrejurul mesei.

— Bormann, a făcut el, pe un ton mult mai grav. Reichsleiterul… Pe vremuri mă știam cu unchiul dumitale, Thomsen. Pe vremea luptei am fost tovarăși.

Eram surprins, dar am spus:

— Așa este, domnule. Aduce des vorba despre dumneavoastră și despre prietenia care v-a legat.

— Transmite-i salutările mele. Și, hm, te rog, continuă.

— Unde rămăseserăm? Heydrich voia să încerce marea cu degetul. Să vadă…

— Dacă te referi la lac, e al naibii de rece.

— Suitbert, te rog, a făcut Doll. Herr Thomsen.

— Să testeze terenul ca să evalueze opoziția existentă la nivel administrativ. Opoziție vizavi de ceea ce ar fi putut părea o întreprindere extrem de ambițioasă. Să aplicăm strategia noastră rasială definitivă la nivelul întregii Europe.

— Și?

— Cum spuneam, neașteptat de lin. N-a existat nici cea mai mică opoziție.

— Și de ce era neașteptat lucrul ăsta? a întrebat Zulz.

— Păi, gândiți-vă la amploarea întreprinderii, profesore. Spania, Anglia, Portugalia, Irlanda. Și la cifre. Zece milioane. Douăsprezece, poate.

În clipa aceea, silueta povârnită din stânga mea, Norberte Uhl, a trântit furculița pe farfurie și a bolborosit:

— Sunt doar niște amărâți de evrei.

Îi puteai auzi pe civili cum degustă și înghit (Burckl leorpăind metodic sosul din lingură, Seedig care își clătea gura cu Nuits-St-Georges). Toți ceilalți se opriseră din mestecat; și aveam senzația că nu eram singurul care devenea pe clipă ce trecea mai conștient de prezența lui Drogo Uhl, al cărui cap descria lent un opt, timp în care gura i se căsca tot mai mult. Dezvelindu-și dinții de sus, s-a răsucit spre Zulz și a spus:

— Nu, hai să nu ne pierdem cumpătul, bine? Să fim îngăduitori. Femeia nu pricepe nimic. Doar niște amărâți de evrei?

— „Doar“ niște evrei, a subscris cu amărăciune Doll (își împăturea șervetul cu un aer sagace). O remarcă surprinzătoare întru câtva, nu găsiți, profesore, dacă te gândești că au reușit să împresoare cu totul Reichul.

— Puțin spus surprinzătoare.

— Nu ne-am înhămat la așa ceva fără să chibzuim atent, doamnă. Cred că știm ce facem.

— Așa este, a făcut Zulz. Vedeți dumneavoastră, sunt din cale afară de periculoși, doamnă Uhl, fiindcă au înțeles de mult un principiu biologic de bază. Puritatea rasei echivalează cu puterea rasei.

— N-ai să-i vezi că se încrucișează cu alte rase, a intervenit Doll. O, nu. Ei au înțeles treaba asta cu mult înaintea noastră.

— Asta face din ei niște dușmani atât de redutabili, a spus Uhl. Și cruzimea. Dumnezeule mare. Îmi cer iertare, doamnelor, n-ar trebui să auziți așa ceva, dar…

— Ne jupoaie de vii răniții.

— Ne mitraliază spitalele de campanie.

— Ne torpilează bărcile de salvare.

— Ne…

M-am uitat la Hannah. Avea buzele strâns lipite și își fixa încruntată mâinile — mâinile ei cu degete lungi, care se îmbinau și se răsuceau și se împleteau, ca și când ar fi fost spălate sub jetul unui robinet.

— E o afacere veche de când lumea și pământul, a făcut Doll. Și avem dovada. Avem minuta!

— Protocoalele înțelepților Sionului, a spus Uhl pe un ton sumbru.

— Dar, dacă-mi permiteți, domnule comandant, am intervenit eu, înțeleg că sunt unii care au niște îndoieli cu privire la Protocoale.

— Nu zău! a făcut Doll. Păi, în cazul ăsta îi poftesc să citească Mein Kampf, care demonstrează magistral teza. Nu-mi amintesc textul cuvânt cu cuvânt, dar asta e ideea principală. Ăă… The Times de la Londra o ține una și bună că documentul e o făcătură. Chestia asta în sine e o dovadă a autenticității… Zdrobitor, nicht? Absolut irefutabil.

— Poftim, mai zi ceva dacă te ține! a pufnit Zulz.

— Sunt niște lipitori, a spus nevasta lui Zulz, încrețind din nas. Ca ploșnițele sunt.

— Pot să spun și eu ceva? a intervenit Hannah.

Doll și-a ațintit asupra ei căutătura lui de tâlhar la drumul mare.

— Ei bine, e elementar, a spus ea. Un adevăr ineluctabil. Mă refer la perfidia lor. Și la cupiditate. Și un copil și-ar da seama.

A tras adânc aer în piept și a continuat:

— Îți promit marea cu sarea, tot numai un zâmbet, te duc cu zăhărelul. Și apoi îți iau și pielea de pe tine.

Îmi închipuisem oare? Vorbele astea ar fi fost ceva la ordinea zilei venind din partea unei Hausfrau a SS; însă, la lumina lumânărilor, păreau evazive.

— Toate astea sunt de netăgăduit, Hannah, a spus Zulz, cu o expresie nedumerită.

În clipa următoare s-a luminat la față.

— În momentul ăsta, însă, îl batem pe evreu cu propriile arme.

— De-acum s-a întors roata, a făcut Uhl.

— I-o plătim cu aceeași monedă, a spus și Doll. Și nu-i mai arde de râs. Nu, doamnă Uhl. Nu ne-am înhămat la treaba asta fără chibzuință atentă. Cred că știm ce facem.

În timp ce salatele și brânzeturile și fructele și prăjiturile și cafeaua și vinul de Porto și șnapsul erau distribuite de jur împrejurul mesei, Hannah a făcut a treia incursiune la etaj.

— Cad ca popicele, spunea Doll. Aproape că nu face să ridici miza.

A înălțat o mână butucănoasă și s-a apucat să le numere pe degete:

— Sevastopol. Voronej. Harkov. Rostov.

— Așa este, a spus Uhl, și stai să vezi când ne-om croi drum în forță peste Volga. Am bombardat Stalingradul de i-au mers fulgii. Iar acum putem să-l cucerim fără să clintim un deget.

— Voi, băieți, a spus Doll (referindu-se la Seedig, la Burckl și la mine) n-aveți decât să vă strângeți catrafusele și să plecați acasă. Bun, o să mai avem nevoie de cauciucul vostru. Dar nu și de carburantul vostru. Nu când putem dispune de zăcămintele de petrol din Caucaz după bunul plac. Și zi așa, le-ai învinețit fundurile?

Întrebarea lui Doll îi era adresată soției lui, care, plecând capul la trecerea pe sub tocul ușii, tocmai pășea din întuneric în lumina pâlpâitoare. A luat loc la masă și a spus:

— Au adormit.

— Slavă cerului! Ce aiureli, zău așa!

Apoi, răsucind capul:

— Până la finele anului iudeo-bolșevismul va fi fost spulberat. Și atunci o să le vină rândul americanilor.

— Armata lor e jalnică, a făcut Uhl. Șaisprezece divizii. Cam cât Bulgaria. Și câte bombardiere B-17? Nouăsprezece. O glumă.

— La manevre plimbă de colo colo camioane pe care scrie cu vopsea „tanc" pe laterale, a adăugat Zulz.

— America n-o să influențeze cu nimic mersul lucrurilor, a spus Uhl. Nil. N-o să cântărească nici cât negru sub unghie.

Frithuric Burckl, care până atunci de abia dacă scosese o vorbă, a spus în barbă:

— În timpul Războiului cel Mare n-a fost nicidecum așa. În momentul în care își turează economia…

— Apropo, m-am băgat eu în vorbă. Știați, domnule maior, că în aceeași zi, în ianuarie, a mai avut loc o conferință la Berlin? Prezidată de Fritz Todt. Pe teme legate de înarmare. De restructurarea economiei. De pregătirile pentru un conflict prelungit.

— Defätismus! a pufnit Doll în râs. Wehrkraftzersetzung![12]

— Câtuși de puțin, Herr Kommandant, am replicat, râzând la rândul meu. Armata germană. Armata germană e ca o forță a naturii — nu-i poți rezista. Dar trebuie dotată și aprovizionată. Problema o reprezintă mâna de lucru.

— Dacă te gândești că golesc fabricile, a spus Burckl, și-i îmbracă pe toți în uniformă.

Și-a încrucișat brațele cu mișcări de grăsun și și-a pus picior peste picior.

— În toate campaniile din ’40 luate la un loc am pierdut 100 000. În Ostland, acum, pierdem 30 000 pe lună.

— Șaizeci, l-am corectat eu. Treizeci e cifra oficială. În realitate sunt 60. Trebuie să fim realiști. Național-socialismul reprezintă logică aplicată. Nu e nicio taină la mijloc, cum spuneți și dumneavoastră. Așadar, domnule comandant, îmi permiteți să vin cu o sugestie care va încinge spiritele?

— Foarte bine. S-o auzim.

— Avem o rezervă de mână de lucru neexploatată de 20 de milioane de indivizi. Aici, în inima Reichului.

— Unde?

— De-a stânga și de-a dreapta dumneavoastră, domnule maior. Femeile. Puterea femeilor.

— Imposibil, a spus Doll cu un aer satisfăcut. Femeile și războiul? Contravine celor mai de preț convingeri ale noastre.

Zulz, Uhl și Seedig au șușotit aprobator.

— Știu, am spus. Dar toți ceilalți o fac. Anglo-saxonii. Și rușii.

— Un motiv în plus ca noi să n-o facem, a spus Doll. N-o să te las s-o transformi pe nevastă-mea în vreo Olgă asudată care sapă șanțuri.

— Nu fac numai asta, domnule maior. Bateria, bateria antiaeriană care a întârziat panzerele lui Hube la nord de Stalingrad, și care a luptat până la ultima suflare, erau toate femei. Studente, fete tinere…

Am mai strâns o dată coapsa lui Alisz, apoi am înălțat brațele și am exclamat, râzând:

— Sunt un nesăbuit. Și o gură-spartă. Îmi cer iertare, oameni buni. Scumpului meu unchi Martin îi place să sporovăiască la telefon, iar după o zi întreagă îmi iese pe urechi. Sau pe gură. Ei, doamnelor, cum vă surâde ideea?

— Ce idee? a făcut Doll.

— Cu înrolarea.

Doll s-a ridicat de la masă.

— Nu răspundeți. E timpul să-l luăm pe sus. Nu-l putem lăsa pe acest „intelectual“ să le sucească mințile femeilor! Acestea fiind zise, la mine în casă domnii sunt cei care se retrag după masă. Nu în salon, ci în umila mea Arbeitzimmer. Unde o să fie servite coniac și trabucuri și o să se discute ca lumea despre război. Domnilor, vă rog.

***

Afară, noaptea era dublată de ceva, un lucru despre care auzisem, dar pe care nu apucasem să-l experimentez pe pielea mea: înzestrarea sileziană pentru iarnă. Și era 3 septembrie. M-am oprit pe trepte, încheindu-mă la palton, sub felinarul șopronului pentru trăsuri.

În biroul ticsit al lui Doll, toți cei de față în afară de Burckl și de mine se extaziau gălăgios apropo de minunile pe care le înfăptuiau japonezii în Pacific (victorii în Malaysia, Birmania, Sabah, Hong Kong, Singapore, Manila, peninsula Bataan, Insulele Solomon, Sumatra, Coreea și în vestul Chinei) și ridicau în slăvi abilitatea tactică a generalilor Iida Shojiro, Homma Masahuru, Imamura Hitoshi ori Itagaki Seishiro. A existat un interludiu mai domolit, în timpul căruia s-a convenit calm că imperiile sclerozate și democrațiile confuze ale Occidentului nu le ajungeau nici la degetul mic autocrațiilor rasiale aflate în plin avânt care compuneau Axa. Atmosfera a redevenit zgomotoasă atunci când s-au apucat să discute despre viitoarele invadări ale Turciei, Persiei, Indiei, Australiei și (dintre toate locurile din lume) a Braziliei…

La un moment dat am simțit privirea lui Doll ațintită asupra mea. A urmat o tăcere surprinzătoare, după care a spus:

— Aduce puțin cu Heydrich, nicht? Au ceva în comun.

— Nu sunteți primul care remarcă, domnule.

În afară de Göring, care ar fi putut fi un orășean din Casa Buddenbrook, și de fostul negustor de șampanie și aristocrat autoproclamat Ribbentrop (pe care societatea londoneză, în timpul mandatului lui caracterizat prin absenteism, l-a poreclit Arianul Rătăcitor), Reinhard Heydrich era singurul nazist de prim rang care putea trece drept teuton pursânge, toți ceilalți fiind melanjul obișnuit baltico-alpino-dunărean.

— Heydrich s-a tot plimbat prin tribunale ca să-și apere descendența, am spus. Însă toate zvonurile acelea, Hauptstrümführer, sunt complet neîntemeiate.

Doll a zâmbit.

— Păi, să sperăm că Thomsen aici de față nu va avea de-a face cu moartea prematură a Protektorului.

Apoi, ridicând glasul:

— Winston Churchill e pe punctul să demisioneze. N-are de ales. În favoarea lui Eden, care nu e așa de încălecat de evrei. Știi, când Wehrmachtul va mărșălui victorios înapoi de la Volga, și de la ceea ce va mai fi rămas din Moscova și Leningrad, o să fie dezarmați de către SS la graniță. Din momentul ăsta o să…

A sunat telefonul. Telefonul a sunat la ora 23: un apel stabilit dinainte de la una dintre secretarele Sekretarului de la Berlin (o fostă iubită serviabilă de-a mea). Încăperea s-a cufundat într-o încremenire deferentă în timp ce eu vorbeam și ascultam.

— Vă mulțumesc, domnișoară Delmotte. Spuneți-i Reichsleiterului că înțeleg.

Am închis.

— Îmi pare rău, domnilor. Pe mine o să vă rog să mă scuzați. Un mesager urmează să descindă dintr-o clipă într-alta la apartamentul meu din Centrul Vechi. Trebuie să merg să-l interceptez.

— Cei fără de lege n-au pace, a făcut Doll.

— Niciun pic, am răspuns, înclinându-mă.

În camera de zi, Norberte Uhl zăcea pe canapea ca o sperietoare răsturnată, vegheată fiind de Amalasand Burckl. Alisz Seisser ședea

nemișcată pe o laviță joasă de lemn, privind fix în gol, asistată de Trudel Zulz și de Romhilde Seedig. Hannah Doll tocmai urcase la etaj și nu era așteptată să revină. Neadresându-mă cuiva anume, am spus că mă descurc să găsesc singur ieșirea, ceea ce am și făcut, șovăind preț de un minut sau două în vestibulul de la piciorul scărilor. Huruitul înfundat al apei care curge în cadă; sunetul vag lipicios al picioarelor care umblă desculțe; scârțâitul ultragiat al scândurilor dușumelei.

Odată ieșit în grădina din față, m-am răsucit și m-am uitat în sus. Speram să zăresc o Hannah goală sau aproape goală la fereastra de la etaj, privindu-mă lung cu gura întredeschisă (și trăgând sec dintr-un Davidoff). În privința asta, așteptările mi-au fost înșelate. Doar draperiile trase, din blană sau piele, și dreptunghiul de lumină încrezătoare dinăuntru. Așa că am luat-o din loc.

Reflectoarele cu arc defilau prin dreptul meu din sută în sută de metri. Muște enorme, negre le împânau grilajele. Da, și un liliac a plutit prin dreptul lentilei lăptoase a lunii. Dinspre Clubul Ofițerilor, îmi închipuiam, purtată de acustica înșelătoare din Kat Zet, răzbătea melodia unei balade populare, La despărțire să-mi spui încetișor adio. Dar am deslușit și zgomot de pași în urma mea, așa că m-am răsucit iarăși.

În locul acesta aproape că nu trecea un ceas fără să ai sentimentul că trăiești într-un azil de nebuni imens și în același timp plin ochi. Asta era unul dintre momentele acelea. Un copil de sex incert, într-o cămașă de noapte ale cărei poale măturau pe jos, se îndrepta precipitat spre mine — da, precipitat, toți se mișcau mult prea repede.

Silueta mărunțică a pășit țanțoș în lumină. Era Humilia.

— Poftim, a făcut ea și mi-a întins un plic albastru. De la doamna.

Apoi s-a întors la rândul ei pe călcâie și s-a îndepărtat cu pași repezi.

M-am frământat îndelung… Nu mai pot să… Acum trebuie să… Uneori o femeie… Mă dor sânii când… Așteaptă-mă la… O să te vizitez în…

Am mers vreme de 20 de minute cu astfel de fantezii în gând — am trecut de linia de demarcație a Zonei de Interes, apoi am străbătut

străduțele pustii din Centrul Vechi până când am ajuns la piațeta principală, cu statuia ei cenușie și banca de fontă de sub stâlpul de iluminat îndoit. Acolo m-am așezat și am citit.

***

— Ghici ce i-a dat prin minte să facă, a început căpitanul Eltz. De Esther zic.

Boris își deschisese singur (avea cheia lui) și măsura cu pasul salonașul meu modest, cu o țigară într-o mână, dar fără vreun pahar de alcool în cealaltă. Era treaz și agitat și preocupat.

— Mai ții minte povestea cu vederea? E nebună?

— Stai așa. Despre ce vorbești?

— Toate chestiile alea cu mâncarea bună și curățenia și căzile de baie. N-a scris nimic din ce i-am dictat.

Indignat (la gândul grozăviei și sfruntării abaterii lui Esther), Boris a continuat:

— A spus că suntem o șleahtă de criminali mincinoși! Unde mai pui că a și elaborat pe tema asta. O șleahtă de șobolani șmanglitori, de vrăjitoare și de țapi. De vampiri și profanatori de morminte.

— Și chestia asta a trecut prin mâinile ălora de la Postzensurstelle[13].

— Ba bine că nu. Într-un plic pe care erau trecute amândouă numele noastre. Ce-și închipuie? Că îi dau drumul, pur și simplu, în cutia poștală?

— Deci s-a întors la scurmat Scheisse cu malaua.

— Nu, Golo. Ăsta e un delict de natură politică. Sabotaj.

Boris s-a aplecat în față.

— Când a venit la Kat Zet, și-a promis ceva. Chiar ea mi-a spus. Și-a promis: Nu-mi place aici și n-am de gând să mor aici… Și uite cum se comportă.

— Și acum unde e?

— Au azvârlit-o în Buncărul 11. Primul meu gând a fost: trebuie să-i duc ceva de mâncare și niște apă. În seara asta. Dar acum mă gândesc c-o să-i prindă bine. Vreo două zile înăuntru. Trebuie să se învețe minte.

— Hai să bei ceva, Boris.

— Așa o să fac.

— Un șnaps? Ce le fac în Buncărul 11?

— Mersi. Nimic. Asta e și ideea. Ca să-l citez pe Mobius, pur și simplu lăsăm natura să-și urmeze cursul. Și doar n-ai vrea să te pui cu natura. Două săptămâni e media dacă sunt tinere.

A înălțat privirea.

— Pari abătut, Golo. Ți-a dat papucii Hannah?

— Nu, nu. Continuă. Esther. Cum o scoatem de acolo?

Și m-am trezit că îmi dau silința, căznindu-mă să mă preocup de chestiuni banale ce țineau de viață și de moarte.

2. Doll: Der Projekt

Ca să fiu foarte sincer, mă cam enervează ochii mei învinețiți.

Nu că m-ar deranja lovitura în sine, nici vorbă. Palmaresul meu vorbește de la sine, îndrăznesc să afirm, când vine vorba de chestiuni ce țin de rezistența fizică. Pe frontul irakian, în războiul trecut (la doar 17 ani, cel mai tânăr subofițer din toată Armata Imperială fiind, le urlam cu naturalețe ordine în dreapta și în stânga unor soldați de două ori mai în vârstă ca mine), m-am luptat toată ziua, toată noaptea și, ja, și a doua zi de dimineață până seara cu rotula de la genunchiul stâng făcută țăndări

și cu fața și scalpul zdrelite de șrapnel — și tot am găsit puterea, odată ce s-a luminat de ziuă a 2-a oară, să-mi răsucesc baioneta în burta englezilor și a indienilor rămași de izbeliște în cazemata aia pe care într-un târziu am cucerit-o.

Aflându-mă în spitalul din Wilhelma (o colonie nemțească situată pe drumul dintre Ierusalim și Jaffa), în timp ce mă recuperam după 3 răni de glonț suferite în cea de-a 2-a bătălie de la Amman, am cedat fascinației flirtului de ocazie cu o pacientă, mlădioasa Waltraut. Waltraut primea tratament pentru diverse suferințe psihice, depresie în principal; și îmi place să cred că împreunările noastre luminoase au mai estompat din fracturile existente în mintea ei, cum nu încape vorbă că mie mi-au închis găuroaiele de pe șale. Azi, amintirile din perioada aia sunt mai degrabă de natură sonoră. Și ce contrast: pe de o parte, grohăielile și râgâielile luptei corp la corp, și pe de alta, giugiulelile și gânguritul (adesea acompaniate de-adevăratelea de cântec de păsări, prin cine știe ce crâng sau livadă) dragostei tinere! Sunt un romantic. În ceea ce mă privește, e musai să existe romantism.

Nu, problema cu ochii învinețiți e că îmi știrbesc serios din aura de autoritate infailibilă. Și nu mă refer aici doar la centrul de comandă, sau la rampă, sau jos, la gropi. În ziua cu accidentul am oferit un banchet splendid în cinstea celor de la Buna, aici, la frumoasa mea vilă și, perioade lungi de timp, de abia reușeam să mă țin cu firea — mă simțeam ca un pirat sau ca un clovn într-o pantomimă, sau ca un urs koala, sau un raton. La începutul serii, m-am trezit că mă privesc fascinat în supieră: o pată rozalie piezișă, cu două prune coapte bălăbănindu-se sub arcadă. Zulz și Uhl, sunt convins de asta, rânjeau între ei, și până și Romhilde Seedig a părut că-și înăbușă un chicot. Totuși, când conversația a început să se anime, mi-am revenit, dând tonul discuțiilor cu stăpânirea de sine obișnuită (și punându-l pe dl. Angelus Thomsen la punct fără drept de apel).

Acestea fiind zise, dacă mă simt așa în propria mea casă, printre colegi și cunoștințe și doamnele lor, cum m-aș comporta față de oameni care chiar înseamnă ceva? Cum ar fi dacă ar reveni Gruppenführerul Blobel? Dacă Oberführerul Benzler de la Biroul Principal de Securitate al Reichului ar veni într-o vizită de lucru inopinată? Dacă, Doamne ferește, am primi iarăși vizita Reichsführerului-SS? Zău, nu cred c-aș fi în stare să ridic ochii din pământ de față cu der Fahrkartenkontrolleur, Obersturmbannführerul Eichmann…

A fost numai vina moșului ăluia tâmpit de grădinar. Imaginați-vă, vă rog, o dimineață de duminică perfectă. Stau la masă în salonașul nostru pentru mic dejun, într-o formă de zile mari fiind, după o „partidă“ viguroasă, chiar dacă neconcludentă, cu jumătatea mea mai bună. Am mâncat micul dejun pregătit cu drag de Humilia (care era ieșită la nu știu ce casă de rugăciuni delabrată de prin Centrul Vechi). Și, după ce am dat gata cei 5 cârnați (și am ras tot atâtea căni de cafea excelentă), m-am ridicat de la masă și m-am îndreptat spre glasvandurile care dau spre grădină, cu gândul să reflectez în timp ce fumam o țigară.

Bohdan, cu spatele întors la mine și cu o cazma pe umăr, se oprise în mijlocul cărării și se holba prostește la broasca țestoasă care ronțăia un cotor de lăptucă. Și când am pășit de pe iarbă pe prundiș, s-a răsucit cu un soi de violență de bolnav spastic; lama groasă a lopeții a descris precipitat un arc de cerc în aer și m-a lovit din plin în șaua nasului.

Hannah, când s-a încumetat în fine să coboare de la etaj, mi-a spălat cu mâna ei locul contuziei cu apă rece și mi-a ținut cu grijă fleica de carne crudă pe arcadă cu degetele ei calde…

Iar acum, la o săptămână de la incident, ochii mei au o culoare de broscoi bolnav — un verde-gălbui sinistru.

— Imposibil, a făcut Prufer (tipic).

Am oftat și am spus:

— Ordinul vine de la Gruppenführerul Blobel, ceea ce înseamnă că vine de la Reichsführerul-SS. Pricepi, Hauptstürmführer?

— E imposibil, Stürmbannführer. N-o să reușim.

Prufer, în mod strigător la cer, este Lagerführerul meu, și ca atare, adjunctul meu. Wolfram Prufer, tânăr (nici 30 de ani), chipeș într-un fel șters (cu o față rotundă, fără nicio expresie), complet lipsit de inițiativă și, în general vorbind, un trântor incorigibil. Sunt unii care susțin că Zona de Interes e un cimitir pentru gogomani de mâna a 2-a. Și aș tinde să le dau dreptate (dacă chestia asta nu s-ar răsfrânge negativ și asupra mea).

— S-avem pardon, Prufer, am spus eu, dar nu pricep ce înseamnă cuvântul imposibil. Nu există în vocabularul SS-ului. Noi suntem mai presus de împrejurările obiective.

— Dar ce rost are, mein Kommandant?

— Ce rost are, întrebi? Se cheamă politică, Prufer. Ne acoperim urmele. Trebuie să măcinăm până și cenușa. În tocătorul de oase, nicht?

— Îmi cer iertare, mein Kommandant, dar mai întreb o dată. Ce rost are? N-o să conteze decât dacă pierdem, ceea ce n-o să se întâmple. Când o să câștigăm, și o să câștigăm, n-o să mai cântărească absolut deloc.

Trebuie să recunosc că și mie îmi dăduse prin minte același gând.

— Puțin tot o să conteze și atunci când vom fi câștigat, am căutat eu să-l lămuresc. Trebuie să privești în perspectivă, Prufer. Tot soiul de mușterii incomozi care iscodesc și-și vâră nasul peste tot.

— Tot nu reușesc să înțeleg, mein Kommandant. Vreau să zic, după ce o să câștigăm, e de așteptat c-o să tot facem lucruri de genul ăsta, nu? Țiganii și slavii și așa mai departe.

— Hm. Așa am crezut și eu.

— Păi, atunci de ce ne înmuiem așa, deodată?

Prufer s-a scărpinat în creștet.

— De câte unități vorbim, mein Kommandant? Avem măcar idee?

— Nu, dar sunt enorm de multe.

M-am ridicat și am prins să bat încăperea dintr-un capăt în celălalt.

— Știi, Blobel e responsabil cu asanarea întregului teritoriu. Ach, mă tot pistonează să-i fac rost de Sonderi. La ritmul la care îi dă gata. I-am spus: De ce e musai să vă descotorosiți de toți Sonderii voștri după fiecare Aktion în parte? Nu puteți să-i rotiți între ei puțin? Oricum n-au unde să se ducă. Dar vezi să nu m-asculte!

Mi-am reluat locul pe scaun.

— Bun, Hauptsturmführer. Ia și gustă din asta.

— Ce este?

— Ce pare că e? Apă. Dumneata bei apa de aici?

— Stați fără teamă, Sturmbannführer. Eu beau din aia îmbuteliată.

— Și eu la fel. Gust-o. Eu n-am avut încotro. Hai, gustă… E un ordin, Hauptsturmführer. Haide. Nu e nevoie să și înghiți.

Prufer a luat o gură și a lăsat-o să i se prelingă printre dinții de jos.

— Așa-i că are gust de hoit? Trage adânc aer în piept.

I-am întins plosca mea.

— Ia o dușcă din asta. Așa… Ieri, Prufer, am fost invitat călduros la căminul cultural în Centrul Vechi. Să mă întâlnesc cu o delegație de notabilități locale. Au zis că e de nebăut indiferent de câte ori ai fierbe-o. Unitățile au început să fermenteze, Hauptsturmführer. A pătruns în pânza freatică. Nu avem de ales. Duhoarea o să devină insuportabilă.

— O să devină, mein Kommandant? Nu găsiți că e insuportabilă deja?

— Nu te mai văicări, Prufer. N-ajungem nicăieri cu văicăreala. Nu faci altceva decât să te tângui cât e ziua de lungă. Încontinuu aoleo, aoleo.

Mi-am dat seama că vorbisem exact ca Blobel — atunci când, la rândul meu, m-am opus în primă instanță. Și nu încape vorbă că la fel i s-a închis gura și lui Blobel când a bombănit în fața lui Himmler. Și cu siguranță că și Prufer o să-i muștruluiască la fel pe Erkel și pe Stroop când o să le audă obiecțiile. Și tot așa. Schutzstaffelul e o ierarhie a nemulțumiților. O cameră de rezonanță pentru nemulțumire… Prufer și cu mine ne aflam în biroul meu de la CPA. Încăperea era joasă și mai degrabă mohorâtă (și o idee cam ticsită), dar eu ședeam îndărătul unei mese de lucru de dimensiuni impresionante.

— Așa că e presant, am reluat eu. Și pe bună dreptate, Prufer. Înțelegi lucrul ăsta, sper.

Secretara mea, Minna cea minionă, a bătut la ușă și a intrat. Cu mirare sinceră în glas ne-a informat:

— Un domn care-și spune „Szmul“ așteaptă afară, Kommandant. Are treabă cu dumneavoastră sau cel puțin așa susține.

— Spune-i să rămână unde e, Minna, și s-aștepte.

— Am înțeles, mein Kommandant.

— Avem cafea? Cafea de-adevăratelea?

— Nu, Kommandant.

— Szmul?

Prufer a luat o dușcă zdravănă, a tras aer în piept și a mai luat una.

— Szmul? Sonderkommandoführerul? Ce caută aici, Sturmbannführer?

— Poți pleca, Hauptsturmführer. Identifică gropile, colectează deșeurile de carburant și metanolul dacă a mai rămas ceva, și vorbește cu Sapper Jansen despre proprietățile fizice ale rugurilor.

— 'Nțeles, să trăiți!

În timp ce ședeam cufundat în gânduri, Minna a dat buzna în încăpere cu brațele doldora de telexuri și telegrame, de circulare și note informative. E o tânără plăcută și pricepută, chiar dacă mult prea flachbrüstig[14] (deși are un Arsch[15] reușit, și dacă i-ai sălta fusta aia strâmtă ai… Nu înțeleg de ce scriu lucrurile astea. Nu e deloc stilul meu). Și, oricum, mă gândeam la soția mea. Hannah (am conchis), aici, pe durata prezentei Aktion? Nu. Și nici fetele, la o adică. Înclin să cred că ar fi indicată o mică excursie la Rosenheim. Sybil și Paulette n-au decât să-și petreacă vremea cu cei 2 excentrici îndeajuns de inofensivi, bunicii din partea mamei, la Codrii Abației — grinzile înnegrite, găinile, desenele nostime în relief făcute de Karl, stilul anarhic de a găti al lui Gudrun. Da, împrejurimile Ronseheimului. Aerul de țară o să le prindă bine. Și, oricum, având în vedere „dispoziția“ în care se găsește Hannah…

Of, de-ar fi și nevastă-mea la fel de docilă ca languroasa Waltraut! Waltraut… pe unde-oi fi tu acum?

— Și te mai numești om? am făcut eu când am ieșit în curte. Mi se întoarce stomacul pe dos când mă uit la dumneata, Sonderkommandoführer.

Ochii mei? Ochii mei zici că sunt ai Bălăioarei prin comparație cu ochii lui Szmul, Sonderkommandoführerul. Ai lui sunt morți, stinși, goi, lipsiți de orice licăr. Are privire de Sonder.

— Uită-te la ochii tăi, omule.

Szmul a ridicat din umeri și a aruncat o privire spre coltucul de pâine pe care îl azvârlise pe jos când m-a văzut apropiindu-mă.

— După mine…, am dat eu să zic și, preț de câteva clipe, mi-am pierdut șirul gândurilor. Știi, Sonder, în perioada imediat următoare, brigada dumitale se va mări de 10 ori. O să fii omul cel mai important din tot KL-ul. După mine, firește. Să mergem.

În camion, în timp ce ne îndreptam spre nord-est, mă gândeam cu silă la Obersturmführerul Thomsen. În ciuda purtării lui efeminate, nu încape vorbă că le sucește mințile femeilor în stânga și în dreapta. I s-a dus buhul, din câte se pare. Și nu e câtuși de puțin respectuos cu oamenii, nici pe departe. Umblă vorba că a lăsat-o borțoasă pe una din fiicele lui von Fritsch (asta după scandalul cu ganimedul); și am auzit din 2 surse distincte că a dat-o cu cracii-n sus până și pe Oda Muller! Cristina Lange reprezintă și ea o altă floare la butonieră. Umblă vorba că ar codoși pentru unchiu-său Martin — înlesnindu-i Reichsleiterului legătura cu actrița, M. Ba chiar se zvonește că a înfăptuit lucrările întunericului cu mătușă-sa Gerda (sau cu ce a mai rămas din ea după atâția copii — câți sunt, 8, 9…?). Aici, în KL, e de notorietate faptul că Thomsen a dat gata un adevărat pluton de Helferinnen, printre care și Ilse Grese (a cărei moralitate este în cel mai bun caz îndoielnică). Din câte se pare, nici amicul lui, pușlamaua de Boris Eltz, nu e mai breaz. Da, dar Eltz e un războinic extraordinar, și bărbații ca el trebuie să poată iubi la fel de neîngrădit cum luptă. Thomsen ce scuză are?

Când eram în Palestina, filiforma Waltraut mi-a oferit un exemplu pe care l-am urmat toată viața de atunci: în lipsa sentimentelor, acuplarea este (de ce să n-o recunoaștem) o treabă sordidă de la un capăt la altul. În privința asta, îmi dau seama că nu sunt un soldat tipic; n-aș vorbi niciodată necuviincios despre o femeie; și detest vulgaritatea. Drept urmare, am fost scutit de lumea lupanarului, cu mizeria și dezmățul ei de neînchipuit, și la fel de lubricitatea „rafinată“ — pantoful fără toc îndesat între cizmele de piele pe sub masă, mâna vârâtă pe sub fustă în bucătărie, bălăbănitul din popou al stricatei orașului, orbitele boite, subsuorii rași, chiloții transparenți, dresurile negre și jartiera neagră încadrând albeața coapselor… S-avem pardon, asemenea lucruri nu-l preocupă câtuși de puțin pe al dumneavoastră umil servitor, Paul Doll.

Nu m-ar mira dacă Thomsen o să încerce să se dea la Alisz Seisser. Un gând cu adevărat frapant — slăbănogul cu păr spălăcit delectându-se cu prăjiturica aia voluptoasă. Arăta minunat la cină zilele trecute. Mă rog, ar face bine să se grăbească — într-o săptămână sau 2 se întoarce la Hamburg. E în perioada de grație, cât își revine după moartea sergentului-major — a lui Orbart, care s-a jertfit pentru a zădărnici o

evadare din Lagărul Femeilor. Lucrul ăsta i-a conferit noblețe înfățișării văduvei lui. În plus, negrul o prinde foarte bine. Și, în timp ce chefuiam la vila mea, veșmintele de doliu ale lui Alisz (cu corsetul ăla strâmt) păreau argintate de razele sacrificiului german. Vedeți, asta vă spuneam. Romantism: e musai să existe romantism.

Cât își închipuie Hannah că poate s-o mai țină așa?

Credeți-mă: deșeurile de combustibil n-o să fie de ajuns și o să trebuiască să mă duc iarăși la Katowitz.

— Oprește aici, Unterscharführer. Aici.

— ’Nțeles, mein Kommandant.

Între noi fie vorba, nu mai pusesem piciorul în Sectorul 4IIIb(i) din iulie, când îl însoțisem pe Reichsführerul-SS în inspecția lui de o zi. Coborând din camion (timp în care Szmul a sărit din remorcă) m-am simțit tulburat să constat că efectiv auzeam Lunca Primăvăratică. Porțiunea cu pricina începea la vreo 10 metri dincolo de dâmbul unde Prufer, Stroop și Erkel se opriseră acoperindu-și fața cu palmele — dar se auzea. Se simțea mirosul, firește; dar se și auzea. Trosnete, plescăituri, șuierat. M-am dus lângă colegii mei și am privit în zare la câmpia imensă.

Mă uitam la câmpia imensă fără cea mai mică urmă de sentimentalism prefăcut. Merită repetat că sunt un bărbat normal, cu trăiri firești. Totuși, când simt că mă încearcă vreo slăbiciune omenească, pur și simplu mă gândesc la Germania și la încrederea pe care și-a pus-o în mine Salvatorul ei — a cărui viziune, ale cărui idealuri și aspirații le împărtășesc în mod inebranlabil. Să te arăți mărinimos față de evreu înseamnă să fii nemilos cu germanul. „Corect“ și „greșit“, „bine“ și „rău“: aceste concepte și-au trăit traiul; sunt depășite. În noua ordine, sunt fapte care au urmări pozitive și altele care au urmări negative. Și cu asta, basta.

— Mein Kommandant, la Culenhof, mi-a spus Prufer, cu 1 dintre încruntăturile lui competente, Blobel a încercat să le dinamiteze.

M-am întors și m-am uitat lung la el. Prin batistă (toți ne țineam batista la nas) i-am spus:

— A încercat să le dinamiteze sperând să obțină ce cu asta?

— Știți dumneavoastră, să scape de ele în felul ăsta. N-a avut efectul scontat, mein Kommandant.

— Mă rog, aș fi putut să-i spun și eu treaba asta înainte să se apuce. De când aruncatul lucrurilor în aer le face să dispară?

— La fel mi-am zis și eu după ce au încercat. S-au împrăștiat peste tot. Au rămas bucăți agățate prin copaci.

— Și ce-ați făcut? s-a interesat Erkel.

— Le-am cules pe alea la care am putut ajunge, care atârnau de crengile mai joase.

— Și pe alea de sus? s-a băgat în vorbă Stroop.

— Le-am lăsat acolo, a făcut Prufer.

Priveam în zare la întinderea imensă care se vălurea precum o lagună la schimbarea mareei, o întindere presărată cu gheizere care bolboroseau și împroșcau în stânga și-n dreapta; când și când, smocuri de iarbă erau proiectate și se învârteau prin aer. Am strigat după Szmul.

În seara aceea, când eram la mine în birou, m-am trezit pe cap cu Paulette. Ședeam pe un balansoar, relaxându-mă cu un pahar de coniac și cu un trabuc.

— Unde e Bohdan? m-a întrebat.

— Nu începe și tu cu din astea! Și rochia aia de pe tine e oribilă.

A înghițit cu zgomot și-a spus:

— Torquil unde e?

Torquil era țestoasa (și când zic „era“, așa e). Fetele erau înnebunite după țestoasa lor: spre deosebire de nevăstuică, de șopârlă și de iepure, țestoasa nu avea cum să fugă.

…Ceva mai târziu, m-am apropiat în vârfurile picioarelor pe la spatele lui Sybil în timp ce-și făcea temele pe masa din bucătărie — și i-am tras o sperietură zdravănă! În secunda următoare, când am strâns-o în brațe râzând și-am pupat-o, a schițat un gest ca și cum s-ar fi ferit de mine.

— Te-ai tras înapoi, Sybil.

— Ba nu e-adevărat, a făcut ea. Doar că peste foarte puțin timp împlinesc 13 ani, tăticule. Și e un moment important în viața mea. Și tu nu…

— Eu nu ce? Nu. Du-ți ideea până la capăt.

— Nu miroși bine, mi-a spus și a făcut o grimasă.

Auzind-o, am simțit că turbez.

— Cunoști însemnătatea cuvântului patriotism, Sybil?

Ea și-a întors capul cu o smucitură și-a spus:

— Îmi place să te strâng în brațe și să te sărut, tăticule, dar nu-mi stă gândul la asta acum.

Am așteptat câteva secunde înainte să-i răspund:

— În cazul ăsta, ești o fetiță foarte crudă.

Și care-i treaba cu Szmul, cu Sonderii? Ach, mi se face silă până și să aștern pe hârtie lucrurile astea. Știți, abisul abjecției morale în care anumiți indivizi sunt dispuși să se scufunde nu contenește să mă uluiască…

Sonderii își văd de corvezile lor înfiorătoare completamente abrutizați. Folosindu-se de chingi groase de piele, târăsc unitățile de la dușuri până în Leichenkeller[16]; extrag dinții placați cu aur cu clești și trepane, iar pe femei le tund cu foarfecile de grădină; smulg cerceii și verighetele; pe urmă încarcă troliul (6 sau 7 la un transport), care mai apoi e săltat până deasupra incineratoarelor deschise; în fine, macină cenușa, iar pudra rezultată este cărată cu camioanele și împrăștiată în Vistula. Toate aceste operațiuni, cum am mai spus, le execută cu o indiferență de dobitoace. Nu pare să conteze nici cât negru sub unghie că oamenii pe care îi procesează sunt de aceeași rasă cu ei, că sunt frații lor de sânge.

Și vă închipuiți că hienele de la crematoriu se însuflețesc măcar o secundă? Ach yech: când îi întâmpină pe evacuați pe rampă și îi conduc în vestiarul unde se dezbracă. Cu alte cuvinte, se animă numai întru perfidie și înșelăciune. Spune-mi ce meserie ai, le zic ei. Inginer, zici? Excelent. Nu ne prisosesc niciodată inginerii. Sau ceva de genul, Ernst

Kahn… din Utrecht, zici? Da, el și cu… A, da, Kahn și soția lui împreună cu copiii au fost aici 1 lună sau 2 și pe urmă s-au hotărât să se mute la stațiunea de cercetări agricole. Cea de la Stanislavov. Când e câte o problemă, Sonderii nu ezită o secundă să recurgă la violență; îl imobilizează pe recalcitrant și-l duc pe sus până la cel mai apropiat subofițer, care tranșează problema de manieră corespunzătoare.

Vedeți dumneavoastră, în ceea ce-i privește pe Szmul și pe restul, e în interesul lor ca lucrurile să se deruleze repede și fără incidente, fiindcă de abia așteaptă să scormonească printre hainele abandonate și să adulmece ceva de băut sau de fumat. Sau ceva de mâncare. Mănâncă încontinuu — tot timpul înfulecă Sonderii ăștia, resturile șterpelite din vestiar (în ciuda rațiilor relativ generoase de care au parte). Îi vezi cum își leorpăie supa așezați pe o stivă de Stucke; înaintează de-a lungul pajiștii pestilențiale afundându-se până la genunchi și în timpul ăsta molfăie dintr-o bucată de șuncă…

Mă siderează faptul că sunt hotărâți să dăinuie, să supraviețuiască, în felul ăsta. Căci e ceva deliberat: unii (e drept, nu mulți) refuză categoric, în ciuda repercusiunilor evidente — căci, în clipa asta, au devenit la rândul lor Geheimnistrager, purtători de secrete. Nu că vreunul dintre ei ar putea spera să-și prelungească existența jalnică mai mult de 2 sau 3 luni. În privința asta suntem cât se poate de clari și de sinceri: la urma urmei, prima sarcină ce le revine Sonderilor este să-și incinereze predecesorii; și lucrurile vor continua în felul ăsta. Szmul se deosebește de restul prin meritul îndoielnic de a fi groparul cel mai longeviv din KL — ba nu m-ar mira să fie cel mai longeviv din întreg sistemul concentrațional. E practic un Membru-Cheie (până și gardienii îi acordă o brumă de respect). Szmul dăinuie. Dar știe foarte bine ce soartă îi așteaptă — ce pățesc purtătorii de secrete.

În ceea ce mă privește, onoarea nu e o chestiune de viață și de moarte: e mult mai importantă de-atât. Sonderii, e cât se poate de limpede, sunt de altă părere. Și-au pierdut orice fărâmă de onoare; regnul animal și chiar și cel mineral își dorește să dăinuie. Ființarea e un obicei, unul de care nu se pot dezbăra. Ach, dacă ar fi fost niște bărbați adevărați — în locul lor, eu… Dar ce tot spun eu? Nu suntem niciodată în locul altuia. Și e adevărat ce se zice, aici, în KL: nimeni nu se cunoaște cu adevărat. Cine ești? Nu știi. Pe urmă ajungi în Zona de Interes, și-ți arată ea cine ești.

Am așteptat să le bage în pat pe fete și pe urmă am ieșit în grădină. Cu un șal alb pe umeri, Hannah se oprise în dreptul mesei de picnic și stătea cu brațele încrucișate la piept. Bea un pahar de vin roșu — și fuma un Davidoff. Îndărătul ei, un apus de soare roz-portocaliu și o devălmășie de nori. Pe un ton indiferent, i-am spus:

— Hannah, părerea mea este că voi 3 ar trebui să vă duceți la maică-ta 1 săptămână sau 2.

— Unde-i Bohdan?

— Dumnezeule mare! Pentru a 10-a oară, a fost transferat.

Și n-avusesem nimic de a face cu povestea asta, deși nu mă deranjase să-l văd plecat.

— L-au făcut pachet și l-au trimis la Stutthof. Împreună cu alți 200 sau pe-acolo.

— Torquil unde e?

— A 10-a oară îți spun: Torquil e moartă. Bohdan a omorât-o. Cu cazmaua, Hannah, ai uitat?

— Bohdan a omorât-o pe Torquil. Zici tu.

— Da! Din răutate, bănuiesc. Și din lașitate. În celălalt lagăr o să trebuiască s-o ia de la capăt. S-ar putea să-i fie greu.

— În ce sens greu?

— Păi, la Stutthof n-o să fie grădinar. E altul regimul acolo.

Am decis să nu-i spun Hannei că la Stutthof primeai 25 de lovituri de bici în clipa în care puneai piciorul în lagăr.

— Eu a trebuit să fac curat. Torquil. Nu era o priveliște frumoasă, crede-mă.

— De ce să mergem la maică-mea?

Am dat din colț în colț puțin, susținând că oricum era o idee bună.

— Haide, care e adevăratul motiv? a stăruit Hannah.

— Of, bine. Berlinul ne-a repartizat un Projekt urgent. O vreme o să fie neplăcut pe aici. Vreo 2 săptămâni doar.

— Neplăcut? Zău? a făcut Hannah sarcastic. Ce să zic, că asta ar fi o schimbare. Neplăcut în ce sens?

— Nu sunt în măsură să spun. E legat de război. S-ar putea să aibă un efect nociv asupra calității aerului. Uite, dă-mi voie să-ți umplu paharul.

Câteva clipe mai târziu am revenit, cu vinul Hannei și un pahar imens de gin.

— Gândește-te la ce ți-am propus. Sunt sigur că o să-ți dai seama că e cel mai bine așa. Hm, ce apus frumos. Vremea începe să se răcească. Ceea ce o să ajute.

— În ce sens?

Am tușit și-am spus:

— N-ai uitat că mâine seară mergem la teatru.

În semiîntunericul înserării, chiștocul de țigară azvârlit a semănat cu un licurici — o plonjare ascendentă.

— Da, am insistat eu, reprezentație de gală a piesei Și codrii cântă de-a pururi.

Am zâmbit.

— Te-ai încruntat, scumpo. Trebuie să păstrăm aparențele, zău așa! Of, Doamne. Acum cine se bosumflă ca o fetiță? Ți-aș aminti numele lui Dieter Kruger. Dar ai arătat, așa-i, că nu te mai deranjează soarta lui.

— Ba bine că nu. Nu mi-ai zis tu că Dieter a trecut pe la Stutthof? Mi-ai spus că în secunda în care ajungi primești 25 de lovituri de bici.

— Așa am zis? Mă rog, e valabil numai în privința deținuților foarte dubioși. N-o să fie cazul lui Bohdan… Și codrii cântă de-a pururi e o poveste despre viața țăranilor, Hannah.

Am luat o înghițitură zdravănă din băutura înțepătoare și mi-am clătit bine gura cu ea.

— Despre nostalgia pentru comunitatea izbăvitoare. Comunitatea organică, Hannah. O să te facă să tânjești după Codrii Abației.

Era o dublă aniversare, marcând i) victoria noastră decisivă în alegerile din 14 septembrie 1930 și ii) promulgarea istorică a Legilor rasiale de la Nürnberg pe 15 septembrie 1935. Așadar: un dublu motiv pentru a sărbători!

După câteva cocteiluri în barul teatrului, Hannah și cu mine ne-am croit drum spre locurile noastre aflate pe rândul 1, urmăriți fiind de privirile tuturor. Luminile din sală s-au stins, iar cortina s-a ridicat scârțâind — lăsând să se vadă o lăptăreasă îndesată care se tânguia din pricina unei cămări goale.

Și codrii cântă de-a pururi era despre o familie de țărani în timpul iernii aspre care a urmat Diktatului de la Versailles. Bruma a distrus barabulele, Otto era 1 dintre replici, și Mai ridică și tu nasul din cartea aia, înfumurato! alta. Altminteri, Și codrii cântă de-a pururi mi-a trecut razant pe la ureche. Nu că mi-aș fi pierdut șirul gândurilor — din contră. A fost foarte ciudat. Mi-am petrecut cele 2½ ore estimând concentrat cât ar dura (luând în calcul tavanul înalt raportat la umiditatea ambientală) să gazezi publicul, și întrebându-mă ce haine s-ar putea recupera, și calculând câți bani ar valora părul și plombele lor de aur...

După spectacol, la petrecerea propriu-zisă, două pastile de Phanodorm urmate de câteva pahare de coniac ca să alunece mai ușor mi-au redat echilibrul. Am lăsat-o pe Hannah în compania Norbertei Uhl, a lui Angelus Thomsen, a lui Olbricht și Suzi Erkel, timp în care am stat puțin de vorbă cu Alisz Seisser. Biata de ea pleacă la Hamburg la sfârșitul săptămânii. Prima grijă a lui Alisz: să vadă ce e cu pensia. Dintr-un motiv sau altul, era albă la față ca varul de frică.

— O să mergem de la vest spre est. O să fiți 800.

Szmul a ridicat din umeri și a scos la iveală, dacă vă vine să credeți, un pumn de măsline negre din buzunarul pantalonilor.

— 900, poate. Spune-mi, Sonderkommandoführer, ești însurat?

Cu capul în pământ, a răspuns:

— Da, să trăiți!

— Cum o cheamă?

— Șulamit, să trăiți.

— Și unde este, mă rog, această „Șulamit“, Sonderkommandoführer?

Nu e chiar corect să spui că hoitarii ăștia sunt imuni la orice emoție omenească. Se întâmplă destul de des, pe parcursul muncii lor, să întâlnească pe cineva cunoscut. Sonderul își vede vecinii, prietenii, rudele când intră, sau când ies, sau și una și alta. La un moment dat, la dușuri, adjunctul lui Szmul s-a trezit că-și liniștește geamănul. Nu demult, un anume Tadeusz, alt lucrător destoinic, s-a uitat la capătul curelei când era în Leichenkeller (își folosesc curelele, vedeți dumneavoastră, ca să târască unitățile) și a recunoscut-o pe nevastă-sa; a leșinat; dar i-au dat o gură de șnaps și un baton de salam și, 10 minute mai târziu, era înapoi la muncă, ciopârțind mai departe vesel nevoie mare.

— Hai, zi, unde e?

— Nu știu, să trăiți.

— Tot la Litzmannstadt?

— Nu știu, să trăiți. Îmi cer iertare, mein Kommandant, dar s-a ocupat careva de excavator?

— Poți să uiți de excavator. S-a dus naibii.

— ’Nțeles, să trăiți.

— Și trebuie numărați cu atenție. Ai priceput? Numără craniile.

— Craniile n-ajută la nimic, să trăiți.

S-a aplecat într-o parte și a scuipat ultimul sâmbure de măslină.

— Există o metodă mai fiabilă.

— Zău? Ia zi, cât o să ne ia tot ce-i aici?

— Depinde de cantitatea de precipitații, mein Kommandant. Așa, din ochi, eu aș zice 2 sau 3 luni.

— 2 sau 3 luni?

S-a întors spre mine și atunci am văzut ce era neobișnuit la fața lui. Nu ochii (avea privirea specifică Sonderilor), ci gura. Am știut în clipa aia, când eram acolo, pe dâmb, că, de îndată ce ne vom fi achitat cu succes de dispoziția actuală, o să trebuiască să ne ocupăm de Szmul, utilizând procedeul de rigoare.

Am mai cules niște informații legate de mierosul Herr Thomsen (în ciuda palmaresului lui, cred că undeva, în sinea lui, chiar este „1 din ăia“). Maică-sa, sora vitregă mult mai în vârstă a lui Bormann, a făcut un mariaj foarte avantajos, nicht? S-a măritat cu un bancher comercial — care, în plus, colecționa și artă modernă din cea mai degenerată. Tiparul vă pare cunoscut — bani, artă modernă? Mă întreb dacă „Thomsen“ n-a fost cumva la origini ceva de genul „Tawmzen“. Oricum, în 1929, amândoi părinții au murit la New York, după ce s-au prăbușit cu liftul (morala: dacă pui piciorul în Sodoma aia jidănească o să-ți primești pedeapsa „meritată“!). Așa încât, în momentul ăla, acest copil unic, prințișorul nostru e înfiat neoficial de unchiu-său Martin — bărbatul care îi ține agenda Salvatorului.

Cum ziceam, eu am muncit ca un rob, m-am spetit ca să ajung unde sunt astăzi. Dar unii — unii se nasc cu… Hm, ce chestie simpatică. Tocmai mă pregăteam să folosesc expresia consacrată — „cu căiță“, când mi-a venit în minte una mai bună. Și i se potrivește de minune. Da. Angelus Thomsen s-a născut cu un Schwantz[17] în gură!

Nicht wahr?

Acasă, ședeam aplecat deasupra mesei de lucru, cufundat în gânduri, când am auzit pași; s-au apropiat, apoi au șovăit. Nu erau ai Hannei.

Și îmi spuneam: sunt un om prins între ciocan și nicovală. Pe de o parte, Oficiul Economic Central mă pistonează întruna să fac tot ce-mi stă în puteri să sporesc mâna de lucru (pentru industria de armament); pe de alta, Biroul Central al Securității Reichului mă presează să mă descotorosesc de cât de mulți evacuați pot, din motive evidente ce țin de autoapărare (evreii constituind o coloană a 5-a de proporții inadmisibile). Mi-am trecut degetele peste arcadă într-un gest involuntar de salut. Iar acum îmi dau seama (telexul zăcea pe masă dinaintea mea) că tâmpitul ăla de Gerhard Student de la OEC vântură ideea creață că toate mamele sănătoase ar trebui muncite până cad din picioare în fabrica de bocanci de la Chełmek! Foarte bine, o să-i spun. Și n-ai decât să vii tu la rampă și să încerci să le desparți de copiii lor. Oamenii ăștia… pur și simplu nu gândesc. Apoi, cu glas tare:

— Oricine ai fi, poți să intri.

În fine, s-a auzit bătaia în ușă. Cu un aer foarte spășit și afectat, Humilia s-a furișat în încăpere.

— Ai de gând să stai acolo așa, dârdâind din toate încheieturile, am bombănit (eram complet întors pe dos), sau ai ceva să-mi transmiți?

— Mă supără conștiința, domnule.

— Ei, nu zău! Nu putem îngădui așa ceva. N-ar fi deloc bine. S-auzim!

— I-am dat ascultare coniței Hannah, deși n-ar fi trebuit.

Pe un ton cât se poate de calm, am spus:

— Deși n-ar fi trebuit, domnule.

Cheia o reprezintă focul, vedeți dumneavoastră, ăla e tot schepsisul.

Cum să le faci să ardă, cum să le faci să se aprindă? De corpurile despuiate vorbesc.

Am început cu cantități neînsemnate, folosind scânduri, și nu progresam aproape deloc, când Szmul… Știți, încep să înțeleg de ce Sonderkommandoführerul e invulnerabil. El a fost cel care a venit cu o serie de sugestii care, din câte se vede treaba, s-au dovedit esențiale. Le consemnez aici, pentru referință ulterioară.

1) Trebuie să existe un singur rug.

2) Rugul trebuie să ardă încontinuu, 24 de ore din 24.

3) Trebuie folosită grăsime umană lichefiată ca să accelereze combustia. Szmul a pus la punct șanțurile de deversare și a organizat brigăzile cu canciocuri, lucru care a generat economii considerabile în materie de benzină. (Să nu uit: să le-o servesc pe asta cu economisirea lui Blobel și lui Benzler.)

În acest moment, rămâne un singur impediment tehnic cu care ne confruntăm periodic. Căldura degajată e așa de mare, încât nu te poți apropia, nicht?

Și acum vin și vă întreb, e nemaipomenit, jur, e „cireașa de pe tort“. Brusc, telefonul începe să sune ca la nebuni: Lothar Fey de la Autoritatea pentru Apărare Aeriană, care face spume la gură apropo de

arderile noastre nocturne! Ei, poftim! Și ne mai mirăm că simt că încep să-mi ies din minți?

În vreme ce Humilia a găsit de cuviință să mă informeze că nevastă-mea i-a scris și expediat un mesaj de natură personală unui depravat dovedit, n-a putut — sau n-a vrut — să mă lumineze în privința conținutului acestuia. Chestia asta mi-a distrus concentrarea. Firește, toată povestea ar putea să fie perfect nevinovată. Nevinovată? Cum să poată fi nevinovată? Nu îmi fac vreo iluzie în privința senzualității isterice de care s-a dovedit a fi capabilă Hannah și, în plus de asta, e lucru știut că, odată ce slăbește legăturile sacre ale castității, femeia ajunge numaidecât să se dedea la destrăbălări de neînchipuit, ghemuiri, sugrumări, frământări, zvârcoliri…

Hannah a ciocănit precipitat la ușă și a intrat.

— Voiai să mă vezi, a spus.

— Da.

Așteptând momentul potrivit, am spus:

— Uite ce e, n-are niciun rost să mergeți la Codrii Abației. Der Projekt o să dureze luni întregi, așa că n-o să aveți încotro și o să trebuiască să vă obișnuiți cu gândul.

— Și așa nu aveam chef să merg.

— Zău? De unde până unde? Te pomenești c-oi fi având și tu un Projekt al tău.

— Posibil, a făcut ea și s-a răsucit pe călcâie.

…Am ridicat mâinile și m-am frecat la ochi. Și, pentru prima oară după nu știu cât timp, gestul acesta spontan, pe care orice școlar obosit îl face din reflex în timp ce-și scrie temele, a fost nedureros. În baia de la parter, mi-am cercetat chipul în oglindă. Ja, ochii mei martirizați sunt în continuare ușor injectați, am pielea din jur lăsată și pungi. Nici nu-i de mirare, după atâta fum și culcat târziu (nu e ca și cum trenurile ar fi încetat să sosească întruna). Dar nu mai am ochii vineți.

Flăcările și fumul; până și aerul mai curat se vălurește și trepidează. Nu?

Ca o bucată de voal care tresaltă în bătaia vântului.

Revenind, Sonderii, sub coordonarea lui Szmul, au montat un soi de zigurat de șine de cale ferată întortocheate. Are dimensiunea catedralei din Oldenberg.

Îmi închipui că scena e o ilustrare perfectă a conceptului de modernitate, însă când mă uit de la înălțimea rambleului, îmi vin de fiecare dată în minte piramidele egiptene construite de sclavi. Ajutându-se de scări late și de troliuri, încarcă grilajul imens, apoi se retrag în turnurile lor pe roți și alimentează focul, pricepeți, azvârlind bucățile, uneori găleți întregi. Turnurile astea se zguduie asemenea mașinilor de asediu din Evul Mediu.

Noaptea, șinele sunt incandescente. Chiar și cu ochii închiși, tot am impresia că zăresc un broscoi imens și negru cu vene fosforescente.

Informare de la Geheime Staatpolizei din Hamburg: văduva Seisser urmează să revină la noi, dar de data asta statutul i-a fost revizuit. Alisz este în acest moment o evacuată.

Sonderkommandoführerul avea dreptate apropo de cea mai bună metodă de a ține socoteala. Nu merge cu număratul țestelor. Aproape toate unitățile au fost executate prin metoda standard Genickschuss[18], dar de foarte multe ori fără îndemânare sau în pripă, așa încât cutia craniană era spartă. Prin urmare, nu faci nicio treabă cu țestele. Metoda cea mai științifică, am constatat, este să numeri femururile și să împarți rezultatul la 2. Nicht?

Drept răspuns la criza domestică, l-am mobilizat pe Kapo-ul criminal pe care îl țin la îndemână pentru orice eventualitate în mina de cărbune de la Fürstengrube.

3. Szmul: Martor

M-ar mai alina câtuși de puțin, cred, dacă aș reuși să mă conving că există tovărășie — că există înfrățire, sau cel puțin o camaraderie bazată pe respect în dormitorul comun de deasupra crematoriului dezafectat.

Nu încape vorbă, se discută mult, iar conversațiile noastre sunt de fiecare dată înfocate, articulate și virtuoase.

„Ori îți pierzi mințile în primele zece minute", auzi adesea, „ori te obișnuiești". Ai putea argumenta că cei care se obișnuiesc de fapt își pierd mințile. Și mai există o posibilitate: nu-ți pierzi mințile și nici nu te obișnuiești.

Când se termină ziua de lucru ne strângem, ăia care nu ne-am obișnuit și care nu ne-am smintit, și stăm de vorbă până uităm de noi. În Kommando, care s-a mărit enorm pentru colaborarea curentă, cam cinci la sută se încadrează în această categorie — vreo 40 de băieți, să zicem. Iar când ne strângem în dormitor, de obicei cam pe când se crapă de ziuă, ne tragem puțin mai într-o parte cu mâncarea noastră, cu băutura, cu țigările și stăm la taifas. Și-mi place să cred că între noi există tovărășie.

Am sentimentul că avem de-a face cu premise și opțiuni care n-au mai fost dezbătute niciodată, fiindcă n-a fost niciodată nevoie să fie dezbătute — am senzația că, și dacă ar fi să iei la rând fiecare zi, fiecare ceas, fiecare minut din istoria omenirii, n-ai găsi nicio ilustrare, niciun tipar, niciun precedent.

Martyrer, mucednik, martelaar, meczonnik, martyr: în fiecare dintre limbile pe care le știu, cuvântul vine din grecescul martur care înseamnă „martor". Noi, Sonderii, sau o parte dintre noi, în orice caz, o să fim martori. Și chestiunea asta, spre deosebire de toate celelalte, pare mai presus de orice echivoc. Sau cel puțin așa credeam.

Evreul ceh din Brno, Josef, care între timp s-a dus, și-a consemnat mărturia și a îngropat-o vârâtă într-un galoș de copil sub gardul viu care mărginește grădina lui Doll. După lungi discuții și un vot prin

ridicarea mâinii, decidem să dezgropăm (temporar) documentul și să ne familiarizăm cu conținutul lui. În ceea ce mă privește, din instinct, și poate și din superstiție, mă opun. Și, din câte are să se vădească, e unul dintre episoadele din Lager pe care mi-aș dori cel mai puțin să le retrăiesc.

Redactat în idiș, cu cerneală, manuscrisul număra opt pagini.

— Iar în momentul ăla, am început eu, o fetiță de cinci ani s-a ridicat și… Stați așa. Cred că s-au încurcat paginile.

— Citește! mi-a ordonat unul dintre băieți.

Alții l-au susținut.

— Tu vezi-ți acolo de citit.

— Iar în momentul ăla o fetiță de cinci ani s-a ridicat și s-a apucat să-l dezbrace pe frățiorul ei care avea un an. Unul din Kommando a venit să-i ia hăinuțele băiatului. Fata a țipat din toți rărunchii: „Valea de aici, evreu ucigaș! Să nu care cumva să pui mâna aia, plină de sânge de evreu, pe frățiorul meu cel scump! Eu sunt mămica lui bună și o să moară în brațele mele, împreună cu mine." Un băiețel de vreo șapte sau opt…

Am șovăit, și am înghițit zgomotos.

— Mai citesc?

— Nu.

— Nu. Ba da. Citește mai departe.

— Citește. Nu. Ba da.

— Un băiețel de vreo șapte sau opt ani, am reluat eu, stătea lângă ea și mi-a spus: Cum e posibil, ești evreu și conduci niște copilași așa de scumpi la gazare — doar ca să fii lăsat în viață? Chiar ți-e mai dragă viața trăită în mijlocul șlehtei ăleia de asasini decât viețile atâtor victime din rândul evreilor?… O tânără poloneză a ținut o cuvântare foarte scurtă, dar pătimașă în…

— Oprește-te.

Mulți dintre băieți aveau lacrimi în ochi — dar nu erau lacrimi de durere sau de vinovăție.

— Oprește-te. A „ținut o cuvântare foarte scurtă, dar pătimașă“. Aiurea. Oprește-te.

— Oprește-te. Spune numai minciuni.

— Și tăcerea ar fi de preferat. Oprește-te.

— Oprește-te. Și n-o mai îngropa. Distruge-o — necitită. Oprește-te.

M-am oprit. Și băieții s-au întors cu spatele, s-au îndepărtat și, fără tragere de inimă, s-au vârât în paturi.

Pe Josef, farmacistul din Brno, îl știam aici, în Lager, și-l consideram un ins serios… Eu sunt un ins serios și-mi consemnez mărturia. Scriu ca el? O să fiu în stare să-mi stăpânesc penița, sau cuvintele o să țâșnească de-a valma — așa? Josef, nu mă îndoiesc, era mânat de cele mai bune intenții, cele mai nobile, chiar; dar ce scrie el e neadevărat. Și indecent. O fetiță de cinci anișori, un băiat de opt: s-a mai pomenit vreodată un copil așa de trecut prin viață încât să fie în stare să priceapă postura în care se găseau Sonderii?

Preț de câteva clipe, am continuat să citesc în tăcere sau, mai bine zis, mi-am plimbat privirea peste restul paginii…

O tânără poloneză a ținut o cuvântare foarte scurtă, dar pătimașă în camera de gazare… A înfierat crimele și opresiunea naziste și a încheiat spunând „Nu vom muri acum, istoria nației noastre ne va face nepieritori, spiritul nostru de inițiativă și însuflețirea noastră sunt vii și înfloritoare…“. În clipa următoare, polonezii au îngenuncheat și au rostit solemn o rugăciune anume, într-o postură care te impresiona profund, pe urmă s-au ridicat de jos și au intonat în cor imnul Poloniei, în vreme ce evreii au cântat Hatikvah. Soarta crudă pe care o împărtășeau în locul ăsta blestemat a făcut ca tonalitățile lirice ale acestor imnuri atât de deosebite între ele să se îngemăneze într-un tot. Oamenii aceia au dat glas în felul acesta ultimelor lor trăiri cu o căldură profund emoționantă, și la fel speranțelor și încrederii în viitorul…

O să mint și eu? O să trebuiască să amăgesc? Înțeleg că sunt respingător. Dar o să și scriu de o manieră respingătoare?

Mă rog, chiar și așa, mă asigur că paginile lui Josef sunt îngropate cum se cuvine.

Uneori se întâmplă să trec prin dreptul casei Kommandantului și să le văd pe fetele lui — fie în drum spre școală, fie când se întorc. Când și când, le mai însoțește menajera aia mărunțică, dar de obicei merg cu mama lor — o femeie înaltă, cu o înfățișare energică, tânără încă.

Vederea nevestei lui Doll mă trimite, firesc, cu gândul la a mea.

Evreii polonezi nu sosesc în Lager în masă, sau cel puțin nu încă, dar unii ajung pe căi ocolite, cum s-a întâmplat cu mine, și firește că-i caut și-i iau la întrebări. Evreii din Lublin au fost trimiși într-un lagăr de exterminare numit Belzec; foarte mulți dintre evreii din Varșovia au ajuns într-un lagăr de exterminare numit Treblinka.

La Łódź, ghetoul e încă în picioare. Ba chiar, acum trei luni, am primit vești despre Șulamit: e în continuare în podul de deasupra brutăriei. Îmi iubesc nevasta din adâncul inimii, și-i doresc tot binele din lume, dar, la cum se prezintă în clipa asta lucrurile, mă bucur că n-o s-o mai revăd niciodată.

Cum aș putea să-i spun despre trieri și despre vestiarul unde sunt dezbrăcați? Cum aș putea să-i povestesc despre Chełmno și despre vremea băieților tăcuți?

Fratele Șulei, Maček, e la adăpost în Ungaria și s-a jurat că o să se întoarcă s-o ia cu el la Budapesta. E posibil. Îmi iubesc nevasta, dar mă bucur că n-o s-o mai văd niciodată.

În zori, stăm de vorbă despre caracterul extrateritorial al lagărului și, în dormitorul comun, lucrurile au revenit la normal, vorbim, ne strigăm pe

nume, gesticulăm, ridicăm și coborâm glasurile; și-mi place să cred că între noi există tovărășie. Dar ceva lipsește, are să lipsească întotdeauna, orice am face; ceva propriu relațiilor umane a dispărut.

Ochii. Când începi lucrul în cadrul brigăzii îți spui: „E problema mea, a mea și atât. Țin capul în pământ sau îmi feresc privirea din cauză că nu vreau să-mi vadă cineva ochii“. Apoi, după un timp, îți dai seama că toți Sonderii fac la fel: caută să-și ascundă ochii. Și cine ar fi bănuit cât de imperios necesar este, în relațiile cu ceilalți, să vezi ochii? Așa este. Însă ochii sunt ferestrele sufletului și, când sufletul e mort, și ochii sunt goi.

Să fie oare camaraderie — sau limbuție nestăpânită? Suntem capabili să ascultăm — sau să auzim măcar — ce spun alții?

În seara asta, la rug, doi piloni care susțineau elevatorul s-au prăbușit și, cum ședeam în patru labe într-un șanț dintre dune, încercând să bat bucățile alea la loc, numai ce văd jeepul decapotabil al lui Doll oprind la 30 de metri depărtare, pe drumeagul de pietriș. După ce scormonește prin mașină după ceva, se dă jos (cu motorul lăsat să meargă la ralanti) și o pornește spre mine.

Poartă sandale împletite gros și pantaloni scurți cafenii, și nimic în rest; în mâna stângă ține o sticlă de un sfert de votcă cu etichetă rusească, pe jumătate goală, iar în dreapta un bici din piele de bou cu care șfichiuiește în joacă aerul. Părul roșcat și înfoiat de pe piept e presărat cu broboane de sudoare ce scânteiază în lumina orbitoare a focului. Ia o dușcă, după care se șterge la gură.

— Și zi așa, mare războinic, cum merge treaba? Hm. Aș vrea să-ți mulțumesc pentru strădania depusă, Sonderkommandoführer. Spiritul dumitale întreprinzător și dăruirea față de cauza noastră comună. Ajutorul dumitale a fost neprețuit.

— Mein Kommandant.

— Dar, știi, cred că de-acum ne-am cam prins cum merg lucrurile. Cel mai probabil o să reușim să ne descurcăm și fără ajutorul dumitale.

Geanta cu scule e la picioarele lui. Mă întind și o trag spre mine.

— Oamenii dumitale.

Dă peste cap restul sticlei.

— Oamenii dumitale. Ce-și închipuie c-o să se aleagă de ei, odată încheiată această Aktion? Au idee?

— Da, să trăiți.

Pe un ton mâhnit spune:

— De ce o faceți, Sonder? De ce nu vă revoltați? Unde vă e mândria?

Un alt șfichi — o altă tresăltare a biciului. Și încă una. Îmi trece prin minte gândul că Doll își disciplinează propria armă: vârful îmbrăcat în metal se avântă distras spre libertate, doar ca să fie readus la ordine cu o zvâcnire imperativă a încheieturii.

— Băieții încă mai trag nădejde, să trăiți, am spus eu.

— Nădejde că ce?

Preț de câteva clipe, a părut că se sufocă de râs.

— Că dintr-odată o să ne răzgândim?

— E omenește să speri, Kommandant.

— Omenește. Omenește. Și dumneata, nobile războinic?

În geanta cu scule, degetele mi se încleștează împrejurul cozii toporului; data viitoare când o să-și lase capul pe spate ca să bea o să i-l înfig, cu dintele, în goliciunea palidă a căputei. Pe un ton stăpânit, continuă:

— Ești invulnerabil, Geheimnistrager. Fiindcă ai avut grijă să devii indispensabil. Cunoaștem cu toții tertipul. Ca uzinele din Litzmannstadt, nicht?

A luat o gură care a ținut preț de câteva înghițituri.

— Uită-te la mine. Cu ochii. Uită-te la mine când îți spun… Da. Îți vine greu, și pe bună dreptate, Sonder.

Își clătește gingiile și scuipă cu precizie printre dinții de jos (lichidul e propulsat într-un jet constant, ca din gura unui pește de ceramică dintr-o arteziană municipală).

— Te temi de moarte. Dar nu te temi să omori. Îmi dau seama după încrâncenarea gurii tale. Ți se citește crima pe buze. Oamenii ca dumneata au utilitatea lor. Acum te las, Sonderkommandoführer. Muncește cu spor pentru Germania.

L-am urmărit cu privirea în timp ce se îndepărta, înclinându-se ușor într-o parte (ciudat cum ebrietatea, cel puțin la început, îl face pe Doll mai coerent în gândire și mai articulat). Geheimnistrager: purtător de secrete. Secrete? Ce secrete? Toată țara își astupă nările.

Șarpele care trăiește în biciul lui Doll e o viperă, poate, sau o mamba ori o viperă sâsâitoare. Cât despre șerpii care trăiesc în focul lui Doll, sunt pitoni, boa, anaconde, toți, până la unul, căutând vorace să înșface o halcă zdravănă de pe cerul nopții.

Există oare camaraderie între noi? Când detașamente de soldați înarmați până în dinți se înființează la crematoriu și o subunitate sau alta a brigăzii știe că a sosit ceasul, Sonderii selectați își iau rămas-bun cu o înclinare a capului sau cu un cuvânt sau o fluturare a mâinii — sau uneori fără nici cel mai mic gest. Se duc cu ochii pironiți în pământ. Și, mai târziu, când recit kadișul pentru sufletele morților, au fost deja dați uitării.

Dacă există ceea ce se numește teamă soră cu moartea, atunci există și iubire soră cu moartea. Și asta îi paralizează pe băieții din Kommando — iubirea soră cu moartea.

---

9 Lagărul principal (n.r.).

10 Trofim Denisovici Lîsenko (1898–1976), inginer agronom sovietic care a elaborat, între anii 1930 și 1960, o teorie pseudoștiințifică ce a dominat cercetarea în domeniul geneticii în URSS și în țările comuniste.

11 Entitate de cercetare pluridisciplinară subordonată SS, având drept misiune identificarea fundamentelor științifice ce veneau în sprijinul doctrinelor rasiale îmbrățișate de Adolf Hitler.

12 Subminarea forțelor armate (în germ. în orig.) (n.r.).

13 Oficiul de cenzură a corespondenței arondat lagărului.

14 Cu pieptul plat (în germ. în orig.) (n.r.).

15 Posterior (în germ. în orig.) (n.r.).

16 Morgă (în germ. în orig.) (n.r.).

17 Termen argotic pentru organul genital masculin (în germ. în orig.).

18 Metodă de execuție sumară prin împușcarea victimei în ceafă.

Capitolul III.

Zăpadă cenușie

1. Thomsen: Descoperirea

Herr Thomsen,

Aș vrea să-ți cer un favor, dacă nu te superi. Ți-l mai amintești pe Bohdan, grădinarul nostru? Mi s-a spus că a fost transferat samavolnic la Stutthof.

Mai aflu și că a fost implicat într-un incident de-a dreptul șocant care a condus la moartea bietei Torquil (țestoasa), iar chestia asta contravinea până într-acolo firii lui, era atât de improbabilă când venea vorba de el încât am început să mă îndoiesc de veredicitatea poveștii care-mi era servită. Se numește profesor Bohdan Szozeck. Fetele erau topite după el și, firește, nu-și pot revieni după pierderea țestoasei, cum cred că ai băgat de seamă în seara asta. Le-am spus că Torquil s-a rătăcit. Au de gând să se trezească dis-de-dimineață și să scotocească grădina.

Îmi pare rău că te încarc cu povestea asta, dar, ca să fiu cinstită, nu am la cine altcineva să apelez.

În fiecare vineri între orele 4 și 5 pot fi găsită la groapa de nisip de lângă Colibele de Vară.

Îți rămân recunoscătoare.

A dumitale devotată, Hannah Doll

PS. Te rog să-mi iarți ortografia. Mi se zice că aș suferi de o tulburare. Dar eu cred că pur și simplu nu sunt în stare. Și e ciudat, dacă stau să mă gândesc că sigurul lucru la care m-am priceput cât de cât în viața asta au fost limbile străine. HD.

Deci nu, nici vorbă de convocarea voalată sau de solicitarea imperioasă după care poate că tânjeam în naivitatea mea. Dar, când, după o zi sau două, i-am arătat scrisoarea lui Boris, a căutat să mă convingă că, în felul ei, era tacit încurajatoare.

— Și-a pierdut de mult încrederea în Moș Sugativă. Asta-i bine.

— Da, dar a dumitale devotată…, am spus cam cu năduf. Și Herr Thomsen. Și nu am la cine altcineva să apelez.

— Gogomanule, aia e partea cea mai interesantă. Concentrează-te, Golo. Îți spune că ești singurul ei prieten. Singurul ei prieten pe lume.

În continuare ușor crispat, am spus:

— Dar nu vreau să fiu prietenul ei.

— Nu, firește că nu. Tu vrei doar să… Răbdare, Golo. Femeile sunt foarte impresionate de răbdare. Așteaptă și tu până se termină războiul.

— Sigur. Războaiele nu respectă concordanțele, fratele meu.

Concordanțele de timp, loc și acțiune.

— Așteaptă până când se termină războiul, spui tu. Cine știe ce-o să se mai aleagă până atunci? În orice caz…

Boris mi-a făcut hatârul și mi-a făgăduit că are să-l interogheze pe șeful barăcii unde fusese Szozeck. Apoi a adăugat:

— Adorabil P.S.-ul ăla. Și are un scris frumos. Sexy. Natural. Cursiv.

Și, rămas singur cu gândurile mele, cu vorbele însuflețitoare ale lui Boris răsunându-mi încă în minte, m-am uitat încă o dată la documentul olograf al Hannei — rotunjimile lascive ale e-urilor și o-urilor, g-urile și p-urile acelea care plonjau cu nerușinare, q-ul acela scandalos de-a dreptul.

***

Însă vreme de aproape două săptămâni, toată povestea s-a gripat. Boris a fost trimis la sublagărul de la Goleschau (cu ordine să-și primenească și să-și revitalizeze detașamentul de gardă demoralizat). Înainte să plece, trebuia s-o scoată pe Esther din Blocul 11; chestia asta avea prioritate, just, dacă te gândești că altminteri ar fi murit de foame cât lipsea el.

Catalogată fiind drept deținut politic, Esther se afla în momentul acela în custodia Gestapoului. Din fericire, incoruptibilul Fritz Mobius era plecat în permisie, iar Jurgen Horder, adjunctul lui, era la „Dizenterie", în Ka Be. Drept urmare, Boris l-a abordat pe Michael Off, care, spera el, avea să fie simțitor mai ieftin decât Jurgen Horder.

Așa încât, când m-am văzut cu Hannah la teatru sâmbătă seara, nu mi-a rămas decât să ridic din umeri a neputință și să-i spun în treacăt, în timp ce Horst Eikel glumea cu glas tare cu Norberte Uhl, „Vinerea viitoare..." La început mă simțeam ciudat de apatic (Și codrii cântă de-a pururi era despre un clan de țărănoi din nordul Pomeraniei, moderat de lihniți, dar cu îndârjire antiintelectuali); însă dispoziția mi s-a schimbat rapid și dramatic.

O sumă întreagă de forțe păreau să se exercite concomitent asupra mea. Trezindu-mă lângă Hannah într-un grup format întâmplător, eram frisonant de conștient de corporalitatea ei și de mirosul pielii ei; părea imensă, ca un Jupiter exercitând o forță de atracție erotică. Când Doll a venit s-o ia, eram într-atât de derutat și de ațâțat, încât aproape că m-am lipit de silueta palidă, moale, îngrozită a lui Alisz Seisser și, mai târziu, cum ședeam lungit în pat holbându-mă în gol pe întuneric, mi-a luat mult să abandonez ideea de a-i face o vizită-surpriză lui Ilse Grese.

***

Iar acum, cum ședeam bând un surogat de cafea în biroul lui Frithuric Burckl de la Buna-Werke, aveam dinaintea mea o altă scrisoare.

Stimate domnule Comandant, începea. Expeditorul era directorul de personal de la Bayer, compania farmaceutică (o filială a IG Farben), iar destinatarul era Paul Doll.

Transportul constând din 150 de femei ne-a parvenit în bune condiții. Totuși, nu am reușit să obținem rezultate concludente, dat fiind că toate au murit pe parcursul experimentelor. Am avea rugămintea să ne trimiteți o altă tranșă de femei, în aceeași cantitate și la același tarif.

Am ridicat ochii și am întrebat:

— Cât sunt femeile?

— O sută șaptezeci RM[19] bucata. Doll voia 200, dar ăia de la Bayer l-au păcălit de a lăsat prețul la 170.

— Și ce anume testau?

— Un anestezic nou. Au greșit puțin doza. Evident.

Burckl s-a lăsat pe spate în scaun și și-a încrucișat brațele pe piept (părul negru tonsurat, ochelarii cu rame groase).

— Ți-am arătat-o fiindcă părerea mea este că e simptomatică. E simptomatică pentru o atitudine defectuoasă.

— Defectuoasă ziceți, domnule Burckl?

— Exact, defectuoasă, domnule Thomsen. Femeile alea au murit toate odată? Au primit toate aceeași doză? Asta fiind cea mai puțin ineptă dintre explicații. Au murit în tranșe? Au murit una câte una? Ideea e că ăia de la Bayer au stăruit în greșeală. Și fix asta facem și noi.

— Ce greșeală?

— Bun. Ieri traversam curtea și una dintre echipele de lucrători târa de un morman de cabluri până spre postul de transformare. Cum merg ei — împleticit, dar vioi. Și unul dintre ei a căzut. N-a scăpat nimic din

mână, n-a stricat nimic. Pur și simplu a căzut. Și Kapo l-a luat la omor, și un englezoi de la Stalag a intervenit. Nici una, nici două, se bagă și un subofițer. Urmarea? Prizonierul de război rămâne fără un ochi, Häftlingul e împușcat în cap, iar der Kapo se alege cu o fractură de maxilar. Și au mai trecut două ore până când cablurile au ajuns la postul de transformare.

— Deci care ar fi sugestia dumneavoastră?

— Să tratezi mâna de lucru ca pe ceva consumabil, domnule Thomsen, e cu desăvârșire contraproductiv. Dumnezeule mare, acei Kapo! Ce naiba au oamenii ăia în cap?

— Mă rog, am făcut eu. Dacă un Kapo nu se achită de partea de răspundere ce-i revine din punctul de vedere al subofițerului, își pierde statutul.

— Hm. Rații reduse și câte și mai câte.

— E mai grav de-atât. E omorât în bătaie în cursul aceleiași zile.

Burckl a încruntat din sprâncene.

— Zău? De cine? De subofițeri?

— Nu. De deținuți.

Burckl a înmărmurit. Apoi a reluat.

— Vezi dumneata, asta vine în sprijinul teoriei mele. Spirala violenței — toți trepidează. Întreaga atmosferă e dementă. Și nu duce nicăieri. Nu ne atingem obiectivele, așa-i, domnule Thomsen?

Termenul de livrare era jumătatea anului următor.

— Mă rog, nu știu ce să zic la treaba asta, am făcut eu. Cu pași mici, dar avansăm.

— Cancelaria presează consiliul de administrație. Consiliul de administrație ne presează pe noi. Iar noi îi presăm… Doamne ferește, uită-te la ce e afară.

M-am uitat la ce era afară. Siluetele care îmi captau mie atenția, ca de fiecare dată (și eu aveam un birou la Buna, și-mi petreceam ceasuri lungi dinaintea ferestrei), siluetele care îmi captau atenția nu erau bărbații în zeghe care stăteau la coadă sau se zoreau te miri unde înșirați unul în spatele celuilalt sau se încurcau unii în picioarele altora

într-un soi de gloată miriapodă, înaintând cu o viteză nefirească, asemenea unor figuranți într-un film mut, mișcându-se mai iute decât le-ar fi permis-o rezistența ori constituția fizică, ca și când s-ar fi supus unei manivele demente învârtite de o mână turbată; siluetele care îmi rețineau mie atenția nu erau Kapo care zbierau la deținuți, nici subofițerii SS care zbierau la Kapo, nici maiștrii îmbrăcați în salopete care zbierau la subofițerii SS. Nu. Ce-mi atrăgea atenția erau siluetele în costume de oraș, proiectanți, ingineri, administratori de la uzinele IG Farben din Frankfurt, Leverkusen, Ludwigshafen, cu agendele lor învelite în piele și ruletele retractabile galbene, care își croiau delicat drum printre corpurile răniților, ale celor leșinați, ale morților.

— Am o propunere. O, e destul de radicală, recunosc. Ești dispus s-o auzi, măcar?

A îndreptat modestul teanc de documente care zăceau dinaintea lui și și-a scos stiloul.

— Hai s-o luăm pas cu pas. Bun. Spune-mi, domnule Thomsen — cât rezistă lucrătorii noștri cel mai mult?

— Trei luni, i-am răspuns fără tragere de inimă.

— Deci la fiecare trei luni trebuie să îi băgăm în producție pe succesorii lor. Spune-mi.

De afară a răzbătut o ploaie de zbierete nedeslușite, urmate de două focuri de armă și apoi de ritmul familiar al biciului. Burckl a spus:

— De câte calorii are nevoie zilnic un adult în condiții de repaus complet?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Două mii cinci sute. În unele dintre ghetourile poloneze primesc 300. Asta e execuție și alta nu. În Stammlager sunt 800. Iar aici 1 100, dacă au noroc. O mie o sută, pentru muncă silnică. La 1 000 de calorii, un salahor pierde în jur de trei kile pe săptămână, ascultă ce-ți spun. Calculează și dumneata. Domnule Thomsen, trebuie să le oferim o motivație.

— Și cum o să faceți? Ei știu că o să moară aici, domnule Burckl.

A mijit ochii și-a spus:

— Ai auzit vorbindu-se despre Szmul?

— Bineînțeles.

— Motivația lui care zici că e?

Am pus la loc picior peste picior. Bătrânul Frithuric începea să mă impresioneze.

— Te rog, mi-a spus. Un exercițiu de imaginație. Facem puțină triere și ne oprim la un nucleu de 2 500 de muncitori, să zicem. Încetăm să-i mai batem. Încetăm să-i silim să facă totul în marș forțat, unverzüglich, unverzüglich — alergătura aia înfricoșătoare de colo colo. Le oferim casă și masă decente, în limitele rezonabile. Și ei muncesc. Cum muncește și Szmul. Și cooperează eficient. A întins palmele spre mine. Motivația o reprezintă burta plină și un somn bun noaptea.

— Și doctorul Seedig ce are de zis?

— Mă descurc eu cu el.

— Și Doll?

— Doll? El nu contează. O să fie o bătălie crâncenă, dar cred că noi doi împreună, Suitbert și cu mine, îi putem convinge pe ăia din consiliul din administrație. Pe urmă Max Faust însuși o să prezinte propunerea la vârf.

— La vârf, ziceți. N-o să reușiți în veci să-l convingeți pe Reichsführer.

— Nu mă refer la Reichsführer.

— La cine vă referiți atunci? Doar nu la Reichsmarschall.

— Evident că nu. Mă refer la Reichsleiter.

Reichsführerul era Himmler, iar Reichsmarschallul era Göring. Reichsleiterul era unchiul Martin.

— Ei, ce spui, domnule Thomsen?

Din punctul meu de vedere, schimbările pe care le sugera Burckl ar fi îmbunătățit randamentul de la Buna cu două–trei sute la sută, dacă nu chiar mai mult. Am tușit politicos (ca și când aș fi vrut să-i semnalez prezența mea) și am spus:

— Cu tot respectul, mă tem că sunt unele lucruri pe care nu le înțelegeți. Permiteți-mi…

S-a auzit o bătaie în ușă, iar secretarul lui Burckl a vârât capul preț de câteva clipe, afișând un zâmbet tâmp în chip de scuză.

— E afară, domnule.

— Scheisse.

Burckl a sărit în picioare.

— Îmi acorzi un ceas luni dimineață? N-o să-ți vină să crezi, Thomsen — mi-e mie greu să cred. Wolfram Prufer mă ia cu el la vânătoare. În Rusia. Cerbi.

***

Dincolo de perimetrul de la Buna-Werke, la distanță de vreun kilometru, erau cele două Kriegsgefängnisse britanice. Între ele se căsca o rampă de încărcare cavernoasă presărată cu scânduri și scări, mormane de cărămizi și grinzi. Acolo am zărit un deținut, un ofițer mătăhălos într-un palton îmblănit și, lucru nemaipomenit de rar, bocanci de piele; se ascundea ca să-și tragă sufletul, rezemat într-o rână de o roabă răsturnată cu susul în jos. Îl remarcasem în multe alte rânduri.

— Rule Britannica, i-am strigat. Britain shall never never…

— E Rule Britannia. Britons never never shall be slaves[20]. Și uită-te la mine.

— *Unde ai fost luat prizonier?*

— *Libia.*

— *…Cântecul zice că englezii adoră florile. Dumneata adori florile?*

— *Nu-s rele. Nu mă deranjează. Ciudat, tocmai mă gândeam la „woodbine“.*

— Îți place „woodbine“?

— E o floare. Caprifoi. E și o marcă de țigări. La asta mă gândeam.

— Woodbine. Nu le știu. Îți plac Senior Services?

— Senior Service. Foarte mult.

— Și Players?

— Players sunt excelente.

— Cum te numești?

— Bullard. Căpitan Roland Bullard. Dumneata?

— Thomsen. Locotenent Angelus Thomsen. Engleza mea nu e prea greșită, sper.

— Merge.

— O să-ți aduc Players sau Senior Service. O să le aduc ieri.

— ...Le-ai adus deja mâine.

Am mai mers vreo zece minute; apoi m-am întors și am aruncat o privire. Buna-Werke — de dimensiunea unui oraș. Ca Magnitogorsk (închipuiți-vă, un oraș botezat Bujie) din URSS. Urma să devină uzina cea mai mare și mai modernă din Europa. Când avea să funcționeze la capacitate maximă, spunea Burckl, avea să consume mai mult curent decât Berlinul.

Din punctul de vedere al conducerii Reichului, Buna nu făgăduia doar cauciuc sintetic sau combustibili sintetici. Ea promitea autarhie; iar autarhia, se convenise, avea, la rândul ei, să decidă soarta războiului.

***

Seara devreme, în antreul (și barul) de la popota ofițerilor: canapele, fotolii și măsuțe de cafea luate cu japca de la cei 10 000 de evrei și slavi pe care i-am alungat din Centrul Vechi acum doi ani, un bufet elegant cu sticle de vin și spirtoase înșirate laolaltă cu fructele și florile, servitoare din rândul deținutelor, cu șorțuri albe peste uniforma din dril, diverși locotenenți și căpitani, aflați fie în primele stadii ale ebrietății, fie în ultimele stadii ale recuperării, și un contingent–oaspete zgomotos alcătuit din Helferinnen și supraveghetoare speciale, între care Ilse Grese și noua ei pupilă în vârstă de cinșpe ani, pistruiata Hedwig, cu codițele răsucite sub bonetă.

Puteai să mănânci și aici, nu doar în sala de mese, iar Boris ședea în fața mea la masa joasă pentru două persoane. Tocmai dădeam gata rândul al doilea și ne pregăteam să comandăm rândul al treilea de digestive (votcă rusească) și căutam să ne decidem asupra aperitivelor (18 stridii de căciulă).

Boris, chicotind înfundat:

— Te miră că Ilse a schimbat macazul? Pe mine nu. Tout s’explique. Mereu zicea schnell. Schnell. O zicea și când era cu tine?

— Da. De fiecare dată. Schnell. Dar să revenim la oile noastre. Hai odată, Boris! Schnell.

— Bun, deci uite cum s-au petrecut lucrurile. Știu că domn’ profesor n-ar fi de aceeași părere, dar e al naibii de amuzant, dacă stai să te gândești. Cum ziceam, Bohdan i-a ars una lui Moș Sugativă cu o unealtă de grădinărit. Așa s-a ales cu ochii învinețiți. Un accident, dar chiar și așa.

— Cine zice asta?

— Blockaltesterul lui Bohdan. Care a aflat povestea de la aghiotantul lui Prufer. Care a aflat-o de la Prufer. Care a aflat-o de la Sugativă.

— Deci toate chestiile astea vin din gura lui Moș Sugativă. Și de Bohdan ce s-a ales?

— Golo, zău așa. Ce rost are să mai întrebi? Un Häftling nu poate să-i dea în cap comandantului și să spere că scapă basma curată. Închipuie-ți dacă se afla. Ca să nu mai spunem că e vorba și de nevoia de răzbunare. Ar trebui să înveți ceva din asta. Nu-l călca pe bombeu pe Moș Sugativă.

— Cât a durat până când au venit să-l salte? De Bohdan vorbesc.

— Chiar în seara aia. L-au azvârlit înăuntru odată cu următorul transport. Și ghici ce: înainte să înceteze lucrul în grădină, Bohdan le-a stâlcit copiilor țestoasa. Cu latul cazmalei.

— De ce ar fi făcut așa ceva?

— Fiindcă știa că dăduse de belea.

— Nu, am făcut eu. Bohdan Szozeck a fost profesor de zoologie. Arăta ca un poet bătrân. Mă rog, ce-i spun eu Hannei? După atâta timp.

— Ai fi putut să afli toate lucrurile astea și singur. O să-ți arăt pe cine să întrebi. Nici măcar nu e nevoie s-o mituiești. Sunt de ajuns câteva țigări.

— Hannei ce-i spun?

— Spune-i ce ți-am spus eu. Spune-i că e varianta lui Doll, dar că singurul lucru de care poți fi sigur e că Bohdan odihnește în ceruri… Uită-te la Ilse. Dumnezeule, băiețoaica ei n-are cum să fie mai mare ca Esther.

— Esther e cuminte? m-am interesat eu. Cum ai reușit s-o scoți de-acolo?

— Apropo, mersi că te-ai oferit, frățioare, dar nu mai faci nimic cu banii în locul ăsta. Circulă prea mulți. E ca în timpul Inflației. Din cauza bijuteriilor. Lui Off i-am propus 1 000 de RM. Curva aia mică a vrut zece. Îi dădusem deja 500 pungașului ăluia bătrân de la Postzensurstelle. Așa încât i-am zis: Dă-i drumul în clipa asta sau îți pocesc mutra.

— Boris.

— Nu știam ce altceva să fac. Mă aștepta mașina.

Ne uitam amândoi la Ilse, care părea c-o învață pe Hedwig să valseze.

— Ei, și așa s-a zis cu futaiul nostru de vineri seara de la Berlin, a făcut Boris.

Era o aluzie informală la recentul edict care interzicea băile în cadă, în capitala Reichului, cu excepția zilelor de sâmbătă și duminică.

— Și așa m-a pus la index.

— Zău? m-am mirat eu. De ce?

— E cam jenant. Hai s-o lăsăm baltă pentru moment. Mie-mi plăcea de Alisz Seisser... Știi, Golo, azi am nimerit la sfârșitul unui Behandlung[21].

— Ah. Mi s-a părut mie că ai un aer așa... cam răvășit.

— Sfârșitul unui Behandlung. Ar trebui să vezi cum sunt stivuiți.

— Mai încet, Boris.

— Sunt stivuiți pe verticală. Sardinenpackung, ce mai. Sardine verticale. Se calcă în picioare. Într-o singură fantă. Și copilașii și sugarii sunt vârâți la înălțimea unui stat de om.

— Și mai încet.

— E economie de mijloace. Zyklon B e mai ieftin decât gloanțele. Despre asta e vorba.

La masa învecinată, o față puhavă s-a răsucit și ne-a aruncat o căutătură lungă.

Boris, firește, i-a înfruntat privirea.

— Ce e? Care e problema? a spus el tare. O, e calicul vesel. Îți place să arunci banii pe geam, așa-i?

Iar mutra a continuat să se holbeze o vreme, dar la un moment dat a renunțat.

— Ține minte, Golo, a spus el cu glas mai scăzut. Legat de Hannah. Ești singurul ei prieten. Construiește pornind de la treaba asta. Dar ascultă aici la mine. Tratează-o ca pe un vin bun. Culc-o pe o parte.

— Nu poate să vină la mine, am spus, dar în spatele castelului e un hotelaș. E la capătul unei străduțe. O șpagă imensă ar rezolva problema. Și, bun, nu e lux, dar e suficient de curat. Zotar îi zice.

— Golo.

— Știu că n-o să zică nu.

Felul principal consta din pui cu mazăre și cartofi noi, servit cu un vin de Burgundia roșu ca sângele, urmat de piersici cu frișcă și un pahar sau două de șampanie fără bule. Pe urmă niște Calvados cu nucile și mandarinele. La momentul ăla, eu și Boris eram nemții cei mai treji din încăpere, și amândoi eram turtă de beți.

— Un singur dumicat, a făcut Boris solemn. Câți deținuți sunt aici? Șaptezeci de mii? Nouăzeci și nouă la sută dintre ei ar cădea lați după un singur dumicat din ce am dat noi pe gât în seara asta.

— M-am gândit și eu la asta.

— Am chef să bat pe cineva.

— Nu începe iar, Boris. De-abia ce-ai…

— Mușc zăbala, pricepi. Vreau să plec pe Frontul de Răsărit, a zis și și-a rotit privirea prin încăpere. Da, am chef să mă bat, și vreau să mă bat cu cineva de calibrul meu. Ca să știu că durează mai mult.

— N-o să găsești voluntari aici. Nu după ce i-ai făcut lui Troost.

— Nu merge așa treaba. Mereu se găsește câte un grăsan care a auzit de mine și numai ce se umflă pipota în el deodată. Ăla, de pildă. Țărănușul din dreptul șemineului.

Când aveam doișpe ani, Boris și cu mine am avut o dispută aprinsă care a degenerat într-o încăierare — și am fost uluit de patima violenței care se abătea asupra mea. Era ca și când aș fi fost călcat de o combină agricolă turbată, dar în același timp sigură de sine, cumva. Primul meu gând când m-am ridicat în fine de pe jos a fost: Boris trebuie să mă fi urât îngrozitor de tare toată viața. Dar nu era adevărat. Mai târziu a plâns, și mă mângâia pe umăr și-mi spunea întruna cât de rău îi pare.

— Golo, am avut un soi de… zi să-i zic, anti-epifanie când eram la Goleschau. Am auzit… Am auzit că la Königsberg omoară bolnavii psihic. De ce, întrebi? Ca să elibereze paturile. Pentru cine? Pentru toți soldații care au luat-o razna omorând femei și copii în Polonia și Rusia. Mi-am zis, hm, nu e totul chiar roz în Deutschland. Te rog să mă scuzi o clipă, dragul meu.

— Te rog.

Boris s-a ridicat de pe scaun.

— Știi, Bohdan era convins că o să vină după el. Ședea lângă ușă, așteptând. Își împărțise toate bunurile pământești.

— Bunurile pământești?

— Da. Strachina, lingura. Cârpele cu care își înfășura picioarele pe post de încălțări. Ai adormit, Golo… Visează la Hannah, mi-a spus. Și la ochii vineți ai lui Moș Sugativă.

Am ațipit preț de un minut sau două. Când m-am dezmeticit și am ridicat privirea, Boris era în dreptul șemineului, îl asculta pe țărănuș cu bărbia înălțată și dezvelindu-și dinții.

***

A venit și ziua de vineri, așa încât am pornit la pas până la tufărișul de pe dune, cu pletele lui întunecate, înfoiate și încâlcite, ca algele uscate în bătaia vântului. Fiecare dâmb dezvăluia privirii o altă întindere de teren, și corpul tău spera să zărească o plajă, un țărm, sau măcar un lac sau un râu, sau un pârâu sau un iaz. Dar ce vedeai în față era de fiecare dată continuarea Sileziei, continuarea imensei stepe eurasiatice, care se întindea de-a curmezișul a douăsprezece fusuri orare și ajungea tocmai până la Fluviul Galben și la Marea Galbenă.

Terenul se nivela, în loc ițindu-se ceva ce ar fi putut fi o amenajare municipală în piațeta unei comune sărăcăcioase din nord-estul Germaniei — două leagăne, un tobogan, un balansoar, o groapă cu nisip. Pe bănci erau pâlculețe de femei, una care se căznea să citească în bătaia vântului un ziar tipărit pe hârtie subțire, alta care împletea un fular galben; o a treia extrăgea un sandvici dintre pliurile lucioase ale ambalajului alb, din hârtie-pergament; alta se holba pur și simplu în gol, așteptând să treacă vremea — Hannah Doll, cu palmele desfăcute în poală, privind fix în gol, în timp. În spatele ei, ca niște cabane spartane, se înșirau Colibele de Vară decorate cu fanioane.

— Bună ziua, doamnă, i-am strigat.

S-a ridicat în picioare, iar eu m-am apropiat și i-am spus:

— Nu vreau să par teatral, dar am fost urmărit pe drumul încoace și suntem supravegheați. E adevărul.

M-am silit să zâmbesc larg.

— Prefaceți-vă că sunteți în largul dumneavoastră. Bun, pe unde or fi fetițele alea?

M-am apropiat de caruselul care se rotea lent. În mod înduioșător, ar fi putut crede unii, în buzunare aveam două punguțe cu dropsuri; însă

acum avea să trebuiască să rămână unde erau.

— Când e ziua voastră? le-am întrebat. Vreau să vă dau ceva. Haide, spuneți, când e?

— Mai sunt ani de zile până atunci, a făcut Paulette.

— Eu știu cum o să-mi botez copiii, a anunțat Sybil. Pe gemene Mary și Magda. Iar pe băiat August.

— Sunt niște nume foarte nimerite.

Le-am dat pace și am simțit-o pe Hannah cum se apropie.

— Simțiți cum se schimbă anotimpul, Frau Doll? O, farmecul înviorător al sfârșitului de septembrie! Vă jur că suntem urmăriți.

A părut că dă să se însenineze.

— Urmăriți, ziceți? Și nu doar de celelalte mame? Asta e. Ce informații ai pentru mine, Herr Thomsen?

— Mă simt îngrozitor că trebuie să vă dau vești proaste, am spus, reușind să mimez la perfecțiune veselia, dar Bohdan Szozeck nu mai este.

Mă așteptam să tresară: în realitate, a fost mai degrabă un salt, un spasm de expansiune pe verticală și în exterior, și instantaneu și-a dus mâna la gură. În clipa următoare, însă, și-a revenit și, scuturându-și părul și ridicând vocea, a spus:

— Paulette, scumpo, nu te mai da așa de tare!

— Pentru asta-s balansoarele! Asta e ideea!

— Ușurel!… Deci n-a plecat la Stutthof? m-a întrebat, surâzând.

— Mă tem că n-a plecat niciunde, i-am zâmbit la rându-mi.

Și, cumva, ne-am păstrat zâmbetele în timp ce i-am relatat povestea pe care mi-o spusese Boris Eltz: accidentul cu unealta de grădinărit, inevitabilul ordin dat lui Prufer, trimiterea comandoului de pedeapsă. N-am pomenit nimic de gaz, dar știa.

— Și țestoasa?

— Gestul de adio al lui Bohdan. Din câte se pare. Între noi fie vorba, asta este varianta soțului dumneavoastră. Auzită la a șaptea mână.

— Și dumneata crezi toată povestea asta? Că a fost Bohdan?

M-am mărginit să ridic din umeri.

— Teama de moarte are efecte ciudate.

— Dar crezi ceva din toată treaba asta?

— Vă dați seama care a fost raționamentul lor, nu? Nu trebuie cu niciun preț să răsufle. Vorbesc de faptul că un deținut îi poate face asta comandantului și să rămână în viață.

— Ce să-i facă?

— Mă rog. Să-l lovească, fie doar și din greșeală. Bohdan i-a învinețit ochii.

— Nu Bohdan i-a învinețit ochii.

Zâmbetul ei lipsit de veselie s-a lățit și s-a crispat.

— Eu i-am învinețit ochii.

— Ce ai prefera? a răcnit Sybil dinspre groapa de nisip aflată la o distanță considerabilă. Să știi totul sau să nu știi nimic?

— Să nu știu nimic, i-am răcnit la rândul meu. Atunci îți revine plăcerea de a descoperi totul.

***

Seara, târziu, înaintam pe aleile desfundate din Kat Zet III. Finanțat integral de IG Farben, Kat Zet III fusese construit respectând până în cele mai mici amănunte modelul de la Kat Zet I și Kat Zet II. Aceleași reflectoare și turnuri de pază, aceeași sârmă ghimpată, aceiași paznici înarmați, aceleași celule de pedeapsă, aceeași estradă pentru orchestră,

același stâlp pentru flagelare, același bordel, aceeași Krankenhaus și aceeași morgă.

Bohdan avusese un Pikkolo — aceasta fusese denumirea folosită de Hannah. Termenul era unul ambiguu: spre deosebire de un Piepl, care însemna pederast — niciun dubiu în privința asta, un Pikkolo era de multe ori doar un însoțitor tânăr, un pupil, cineva de care deținutul mai în vârstă avea grijă. În cazul de față, acesta era un evreu neamț de 15 ani pe nume Dov Cohn. Dov putea fi văzut uneori în grădina lui Doll (și eu îl zărisem în ziua în care fusesem prima oară în vizită acolo). Hannah mi-a spus că Bohdan și Dov erau „foarte apropiați"... La fel ca Buna-Werke, Kat Zet III era încă în construcție, iar deocamdată nu era cantonată acolo decât o colonie de constructori. Potrivit registrului de la Sectorul Muncă, Dov Cohn se afla în Blocul 4(vi).

La momentul respectiv, în parte printr-un șir de deducții, am reconstituit ceea ce părea a fi firul cel mai probabil al evenimentelor. În dimineața cu pricina: mai întâi, are loc o altercație serioasă între soț și soție, în timpul căreia Hannah îl lovește în față; pe parcursul zilei, pe măsură ce contuziile se măresc și se învinețesc, Doll își dă seama că o să-i trebuiască o explicație plauzibilă pentru poceala aceea; la un moment dat, Bohdan, poate comițând vreo stângăcie, îi atrage atenția; inventează povestea cu lopata și i-o transmite, dimpreună cu ordinele, Lagerführerului Prufer, al cărui aghiotant informează Comandoul Disciplinar... Singurul mister care mai stăruia, din câte îmi puteam da seama, era soarta bietei Torquil.

În Kat Zet III pătrunsesem venind din direcția fabricii Buna-Werke și eram sigur (pe cât puteai fi de sigur în condițiile acelea) că nu eram urmărit.

Am bătut în ușa barăcii cu bastonul de cauciuc și am trântit-o în lături: un hambar cât două terenuri de tenis la un loc, adăpostind 183 de paturi suprapuse pe trei niveluri, cu câte doi sau trei deținuți în fiecare pat. Căldura emanată de 1 100, 1 200 de oameni m-a izbit în față.

— Blockaltester! Vino!

Șeful, un veteran la vreo 50 de ani, bine împănat, s-a ițit din cămăruța lui de serviciu și s-a apropiat cu pași zoriți. Am rostit un nume și un număr și am făcut un semn din cap. Apoi am ieșit înapoi în alee și am expirat. Mi-am aprins o țigară de foi — ca să-mi dezinfectez nările. Mirosul din Blocul 4(vi) era diferit: nu era duhoarea de hoit de pe luncă

și de la rug, nici mirosul degajat de coșurile de fum (de carton combinat cu gunoi ud care-ți amintea, o dată în plus, cu izul acela vag de carne carbonizată, că oamenii au evoluat din pești). Nu, era izul spășit al foamei — acizii și gazele degajate de digestia zădărnicită, cu o urmă de miros înțepător de urină.

În fine, iată-l pe băiat ieșind, dar nu singur. Era însoțit de un Kapo, cu triunghiul lui verde (denotând delincvent), cu brațele dezgolite atât de înțesate de tatuaje, încât dădeau impresia unei flanele de corp și tigva țepoasă care nu era decât o continuare a bărbii nerase ce-i încadra gura.

— Dumneata cine ești? am făcut eu.

Kapo m-a măsurat din cap până în picioare. Și mă rog, eu cine eram, cu înălțimea mea, cu ochii mei de un albastru sticlos, cu costumul meu din tweed de latifundiar, cu banderola de Obersturmführer?

— Numele dumitale.

— Stumpfegger, să trăiți!

— Păi, poți să pleci, Stumpfegger.

Răsucindu-se pe călcâie să plece, a dat să schițeze un gest, înălțând brațul preț de câteva clipe, ca apoi să-l lase să-i cadă pe lângă corp. Am avut impresia că ar fi vrut să-și treacă mâna peste chica întunecată a băiatului, într-un gest de proprietar.

— Dov, hai să facem câțiva pași, i-am spus pe un ton prevenitor. Conașule Dov Cohn, vreau să stau de vorbă cu tine despre Bohdan Szozeck. S-ar putea să nu mă poți ajuta, dar n-ar trebui să șovăi s-o faci. N-o să pățești nimic. Și e posibil să iasă ceva bun din povestea asta, indiferent dacă mă ajuți sau nu.

Am scos un pachet de Camel:

— Ia de aici cinci.

Cât valorau cinci țigări americănești — cinci rații de pâine, zece…?

— Pitește-le pe undeva.

Preț de câțiva pași, băiatul dăduse ritmic din cap, și începeam să fiu convins că se pregătește să-mi dea un răspuns. Ne-am oprit sub reflectoarele cu grilaj. Între timp se făcuse noapte, iar cerul întunecat pârâia stins, anunțând fie ploaie, fie ninsoare.

— Cum ai ajuns aici? Liniștește-te. Mai întâi ia o gură din asta.

Era un baton de ciocolată Hershey. Timpul a părut că încetinește… Cu grijă, Dov a desfăcut ambalajul de celofan, s-a zgâit lung preț de câteva clipe și apoi a lins, reverențios, conținutul cafeniu. Îl urmăream cu privirea. Cu așa delicatețe, ar fi putut fi artist; i-ar fi luat probabil o săptămână s-o șlefuiască cu limba până când nu mai rămânea nimic din ea… Hannah pomenise despre ochii lui: de un cenușiu intens, întunecat, și perfect rotunzi, cu mici creneluri de jur împrejurul irisului. Ochi făcuți pentru inocență, și statorniciți întru inocență, însă acum ieșind din orbite de experiență de viață.

— Ești neamț. De unde ești?

Cu o voce stăpânită, care, chiar și așa, când și când, mai sărea câte o octavă, mi-a spus povestea lui. Nimic ieșit din comun. Găsit într-o casă de evrei din Dresda și scos de-acolo împreună cu restul familiei, în toamna lui '41; o lună în lagărul de detenție de la Theresienstadt; transportul numărul doi; trimiterea, din capul locului, în stânga la triaj a maică-sii, a celor patru surori mai mici, a trei bunici, două mătuși și opt verișori mai mici; tatăl și doi unchi care supraviețuiesc cele trei luni standard (săpând șanțuri de scurgere); după care Dov a rămas singur.

— Și spune-mi, cine are grijă de tine? Stumpfegger?

— Mda, a făcut el, fără tragere de inimă. Stumpfegger.

— Și, o vreme, și profesorul Szozeck.

— Și el, dar el s-a dus.

— Ai idee unde?

După câteva clipe în care a rămas nemișcat, Dov a reînceput să dea din cap.

— Bohdan a venit până aici din Stammlager ca să-și ia rămas-bun. Și ca să mă prevină să nu merg să-l caut la vilă. După aia a plecat înapoi. Aștepta. Era sigur c-o să vină după el.

Dov știa toată povestea.

În dimineața de pe urmă, Bohdan Szozeck s-a dus la Ka Be (ca să-i schimbe pansamentul de la genunchiul infectat) și a ajuns la grădina

vilei mai târziu decât de obicei, pe la 9:30. Se afla în seră când comandantul, ținându-și o mână lipită de față, a ieșit împleticindu-se pe ușile de sticlă ale salonașului pentru mic dejun — în pijama. În primele momente (și aici am simțit cum mi se ridică pielea pe ceafă), Bohdan a crezut că Doll, cum se clătina așa, cu dungile alea alb-albastre pe el, era un deținut: un Zugang[22] (încă avea grăsime pe burtă și hainele îi erau curate), beat sau nebun sau pur și simplu nemaipomenit de dezorientat. Pe urmă Doll trebuie să fi zărit țestoasa care înainta încet de-a lungul peluzei; a luat lopata de jos și a izbit cu toată forța în carapace.

— Și a căzut, domnule. Pe prundiș — rău de tot. Pe spate. Pantalonii de pijama i se desfăcuseră și s-a împiedicat în ei. Și a căzut.

— Doll l-a văzut pe profesor? am întrebat.

— Ar fi trebuit să se ascundă. De ce nu s-o fi ascuns, domnule? Bohdan ar fi trebuit să se ascundă.

— Ce-a făcut?

Cu o expresie rugătoare, Dov a spus:

— S-a dus la el și l-a ajutat să se ridice de jos. Și l-a așezat pe un scaun la umbră. Și i-a adus o sticlă cu apă. Pe urmă comandantul i-a făcut semn să plece.

— Carevasăzică…

Am stat să cumpănesc câteva clipe.

— Bohdan știa. Mi-ai zis că știa că o să vină după el.

— Naturlich. Selbstverstandlich.

— Fiindcă…?

Ochii i se bulbucau, atât de multe văzuseră.

— Fiindcă fusese de față atunci când comandantul dăduse dovadă de slăbiciune. L-a văzut pe comandant plângând.

Am apucat-o înapoi, mergând de-a lungul taluzului șanțului de scurgere. La jumătatea drumului până la blocul lui i-am dat restul de

țigări și zece dolari americani.

— Să le pui bine undeva.

— Bineînțeles, a făcut el (revoltat aproape).

— Stai așa. Doll știe că tu și Bohdan erați prieteni?

— Nu cred. N-am fost decât de două ori la grădină.

— …Bun. Uite care-i treaba, Dov, chestia asta rămâne între noi, bine?

— Dar, domnule… Vă rog. Lui ce-i spun?

— Blockaltesterului?

— Pe ăla nu-l interesează. Nu. Ce-i spun lui Stumpfegger? O să vrea să știe ce-am discutat.

— Spune-i…

Se vede treaba că pe undeva mă gândisem la chestiunea respectivă, fiindcă aveam răspunsul pregătit.

— Ieri toată ziua, am făcut eu, în Stammlager era un bărbat care stătea pe culoarul dintre sârma ghimpată și gard. Un Kapo. Încătușat. De gât îi atârna o pancartă pe care scria Tagesmutter. Kleinaugen. Știi ce înseamnă?

Știa.

— Spune-i lui Stumpfegger că eu l-am pus pe ăla acolo. Spune-i că fac o anchetă comandată de la Berlin. Poți să-i spui treaba asta?

A zâmbit și mi-a mulțumit și s-a îndepărtat cu pași repezi până când a fost înghițit de întuneric.

Și de ninsoare. Prima ninsoare cenușie a toamnei, ninsoare cenușie, cenușă, culoarea ochilor lui Dov.

Tagesmutter. Kleinaugen. Dădacă. Pedofil.

***

Din câte se părea, nu era ceva constant ori sistematic, dar chiar eram urmărit. Mi se întâmpla destul de des pe vremea când lucram pentru Direcția de Informații a Armatei (Abwehr) și căpătai repede un al șaselea simț pentru treburi din astea. Când erai urmărit, aveai senzația că un fir invizibil vă leagă pe tine și pe urmăritorul tău, pe alter egoul tău: în funcție de distanța care se interpunea între voi, îl simțeai cum slăbește sau se scurtează. Când era tensionat: atunci întorceai brusc capul — și vedeai cum, în spatele tău, o anumită siluetă tresare sau încremenește.

Bărbatul care mergea în urma mea era un Häftling, în zeghe. Era un Kapo (lucru evident și numai dacă te uitai la talia lui), la fel ca Stumpfegger, numai că purta două triunghiuri, verde și roșu: era în același timp deținut de drept comun și politic. Treaba asta putea să însemne multe sau la fel de bine putea să nu însemne mai nimic; exista posibilitatea ca umbra mea să fi fost doar un ins care se îndărătnicea să traverseze pe roșu și care la un moment dat se arătase preocupat de democrație. Dar mă cam îndoiam — avea un aer încrâncenat, posac, de pușcăriaș.

Din ce motiv eram urmărit? Cine se afla în spate? Era o neghiobie să subestimezi paranoia celor din Geheime Staatspolizei (care aici însemna Mobius, Horder, Off etc.), dar ei n-ar fi recrutat niciodată un deținut, și cu atât mai puțin unul politic. Și, până una alta, singurul act subversiv pe care îl comisesem fusese să dau sfaturi proaste.

Logica elementară te trimitea cu gândul la Paul Doll. Faptul că existaseră contacte ilicite între Hannah și mine era știut doar de patru oameni: protagoniștii, plus Boris Eltz și Martora, Humilia. Bun, asta înseamnă că numai doi oameni l-ar fi putut pune în gardă pe comandant — și nu fusese Boris.

Duminica următoare, Hannah și cu mine aveam să asistăm la un recital de pian urmat de un cocteil la Clubul Ofițerilor, în cinstea semnării (alături de Italia și Japonia) a Pactului Tripartit la data de 27 septembrie 1940. Speram să apuc s-o previn că Humilia schimbase tabăra.

Lucru și mai încurajator, a doua zi, luni, la 17:30, era prevăzut să dau nas în nas cu Hannah la Academia Ecvestră. Eu urma să mă prefac interesat de niște lecții de călărie. Hannah avea să se intereseze în legătură cu posibilitatea achiziționării sau închirierii unui ponei: Paulette și Sybil puseseră ochii pe unul flocos de Shetland pe nume

Meinrad. Mental, formulam o scrisoare; avea să fie o mare provocare pentru mine s-o aștern pe hârtie; urma să-i spun că, din rațiuni ce țineau de prudență, prietenia noastră, sau ce-o fi fost aceea, trebuia să înceteze.

***

— Câți cerbi ați doborât?

— Cine? Eu? Niciunul. Am tras în aer. E o îndeletnicire îngrozitoare. Vezi un animal splendid ciugulind dintr-o tufă de trandafiri, și tu ce faci? Golești două magazii în el și-l faci ciur.

Și-a dat jos ochelarii, a suflat peste sticlă și s-a apucat să și-i șteargă cu batista lui boțită (făcea treaba asta la fiecare trei sau patru minute).

— Un peisaj frumos. Era chiar și un hotel bun pe malul lacului. Nu sunt numai bordeie și iurte, cum se spune. Dar de ce am acceptat? Wolfram Prufer. Am luat în două rânduri cina cu el à deux. Un tânăr de o prostie remarcabilă. Domnule Thomsen, doctorul Seedig mă informează că nu mai avem acetat de etil. Habar n-am ce înseamnă asta. Dumneata știi?

— Da. Nu se mai pot face măsurători colorimetrice. Avem acidul acetic. Dar nu mai este alcool etilic.

O vreme, am vorbit despre penuria, parțială sau totală, de alcool etilic. Apoi am trecut la starea deplorabilă a uzinei de hidrogenare.

— Păi, informați Berlinul. Domnule Thomsen, te-ai gândit la propunerea mea?

— Da. Schimbările pe care le sugerați par cât se poate de rezonabile. La prima vedere. Dar uitați un lucru, domnule Burckl. În majoritatea cazurilor, avem de-a face cu evrei.

Din ochii căprui, mari ai lui Burckl a dispărut orice licăr de vioiciune.

— Vă asigur, am reluat eu, că în biroul Reichsleiterului toată lumea e de acord în această privință. Consensul este unanim la nivelul întregului eșalon superior.

— Da, da.

— Permiteți-mă să vă fac un rezumat. Iar aici o să-l citez pe Reichsführer însuși… Din punct de vedere genetic și constitutiv, evreul se opune oricărei forme de muncă. Vreme de secole de-a rândul, de milenii, a trăit bine-mersi pe spezele națiilor-gazdă din diaspora. Munca, spetitul este apanajul arianului naiv, în vreme ce evreul, chicotind fericit în barbă, prosperă și-și umple buzunarele. Munca fizică — pur și simplu nu le șade în fire. Ați văzut cum trândăvesc și se dau loviți. Forța brută e singura limbă pe care o pricep.

— …Spune odată ce-ai de zis, omule!

— Cât despre ideea de a le suplimenta rațiile… Ca să fiu cinstit, e ridicolă. Vâră-i evreului sub nas o porție consistentă de mâncare și n-o să mai miște un deget.

— Am mai spus-o: Szmul.

— Szmul e o analogie falsă, domnule Burckl. Szmul nu are în vedere un obiectiv pe termen scurt. Aici, la Buna, e de așteptat că evreii vor ști că utilitatea lor are să se sfârșească de îndată ce dăm fabrica în funcțiune. Așa încât o să ne pună bețe în roate cu orice ocazie.

Asta a părut că-i dă de gândit lui Burckl. Pe un ton plin de năduf a spus:

— Până cu vreo șase sau șapte ani în urmă, la Farben erau o sumedenie de evrei. Și încă în posturi-cheie. Niște inși de toată isprava. Extraordinar de sârguincioși.

— Niște sabotori. Ori asta, ori furau patente ca să le vândă la americani. E știut. S-a dovedit cu acte.

Dinspre curte a răzbătut un șir de țipete — neobișnuit de ascuțite și de stăruitoare.

— „S-a dovedit“, zici. Unde? La Ahnenerbe? Mă plictisești, domnule Thomsen.

— Iar dumneavoastră mă descumpăniți, domnule Burckl. Desfideți ceea ce constituie una dintre pietrele de temelie ale politicii Partidului.

— Produktive Vernichtung, a spus Burckl cu o resemnare glacială. Dar Vernichtung nu este produktiv, domnule Thomsen.

A întors capul într-o parte.

— Eu sunt om de afaceri. Înțeleg faptul că avem la dispoziție o populație pe care e oportun s-o exploatăm. Cum însă să facem lucrul ăsta în mod ergonomic, asta e problema. Mă rog. N-o să mai am nevoie de unchiul dumitale. Am găsit altă intrare la Cancelarie.

— Serios?

— Nu e nici Reichsleiterul, nici Reichsmarschallul, nici Reichsführerul. Reichskanzlerul în persoană dorește să aibă o întrevedere cu o delegație de la IG — pe o cu totul altă temă.

— Și care e aceea?

— Folosirea gazelor toxice pentru uz militar, domnule Thomsen. O să-mi văd mai departe de reformele mele, în măsura în care mă pot descurca fără ajutorul dumitale.

Mi-a înfruntat privirea.

— Știi, n-am priceput niciodată de ce se face atâta caz apropo de evrei. Când eram la Berlin, jumătate din timp nici nu reușeam să deosebesc un evreu de un arian. Nu mă mândresc cu chestia asta, dar, personal, m-am simțit ușurat când au introdus steaua. Cum ți-ai putea da seama altfel?… Hai, denunță-mă. Cere să fiu ars pe rug pentru erezie. Nu, hotărât lucru: n-am văzut niciodată nici cea mai mică justificare pentru tot tam-tamul ăsta cu evreii.

***

Vineri, pe drumul de întoarcere din Centrul Vechi în Kat Zet I, am băgat de seamă că nu eram urmărit; așa încât am cotit-o spre est și am apucat-o spre Colibele de Vară, fără să am nici cea mai mică așteptare că m-aș fi putut întâlni cu cineva cât eram acolo. Ploaie șfichiuitoare și stăruitoare, măruntă și rece, și nori joși, murdari de funingine; locul de joacă părăsit, cabanele ude oblonite. Totul în jur era în ton cu starea mea de spirit și cu speranțele mele vizavi de Hannah. Mi-am văzut mai departe de drum prin nisip și prin tufăriș.

— Toată povestea a picat, îmi spusese Boris cu o seară în urmă. Crede-mă, Golo, nu mi-aș fi dorit nimic mai mult decât să te văd cum îi pui

coarne lui Moș Sugativă. Dar de la bun început a fost o idee primejdios de prostească.

Și asta din gura unui colonel în Waffen-SS (cu trei Cruci de Fier), un donjuan notoriu, care curta primejdia…

— E tare faza cu pantalonii de pijama, am făcut eu.

— Da. Foarte tare. Avem un soț care încearcă să i-o pună nevesti-sii și ea îi stâlcește mutra. Și pe urmă tipul se dă cu roatele în sus în grădină, cu pula scoasă. Dar chestia asta face lucrurile și mai nasoale, Golo. Mai sinistre. E prea împuțită treaba.

— Poate doar o dată, una singură, la hotelul Zotar. Am mers să văd și nu e chiar așa de murdar și nu e decât o…

— Nu fi tâmpit, Golo. Ascultă. Toate chestiile ridicole la Moș Sugativă… îl fac mai periculos, nu invers. Și nu uita că deține puterea.

Nu-ți făceai un asemenea dușman în universul concentraționar, unde apăsarea morții plutea pretutindeni; Doll nu trebuia decât s-o impulsioneze în direcția dorită.

— Gândește-te, mi-a spus Boris. Tu… tu probabil că ai supraviețui. Ești un vlăstar al Noii Ordini. Dar cu ea cum rămâne?

Strângându-mi paltonul pe lângă corp, mi-am continuat drumul. Realsexuellpolitik. Totul e corect în dragoste și… Da, și uite cum îl purta Germania. Nevasta infidelă a comandantului nu se putea aștepta să-i vină în ajutor Convențiile de la Haga și Geneva; avea să fie Vernichtungskrieg — război de anihilare.

…Am ajuns la o dumbravă de mesteceni bătrâni unde mirosul de putregai domina în chip binecuvântat atmosfera. Descompunerea naturală, pură, și nu opera omului; și un miros care evoca atâtea amintiri… După o vreme, resemnat, m-am sforțat să-mi mut gândurile în altă parte: la Marlene Muthig, soția unui petrograf de la IG, cu care glumeam adesea la piață; la Lotte Burstinger, recent intrată în rândurile Helferinelor; și la sora cea mai mare a lui Agnes (singura rămasă nemăritată), Kzryztina.

Mai în față, chiar înainte să înceapă gardul viu înalt care marca granița Zonei, cineva se apucase să înalțe un pavilion sau un foișor, ca apoi să intre în criză de timp și de cherestea. Un fund din scânduri, doi pereți laterali de înălțimi diferite și jumătate de acoperiș. Arăta ca o stație de autobuz de la țară. I-am dat ocol și am ajuns în fața lui.

Ferestre fără geam, o băncuță de lemn joasă. Și Hannah Doll, într-un colț, cu o haină de ploaie albastră întinsă peste genunchi.

Complet ruptă de lume.

Ora următoare s-a scurs sub semnul unei încremeniri desăvârșite, dar n-a fost nici pe departe una tihnită. La fiecare câteva minute se încrunta, iar încruntăturile variau (felurimi de uluire și suferință); în trei sau patru rânduri nările i s-au umflat de la căscăturile reprimate; o singură lacrimă i s-a format în colțul ochiului, s-a prelins și s-a făcut nevăzută pe obraz; și, într-un rând, un sughiț ca de copil a zgâlțâit-o preț de o clipă. Și mai era ritmul somnului ei, respirația, cadența suflului ei delicat. Iată viața palpitând înăuntrul ei, dovada reiterată a existenței ei…

Ochii Hannei s-au deschis și a fost atât de puțin tulburată să mă vadă, încât am avut impresia că eram deja acolo, instalat cu drepturi depline în visul ei. Gura i s-a deschis larg și a scos un sunet — aidoma fluxului unei mări îndepărtate.

— Was tun wir hier, a spus pe un ton stăpânit și lipsit de orice nuanță retorică (de parcă chiar și-ar fi dorit să afle), mit diesen undenkbaren Leichfresser?

Ce cauți dumneata aici, a spus, printre monștrii ăștia de neînchipuit…

S-a ridicat de jos, și ne-am strâns în brațe. Nu ne-am sărutat. Nici măcar atunci când a podidit-o plânsul și probabil amândoi ne gândeam ce încântător ar fi, nu ne-am sărutat, nu pe buze. Dar știam că începuse.

— Dieter Kruger, a început ea într-un târziu.

Orice era, începuse. Și orice era, avea să trebuiască să meargă mai departe.

Și acum, încotro?

2. Doll: Stucke

Dacă lucrurile importante pot suferi comparaţie cu unele mărunte, și dacă o pisică poate să înalțe ochii spre un rege, atunci s-ar părea că eu, Paul Doll, în calitate de Kommandant (liderul acestui vast program naţional de igienă aplicată), am anumite lucruri în comun cu cel care fumează pe ascuns!

Hannah, de pildă. Da, cred că ea e un exemplu foarte bun, un exemplu perfect de fumător pe ascuns. Și ce avem în comun Hannah și cu mine?

1 la mână, trebuie să găsească un loc izolat ca să-și satisfacă nevoia „secretă". 2 la mână, trebuie să provoace dispariția resturilor: veșnicul muc de țigară, cu urme de ruj țipător, nu încape îndoială, chiștocul (și, ca s-o spun pe aia dreaptă, cadavrele sunt blestemul vieții mele). În al 3-lea rând, trebuie să se ocupe de miros, nu doar de fumul propriu-zis, ci și de reziduurile acestuia, care rămân impregnate în haine și mai ales în păr (și în cazul ei îi împut răsuflarea, căci, în timp ce aroma unui trabuc scump conferă prestanță mirosurilor trupești ale unui Mensch, duhoarea unui Davidoff ieftin pângărește suflul salubru al unei Madchen). În al 4-lea și ultimul rând, are obligația, asta dacă măcar ia notă de noțiunea de sinceritate, darămite s-o mai și priceapă, să se justifice față de sine pentru compulsia de a face ce face — se umple de duhoare și își afișează vinovăția ca o târfuliță dezmățată ieșind, dezgustătoare, de la o partidă solicitantă într-o după-amiază fierbinte…

Aici drumurile noastre se despart, și analogia nu mai ține. Da, aici drumurile ni se despart.

Căci ea face ce face din inadecvare și slăbiciune. Iar eu fac ceea ce fac din corectitudine și tărie de nezdruncinat.

— Ești dată cu fardurile mămică-tii.

Sybil și-a dus instantaneu mâna la față.

— Ai crezut că te-ai spălat bine, așa-i? Dar eu încă mai văd urme de fard de obraz. Sau nu-mi spune că te-ai înroșit.

— Ba nu-i adevărat!

— Nu minți, Sybil. Știi de ce tinerele nemțoaice n-ar trebui să folosească cosmeticale? Fiindcă le afectează principiile. Încep să spună minciuni. Așa, ca mama voastră.

— Ce vrei să spui, Vati?

— …Ești bucuroasă de ponei? Mai bine decât o țestoasă bătrână și ridicolă, nicht?

Până și cel mai vajnic național-socialist, cred, trebuie să recunoască faptul că misiunea la care SS-ul s-a înhămat la Kulmhof, în luna ianuarie, a fost una cruntă. Îh, aia a fost o măsură întru câtva extremă, dacă nu chiar pe alocuri excesivă — acea Aktion care a avut drept rezultat recrutarea și încorporarea Sonderului, Szmul. Până în ziua de azi a rămas relativ celebră; lumea crede că reprezintă o curiozitate comportamentală extraordinară, dacă nu chiar 1 caz unic de-a dreptul. Informal, noi o numim vremea băieților tăcuți.

(Să nu uit: Nevasta lui Szmul încă mai lâncezește prin Litzmannstadt. De aflat unde anume.)

Și, apropo, dacă au mai rămas câțiva visători care nutresc milă pentru frații noștri israeliți, ei bine, ar trebui să se uite mai atent — cum am fost și eu forțat să fac (la Varșovia, anul trecut în mai) — la cartierele evreiești din orașele Poloniei. Să vadă rasa asta în masă și lăsată de capul ei o să le alunge orice sentimentalism caritabil, și încă într-un mod destul de brutal, foarte probabil. Viziuni coșmarești, sărmani abjecți, bărbați și femei pe care nu-i poți deosebi între ei se îmbulzesc pe străzile presărate cu cadavre. (Ca tată iubitor ce mă aflu, cel mai greu mi-a venit să suport felul oribil în care își neglijează copiii ăia pe jumătate despuiați care urlă, cerșesc, cântă, se tânguie și dârdâie, cu fețe pământii, ca niște leproși pipernciți). În Varșovia se înregistrează o duzină de cazuri noi de tifos săptămânal și, din cei ½ de milion de evrei, în fiecare lună mor 5–6 000, așa de mare e nepăsarea, degenerarea și, ca s-o spunem pe aia dreaptă, lipsa oricărei fărâme de respect de sine.

Dar, ca să trecem la lucruri mai vesele, permiteți-mi să vă relatez un mic incident în urma căruia eu și tovarășul meu de drum (Heinz Uebelhoer, un „turcalete“ fermecător de la birourile Reichsführerului-SS) am reușit să mai destindem atmosfera. Eram în cimitirul evreiesc, schimbam o vorbă cu reputatul regizor Gottlob Hamm (lucra la un documentar pentru Ministerul Propagandei), când un autobuz al Kraft durch Freude a oprit și Jungend s-au dat cu toții jos. Ei bine, Gottlob, Heinz și cu mine

am întrerupt slujba de înmormântare care avea loc în momentul acela ca să facem câteva fotografii. Am aranjat niște scene „de gen“: știți de care… Evreu bătrân în picioare la căpătâiul cadavrului unei tinere. Școlarii de la Putere prin Bucurie se tăvăleau pe jos de râs (însă, din nefericire, aceste „instantanee“ au ieșit la iveală în timp ce o vizitam pe Hannah la Codrii Abației și mi-a ieșit pe nas. Morala: nu toată lumea e binecuvântată cu un „simț al umorului“).

Și totuși… Nevasta lui Szmul umblă haihui pe străzile din Litzmannstadt — sau Łódź, cum îi zic polonezii (pronunțându-l „udji“ sau ceva de genul ăsta).

S-ar putea să fie nevoie de Șulamit.

Cred c-o să-i trimit o înștiințare șefului Consiliului Evreiesc de acolo, pe care îl cheamă (pe unde oi fi pus raportul ăla?) „Chaim Rumkowski“.

Desigur, nătărăii de aici chiar a trebuit să meargă la Katowitz ca să facă rost de deșeuri de combustibil. Am mers cu mașina până acolo (cu 2 gărzi) în Steyrul meu 600 diesel în 8 cilindri, în fruntea unui convoi de camioane.

Când am terminat treaba, am luat ceaiul de după- amiază în biroul subcontractorului nostru civil, 1 anume Helmut Adolzfurt, 1 Volksdeutscher între 2 vârste (cu monoclul lui și cu începutul de chelie). Apoi, ca de obicei, Adolzfurt a scos o sticlă și trăgeam câte o dușcă, când deodată îl aud:

— Sturmbannführer, știați că de pe la 6 seara până pe la 10, aici în oraș nimeni nu poate să înghită un dumicat?

— Cum vine asta?

— Din cauză că se schimbă direcția vântului și începe să bată dinspre sud. Din cauza mirosului, Sturmbannführer. Mirosul vine dinspre sud.

— Până aici? Ei, prostii, am făcut, râzând degajat. E o distanță de 50 de kilometri.

— Ferestrele astea au geam dublu. E 7 fără 20. Haide să ieșim. După dumneavoastră, mein Kommandant.

Ne-am târșâit, așadar, picioarele până la parter și apoi am ieșit în curte (unde oamenii mei aproape că-și terminaseră treaba). M-am mirat cu

glas tare:

— Mereu se simte așa de tare?

— Acum o lună era mult mai greu de suportat. De când s-a răcit, e o idee mai bine. Ce anume îl cauzează, Sturmbannführer?

— Cum să-ți spun, Adolzfurt, am făcut eu (căci la treburi din astea știu să fiu pe fază), adevărul e că avem o crescătorie de porci considerabilă la centrul de cercetări agricole și a fost o epidemie. De septicemie porcină. Cauzată de viermi. Așa că, vezi dumneata, n-am avut de ales decât să distrugem și să incinerăm. Nicht?

— Toată lumea vorbește, Sturmbannführer.

— Păi în cazul ăsta spune-le tuturor ce ți-am zis eu. Despre crescătoria de porci.

Ultimele cisterne cu benzen fuseseră încărcate. Le-am făcut semn șoferilor să mergem. Curând după aceea am scos din buzunar cei 1 800 de zloți, obținând la schimb chitanța indispensabilă.

Pe drumul de întoarcere, în timp ce gărzile moțăiau (desigur, eu mă aflam la volanul prestigiosului vehicul), trăgeam periodic pe dreapta și scoteam capul pe geam ca să adulmec aerul. Era mai rău ca niciodată și pe minut ce trecea devenea tot mai irespirabil…

Aveam senzația că sunt într-unul dintre visele alea mocirloase pe care le avem cu toții când și când — știți despre ce vorbesc, în care ai impresia că te transformi într-un gheizer înspumat de noroi fierbinte, aidoma unei erupții nemaipomenite de țiței, și pur și simplu țâșnește întruna și se revarsă pretutindeni orice ai face.

— Au petrecut 2 sau 3 minute stând de vorbă, Herr Kommandant. În îngrăditura din spatele fermei.

Voia să zică la școala de călărie. Mein Kapo, Steinke (un asasin troțkist în viața civilă), voia să zică școala de călărie — Academia Ecvestră… Carevasăzică, 2 întâlniri: la Colibele de Vară și la Academia Ecvestră. Iar acum 2 scrisori.

— Ai vrut să zici la școala de călărie. Academia Ecvestră, Steinke. Dumnezeule, e cald de mori aici… Și stăteau de vorbă în văzul lumii?

— Da, Herr Kommandant. Era o mulțime de lume prin preajmă.

— Și vorbeau, atât doar, zici. Și-au dat unul altuia vreun document?

— Document? Nu, Herr Kommandant.

— Vreun material scris?… Mda, mă rog, vezi tu, nu cauți unde trebuie, Steinke. A existat un transfer de materiale scrise. N-ai fost tu atent, asta-i problema.

— I-am pierdut din vedere câteva secunde când au trecut toți caii ăia, Herr Kommandant.

— Mda. La școlile de călărie sunt și cai, așa e, am făcut eu. Steinke, ai văzut pancartele pe care le poartă țicniții pe aici? Alea pe care scrie dumm? Ich bin ein Kretin? Cred c-o să comandăm 1 și pentru tine. Mda, și la o adică și pentru Prufer 1. Steinke, la școlile de călărie sunt cai… Și ascultă. De acum încolo nu-ți mai bate capul cu el. Supravegheaz-o pe ea, atât. Klar?

— ’Nțeles, Herr Kommandant.

— Cum s-au salutat?

— Cu o strângere de mână.

— Cu o strângere de mână, Herr Kommandant. Cum și-au luat rămas-bun?

— Cu o strângere de mână, Herr Kommandant.

Ne-am tras în lături când un grup de polonezi (împovărați peste orice închipuire) s-a strecurat prin dreptul nostru. Steinke și cu mine eram într-una dintre magaziile lipite de tăbăcărie. Asta e locul unde sunt stivuite mărunțișurile fără nicio valoare ale evacuaților înainte să fie distruse, folosite fiind pe post de combustibil în cuptorul de la tăbăcărie — pantofi de carton și poșete din materiale sintetice și cărucioare de lemn din placaj stratificat și așa mai departe.

— Cât a durat fiecare dintre cele 2 strângeri de mână?

— A 2-a a durat mai mult decât prima, Herr Kommandant.

— Și prima cât a durat?

Deși mă lasă rece orice aspect ce ține de „decorațiunile interioare“, toată viața am fost destul de îndemânatic. Muncind de unul singur, în primăvara acestui an, câtă vreme Hannah lâncezea la Rosenheim, am dus la bun sfârșit proiectul meu „de suflet“: montarea unui seif încastrat în peretele garderobei de la etaj. Firește, am la dispoziție dulapul cu cheie de la mine din birou (și mai e și caseta de valori imensă de la CPA). Însă rolul dotării de la etaj e cu totul altul. Latura lui vizibilă, cu cadrane cu cifre și manete e doar de fațadă. Deschide-l și peste ce dai? O oglindă dublă care oferă o priveliște parțială asupra băii. Vedeți dumneavoastră, în decursul anilor, soția mea a devenit, vai, cam sfioasă, fizic, și întâmplarea face să-mi placă s-o evaluez când e în costumul Evei — cum nu încape discuție că e dreptul meu conjugal. Această „căutătoare“ cum i se zicea pe vremuri (ce cuvânt potrivit, nicht?) specială am rechiziționat-o din Blocul 10, unde o foloseau pentru a îmbunătăți monitorizarea anumitor experimente medicale. O coală era în plus, și mi-am zis, ha, o iau eu, mersi!

Ei bine, ieri, Hannah tocmai se întorsese de la Academia Ecvestră (poneiul) și iată-mă luând poziție de drepți pentru „spectacolul“ de seară. Bun, în mod normal Hannah dă drumul la apă și apoi începe să se dezbrace cam fără chef. Cât așteaptă să se umple cada, aplecându-se în mod repetat ca să verifice temperatura apei — asta e partea cea mai bună (merită s-o vezi și când iese, deși are obiceiul enervant de a se zvânta în dreptul suportului pentru prosoape, care întâmplător e ascuns vederii). Ieri n-a fost așa… A intrat, a încuiat ușa și s-a rezemat cu spatele de ea, și-a săltat rochia peste cap și din chiloți a scos 3 bucățele de hârtie albăstruie. A studiat conținutul; și l-a însușit a 2-a oară; nemulțumindu-se cu atât, le-a mai parcurs o dată. Preț de câteva clipe, a părut adâncită în visare. Pe urmă s-a mutat spre stânga, făcând bucățele misiva; s-a auzit apa de la toaletă și, după răstimpul cuvenit, s-a mai auzit o dată.

În momentul ăsta îmi revine datoria de a consemna un adevăr supărător. În timp ce citea, la început expresia de pe chipul Hannei denota groază, apoi concentrare nedumerită, până când… Spre sfârșit, de fiecare dată, mâna rămasă liberă îi urca pe Kehle[23]; după o vreme i-a alunecat întru câtva până spre Brüst[24], pe care și-l mângâia într-o doară (în plus, die Schultern[25] erau încordați și adunați în față). Cum m-am simțit, ca soț, dinaintea unei asemenea priveliști, vă puteți lesne imagina. Și asta n-a fost tot. În ciuda evidenței de netăgăduit că era ațâțată — și deși era limpede ca lumina zilei că umorile femeiești se răsculaseră în ea (umezirile, precipitările, licăririle tainice) —, Hannah n-a avut nici măcar bunul-simț să facă o baie.

Și de atunci a rămas cu expresia aia pe față. Împăcată, senină: într-un cuvânt, insuportabil de încrezută. În plus de asta, fizic e înfloritoare. Arată cum arăta când era însărcinată în 3 luni. Puternică.

Mobius de la Politische Abteilung e de părere că trebuie să facem ceva în privința polonezilor.

— Despre câți polonezi vorbim?

— Nu s-a definitivat. Aș zice că în ecartul a 250.

A lovit încetișor cu degetul în dosarul de pe biroul lui.

— E mult de muncă.

— 250.

Mie nu-mi părea așa de mult. Pe de altă parte, la momentul acela aproape că ajunsesem să mă pierd cu firea din pricina cifrelor astronomice pe care mi le transmitea Szmul la Luncă.

— Mda, bănuiesc că e destul de consistent.

— Și, într-un fel, e vina noastră.

— Cum ai ajuns la concluzia asta?

— Toate chestiile alea de la tăbăcărie.

A oftat din rărunchi.

— Cam insensibil din partea noastră, nu crezi?

— Iartă-mă, bătrâne, dar nu prea pricep unde bați.

— Mărunțișurile alea n-ar fi trebuit să iasă niciodată din Kalifornia.

— Despre ce mărunțișuri vorbești?

— Zău așa, Paul, trezește-te.

Apoi a reluat, cu mâhnire în glas:

— Toate vechiturile alea rezultate în urma pacificării zonei din preajma Lublinului. Straie țărănești. Saboți mititei. Rozarii butucănoase.

Misaluri.

— Ce-s alea?

— Nu știu sigur. Mă iau și eu după raportul lui Erkel. Un soi de carte de rugăciuni împuțită, mă gândesc. Ăia din nord sunt catolici fanatici. Ai văzut în ce hal arată oamenii ăia? E strigător la cer. Cum am putut permite așa ceva?

— Prufer.

— Prufer. Chestia asta nu suferă amânare. Și așa o să fie pe muchie. Ăștia nu-s evrei, Paul. Nu-s cucoane bătrâne și băieței.

— Ei știu? De polonezi zic.

— Nu încă. Au bănuielile lor, firește. Dar nu știu sigur.

— Ce speră c-o să se întâmple?

— C-o să fie împrăștiați. Trimiși care încotro. Dar e prea târziu pentru așa ceva.

— Asta e, ce să-i faci. Adu-mi lista diseară. Ne?

— Zu befehl, mein Kommandant.

Ca deținător a 2 Cruci de Fier (Clasa a 2-a și Clasa 1), sunt foarte încrezător în virilitatea mea, mersi, și n-am deloc nevoie să fac caz de vigoarea libidoului meu — la fel ca în toate celelalte privințe, când vine vorba de nevoile carnale sunt perfect normal.

Frigiditatea tragică a Hannei a ieșit la iveală destul de repede după căsătorie, imediat după ce am luat-o pe sus și am plecat cu ea la Schweinfurt în luna de miere (placiditatea ei inițială, de la începutul relației, când intimitatea dintre noi se adâncea, o pusesem pe seama unor considerente de ordin medical; dar nu mai stăteau în picioare). Personal, îl consideram pe Dieter Kruger răspunzător. Și cu toate astea, înfruntam provocarea ce mă aștepta cu proverbialul optimism nesăbuit al tinereții (sau al relativei tinereți, dacă te gândești că aveam 29 de ani). Eram convins că, în timp, avea să înceapă să răspundă la blândețea mea, la sensibilitatea mea și la răbdarea mea nemaipomenită — un stoicism întărit de puritatea dragostei mele. Însă în momentul acela a intervenit o altă schimbare.

Ne-am cununat în ’28, după Crăciun. 1 săptămână mai târziu, odată reveniți în împrejurimile Rosenheimului, intuiția Hannei s-a confirmat oficial: era însărcinată în 6 săptămâni. Și treaba asta a schimbat tot. Vedeți dumneavoastră, întâmplarea face că subscriu la doctrina formulată de marele scriitor și gânditor rus, contele Tolstoi, care, într-o capodoperă al cărei titlu îmi scapă (conținea un nume nemțesc, de asta mi-a și atras atenția... Știu! „Kreuzer“!), pledează pentru evitarea oricărei activități de natură erotică, nu doar cât durează gestația, dar și pe toată perioada alăptării.

Nu e vorba c-aș fi din cale afară de îngrețoșat de procesele naturale femeiești. E vorba pur și simplu de principiu: respectul pentru viața nouă, pentru neprețuita și inviolabila formare a unei noi făpturi omenești... Am stat de vorbă cât se poate de deschis despre treaba asta, iar Hannah, cu un zâmbet îndurerat, a cedat repede dinaintea superiorității argumentelor mele. Paulette și Sybil s-au născut în vara lui ’29 — spre bucuria noastră nemăsurată! Și din momentul acela, nevasta mea s-a apucat să le alăpteze pe gemene vreme de 3 ani și ½.

Atmosfera dintre noi, trebuie spus, a devenit tot mai încordată. Așa încât, când venise vremea ca relațiile noastre conjugale să se reia în fine, eram — cum să zic — doi străini, practic. Acea primă seară, cu cina la lumina lumânărilor, cu florile, lumina difuză și muzica în surdină, cu mersul devreme la culcare, acea primă noapte a fost departe de a fi un succes. După un preludiu mai anevoios, eu eram, într-un final, perfect pregătit să prestez — însă Hannah s-a arătat incapabilă să-și stăpânească încordarea. Lucrurile nu s-au îmbunătățit nici în noaptea următoare, nici în cea care a urmat. Am implorat-o să reînceapă să-și ia tratamentul (sau măcar să meargă la doctor și să facă rost de o alifie de vreun fel), dar în zadar.

Asta era la începutul anului 1933. Iar Revoluția Victorioasă se pregătea să-mi vină în ajutor. Îngăduiți-mi să zâmbesc — așa cum trebuie să fi zâmbit Clio, muza istoriei, gustând ironia. După Incendiul de la Reichstag (27 februarie) și nesfârșitele arestări care i-au urmat, însuși bărbatul care a adus atâta mâhnire în dormitorul meu a devenit sursa detensionării erotice. Mă refer la prietenul Kruger. Ei, dar asta e altă poveste.

Se mai miră cineva atunci că, în timpul ăsta, ca un bărbat tânăr cu necesități firești ce mă găseam, am fost nevoit să caut în altă parte?

Începutul l-au constituit un șir de aventuri foarte poetice, paradisiace aproape, cu diverse...

O bătaie în ușă.

— Intră, am spus eu. Tu erai, Humilia.

Cu lista lui Mobius.

Ați băgat de seamă cum, noaptea, pe jumătate adormit fiind, întinzi mâna să îndrepți cearșaful și constați că pentru asta e nevoie să te salți de pe el? Și ce efort nemaipomenit pare să pretindă lucrul acesta? Mare chestie e și corpul omenesc, mare, greoaie, iar ăsta al meu e un corp care plesnește de viață — e drept, fleșcăit de la somn, dar trepidând de viață!

— E o vreme oribilă în dimineața asta, mă tem. Mergem, Sturmbannführer?

— Da, da. Pentru numele lui Dumnezeu, vin acum.

— Sunteți bine, mein Kommandant?

Am ieșit lângă Prufer pe veranda alunecoasă. O negură cenușie, presărată ici-colo cu zăpadă cenușie — fulgi mari, apoși. Mi-am dres glasul și-am spus:

— Despre care buncăr e vorba? Amintește-mi, te rog.

…Stanislaw Stawiszynski, Tadeusz Dziedzic, Henryk Pileski — ici-colo, cu o seară în urmă, în timp ce mă uitam pe „foaia de parcurs“ a lui Mobius, reușeam să asociez numele cu câte o față. Și mi-am dat seama că cel puțin o parte dintre oamenii ăștia erau niște lucrători cu adevărat mitici, niște veritabili stahanoviști, joagăre și tăvăluguri pe două picioare, care executau în mod frecvent câte o lună întreagă în mina de cărbuni de la Furstengrube, ca pe urmă (după câteva săptămâni petrecute cărând traverse de cale ferată) să se ducă înapoi… Cum ședeam la biroul din camera mea de lucru, masându-mi fruntea la lumina veiozei, am început să am îndoieli serioase legate de măsura pe care o propunea Mobius și, pe cale de consecință (cu toate câte le aveam deja pe cap), am băut mult prea mult Riesling, votcă, armagnac și mai ales șliboviță, și nu m-am dus la culcare înainte de 04:07.

Așa încât nu mă simțeam deloc în apele mele când, la 06:28, mi-am ocupat locul pe bancheta dindărătul mesei din subsolul Buncărului 3

(pereți de cărămidă roșie, orbi). De față, în afară de Prufer, Mobius și cu mine, mai erau: 2 agenți de la Secția Politică, plus căpitanii Drogo Uhl și Boris Eltz. Mai era și un interpret de la Postzensurstelle pe care Prufer l-a trimis la plimbare: polonezii, a spus el, erau „clienți cu state vechi" și înțelegeau germana suficient de bine… Aranjându-și hârtiile, Mobius mi-a spus impasibil că nu întrezărea nicio complicație. Uhl a început să fredoneze ceva în barbă. Eltz și-a aprins o țigară și și-a înăbușit un căscat. După o vreme, m-am lăsat pe spate și am reușit să scot o bolboroseală satisfăcută, chiar dacă mahmură. N-ar fi trebuit să iau Phanodormul ăla la 05:05. Totul în jur părea să se încețoșeze și să se vălurească asemenea unui calorifer care dogorește.

Conduși de 1 gardian înarmat (de acord, era sergentul de stat-major Palitzsch, dar 1 singur gardian?), polonezii, încolonați câte 5, au prins să se reverse în încăpere. Și aproape că nu-mi venea să-mi cred ochilor. Acești Häftlinge erau clădiți ca niște urși sau gorile, uniformele vărgate stăteau să le plesnească pe mușchii umflați, fețele late erau bronzate și radiau (și aveau chiar și pantofi adevărați în picioare!). Unde mai pui că debordau de esprit — asemenea unui detașament de elită al Diviziei Motorizate a Waffen SS-ului (și, preț de câteva clipe, ceva în inima mea a tânjit să-i conducă în luptă). Continuau să se strângă, cu un aer sever, 100, 200, 250, 300 — urmați, închipuiți-vă, de un alt solist dezinvolt, îndelung detestatul „ex-polonez" și vechi colaborator, Lageraltesterul Bruno Brodniewitsch!

Mobius s-a încruntat și a făcut un semn din cap.

— Strammstehen! a făcut el, izbind o dată cu mapa în tăblia mesei. Mai întâi comandantul va rosti câteva cuvinte.

Era prima oară când auzeam de așa ceva. M-am uitat la ei. Noi, ofițerii, aveam, firește, la cingătoare pistoalele Luger, iar Palitzsch și Brodniewitsch își țineau puștile-mitralieră azvârlite pe umăr. Dar nu aveam nici cea mai mică îndoială că dacă acest batalion de brute adulmeca pericol — o zvâcnire le-ar fi fost de ajuns — niciun neamț n-ar fi avut cum să scape de acolo cu viață.

— Mulțumesc, Untersturmführer, am spus eu, și mi-am mai dres o dată glasul. Bun, cu siguranță vreți să știți de ce ați fost detașați fiecare de pe la Kommando-urile voastre în această dimineață. Ja, astăzi n-o să aveți de muncă.

S-a auzit un murmur vag de apreciere; și aproape că nu m-am putut abține să le pomenesc despre rația dublă (la drept vorbind, rația dublă e un indiciu clar).

— Așadar o să luați prânzul, pe urmă program de voie. Perfect. Untersturmführerul Mobius o să vă explice de ce.

— Mulțumesc, Sturmbannführer. Bun, atenție la mine. Polonezilor, cu voi vorbesc. N-are niciun rost să vă îmbrobodesc.

Și, auzindu-l, nu mi-am putut reține un zâmbet, cam îngrețoșat, e drept. Căci Fritz Mobius era gestapovist până în măduva oaselor. Urmărește, ascultă, mi-am zis — urmează subterfugiul. O să-i joace pe degete…

— La un moment dat în această după-amiază, probabil în jur de 5, a spus el, uitându-se la ceas, toți până la 1 urmează să fiți împușcați.

Am simțit gust de vomă (și e posibil să fi lăsat să-mi scape chiar și un țipăt)… Dar cuvântarea lui Mobius a fost întâmpinată doar de tăcere: tăcerea a 300 de bărbați cărora li se tăiase respirația.

— Da, exact cum vă zic. Vă vorbesc ca unor soldați, a continuat el cu voce tunătoare, fiindcă asta sunteți. Toți faceți parte din armata teritorială. Și vreți să vă zic de ce ați rămas în urmă? Fiindcă nu reușiți să-i convingeți pe cei de la Centru de la voi de faptul că KZ este o resursă activă. Ei cred că nu faceți nici cât o ceapă degerată. Și cine și-ar putea închipui că există bărbați ca voi într-un loc ca ăsta? Nici mie nu-mi vine a crede.

Untersturmführerul și-a consultat dosarul verde, timp în care Hauptsturmführerul Eltz a umplut cele 7 pahare cu apă minerală cu gesturi fascinant de sigure.

— Mă trec fiori când mă gândesc ce trebuie să vi se fi trecut cu vederea. Un semnal de la Varșovia și ați tăbărî pe noi în 2 timpi și 3 mișcări. Băieți, asta a fost. Știți foarte bine ce-o să se întâmple dacă vă dă prin minte să umblați cu prostii după-amiază. După cum am binevoit să vă reamintesc ieri, avem registrele parohiale. Și nu vă doriți ca mamele și tații și bunicii voștri să fie încărcați în vagoanele de vite, și nu vă doriți ca nevestele și copiii și nepoții și nepoatele voastre să sfârâie în „crema“. Zău așa. Doar știți ce fel de oameni suntem.

Tăcerea s-a adâncit. Mobius a scos un plescăit și a continuat:

— Tot ce puteți face este să muriți ca niște războinici. Așa că haide să facem lucrurile civilizat. Vrem să vedem niște demnitate și curaj de polonezi. Iar la rândul nostru o să vă tratăm cu respect nemțesc. A, și să nu uit, o să aveți parte și de cina cea de pe urmă. O să primiți porție dublă de zeamă chioară. Acum raus! Hauptscharführer, te rog.

La 22:07 în noaptea aceea n-am avut încotro și a trebuit să mă dau jos din pat ca să ascult raportul verbal al lui Prufer. De la Buncărul 3 am plecat țintă la Krankenbau, unde profesorul Zulz mi-a administrat o injecție cu vitamine și 2 cc de clorpromazină, care cică ar avea în același timp și efect antiemetic, și sedativ. Asta nu m-a împiedicat să-mi vărs mațele, practic, în infirmerie, și eram convins c-o să mă prăvălesc în zloată în timp ce mă împleticeam către casă (nici nu se punea problema să merg să recepționez transportul din ziua aceea).

I-am zis lui Wolfram Prufer:

— Scuză halatul. Intră, te rog.

Bun, eu jurasem că nu mă ating de băutură pentru moment, dar m-am gândit că Prufer merita o dușcă, după o zi ca aia, și n-aș fi fost bărbat dacă nu i-aș fi ținut companie.

— Ihre Gesundheit. Cum a decurs operațiunea?

— Șnur, Herr Kommandant.

În curtea Buncărului 3, o mică parte a contingentului polonez a ales să moară luptând (o baricadă, dispersată rapid), însă restul de 291 au fost împușcați fără incidente între 17:10 și 17:45.

— Remarcabil, aș zice, a făcut Prufer, fără nicio expresie pe chipul impasibil. În felul ei.

Am umplut încă o dată paharele și am continuat să stăm de vorbă, renunțând, dată fiind ora târzie, la formalitățile obișnuite.

— N-ai fost surprins că Mobius a fost așa de… nedelicat apropo de toată povestea? Mă așteptam la vreun soi de stratagemă. Știi tu, un șiretlic de vreun fel.

— Asta a fost ieri. Le-a spus că trebuie să li se dea o lecție și i-a amenințat că le adună neamurile cu arcanul dacă încearcă ceva.

— Și unde e șiretlicul la treaba asta? Doar asta facem, nu?

— Nu. Aparent nu merită bătaia de cap, așa că am renunțat. Costă prea mult să le iei urma. Vedeți dumneavoastră, toți au fost evacuați și mutați de colo colo. Și în plus…

Mi-a zis că, oricum, în majoritatea cazurilor, rudele respective pieriseră deja, fie în bombardamente, ori mitraliate, spânzurate, că muriseră de foame sau degerate — sau, dacă era pe-așa, împușcate cu ocazia represaliilor în masă anterioare. Prufer a continuat cu glasul lui tărăgănat:

— Iar copiii ăia de care a adus vorba, ½ dintre ei, toți ăia care sunt buni de ceva, au fost făcuți pachet și trimiși la Reich și germanizați. Așa că pur și simplu nu merită efortul.

— Și oamenii ăia…, am făcut eu. Pur și simplu au…?

— N-au pus probleme. Și-au mâncat supa și și-au petrecut 1 ceas sau 2 scriind ilustrate. Când a sunat ceasul, o mulțime dintre ei cântau. Chestii patriotice. Și aproape toți au răcnit în cor ceva de genul Trăiască Polonia în ultima secundă. Dar asta a fost tot.

— Trăiască Polonia. Bună asta.

Prufer și-a dezmorțit gâtul și-a zis:

— A mai fost o bălmăjeală — când s-a pus problema să luăm cadavrele de acolo înainte ca tovarășii lor să se întoarcă de la muncă. Am acoperit furgoanele, dar firește că n-am putut face nimic în privința sângelui. N-a fost vreme. Oamenii au văzut. S-a lăsat cu scântei, mein Kommandant. Mobius e de părere că o să trebuiască să mai rezolvăm o tranșă. Să repetăm toată povestea.

— …Na. Fratele tău ce face, Prufer?

— Care dintre ei?

— Cel din Stalingrad. Freiherr? Nu. Irmfried.

Rămas singur, vreme de un ceas m-am adâncit în introspecție, tolănit pe balansoarul din dreptul șemineului cu o sticlă în poală. Iată-mă (cugetam), lichidând bătrânici și băieței, în vreme ce alții etalau o bravură luminiscentă. Firește, mă gândeam cu admirație plină de invidie la Untersturmführer. Cum îi înfruntase pe poleacii ăia mătăhăloși, spunându-le, cu inima împietrită, Ihr weisst wie wir sind.

Știți ce fel de oameni suntem.

Asta numesc eu național-socialism!

Și băgați de seamă că a te descotorosi de copii și de bătrâni presupune alte puncte forte și virtuți — fanatism, radicalism, asprime, implacabilitate, duritate, răceală, cruzime, und so weiter. La urma urmei (cum îmi spun mie însumi adesea), cineva trebuie s-o facă și pe asta — evreii ne-ar trata la fel cu prima ocazie, știe toată lumea. Au încercat, și puțin a lipsit să reușească, în noiembrie 1918, când profitorii de război, cumpărând ieftin și vânzând…

…Opintindu-mă în scaun, am reușit să mă ridic și am pornit-o spre bucătărie. Hannah stătea în picioare în dreptul mesei, mâncând o salată verde din bol cu furculița de lemn și lingura de lemn.

— Na ja, am făcut, trăgând cu nesaț aer în piept. Să lupți pe front. Asta e viața adevărată. Mă bate 1 gând să solicit 1 transfer. Pe Frontul de Răsărit. Unde, chiar în acest moment, Hannah, se făurește istoria mondială. Și vreau să fiu în miezul lucrurilor, nicht? Suntem pe punctul să-i tragem iudeo-bolșevismului o …

— Cui?

— Iudeo-bolșevismului. Pe Volga. O să-i tragem iudeo-bolșevismului o chelfăneală cum nu s-a mai văzut. Ai ascultat discursul? Orașul e practic al nostru. Stalingrad. E pe Volga, femeie. Pe Volga.

— Ce repede, a făcut ea. Iarăși ești beat.

— Na, poate că sunt. Deci aș putea…

Am vârât mâna în borcan după o ceapă murată. Mestecând energic, am spus:

— Știi, draga mea, mă gândeam c-ar trebui să facem ce putem pentru biata Alisz Seisser. S-a întors. Ca deținută.

— Alisz Seisser? Dar care e acuzația?

— Nu e… nu e foarte clar. Pardon. Au luat-o la ochi drept Asozial.

— Care înseamnă ce?

— Ar putea să însemne orice. Vagabondaj. Cerșetorie. Doamne păzește, prostituție. Sau, ăă, o abatere relativ minoră. A bombănit. Și-a vopsit unghiile de la picioare.

— Și-a vopsit unghiile de la picioare? Hm, are logică, dacă stau să mă gândesc. Pe timp de război. O lovitură cruntă pentru starea de spirit.

S-a șters la Mund[26] cu un șervet, și trăsăturile feței i s-au recompus.

— Care e deja în cădere liberă, din câte aud.

— Quatsch! Cine zice asta?

— Norberte Uhl. Care a auzit de la Drogo. Și de la Suzi Erkel. Care a auzit de la Olbricht… Mă rog. Ce anume putem face pentru Alisz Seisser?

Pentru început, a existat un șir de flirturi încărcate de poezie, paradisiace aproape, în împrejurimile împădurite ale fermei noastre bavareze (închiriată de la socrii mei), cu tot soiul de tinere păstorițe, lăptărese și ajutoare de grăjdar (toată povestea asta a început când Hannah era în al 2-lea trimestru de sarcină). Cât de des, în pantalonii scurți din piele și tunica brodată, nu săream cu voltă peste scăldătoarea oilor și năvăleam pe ușile de la hambar căutându-mi înfierbântat frumoasa juvenilă care, cu un scâncet drăgăstos și un legănat jucăuș din poponețul blonziu, se furișa în 4 labe în cuibușorul nostru tainic dindărătul căpiței! Și câte ceasuri nu ne pierdeam, în padocul idilic dindărătul șopronului unde se tundeau oile, Hansel cu un fir de iarbă între buzele-i surâzătoare și capul îngropat în poala fustei tiroleze a durduliei și roșcovanei sale Gretel!

Apoi, în ’32, Hannah și cu mine am fost inexorabil atrași de München — orașul visurilor și aleanurilor mele.

Duse erau turmele, râulețele, scăunașele pentru muls, ciuboțica-cucului, cimbrul sălbatic și fetișcanele înfierbântate. Chiar și făcând zilnic naveta până în suburbia Dachau (unde aveam să-mi încep o carieră absolut remarcabilă) și deși eram capul unei familii de 4 persoane, tot mi-am găsit vreme pentru o relație devotată, dar eminamente practică, cu o doamnă nemaipomenit de sofisticată pe nume Xondra, care ținea o pensiune pe Schillerstrasse în apropiere de Hauptbanhof. Pe nepusă masă, s-a măritat cu un cămătar prosper din Ingolstadt, dar n-a trecut mult și mi-am făcut alte prietene în același imobil — printre ele remarcându-se Pucci, Booboo și Marguerite cea bălaie. Dar toate astea s-au întâmplat acum o veșnicie.

Aici, în KZ, și mai ales în vremuri de război, n-am cochetat nicio secundă cu gândul de a comite vreo „transgresiune“. Simt că ar fi complet nepatriotic din partea mea să mă încurc cu o colegă (cum e Ilse Grese, de pildă) sau cu nevasta unui coleg (Berlinul n-ar găsi nimic amuzant în asta). Iar altminteri tentațiile sunt rare, dat fiind că foarte puține dintre femei au menstruație sau păr. Dacă devii disperat… mă rog. Locul ăla din Katowitz e mult prea sordid, însă cel mai bun din Cracovia e un stabiliment nemțesc și e curat ca o farmacie. Nu că m-aș fi dedat la așa ceva de când a ajuns soția mea. Ach, am fost soțul model, ideal, visul…

Însă acum lucrurile s-au schimbat. Și pot și eu să joc jocul ei. N-am dreptate?

Adevărul fie spus, chiar avem o crescătorie de porci în KL (o anexă modestă a centrului de cercetări agricole arondat). Iar Alisz Seisser este Tierpfleger — asistentă veterinară. Poartă același tip de uniformă ca ajutoarele din Häftlinge Krankenbau[27]: surtuc din pânză de in albă cu o dungă roșie de vopsea pe spate, și una la fel pe pantaloni. După ce m-am uitat înăuntru cu atenție, am ciocănit în geamul cabinetului ei și numai ce-o văd că ițește capul.

— O, vă mulțumesc! Vă mulțumesc că ați venit. Cât mă bucur să vă văd, Herr Kommandant.

— Herr Kommandant? Paul, te rog, am spus cu un chicotit afabil. Paul. Nu, m-am gândit constant la dumneata. Sărmană Alisz. Trebuie că ți-a fost tare greu cât ai fost la Hamburg. Erai la ananghie? Nu ți-ai primit pensia?

— Nu, nici vorbă de așa ceva. M-au înhățat în gară, Paul. Când m-am dat jos din tren.

— Ce ciudat.

Pe piept avea triunghiul negru al celor desemnați drept Asozial. Pe el era cusută o literă (de obicei desemna țara de origine).

— Ce reprezintă aia când e vorba de un german? am întrebat-o rânjind. Zambia?

— Zigeuner[28].

M-am tras un pas în spate.

— Mă rog, nu pot spune că nu mă așteptam, a continuat ea voioasă. Orbart zicea mereu pe vremuri: Dacă subsemnatul pățește ceva, bătrânico, sau dacă cumva ți se năzărește să mă părăsești — știi tu, o spunea în glumă — ai încurcat-o, scumpo. Vezi tu, am o bunică sinti. Și știam amândoi că era trecut la dosar.

Era o surpriză dintre cele mai neplăcute. Zigeunere fuseseră clienți pentru casele de corecție de la mijlocul anilor ’20, iar Biroul Central pentru Lupta contra Flagelului Țigănesc de pe lângă Reichsführer-SS era, firește, activ de multă vreme (și am băgat de seamă că, nu mai devreme de zilele trecute, oamenii ăștia au fost deposedați și decăzuți din toate drepturile). Firește, la un moment dat tot trebuia să ne ocupăm de respectivul flagel… Deși a existat un lagăr pentru familiile de țigani în KL2 (circari, proprietari de săli de dans și alții asemenea), erau categorisiți drept internați, tatuați, dar nu și rași în cap și nu figurau pe listele condamnaților la muncă silnică. Din câte știam eu, Alisz era singura Zigeuner Häftling din întreaga Zonă.

— Hm, bine. Asta n-o să mă împiedice să fac tot ce-mi stă în puteri să te ajut, Alisz.

— O, știu asta, Paul. Când m-au transferat din Blocul Femeilor am simțit că e mâna ta la mijloc. Blocul Femeilor, aia chiar e ultima oprire. N-am cuvinte să descriu atmosfera.

— …Dar măcar pari bine, draga mea. Îți șade foarte bine așa, tunsă periuță. Și ăla-i numărul tău de telefon? Glumesc. Nicht? Zău așa, Alisz, lasă-mă să mă uit mai bine la tine. Hm. Uniforma aia nu prea ajută pe temperaturile astea. Ți-ai primit cele 2 pături, sper. Și îți dau rația pentru Tierpfleger? Ia întoarce-te puțin. Măcar n-ai slăbit.

Are der Unterschenkel[29] cam scurt, Alisz, dar are un Hinterteil[30] splendid. Cât despre restul, Busen[31] și celelalte, e greu de spus — dar cu siguranță n-ai ce să zici despre Sitzflache[32].

— Ți-e mai bine aici, să știi, decât în Ka Be. N-aș vrea să te știu în Blocul pentru Exantematici. Sau la Dizenterie, dacă e s-o luăm pe-așa.

— Nu, nu e prea rău. Eu sunt fată de la țară. Iar porcii sunt adorabili!

— Și nădăjduiesc, Alisz, nădăjduiesc că te alină amintirea sfântă a Sturmscharführerului. Orbart al dumitale. S-a sacrificat, Alisz, pentru lucrurile în care credea. Ce altceva ai putea cere de la un om?

Și-a luat o mină curajoasă, surâzătoare. Și iarăși, preț de câteva clipe, chipul ei a căpătat o strălucire tainică — aura sfântă a martiriului german. În timp ce, cu brațele încrucișate pe lângă corp și clănțănind din dinți, își proslăvea bărbatul înălțat la cele sfinte, eu mă gândeam cât de greu e să apreciezi silueta unei femei până când nu se dezbracă. Vreau să spun, te poți înșela într-o mulțime de privințe.

— Ascultă, Alisz. Am un mesaj de la doamna mea. Vrea să vii pe la vilă duminică.

— La vilă?

— O, o să fie unii care o să ridice din sprânceană. Dar eu sunt der Kommandant și avem un pretext gata pregătit. Poneiul fetelor. Are scabie! Vino și stai toată după-amiaza.

— Păi, dacă tu zici că n-o să fie probleme, Paul…

— Hannah are niște lucruri de damă pe care vrea să ți le dea.

Bătea vântul, așa că mi-am strâns mai bine paltonul pe lângă corp.

— Vin să te iau cu mașina. Și la cină o să avem friptură, cartofi și legume.

— O, asta ar fi nemaipomenit!

— O masă consistentă. O, da. Și o baie lungă, fierbinte.

— Vai, Paul, de abia aștept.

— Pe duminică la amiază, atunci. Acum, fuguța, fetițo. Fuguța.

În ultima vreme nu mai ies așa de des la Luncă. Și nici Szmul. Mă rog, el se mai duce uneori pe la miezul nopții, ca să se asigure că procesul se derulează conform planului, după care își reia îndatoririle de însărcinat cu primirea. Dacă vrei să schimbi o vorbă cu Szmul zilele astea, trebuie să-l prinzi la rampă.

De primul tren se ocupaseră, așa că Sonderul ședea pe un geamantan, în lumina piezișă a unui reflector cu arc, mâncând o felie de brânză. M-am apropiat de el pe la spate, razant, și-am spus:

— Cum se face că te-au urcat în primul transport care a plecat din Litzmannstadt?

Mușchii maxilarului i-au încremenit.

— Primul transport a fost pentru indezirabili, Herr Kommandant. Eu eram un indezirabil, să trăiți.

— Indezirabil? Un biet nătărău de dascăl de școală ca dumneata? Sau poate că predai nițică educație fizică.

— Am furat niște lemne de foc. Ca să cumpăr napi.

— …Ca să cumpăr napi, să trăiți.

Între timp ajunsesem să stau aplecat deasupra lui, cu picioarele mult depărtate unul de altul.

— Unde-ți închipuiai că te trimit? În Germania? La muncă în Germania? De ce să-ți fi închipuit așa ceva?

— Fiindcă mi-au preschimbat hârtiile de valoare în Reichsmarks, să trăiți.

— Oo. Ce mișcare deșteaptă din partea lor. Nevastă-ta nu era cu dumneata, așa-i, Sonder?

— Nu, Herr Kommandant. Exceptată din cauză că era gravidă, să trăiți.

— Nu se prea nasc copii vii în ghetou, din câte aud. Alți copii mai ai?

— Nu, să trăiți.

— Carevasăzică a ratat acea Aktion cam inelegantă de la Kulmhof. Drepți!

S-a ridicat, ștergându-și mâinile murdare de grăsime de pantalonii soioși.

— Ai fost la Kulmhof. „Chełmno“, cum îi ziceți voi. Ai fost acolo… Remarcabil. Niciun evreu nu scapă din Kulmhof. Și îmi închipui că te-au păstrat din cauză că vorbești germană. Spune-mi. Erai acolo când s-a întâmplat incidentul cu băieții tăcuți?

— Nu, să trăiți.

— Păcat… Acum, uite ce e, Sonder. Știi la cine mă refer când zic Chaim Rumkowski.

— Da, să trăiți. Directorul, să trăiți.

— Directorul. Regele ghetoului. Înțeleg că e chiar un personaj. Poftim.

Și, zicând asta, am scos din buzunar scrisoarea pe care o primisem în dimineața respectivă de la „Łódź“.

— Timbrul. Ăla e portretul lui. Se plimbă de colo colo într-o șaretă. Trasă de un furgon șubred.

Szmul a încuviințat din cap.

— Mă întreb dacă o să trăiești destul, Sonderkommandoführer, cât să apuci să-l primești aici.

A întors capul.

— Buzele dumitale. Le ții permanent strânse. Permanent. Chiar și când mănânci… Plănuiești să omori pe cineva, așa-i, Sonder? Plănuiești să omori pe cineva „’nainte să te duci“. Vrei să mă omori pe mine?

Mi-am scos Lugerul din toc și i-am lipit țeava de fruntea care se împotrivea.

— O, nu mă omorî, Sonder. Te rog eu, nu mă omorî.

Reflectorul și-a dat sufletul cu un pârâit.

— Când o să-ți vină vremea, o să-ți spun eu exact ce anume ai de făcut.

Departe, în întuneric, am zărit ochiul galben al trenului numărul 2.

— Știi, am spus eu gânditor, știi, cred că ar trebui să ne dăm puțin silința pentru data de 9 noiembrie.

Wolfram Prufer m-a fixat atent, cu chipul lui rotund, mijind ochii și țuguind buzele.

— O festivitate în adevăratul sens al cuvântului, mi-am continuat eu șirul reflecțiilor, și un discurs înălțător.

— O idee foarte bună, Sturmbannführer. Unde anume? La biserică?

— Nu.

Mi-am încrucișat brațele pe piept. Se referea la Sfântul Andrei din Centrul Vechi.

— Nu. În aer liber, am stăruit eu. La urma urmei, ei au făcut ce au făcut în aer liber, vorbesc de Bătrânii Luptători…

— Dar asta s-a întâmplat în München, iar Münchenul e practic în Italia. Noi suntem în estul Poloniei, Sturmbannführer. Și înăuntru la Sfântul Andrei e frig de îngheți.

— Hai să fim serioși, nu e mare diferență, dacă vorbim de latitudine. Oricum, n-are decât să ningă. O să agățăm niște prelate. Lângă estrada orchestrei. Așa o să fie mai înviorător. O să facă bine la moral.

Am zâmbit.

— Ia zi-mi, Sturmbannführer, fratele tău care e pe Volga. Irmfried. Nădăjduiesc că nu întrezărește nicio dificultate insurmontabilă?

— Niciuna, mein Kommandant. Să pierdem în Rusia e o imposibilitate fizică.

Am ridicat din sprâncene.

— Știi, Prufer, ai spus foarte bine… Acestea fiind zise, cum facem rost de urne?

Duminică seara am participat la o recepție în Centrul Vechi, la Rathof Bierkeller (renovat masiv mulțumită banilor pe care-i fac de pe urma clienților IG). Yech, practic a fost un chef din ăla tipic pentru Farben — ne luam rămas-bun de la Wolfgang Bolz, care se pregătea să se întoarcă la Frankfurt după inspecție. Ca să fiu sincer, atmosfera era destul de sumbră și îmi venea cam peste mână să-mi ascund buna dispoziție (dat fiind că vizita lui Alisz Seisser fusese o reușită absolută).

Cum ziceam, stăteam de vorbă (sau, mai bine zis, ei vorbeau și eu îi ascultam), cu 3 ingineri din eșalonul al 2-lea, Richter, Rudiger și Wolz. Conversația se concentra, ca de obicei, pe absența strădaniei (și randamentul jalnic) când venea vorba de mâna de lucru de la Buna și cât de repede ajunseseră să se numere printre lucrurile care constituiau blestemul întregii mele existențe — unități, Stucke: dușmănos de

voluminoase, intransigent de greoaie, saci fetizi greu de manevrat sau bombe puturoase gata în orice clipă să explodeze.

— Häftlinge sunt și așa epuizați, Kommandant. De ce trebuie să care chestiile alea tocmai înapoi în Stammlager? a făcut Wolz.

— De ce nu pot ăia din Leichekommando să vină să le ridice, Kommandant? Fie noaptea, fie dimineață la 1-a oră? a întrebat Rudiger.

— Ei zic că e pentru apel, Kommandant. Dar nu pot să obțină cifrele de la Leichekommando și să le adune naibii? a protestat Richter.

— E regretabil, am admis distrat.

— Trebuie să-i care în spinare, pentru numele lui Dumnezeu!

— Fiindcă rămân întruna fără tărgi.

— Și nu-s niciodată roabe de ajuns.

— Roabe în plus, am intervenit eu (era vremea să plec). Bine punctat.

Thomsen era acolo, în fața ieșirii — îngâmfatul, le făcea capul calendar lui Mobius și lui Seedig. Privirile ni s-au intersectat și i-am zărit dinții feminini într-un zâmbet sau un surâs batjocoritor. S-a tras în spate consternat și am zărit licărul de spaimă în ochii lui goi, în timp ce, dându-l la o parte cu umărul, mi-am croit drum afară.

19:51. Prufer, nu încape vorbă, s-ar fi bucurat să mă ducă cu motocicleta; cum nu se lăsase încă gerul și era încă lumină, am ales să merg pe jos.

În perioada 1936–1939, la München avea loc o procesiune anuală, organizată și încurajată de stat — „Noaptea amazoanelor“ i se zicea (mi-am amintit de asta în timp ce traversam amplasamentul sinagogii pe care am aruncat-o în aer acum 2 ani); șiruri de tinere nemțoaice se perindau călare, despuiate până la brâu. Într-o coregrafie elegantă, aceste fecioare reconstituiau scene istorice — omagieri ale moștenirii teutone. Umblă vorba chiar că Salvatorul însuși ar fi asistat o dată, în marea sa îngăduință, la un celebru balet în pielea goală în același oraș. Vedeți domniile voastre, așa suntem noi, nemții. Bărbatul german e capabil să-și stăpânească pe deplin dorințele. Poate să se năpustească asupra unei femei ca apucat de streche; pe de altă parte, când ocazia o

cere, se mulțumește să arunce o privire rafinată — dar nu simte nicio pornire să și pună mâna…

Am șovăit înainte să pun piciorul în Zonă, căutând să-mi calmez nervii cu câteva guri de întăritor din ploscă. Indiferent câte grade sunt afară, nu mă dau în lături de la o hoinăreală strașnică. Așa am fost crescut, bănuiesc. Semăn cu Alisz. În adâncul inimii, rămân un băiat de la țară.

Niște Titten[33] măricele, ca ale nevesti-mii, pot fi descrise ca fiind „frumoase“, alea micuțe, cum erau ale lui Waltraut și ale Xondrei, pot fi caracterizate drept „drăguțe“, iar niște Titten așa, potrivite, pot fi etichetate ca fiind — cum? Titten „frumușuțe“? Cum sunt ale lui Alisz. „Frumușuțe“. Cât despre Brustwarzen[34], sunt ațâțător de întunecate. Și uite în ce dispoziție ghidușă m-a adus!

O să mă uit. N-o să pun mâna. Pedepsele pentru Rassenschande[35], chiar dacă inconsecvent aplicate, pot fi foarte dure (până la și incluzând decapitarea) — dar, în orice caz, Alisz n-a stârnit niciodată în mine decât emoții dintre cele mai tandre și mai înălțătoare. Mă gândesc la ea ca la o fiică „adultă“ — care trebuie ocrotită, prețuită și venerată cu deferență.

Lăsând în urmă vechiul „crema“ și apropiindu-mă de poarta grădinii, m-am gândit la iminentul rendez-vous cu Frau Doll; și am simțit cum mă încearcă acea minunată înflăcărare a certitudinii care te înfierbântă și te ațâță când joci o partidă de brag cu 2 cărți (un joc infinit mai complicat decât ar părea la 1-a vedere): te uiți de jur împrejurul mesei, numeri punctele și știi, cu certitudine matematică, că victoria e a ta. Habar n-are că eu știu despre scrisoarea pe care i-a transmis-o lui Thomsen. O s-o „bag în corzi“. Vreau doar să-i văd expresia în momentul ăla.

Meinrad, poneiul, a nechezat stins în timp ce urcam scările.

Hannah ședea pe canapeaua din dreptul șemineului, citindu-le Vom Winde Verweht gemenelor. Niciuna n-a înălțat privirea când m-am așezat pe scaunul pivotant.

— Ascultați la mine, Sybil, Paulette, am făcut eu. Mama voastră e o femeie foarte afurisită. Foarte afurisită, vă zic.

— Nu mai spune așa!

— O femeie haină.

— Vai, ce vrei să spui cu asta, Vati?

Treptat, mi-am înăsprit căutătura.

— Duceți-vă la culcare, fetelor.

Hannah a bătut din palme.

— Hai, repejor. Urc și eu în 5 minute!

— 3 minute!

— Promit.

Pe când fetele se ridicau și se pregăteau să iasă din cameră, am exclamat:

— Haha. Cred că o să dureze ceva mai mult de atât.

În lumina focului, ochii Hannei păreau să aibă culoarea și textura glazurii cremei de zahăr ars.

— Știu ceva ce tu nu știi, am spus eu, mișcând bărbia lent dintr-o parte în alta. Știu ceva ce tu nu știi că știu. Ha ha. Ha ha ha. Știu că tu nu știi că eu…

— Te referi la Herr Thomsen? a zis ea veselă.

Preț de câteva clipe, recunosc, am rămas blocat.

— Da. La Herr Thomsen. Zău așa, Hannah, ce joc faci? Ascultă. Dacă nu…

— Ce tot spui acolo? N-am niciun motiv să-l revăd. Mi-a părut rău și că l-am deranjat prima oară. Nu-i vorbă, a fost amabil, dar mi-am dat seama că îl irită orice îl distrage de la misiunea lui.

Din nou, a trecut ceva timp până când am spus:

— Ei, nu mai spune! Și despre ce „misiune“ e vorba?

— E obsedat de Buna-Werke. E de părere că ar putea decide soarta războiului.

— Mă rog, cam are dreptate.

Mi-am încrucișat brațele.

— Ba nu, ia stai. Nu așa repede, fetițo. Vorbesc de scrisoarea de ai pus-o pe Humilia să i-o dea. O, da, mi-a povestit tot. Vezi tu, mai sunt oameni care cunosc noțiunea de moralitate. Despre acea scrisoare vorbesc. Poate ești amabilă să-mi spui ce conținea.

— Dacă insiști. Îi ceream să ne întâlnim în apropiere de Colibele de Vară. La terenul de joacă. Ocazie cu care a consimțit fără tragere de inimă să-i dea de urmă lui Dieter Kruger pentru mine. Aveam în fine ocazia să apelez la cineva sus-pus. Cineva foarte important.

M-am ridicat brusc și am atins cu creștetul policioara de deasupra șemineului.

— Tu ai grijă cum vorbești cu mine, domnișoară!

După câteva clipe, a plecat capul spășită. Dar nu-mi plăcea deloc întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

— Și a 2-a misivă? am făcut eu. Aia pe care ți-a strecurat-o când erați la școala de călărie?

— Era răspunsul lui, firește. Raportul lui detaliat.

3 minute mai târziu, Hannah a spus:

— Nu-ți spun. Pricepi? Nu-ți spun și cu asta, basta. Iar acum, dacă nu ți-e cu supărare, o să-mi țin promisiunea pe care le-am făcut-o fetelor.

Și spunând asta, a ieșit din încăpere, legănând ostentativ din șolduri… Nu. Micul nostru schimb de replici nu decursese deloc cum îmi propusesem. O vreme am rămas așa, continuând să mă zgâiesc la cămin — la flăcăruile care șfichiuiau plăpând aerul. Apoi am luat o sticlă de ceva și m-am retras la mine în „bârlog“, pregătit să mă adâncesc în niște cugetări solicitante.

În noaptea aceea m-am trezit și fața îmi era complet amorțită — bărbia, buzele, obrajii. Ca și când mi-ar fi fost îmbibată în novocaină. M-am lăsat să alunec de pe divan și mi-am proptit capul între genunchi vreme de un ceas și ½. N-a ajutat. Și în mintea mea era: dacă vreo fată, o femeie mi-ar săruta obrajii inerți sau buzele inerte n-aș simți nimic.

Ca un picior paralizat sau un braț paralizat. O față paralizată.

3. Szmul: Trage adânc aer în piept

În plus de toate, suntem luați peste picior, ceea ce în sine nu e foarte plăcut, ca să zic așa. Luați peste picior și batjocoriți în moarte. Pe plafonul camerei etanșe e pictată o Stea a lui David. Cârpele pe care ni le dau ca să ne înfășurăm picioarele pe post de încălțări sunt fâșii de șaluri de rugăciune. Șoseaua de Tranzit IV, autostrada care leagă Przemsylul de Tarnopol și care a fost construită de sclavi, se întinde peste molozul sinagogilor și morminte evreiești. Mai e și „calendarul lui Goebbels“: nu trece zi sfântă fără să aibă loc o Aktion. „Măsurile“ cele mai dure sunt rezervate pentru Iom Kipur și Rosh Hashana — Zilele noastre de Înfiorare.

Mâncatul. Cred că pot să explic cum stă treaba cu mâncatul.

Dintre cele cinci simțuri, gustul e singurul pe care noi, Sonderii, îl putem, în parte, controla. Celelalte sunt distruse, moarte. E o chestie ciudată apropo de cel tactil. Car, târăsc, îndes, înșfac — fac lucrurile astea cât e noaptea de lungă. Dar parcă nu se mai face conexiunea. Mă simt ca un om cu proteze în loc de mâini — un om cu mâini artificiale.

Și când stai să te gândești ce vedem, ce auzim și ce mirosim, o să fii de acord că avem nevoie disperată să controlăm ce gustăm. Ce gust am simți în gură în absența mâncării? În secunda în care înghițim și îmbucătura s-a dus, iată-l revenind: gustul înfrângerii, gustul de pelin.

Mă refer la gustul înfrângerii noastre în războiul împotriva evreilor. Războiul ăsta este, în toate sensurile posibile, unilateral. Nu ne-am așteptat la așa ceva și mult prea mult timp am privit nevenindu-ne să credem la furia incredibilă a celei de-a Treia Germanii.

Sosește un transport de la Theresienstadt, cu care vin și mai mulți polonezi. În timpul celor trei ore cât s-a întârziat din cauză că Disinfektoren nu și-au făcut apariția, intru în vorbă cu familia unui

inginer între două vârste (odinioară membru al Consiliului Evreiesc de la Lublin). Încerc să-i liniștesc pe fiică-sa și pe copiii ei povestindu-le despre mesele îndestulătoare și despre condițiile de cazare confortabile de aici, de la KZ, iar bărbatul, încrezător, mă ia deoparte și-mi povestește o întâmplare bizară și cumplită apropo de evenimentele recente de la Łódź. S-a dovedit că era o poveste despre forța foamei.

Era 4 septembrie, Piața Pompierilor înțesată de lume. Rumkowski, plângând, le aduce oamenilor la cunoștință ultima pretenție a germanilor: deferirea, în vederea deportării, a tuturor adulților în vârstă de peste 65 de ani și a tuturor copiilor mai mici de zece ani. A doua zi bătrânii pleacă, și la fel copiii...

— Sigur sunt bine, reușesc să îngaim. Și dumneata o să fii bine. Uită-te la mine. Îți par eu c-aș face foamea?

Dar, firește, asta nu e tot. În aceeași după-amiază, oamenii află că e gata să fie distribuită o livrare de cartofi. Și un val de euforie cuprinde străzile ghetoului. În momentul ăsta, principalul subiect de discuție și de preocupare nu-l mai reprezintă dispariția tuturor adulților de peste 65 de ani și a tuturor copiilor mai mici de zece, ci cartofii.

— Nu mă omorî pe mine, omoară pe altcineva, îmi zice Doll de fiecare dată tot mai amuzat. Eu nu sunt un monstru, nu torturez oameni doar ca să mă aflu în treabă. Omoară un monstru, Sonderkommandoführer. Omoară-l pe Palitzsch. Omoară-l pe Brodniewici. Omoară un monstru.

Uneori îmi zice (și constat, chiar și cu tot ce ne înconjoară, că modul lui de a se exprima încă reușește să îmi supere urechea):

— Omoară pe cineva puternic. Eu nu însemn nimic. Eu nu sunt puternic. Puternic — eu? Nici vorbă. Sunt doar o rotiță într-un angrenaj imens. Eu sunt un gunoi. Un căcănar. Un rahat. Ce-ar fi să aștepți până data viitoare când vine Reichsführerul în vizită? Dacă nu pui mâna pe el, vezi cu Mobius. E mai mic în rang decât mine, dar e mult mai influent. Sau cu Standartenführerul Blobel. Sau cu Odilo Globocnik data viitoare când mai vine pe aici. Numai nu-l omorî pe Paul Doll — deși, firește, ești liber să încerci. Doll e egal cu zero. E un rahat cu ochi. Un căcănar.

Gândul pe care mi-e cel mai greu să-l evit este acela de a mă întoarce acasă la nevasta mea. Gândul reușesc să-l evit, mai mult sau mai puțin. Dar nu pot să evit visul.

În vis, intru în bucătărie și ea se răsucește în scaun și zice: „Te-ai întors. Ce s-a întâmplat?“ Și când încep să-i povestesc, ea mă ascultă o vreme și la un moment dat se întoarce, clătinând din cap. Și asta-i tot. Nu e ca și cum i-aș povesti despre primele 30 de zile de după sosirea în Lager (petrecute explorând fără încetare cavitățile celor morți de curând, ordin care se subscria misiunii germanilor de a căuta bunuri de valoare). Nu e ca și când i-aș povesti despre incidentul cu băieții tăcuți.

Asta e tot, dar visul e insuportabil, iar visul știe asta, și cu mărinimie îmi acordă puterea de a mă extrage din el. De-acum am ajuns să țâșnesc în capul oaselor în secunda în care începe. Pe urmă mă dau jos din pat și mă apuc să măsor încăperea cu pasul, oricât de obosit aș fi, fiindcă mă tem să mă culc la loc.

Dimineață, într-una din obișnuitele noastre dezbateri camaraderești, iată-ne revenind a nu știu câta oară la subiectul îndulcirii suferinței. Mai jos câteva dintre ideile avansate:

„De fiecare dată, la fiecare transport, ar trebui să semănăm panica. De fiecare dată, fără excepție. Ar trebui să înaintăm cu toții de-a lungul rampei și să șoptim crimă.“

„În zadar? Nu, nu e în zadar. I-ar mai încetini. Și le-ar întinde nervii. Szwaby, Zabójcy — sunt muritori.“

Vorbitorul respectiv — la fel ca 90 la sută dintre evreii din Sonderkommando — a devenit ateu cam la jumătate de oră după ce a început lucrul. Dar anumite precepte dăinuie. Iudaismul, spre deosebire de alte monoteisme, nu susține că diavolul ia formă omenească. Toți sunt muritori. Dar asta e o altă dogmă pe care încep s-o pun la îndoială. Neamțul nu e ceva supranatural, dar nici făptură omenească nu e. Nu e diavolul. E moartea.

— Sunt muritori. Și ei tremură. Dar când se creează panică, coșmar și alta nu!

— Foarte bine. Așa și trebuie.

— De ce să facem situația și mai grea pentru ai noștri? De ce să le facem ultimele minute și mai insuportabile?

— Nu sunt ultimele lor minute. Ultimele minute și le petrec înghesuiți unul în altul ca sardinele și agonizând. Și sunt 15. Cincisprezece minute.

— Oricum urmează să moară. Vrem să-i coste pe Szwaby.

Altul zice:

— Adevărul este că noi nu semănăm panică, așa-i? Zâmbim și mințim. Fiindcă suntem oameni.

Altul zice:

— Mințim fiindcă atunci când se iscă panică, suntem uciși mai repede.

Altul zice:

— Mințim fiindcă ne temem de setea de sânge și de furie.

Altul zice:

— Mințim ca să ne scăpăm pielea noastră de păduchioși.

Iar eu vin și zic:

— Ihr seit achzen johr alt, und ihr hott a fach. Asta e tot. Nu e nimic în rest.

Dezbrăcat de cămașă și cu masca de gaze pe față, Doll arată ca o muscă grasă și păroasă (o muscă ce se apropie de sfârșitul duratei ei de viață). Și sunetele pe care le scoate seamănă cu bâzâitul unei muște, în timp ce repetă cifra pe care i-am transmis-o: un geamăt șuierător. Îmi pune altă întrebare.

— Nu înțeleg ce spuneți, Herr Kommandant.

Ne aflăm în „osuar" — o cavitate imensă situată în contra vântului față de rug. Număr capete de femur înainte să fie preluate de echipele însărcinate cu măcinatul.

— Tot nu vă aud, Herr Kommandant.

Smucește din cap, și îl urmez în susul pantei.

Când ajungem pe teren plat, își eliberează gura trăgând adânc aer în piept și zice:

— Deci, trebuie că aproape am terminat, nicht?

— Clar am trecut de jumătate, Herr Kommandant.

— Jumătate?

Rugul e la 60 de metri de locul unde ne aflăm, iar dogoarea, deși în continuare teribilă, se întrepătrunde cu frigul toamnei.

— Păi, ce pizda mă-sii mai aștepți… Știu ce te frământă. Nu te teme, eroule. Când terminăm aici, s-a zis cu tot detașamentul tău. Dar tu și cei mai buni 50 de oameni ai tăi o să supraviețuiți cu mândrie.

— Care 50, Herr Kommandant?

— O, alege tu.

— Să-i… selectez eu, Kommandant?

— Da, selectează-i tu. Hai, ai văzut de 1 000 de ori cum se face. Selectează-i… Știi, Sonder, n-am nutrit niciodată vreo ură specială față de evrei. Ceva trebuia făcut în privința lor, firește. Dar m-aș fi mulțumit cu soluția Madagascar. Sau să fiți toți castrați. Cum am făcut cu Bastarzii din Renania, nicht? Rebuturile rezultate lăsate în urmă de Araber und Neger din trupele franceze. Nicht? Fără omoruri. Doar o mică tăietură. Dar voi, ăștia, sunteți deja castrați, ne? V-ați pierdut deja ce făcea din voi bărbați.

— Herr Kommandant.

— Nu eu am hotărât lucrurile astea.

— Nu, Herr Kommandant.

— Eu doar am zis zu Befehl, zu Befehl[36]. Eu doar am făcut ja, ja, yech, ja. Sie wissen doch, nicht?[37] Nu eu am decis. Decizia s-a luat de către Berlin. Berlin.

— Da, Her Kommandant.

— Îl știi pe pișatul ăla decolorat care umblă tot timpul în civil? Trebuie să fi auzit vorbindu-se de Thomsen, Sonder. Thomsen e nepotul lui Martin Bormann — Reichsleiterul, der Sekretar. Thomsen reprezintă Berlinul.

Doll râde și zice:

— Așa că omoară Berlinul. Omoară Berlinul. Înainte ca Berlinul să te omoare pe tine.

Râde iarăși.

— Omoară Berlinul.

Dând să se ducă înapoi la jeep, Doll întoarce capul și zice:

— Tu vezi să supraviețuiești, Sonder.

Râde iarăși.

— Sunt prieten la cataramă cu autoritatea competentă de la Litzmannstadt. Poate reușesc să aranjez o întregire a familiei. Tu și, ăă, „Șulamit". N-are parte de suficientă vitamina P, Sonder. Protektsye, nicht? E tot acolo, știi. În podul de deasupra brutăriei. E tot acolo. Dar unde e vitamina ei P?

Într-o dimineață, sunt pe aleea care trece prin dreptul grădinii Kommandantului, când o zăresc pe Frau Doll pornind spre școală împreună cu fiicele ei. Se uită în direcția mea și îmi spune ceva absolut nemaipomenit. Auzind-o, mă trag cutremurat în spate, ca și când mi-ar fi intrat fum în ochi. Cinci minute mai târziu, stând aplecat îndărătul postului de pază principal, reușesc să vărs lacrimi pentru prima oară după Chełmno.

— Guten Tag, mi-a zis.

Pornirea de a ucide e ca un mascaret, un val care urcă pe curs împotriva curentului. Împotriva curentului a ceea ce sunt sau am fost. Pe undeva, nădăjduiesc că pornirea asta o să mai fie acolo când o veni sfârșitul.

Dar dacă o fi să mă ducă la gazare (de fapt, probabil sunt prea vizibil pentru așa ceva, deci pur și simplu o să mă ia deoparte pentru glonțul în ceafă — dar să ne imaginăm): dacă o fi să mă ducă la gazare, o să mă fofilez printre ei.

O să mă fofilez printre ei, spunând, către bătrânul în cojocul de astrahan: „Stați cât puteți de aproape de coșul cu grilaj, domnule“.

Spunând, către băiețelul în costum de marinar: „Trage adânc aer în piept, copile“.

---

19 Reichsmark a fost, din 1924 până în 1948, unitatea monetară oficială a Republicii de la Weimar (1924–1933), a celui de al Treilea Reich (1933–1945), apoi a Germaniei ocupate de forțele aliate (1945–1948).

20 „Englezii nu vor fi nicicând sclavi“, vers din Rule, Britannia!, cântec patriotic britanic compus în 1740 de Thomas Arne pornind de la poemul omonim al lui James Thomson.

21 Tratament (în germ. în orig.) (n.r.).

22 În vocabularul specific deținuților, prizonier nou-sosit în lagăr.

23 Gât (în germ. în orig.) (n.r.).

24 Piept (în germ. în orig.) (n.r.).

25 Umeri (în germ. în orig.) (n.r.).

26 Gură (în germ. în orig.) (n.r.).

27 Infirmeria deținuților (în germ. în orig.) (n.r.).

28 Țigani (în germ. în orig) (n.r.).

29 Gambă (în germ. în orig.) (n.r.).

30 Fund (în germ. în orig.) (n.r.).

31 Sân (în germ. în orig.) (n.r.).

32 Șezut (în germ. în orig.) (n.r.).

33 Țâțe (în germ. în orig.) (n.r.).

34 Sfârcuri (în germ. în orig.) (n.r.).

35 Rușine rasială (în germ. în orig.) (n.r.).

36 La ordin, la ordin (în germ. în orig.) (n.r.).

37 Știi, nu-i așa? (în germ. în orig.) (n.r.).

Capitolul IV.

Zăpadă brună

1. Thomsen: Zgândărind răni vechi

Era o pasăre mare, bolnavă, un uliu, pare-mi-se — era o pasăre mare, bolnavă care dădea roată pe deasupra stejarului de dincolo de schelăria care se înălța pe peluza bine întreținută, vârstată ce dădea spre Appellplatz-ul de la Farben Kat Zet.

Dădea roată pe orice vreme, cafeniu, gălbui, de culoarea ochilor convalescenți ai comandantului; și nu părea să se folosească vreodată de aripi. Pur și simplu spânzura acolo, suspendată.

Între noi fie vorba, știam că o pasăre poate să facă asta, profitând de o confluență favorabilă de curenți, de convecția aerului; însă pasărea aceea bolnavă o ținea așa cât era ziua de lungă. Poate și noaptea.

Nu i-ar fi priit oare aerul din straturile superioare? te întrebai. Uneori vântul îi intra pe sub aripi, și prindeau să-i fâlfâie ușor, și îi ghiceai efortul, și ți se părea că auzi un vaier îndepărtat de străduință. Și totuși, era incapabilă să se înalțe. Pasărea doar plutea în înalturi; nu putea zbura.

Uneori cădea brusc trei sau patru metri, hurducăindu-se, ca și când ar fi fost smucită de o funie. Părea nenaturală, făcută de mâna omului — ca un zmeu, dacă stau să mă gândesc, condus de mâna lipsită de experiență a unui băiețel.

Poate era nebun, acest prădător greoi al aerului. Poate trăgea să moară. Uneori aveai impresia că nu e o pasăre, ci un pește, un calcan, plutind, scufundându-se în oceanul cerului.

Înțelegeam pasărea, mi-o apropriam, o făceam una cu mine.

***

Asta i-am strecurat Hannei când eram la școala de călărie.

Dragă Hannah,

Împrejurările mă forțează să încep cu alte vești proaste. Protejatul profesorului Szozeck, Dov Cohn, a fost și el „transferat" (dimpreună cu un Kapo pe nume Stumpfegger, care se atașase la rândul lui de el și se poate să-i fi fost confident). Iar asta la șase săptămâni de la eveniment. Mi-e cu atât mai greu să accept cu cât am crezut — tu nu? — că Dov avea toate datele pentru a supraviețui.

După ce mi-ai povestit despre situația mariajului tău, nu mă mai simt dator să-i acord soțului tău nici măcar minimul respect cuvenit tatălui lui Paulette și al lui Sybil. E ceea ce este, și devine și mai insuportabil. Dacă și-a închipuit că are dreptul să elimine trei oameni, dintre care unul un copil, din pricina unui episod în care i-a fost știrbită prestanța, care în realitate a fost un act de bunătate — ei, bine... Eu am cât de cât o protecție, prin unchiul meu. Tu nu ai niciuna.

Ca urmare, e imperios necesar să ne „normalizăm" retroactiv legăturile avute în trecut, tu și cu mine. În calitate de raportor calificat, am întors problema pe toate părțile, și asta e varianta, și cronologia evenimentelor pe care ar trebui să mergem. Pare complicat, dar de fapt e foarte simplu. Cheia o reprezintă convingerea ta că Doll nu mai știe nici în ce situație și nici unde anume se găsește actualmente Dieter Kruger.

Acum, te rog, memorează rândurile următoare.

În scrisoarea pe care mi-a adus-o Humilia îmi cereai să-ţi fac un favor, spunându-mi că poți fi găsită vinerea la Colibele de Vară. Când ne-am întâlnit acolo, am consimțit să mă interesez în legătură cu DK — fără tragere de inimă, deoarece (cum altfel) detest orice mă distrage de la misiunea mea sfântă de la Buna-Werke.

Această a doua comunicare, cea pe care o ții în mână, constituie raportul meu. Doll știe despre prima scrisoare și e foarte posibil să știe și despre a doua (iarăși, am fost văzuți). Dacă începe să te ia la întrebări, nu ezita o secundă să-ți deschizi sufletul dinaintea lui. Și când o să te întrebe ce am descoperit, trebuie să-i declari pur și simplu că n-ai de gând să-i spui. Zilele următoare o să mă interesez în legătură cu DK (și nu mă îndoiesc că la fel va face și soțul tău).

Începând din acest moment nu ne mai putem întâlni altfel decât în public — și gata cu scrisorile. Trebuie să spun că sunt profund neliniștit apropo de ceea ce propui pentru partea ce îți revine ție: planul tău, așa zicând, pentru frontul domestic. La cum se prezintă lucrurile, Doll nu va avea niciun motiv să se ia de tine. Dar dacă planul tău funcționează, n-o să-i trebuiască unul. Chiar și așa, pari decisă și, firește, decizia îți aparține în totalitate.

Și acum dă-mi voie să-ți spun ceva din suflet.

Scrisoarea continua pe alte două pagini.

Planul ei, trebuie precizat, era să facă tot ce-i stătea în puteri să precipite prăbușirea psihică a comandantului.

***

— Șterge-ți expresia aia de pe față, Golo. Mi se face greață când mă uit la tine.

— Care?

— Zâmbetul ăla sfios. Ca de școlărel altruist… Pricep. Carevasăzică, s-a înregistrat un pas înainte, am dreptate? Și ăsta e motivul pentru care ai tăcut chitic.

Eram în bucătărie, pregătind micul dejun. Boris dormise la mine (pe podeaua din camera de zi, sub un maldăr de draperii vechi), iar acum ședea ciucit și încerca să facă din nou focul, folosindu-se de pagini

mototolite din Observatorul rasial și Der Stürmer. Afară, a patra săptămână de vreme neîndurătoare de octombrie, cu nori joși, grei, ploaie constantă și negură umedă și, pe jos, o latrină nesfârșită de mâzgă brun-vineție.

Referindu-se la Der Stürmer (o fițuică odioasă, agramată, condusă de Julius Streicher, Gauleiterul[38] pedofil al Franconiei), Boris a zis:

— De ce iei pornoșagul ăsta? Ovreu bătrân droghează adolescentă blondă. Ofițerii n-ar trebui să citească Der Stürmer în lagăr. E directiva dată de însuși Moș Sugativă. Așa de fin e. Și carevasăzică, Golo…?

— Nu-ți face griji. N-o să mă ating nici cu un deget de ea aici. A ieșit complet din discuție.

— Hotelul Zotar și tot restul?

— A ieșit din discuție.

L-am întrebat câte ouă vrea și cum le voia (șase, prăjite).

— Nimic clandestin. N-o să mă văd cu ea decât cu alții de față.

— O să te vezi cu ea pe 9, desigur.

— Pe 9? A, da, 9. De ce o tot țin langa cu 9 noiembrie?

— Știu. Ai fi zis că ar omorî pe oricine cutează să aducă vorba despre asta.

— Știu. Dar ei turuie întruna… Doll și polonezii, Boris.

— Buncărul 3?

Boris a râs înveselit și a zis:

— O, Golo, în ce hal poate să arate umflatul ăla bătrân. Dumnezeule mare! Cu mahmureala aia a lui belită. Și mâinile care îi tremură.

— Nu toți sunt curajoși, dragul meu.

— Că bine zici, Golo. Grozavă cafeaua. Hm, polonezii. Ei bine, până și eu am fost de părere că a fost o țâră cam arogantă mișcarea. Să stai în fața a 300 de oameni de fier și să le zici că urmează să fie lichidați…

— Chiar și așa, ai presupus…

— Că Mobius făcuse ce trebuia. Ceea ce era adevărat. Dar Doll… Nu trebuie să fim răutăcioși, Golo. Să spunem, doar, că Doll le-a fost recunoscător pantalonilor lui căcănii.

— Și toată lumea s-a prins.

— A scos un scâncet și și-a bălăbănit brațele în aer. Uite așa. Mobius a făcut: Domnule comandant! Și răsuflarea lui Doll mirosea a vomă.

— Chiar și așa.

Am umplut la loc ceștile, adăugând cele trei cuburi de zahăr în a lui Boris și amestecând.

— Chiar și așa, i-ați dat bătaie.

— Erau Armata Teritorială. Era primul ordin de bun-simț pe care îl primisem după luni de zile… Hm, hotărât lucru, oamenii ăștia chiar se pricep să moară. Pieptul în față, fruntea sus.

Am mâncat în tăcere.

— Of, încetează, Golo. Expresia aia de pe fața ta.

— Fă-i hatârul vechiului tău prieten. N-o să mi se întâmple des. În majoritatea timpului agonizez.

— Care-i motivul? Așteptarea? Ce anume, zi!

— Că mă aflu aici. Ăsta… ăsta nu e un loc pentru sentimente delicate, Boris.

Da, mi-am zis. Eram nesimțitor; acum sunt o rană deschisă.

— Că mă aflu aici.

— Hm. Aici.

După câteva clipe de gândire, am spus:

— O să-mi asum un jurământ de tăcere în ceea ce o privește pe Hannah. Dar înainte de asta vreau doar ca tu… Sunt îndrăgostit.

Umerii lui Boris au coborât deodată.

— O, nu.

Am strâns farfuriile și tacâmurile.

— Ce să spun, nu te contrazic, frățioare. Greu de imaginat așa ceva sfârșindu-se cu bine. Bun, de ajuns pentru moment.

Fumam în odaia cealaltă. Strălucitul vânător de șoareci Maksik (proaspăt sosit), cu burta la un centimetru de podea, adulmeca pe lângă rafturile de bucătărie joase; deodată s-a trântit în fund și, enervat la culme, s-a scărpinat la ureche scuturând violent din laba din spate.

— Nu e chiar de lepădat, ce mai încolo și-ncoace…

Boris se referea la Agnes.

— O, și Esther… Apropo, Esther e bine pentru moment. Am reușit s-o scot de la munca de la veterinar, a zis el cu (așa mi s-a părut mie) o urmă de îngâmfare în glas. Petrecea prea mult timp în aer liber. Da, și am văzut-o pe Alisz Seisser. Ai auzit și tu?

— Da. Roma sau sinti?

— Alisz e o Sintiza, a zis el gânditor. Tare drăguț.

— Carevasăzică și ea iese din discuție.

— Hm. E de ajuns s-o pupi pe Alisz pe obraz și se cheamă că ai încălcat legea. Vorbesc, dragă Golo, de Legea pentru Protejarea Stirpei Germane.

— Și a Onoarei Germane, Boris. Care e pedeapsa pentru asta?

— Depinde cine ești. De obicei nu e nicio problemă, cu condiția să fii arianul. Și cu condiția să fii bărbatul, firește. Însă eu mă aflu sub supraveghere.

Și-a prins buza de jos cu dinții.

— Și nu m-aș mira să mă mai țină aici un an. O, și ce mai vești din Egipt, n-am dreptate?

— Hm, am făcut eu.

Era vorba de înfrângerea celui mai destoinic soldat german, Rommel, de către englezi la El Alamein.

— Și de ce au tăcut toți chitic apropo de Stalingrad?

Boris și-a cercetat scrumul țigării.

— N-am mai făcut treaba asta de ani de zile, dar mă surprind gândindu-mă tot mai mult la trecut. În perioada asta.

— Ni se întâmplă tuturor.

***

Era într-o marți. În după-amiaza aia, la 4, Hannah a ieșit pe ușile de sticlă ale salonașului pentru micul dejun și a dat o tură de cinci minute prin grădină — la adăpostul unei umbrele, și înfofolită într-un soi de scurtă din molton fără glugă. Nu s-a uitat în direcția în care știa că m-aș fi aflat eu. Eu eram la etaj, în clădirea Monopolului, unde se păstrează toate uniformele, bocancii, centurile…

Paul Doll nu fusese primul ei iubit.

Era 1928 și Hannah tocmai se înscrisese la Universitatea Rosenheim din sudul Bavariei (Franceză — Engleză); Dieter Kruger era cadru didactic (Marx și Engels). Împreună cu două prietene, a început să frecventeze un curs ținut de el — pentru simplul fapt că era nemaipomenit de chipeș. Toate eram îndrăgostite nebunește de el. Într-o zi a luat-o deoparte și-a întrebat-o dacă credea cu convingere în cauza comunistă; ea a mințit că da. Atunci el a invitat-o să-l însoțească la întrunirile săptămânale pe care le prezida în camera din fund a unei cafenele din centru. Era vorba de Grup. Așa a ieșit la iveală faptul că vânjosul Kruger nu era doar universitar, ci și activist, nu doar un specialist, ci și caftangiu (continuu aveau loc confruntări — cu arme, cu grenade chiar: Roter Frontkämpferbund versus o multitudine de facțiuni de dreapta, inclusiv NSDAP). El și Hannah au început o legătură amoroasă și s-au mutat împreună, mai mult sau mai puțin (și-au luat odăi învecinate, așa i se zicea). Kruger avea 34 de ani; Hannah, 18.

A părăsit-o șase luni mai târziu.

M-am gândit că era din cauză că nu mai avea chef să se culce cu mine, mi-a zis ea, pe când ne aflam în chioșcul de la granița Zonei, dar nu părea să fie cazul. Se întorcea de fiecare dată — știi ce zic, își petrecea noaptea la

mine și atât. Sau îmi cerea să mă duc eu la el. Zicea: Știi care e marea problemă? Nu ești nici pe departe suficient de stângistă. Și așa era. Nu credeam în treaba asta. Nu-mi plăcea Utopia. Și-l scotea din minți când adormeam la întrunirile Grupului.

Paul Doll făcea și el parte din Grup. Asta nu mă mira. La vremea aceea erau mii de inși care pendulau între fascism și comunism fără să cocheteze măcar în treacăt cu liberalismul. Hannah a continuat.

Apoi, la un moment dat, Dieter a fost bătut rău de o bandă de Cămăși Brune[39]*. Și asta l-a îndârjit și mai tare. Zicea că e „de neconceput" ca un om ca el să fie cu o femeie care nu împărtășea aceleași convingeri. Așa încât a plecat și dus a fost… Eram disperată. Am făcut o cădere nervoasă. Ba chiar am încercat să-mi pun capăt zilelor. Încheieturile. Și mi-a arătat cusăturile palide care hașurau de-a curmezișul venele albăstrui. Paul m-a găsit și m-a dus la spital. Paul era foarte amabil cu mine pe vremea aia…*

Intrigat, am întrebat-o despre părinții ei.

Știi la ce mă refer când zic „brândușă de toamnă"? Ei bine, asta am fost. Am doi frați și două surori care sunt cu o generație mai în vârstă ca mine. Mama și tata sunt niște oameni minunați, dar nu mai erau dispuși să-și asume rolul de părinți. Pe ei îi preocupau esperanto și teosofia. Îi interesau Ludwig Zamenhof și Rudolf Steiner.

Paul mă îngrijea și îmi dădea medicamentele. Sedativele. Nu caut să mă scuz, dar totul era ca un coșmar îngrozitor. N-a trecut mult și m-am trezit că sunt însărcinată. Și, imediat, eram măritată…

În martie 1933, după Incendiul de la Reichstag (27 februarie), 4 000 de reprezentanți de marcă ai stângii au fost arestați, torturați și închiși, iar Dieter Kruger a fost unul dintre ei.

Dieter Kruger a fost trimis la Dachau; iar printre temnicerii lui, la început, s-a numărat și caporalul Doll.

***

Am lăsat la o parte îndoielile și, după o tentativă sau două eșuate, am reușit să intru în legătură (prin telex și apoi prin telefon) cu un vechi

prieten de-al tatălui meu de la Berlin, Konrad Peters de la SD — Sicherheitsdienst Reichsführer-SS, sau Serviciul de Spionaj al partidului. Înainte, Peters predase istoria modernă la Humboldt; acum supraveghea dușmanii național-socialismului (în mod sardonic specializându-se în francmasoni).

— Și nu te sfii să vorbești liber, Thomsen. Linia asta e sigură.

— Sunteți foarte amabil că v-ați făcut timp, domnule.

— Mă bucur să-ți pot fi de folos. Mi-e dor de Max și de Anna.

Preț de câteva clipe, am rămas amândoi tăcuți. Apoi am spus:

— Arestat la München pe 1 martie. Trimis la Dachau pe 23 martie.

— O, în prima tranșă. Când șef era Wackerle. Trebuie să fi fost tare plăcut.

— Wackerle, domnule? Nu Eicke?

— Nu. La vremea respectivă, Eicke era încă în azilul de nebuni din Würzburg. De abia pe urmă Himmler l-a amnistiat și l-a declarat apt. De fapt, a fost mai rău sub conducerea lui Wackerle.

Konrad Peters, deși infinit mai exaltat, era la fel ca mine. Amândoi eram obstruktive Mitläufer. Ne conformam. Ne conformam, ne conformam la, făcând tot ce puteam să ne târșâim picioarele și să tocim covoarele și să zgâriem parchetele, dar ne conformam. Ca noi erau alți sute de mii, milioane, poate.

Am continuat:

— Transferat la Penitenciarul Brandenburg în septembrie. E tot ce știu.

— Lasă-mă o zi sau două. Nu e vreo rudă sau ceva?

— Nu, domnule.

— Asta-i bine. Doar un prieten, atunci.

— Nu, domnule.

***

La începutul lui noiembrie, schimbarea în ergonomia de la Buna-Werke devenise palpabilă: o slăbire evidentă a ritmului (vizibilă îndeosebi în curte) și o explozie semnificativă a randamentului. Drept urmare, am stabilit o întrevedere cu șeful de la Politische Abteilung, Fritz Mobius.

— O să ajungă cam într-o jumătate de oră, mi-a zis Jurgen Horder (30 și un pic, statură medie, cu păr grizonant lins pe care îl purta aproape romantic de lung). Mergi luni la chestia aia? Eu n-am fost invitat.

— Ofițerii, am făcut eu, cu soțiile. Prezența obligatorie. O să te reprezinte șeful tău.

— Ce noroc pe capul lui. O să fie un frig de o să crape pietrele.

Ne aflam la parterul Buncărului 13, unul dintre blocurile de cărămidă gri, mohorâtă, de trei etaje din Stammlager; puținele ferestre erau oblonite de sus până jos cu scânduri, așa încât avea ceva orb, și etanș (la care se adăuga și acustica distorsionată pe care o întâlneai peste tot în Kat Zet). În primele zece minute am auzit, dinspre beciuri, o succesiune de țipete de durere care se întețeau treptat, răbufnind treptat. A urmat o tăcere prelungă, urmată de zgomot de bocanci urcând trepte de piatră acoperite de praf, dacă nu chiar de pietriș. A intrat Michael Off, ștergându-se pe mâini cu un șervet de bucătărie (în flanela lui de corp bej ai fi zis că e tânărul de la parcul de distracții itinerant care coordona mașinuțele electrice). Încuviințând din cap, m-a privit lung, timp în care părea să-și numere dinții cu limba, mai întâi pe cei de jos, apoi pe cei de sus. A luat un pachet de Davidoff de pe etajeră și a coborât înapoi, iar țipetele care se întețeau treptat, răbufnind treptat, au reînceput.

— Bună ziua. Luați loc, vă rog. Cu ce vă pot fi de folos?

— Sper că mă puteți ajuta, Herr Mobius. E cam jenant, trebuie să recunosc.

Inițial, Mobius fusese conțopist la sediul central al Poliției Secrete a Statului, Gestapa — a nu se confunda cu Gestapo (adevărata Poliție Secretă a Statului), sau cu Sipo (Poliția de Securitate), sau cu Cripo (Poliția de Criminalistică), sau cu Orpo (Poliția Ordinii), sau cu Schupo (Poliția de Protecție), sau cu Teno (Poliția Auxiliară), sau cu Geheime Feldpolizei (Poliția Militară Secretă), sau cu Gemeindepolizei (Poliția

Municipală), sau cu Abwehrpolizei (Poliția pentru Contraspionaj), sau cu Bereitschaftpolizei (Poliția Partidului), sau cu Kasernierte Polizei (Poliția Cazărmilor), sau cu Grenzpolizei (Poliția de Frontieră), sau cu Ortspolizei (Poliția Locală), sau cu Gendarmerie (Poliția Rurală). Lui Mobius îi mersese foarte bine în ramura lui polițienească, căci s-a vădit că avea un talent înnăscut pentru cruzime, un talent despre care vorbea toată lumea, chiar și aici.

— Lucrurile avansează cum trebuie la Buna-Werke? Izbândiți? Avem mare nevoie de buna aia.

— Da. Straniu, nu-i așa? Vorbesc de cauciuc. E ca bilele de rulmenți. Nu poți să faci război fără el.

— Deci, Herr Thomsen. Care e baiul?

Aproape complet chel, cu câteva meșe de păr negru lins care i se ițeau pe după urechi și se întindeau până pe ceafă, ochi negri, nas avântat, gura dreaptă — părea un universitar afabil și luminat la minte. Până una alta, inovația cea mai controversată a lui Mobius o reprezenta recurgerea, în timpul anchetelor, la serviciile unui chirurg experimentat — profesorul Entress de la Institutul pentru Igienă.

— E penibil, Untersturmführer. Și cam de prost gust.

— Nu e întotdeauna amuzant să-ți faci datoria, Obersturmführer.

Ultimul cuvânt a fost rostit apăsat, cu o oarecare scrupulozitate (fiindcă era oarecum la modă, în poliția secretă, să desconsideri gradul și alte manifestări fățișe ale puterii. Secretomania, tăinuirea, astea reprezentau putere, iar ei o știau).

— Vă rog să priviți toate astea ca pe ceva preliminar. Dar nu văd cum s-ar putea evita.

Mobius a zvâcnit dintr-un umăr și-a zis:

— Continuați.

— La Buna, progresul e constant, și-o să terminăm, și încă fără prea mare întârziere. Asta cu condiția să recurgem în continuare la metodele consacrate.

Am răsuflat zgomotos pe nas.

— Frithuric Burckl.

— Omul cu finanțele, a făcut Mobius.

— Dacă s-ar fi limitat la o remarcă întâmplătoare, aș fi trecut cu vederea. Dar el o ține una și bună. Pare că nutrește niște păreri foarte neobișnuite în legătură cu… ăă… cu trecătorii noștri peste Marea Roșie… Uneori mă întreb dacă înțelege câtuși de puțin idealurile național-socialismului. Echilibrul delicat al scopurilor noastre indisolubil legate.

— Kreative Vernichtung[40]. Postulatul tuturor revoluțiilor. Kreative Vernichtung.

— Întocmai. Acum, ascultați aici. Burckl zice că evreii sunt niște lucrători vrednici, dacă vă vine să credeți, cu condiția să te porți frumos cu ei. Și mai zice că ar da și mai mult randament dacă n-ar munci pe stomacul gol.

— Demență curată.

— M-am rugat cu cerul și cu pământul de el să gândească rațional. Dar omul e imun la argumente.

— Spuneți-mi, care sunt consecințele practice?

— Cele previzibile. Erodarea standard a lanțului de comandă. Burckl nu-i îmboldește pe șefii de echipă, șefii de echipă nu-i intimidează pe gardieni, gardienii nu-i terorizează pe Kapos, iar Kapos nu-i ciomăgesc pe Häftlinge. S-a instalat un soi de rutină. Ne trebuie cineva care…

Mobius și-a scos stiloul.

— Continuați. Mai dați-mi detalii. Faceți ce trebuie, să știți, Herr Thomsen. Vă ascult.

***

Înaintând îndeajuns de hotărât, chiar dacă incredibil de încet, mersul lui, o combinație de marș de paradă și pas de gâscă, și cu capul lăsat pe spate de parcă ar fi urmărit cu privirea un avion în depărtare, Paul Doll a străbătut intervalul care împărțea asistența ridicată în picioare și a

urcat cele câteva trepte până la scena joasă. Afară erau −14 grade, și ninsoarea, bătând în brun de la rug și de la coșurile de fum, cădea hotărât. M-am uitat în dreapta mea, la Boris, și apoi în stânga unde, la oarecare distanță, se afla Hannah. Toți eram înfofoliți gros, ca niște vagabonzi cu state vechi într-un oraș din nord, iarna.

Doll s-a oprit cu o hurducătură dinaintea podiumului drapat în drapel. Îndărătul lui, înșirate pe dușumeaua de scânduri, 14 jerbe erau rezemate de 14 „urne“ (ghivece de flori înnegrite cu catran), care pâlpâiau și fumegau stins. Comandantul și-a țuguiat buzele rotunjite și a șovăit. Și, preț de câteva clipe, chiar a părut că ne adunase acolo, în după-amiaza aceea mohorâtă, ca să-l ascultăm cum fluieră… Însă în secunda următoare a vârât mâna în pliurile paltonului din imitație de blană și a smuls de acolo un document dactilografiat de o grosime rău-prevestitoare. Cerul cenușiu s-a schimbat din nuanța stridiei în cea a macroului. Doll a privit în zare și a spus cu voce tunătoare:

— Jawohl… Firmamentul n-are decât să se întunece. Cerurile n-au decât să-și verse povara pe pământ. În această zi, Ziua Plângerii pe Întreg Cuprinsul Reichului! 9 noiembrie, prieteni. 9 noiembrie.

Deși toată lumea știa că Doll nu era treaz de-a binelea, pe moment părea să-și fi ajustat dozajul cu o oarecare meticulozitate. Păhărelele alea de tărie chibzuit administrate îl încălziseră (și făcuseră să i se îngroașe glasul); iar dinții deja nu-i mai clănțăneau. În momentul acela a extras dintr-o ascunzătoare de sub tăblia de lemn un pahar mare plin cu un lichid incolor care a răspândit vapori vagi când l-a dus la gură.

— Carevasăzică, 9 noiembrie. O zi sfântă de triplă însemnătate pentru… pentru mișcarea noastră irezistibilă… Pe 9 noiembrie 1918… 1918, profitorii de război evrei, în escrocheria lor supremă, au scos efectiv la mezat patria noastră mamă, vânzându-le-o coreligionarilor lor de pe Wall Street, de la Banca Angliei și de la Bursă… Pe 9 noiembrie 1938… 1938…, după asasinarea mișelească a ambasadorului nostru la Paris de către un bărbat cu interesantul nume de… ăă… „Herschel Grynszpan“? — Reichskristallnacht! Reichskristallnacht, noaptea când poporul german, după atâția ani de afronturi insuportabile, s-a ridicat spontan în dorința lui simplă de dreptate… Dar eu vreau să vă vorbesc despre 9 noiembrie 1923. 1923… acum, când cinstim cum se cuvine această Zi a Plângerii.

Boris mi-a dat un ghiont cu cotul înfofolit. 9 noiembrie 1923 fusese ziua eșecului ridicol al Puciului bavarez de la Braserie. În acea zi, o amestecătură de vreo 1 900 de tranca-fleanca și fluieră-vânt, de firoscoși și tâlhari, de glotași înciudați, de argați însetați de putere, de

seminariști dezabuzați și de negustori ruinați (de toate formele și dimensiunile, și de toate vârstele, toți înarmați și toți în uniforme brune care nu le veneau, și fiecare plătit cu două miliarde de mărci care, în acea zi anume, echivalau cu trei dolari și patru sau cinci cenți) s-au strâns în interiorul și de jur împrejurul localului Burgerkraukeller, aflat în apropiere de Odeonplatz din München. La ora fixată, conduși fiind de un triumvirat de celebrități excentrice (dictatorul militar de facto din perioada 1916–1918, Erich von Ludendorff, asul Luftwaffe care aducea cu Biggles, Hermann Göring și, în camionetă, șeful NSDAP, înfocatul caporal austriac) s-au prelins afară din subsol și au pornit-o spre Feldherrhalle. Era prima etapă a asaltului revoluționar asupra Berlinului.

— Și iată-i ieșind, solemni și totuși veseli, înarmați cu o voință de fier, dar cu inimă ușoară, râzând, dar pătrunși de emoție vie, fremătând în strigătele bucuroase ale mulțimii. Aveau dinainte exemplul însuflețitor al lui Mussolini — și marșul lui victorios spre Roma! Continuând să glumească, să cânte — ja, asta în timp ce sfidau și scuipau spre carabinele Poliției de Stat Republicane!... Un foc de armă, o rafală, o salvă! Generalul Ludendorff și-a croit drum mai departe cu coatele, tremurând de furie îndreptățită. Göring a căzut, rănit grav la picior. Cât despre Salvator, viitorul Reichskanzler însuși? Ach, deși avea ambele brațe rupte, a înfruntat gloanțele care zburau în toate părțile, ca să ducă la adăpost un copil neajutorat!... Și când, în fine, mirosul acru de cordită s-a risipit, 14 oameni, 14 frați, 14 războinici-poeți zăceau întinși pe jos!... Paisprezece văduve. Paisprezece văduve, și 60 de copilași rămași fără tată. Jawohl, asta cinstim astăzi aici. Sacrificiul german. Și-au dat viața ca noi să putem spera — la renaștere și la făgăduiala unei zile mai bune.

Ninsoarea brună începuse de mult să se răzlețească, iar acum, pe nesimțite și destul de abrupt, contenise cu totul. Doll a înălțat privirea și a zâmbit recunoscător către cer. Și în momentul acela, preț de câteva clipe, a părut că se clatină, că a obosit, a obosit și a îmbătrânit; s-a prăvălit în față și a luat în brațe pupitrul cu totul.

— Acum desfășor... acest sacru stindard... Drapelul nostru însângerat.

L-a ridicat ca să-l poată vedea toată lumea.

— Pătat în chip simbolic cu Rotwein... Trans... ăă... transsubstanțiere. Ca la împărtășanie, nicht?

Iarăși am întors capul spre stânga — iar privirea mi s-a intersectat catastrofal cu cea a Hannei, care, în secunda următoare, și-a ațintit-o în față, ducându-și mâna înmănușată la nas. Și, în tot răstimpul care a

urmat, m-am luptat deznădăjduit și istovitor cu apăsarea din piept, căznindu-mă să nu iau aminte la glasul lui Doll care se învârtejea și ricoșa, perorând despre medalii, inele cu pecete, blazoane, broșe, torțe, psalmi, legăminte, jurăminte, rituri, clanuri, cripte, sanctuare…

În fine, am îndreptat capul. Doll, a cărui față arăta acum ca o căpșună imensă și nespălată, se pregătea să încheie.

— Poate un bărbat să plângă? a întrebat el. O, ja, ja! Ach, uneori chiar trebuie s-o facă! Uneori nu-i rămâne decât să bocească amarnic… Mă vedeți cum îmi șterg lacrimile. Lacrimi de durere. Lacrimi de mândrie. În timp ce sărut acest drapel, înnobilat cu sângele eroilor noștri sacri… Bun. În scurt timp o să intonăm împreună… Das Horst Wessel Lied și Ich Hatt' Einen Kameraden. Înainte, însă… se vor păstra trei minute de reculegere pentru… fiecare dintre martirii noștri răpuși. Pentru fiecare dintre luptătorii din vechime, cei căzuți. Ach, când are să apună soarele, și, încă o dată, la răsărit, o să-i pomenim. Până la unul, vor dăinui de-a pururi.

— Unu… Claus Schmitz.

Și, după vreo zece sau 12 secunde, s-a pornit: o vijelie piezișă de grindină nimicitoare.

A urmat un prânz la Clubul Ofițerilor, care s-a transformat numaidecât într-o beție totală, iar eu l-am traversat, după prima jumătate de oră (moment la care Doll era întins pe o canapea moale), ca într-un vis suav plin de pace și libertate, și se auzea muzică de la gramofon și erau câțiva care dansau și, deși ne-am ținut la distanță unul de altul, eram, așa mi se părea, intens și continuu conștienți unul de prezența celuilalt, și-mi venea greu să nu cedez dinaintea unor apăsări de alt fel, altfel de apăsări în piept, mi-era greu să nu râd și la fel să nu simt cum mi se strânge inima la auzul melodiilor acelora de dragoste naiv înflăcărate (de prin operete sentimentale), Wer Wird denn Weinen, Wenn Man Auseinandergeht? și Sag' zum Abschied leise Servus.

Cine o să plângă când ne-om despărți?. Spune adio încetișor la despărțire.

***

Au trecut zece zile până când Konrad Peters a telefonat din nou de la Berlin.

— Îmi pare rău, Thomsen, o să dureze mai mult decât am crezut. Atmosfera din jurul cazului ăstuia… e una neobișnuită. Persistă o anumită… ăă… opacitate. Și o tăcere generalizată.

— Mă gândeam, am făcut eu. Doar nu se poate să fi fost mobilizat, nu-i așa, domnule? Au început să golească pușcăriile?

— Da, dar nu recrutează deținuți politici. Doar infractori de drept comun. Omul tău ar fi în considerare considerat… ăă… unwurdig[41]… O să insist. Bănuiala mea e că e cu triunghiul roșu pe undeva. Undeva bizar… știi tu, Croația, de pildă.

Din motive care ar putea părea mai transparente decât erau în realitate, nu-l aveam la inimă pe Dieter Kruger. Disprețuiam ceea ce reprezenta — un dispreț împărtășit de multă vreme de toți germanii neînregimentați. El întruchipa capitularea națională din martie 1933. Suporteri obedienți ai Kremlinului cum era Kruger (care stăruia mereu, îmi spusese Hannah, că social-democrații erau la fel de răi ca fasciștii) făcuseră în așa fel încât stânga să nu se unifice și, pe cale de consecință, să nu exercite vreo influență. Toată povestea părea să fi fost orchestrată, artistic, e drept, de niște degete răuvoitoare. Ani de-a rândul, comuniștii făcuseră destule și se lăudaseră de ajuns (apropo de cât de „pregătiți“ erau) încât să confere un soi de legitimitate suprimării lor neîntârziate; și, după incendiul de la Reichstag și votarea, în dimineața zilei următoare, a Decretului pentru Apărarea Poporului și a Statului, drepturile cetățenești și statul de drept au devenit istorie. Și ce-au făcut comuniștii? Și-au descleștat pumnii înălțați și au făcut moale cu mâna în semn de rămas-bun.

Pe de altă parte, gândurile acestea duceau la altele. De pildă, de ce mă simțeam ca pasărea bolnavă care nu putea să zboare, care nu se putea înălța?

De curând, unchiul Martin mi-a spus o poveste despre Reinhard Heydrich — paladinul blond căruia i-a fost sortit să fie ucis lent de un scaun de automobil (grenada asasinilor îi propulsase bucăți de tapițerie de piele și roshar în diafragmă și în splină). Într-o noapte, după o

partidă prelungită de băut de unul singur, Reichsprotektorul Boemiei și Moraviei — „Măcelarul din Praga“ — a urcat la etaj și și-a contemplat reflexia în oglinda din baie. Și-a scos revolverul din toc și a tras două focuri în sticlă, spunând „În sfârșit ți-am venit de hac, jigodie!“…

Adevărul este că mai aveam un motiv să nu-l pot suferi pe Dieter Kruger. Indiferent cum o fi fost sau nu (vanitos, acaparator, manipulator, crud, imoral), era capabil de curaj.

Hannah îl iubise. Iar el era curajos.

***

Chestiunea nu mai putea fi tergiversată. În ultima zi din noiembrie, tropăiam de colo colo prin curtea de la Buna-Werke până când am zărit silueta mătăhăloasă a căpitanului Roland Bullard. Am așteptat câteva clipe, apoi l-am urmat agale, fără să-l scap din ochi, până într-una dintre magaziile de scule dintre lagărele pentru prizonieri de război. Dinaintea lui, pe o față de pernă, erau întinse componentele unui pistol de lipit.

— Players, am spus eu. Senior Services. Și… Woodbine.

— Woodbine!… Nu sunt din cele mai scumpe, dar sunt cele mai bune. Sunteți foarte amabil, domnule Thomsen. Vă mulțumesc.

— Rule Britannia. Am făcut niște săpături. Ascultă aici: „Națiuni ce nu-s pe-a ta măsură binecuvântate, Vor trebui, la rândul lor, tiranilor în gheare să le-ncapă, Iar tu vei înflori, măreață-n libertate: Spre spaima celor ce-n invidie inima le crapă.“ Înțelegem? am făcut eu.

M-a măsurat din cap până în picioare, apoi m-a mai cântărit o dată din priviri, iar capul lui pătrățos s-a aplecat în față.

— Căpitane Bullard, te urmăresc de ceva vreme. Mâine, eu… Ieri te-am văzut îndoind palele de la ventilatorul din Polimerisations-Buro. Și mi-a plăcut.

— V-a plăcut?

— Da. Mai sunt și alții ca dumneata?

— … Mai sunt. Cam 1 200.

— Bun. Din motive cu care nu merită să ne batem capul, m-am săturat până peste cap de al Treilea Imperiu. Se zice că o să dăinuie o mie de ani. Și nu vrem ca ticăloșii să rămână prin preajmă până în…

— Până în 2933. Așa e. Nu vrem.

— Ai nevoie de informații? Pot să ajut?

— Desigur.

— Atunci ne înțelegem, înseamnă.

Și-a aprins o Woodbine și-a zis:

— Ascultați aici: „Tirani trufași pe tine șaua nu vor pune; Orice-ncercare de-a te frânge, Doar flacăra-ți măreață va-nălța în lume, Spre a lor spaimă și-a ta faimă câștigată-n sânge.“ Da, domnule Thomsen. Ne înțelegem.

***

Se vede treaba că mi-era sortit s-o mai văd o dată pe Hannah, de aproape, înainte să plec la Berlin — la Dezember Konzert (programat pentru data de 19). Nu mi-am dat seama de lucrul ăsta decât atunci când Boris m-a apucat de braț pe când traversam terenul de defilare de la Stammlager și mi-a zis, pe un ton mândru (și suficient):

— Repede. Pe aici.

M-a condus până la o porțiune de teren imensă care se întindea, neașteptat, între Lagărul Femeilor și perimetrul exterior. Când ne pregăteam s-o traversăm, mi-a zis cu un oftat din rărunchi:

— A trecut ceva timp de-atunci. M-am certat monstruos cu Ilse. În pat.

— Ce neplăcut.

— Hm. Iar urmarea este că Esther este persecutată nu doar de Ilse, ci și de mica ei protejată, Hedwig.

— De la ce a început cearta monstruoasă?

— Nu e neapărat ceva cu care să mă laud.

Capul lui Boris s-a răsucit brusc.

— O văzusem folosind biciul în ziua cu pricina. Și cred că mi-a stricat cheful… Am dat rateu pe linie.

— Hm, am făcut eu. Chestie care n-a trecut neobservată.

— Nu e numai asta. I-am spus: Da, Ilse, ăsta e cel mai bun mod de a tortura un bărbat în pat. N-ai nevoie de cnutul ăla. Ajunge să-l faci să se blocheze.

— Crezi că Hedwig reprezintă un pericol real?

— Nu neapărat. E numai mâna lui Ilse. Se și joacă cu ea, și Esther zice că aia e partea cea mai nasoală. E numai Ilse. Acum, sst. Privește.

Ne-am apropiat de o construcție de sine stătătoare mare cât o magazie, cu pereți din lemn nou pe toate laturile (deasupra cărora un acoperiș ud în pantă părea să se prelingă la vale). Pe jos era noroi înghețat, dar cerul era albastru și înțesat cu nori imenși, ivorii, umflați ca niște mușchi.

— O, a icnit Boris trăgând cu ochiul pe fereastra aflată la înălțimea capului. Un sonet. O roză.

Ochilor mei le-au trebuit câteva secunde bune să deslușească printre petele de murdărie de pe geam și pe urmă să se acomodeze cu lumina inegală… Interiorul, de dimensiuni apreciabile, era înțesat cu paturi suprapuse și maldăre de echipament acoperite într-o doară cu prelate. Și în clipa aceea am zărit-o pe Esther.

— Primește porție triplă. Trebuie să aibă grijă de ea — e vedeta lor.

Supravegheată de Ilse Grese în uniformă completă de Aufseherin (cu mantie, cămașă albă și cravată neagră, fustă lungă, cizme, centură cu însemne legată strâns, în care era înfipt biciul înfășurat), Esther, împreună cu alte cinci, ba nu, șase, ba nu, șapte alte Häftlinge plus Hedwig, punea la punct ceea ce părea a fi un vals lent.

— Ilse ține foarte mult la povestea asta, Golo. Futaiul nostru de vineri seara din Berlin crede că a fost propulsată în sferele artistice. Totul atârnă de solistă. Și dacă ea o lasă pe Ilse la greu…

M-am uitat cu atenție. Mișcările lui Esther erau șovăitoare, dar line, împotriva voinței ei; și, în timpul unei pauze, s-a ridicat pe vârfuri (era desculță) și a format un cerc perfect împreunându-și brațele deasupra capului.

— A făcut școala de dans?

— Maică-sa a fost în corpul de balet. Praga.

— Ce-a pățit maică-sa?

— Am omorât-o noi. Nu aici. În timpul represaliilor de după asasinarea lui Heydrich… Crezi c-o să fie cuminte? În seara cu pricina, vreau să zic. O să fie tentant pentru ea să nu. Dinaintea tuturor SS-iștilor adunați acolo. Privește.

Valsul lent s-a reluat, cu Esther conducând.

— S-a născut…

Boris a ridicat o mână și a făcut semn spre vârfurile înghețate ale munților Tatra aflați spre sud-vest.

— S-a născut acolo și acolo a copilărit până la zece ani… Uită-te la ea. Uită-te la ele. Golo, uită-te la ele toate cum dansează în uniformele lor vărgate.

***

În mod previzibil, dar cu o gravitate neașteptată, povestea cu Dieter Kruger mă punea dinaintea unei dileme anume.

Tocmai îmi luasem rămas-bun de la Frithuric Burckl și apoi îi fusesem prezentat locțiitorului lui (un veteran, pe numele lui Rupprecht Strunck) când a venit telefonul de la Peters.

— Deci, a început el. Transferat de la Penitenciarul Brandenburg la închisoarea de stat din Leipzig în ziua de Crăciun a anului 1933. Doar el. Într-un Steyr 220. De acolo i se pierde urma.

— De ce credeți că au ales un Dienstwagen[42], domnule?

— O, cred că povestea asta merge până sus de tot. La cum văd eu lucrurile, sunt doar două posibilități. Clar nu a fost eliberat. Așa că poate a evadat mai târziu. Și asta în niște împrejurări nemaipomenit de stânjenitoare. Ori asta, ori a fost luat pe sus și dus undeva pentru un tratament special. Un tratament foarte special.

— Omorât.

— O. Cel puțin.

Așadar, dilema se deslușea clar.

Preferam să-l știu pe durul de Kruger în libertate, coordonând temerar o facțiune izolată a rezistenței, poate ascunzându-se, ticluind, expunându-se la pericole — timp în care trăsăturile lui frumoase, necizelate se maturizau, căpătând noblețe și onoare?

Sau îmi doream ca existența lui să fi fost redusă la un ecou frânt sau două într-o Horrorzelle împroșcată cu sânge, un pumn de cenușă și un nume răzuit sau mâzgălit cu cerneală din registrul unei cazărmi?

Deci ce preferam?

***

La ora 4 a ieșit pe ușile de sticlă ale salonașului pentru mic dejun și a pășit în grădină…

La cum se prezintă lucrurile, Doll nu va avea niciun motiv să se ia de tine. Dar dacă planul tău funcționează, n-o să-i trebuiască unul. Chiar și așa, pari decisă și, firește, decizia îți aparține în totalitate.

Și acum dă-mi voie să-ți spun ceva din suflet. De aici poți să nu mai memorezi. Poate ar fi bine chiar să uiți. Și dacă nu cumva mă privești deja cu milă, ai putea pur și simplu să treci direct la ultimul alineat (de 18 cuvinte).

După ce am trimis la Cancelarie un asasin politic recunoscut care, când vorbea în public, făcea adesea spume la gură, un om aproape vizibil mânjit din cap până în picioare de sânge și noroi și, pe măsură ce batjocura ordinară se înstăpânea peste viețile tuturor în afară de smintiți: emoția, sensibilitatea și delicatețea m-au părăsit, și am căpătat obiceiul de a-mi spune, zilnic aproape: „Renunță. Renunță. Cum, să renunț și la aia? Da, renunță. Cum, până și la cutare lucru? Da, și la aia. Renunță. Of, renunță." Procesul acesta lăuntric a fost uluitor de bine sintetizat, în opt silabe numai, de către poetul englez Auden (care scria asta pe la 1920):

Spun „Vai și-amar!"

Tot mai arar.[43]

Acolo, în chioșcul ăla, sau mai bine zis în foișorul ăla pe jumătate terminat, în timp ce mă uitam la tine cum dormi: în alea 60 sau 70 de minute am simțit cum se petrece ceva în fibrele ființei mele. Toate lucrurile la care renunțasem, pe care le cedasem mi-au fost reamintite. Și am înțeles, urându-mă, cât de murdară și de împuținată am îngăduit să-mi ajungă inima.

Când ai deschis în fine ochii, m-a încercat ceva ce aducea cu speranța.

Iar acum simt că încep de la capăt — și încep de la zero. Sunt veșnic chinuit de principii de bază, ca un copil sau ca un nevropat, sau ca un poetaș de mâna a doua de prin cine știe ce romanț inventiv. Însă asta este starea de spirit a artistului, sunt convins: opusul diametral a ceea ce numim îndeobște a lua lucrurile de bune. De ce avem cinci degete la mână? Ce este un pantof de femeie? La ce bun furnicile, la ce bun sorii? Și apoi mă uit, nevenindu-mi să-mi cred ochilor, la siluetele chiluge, fusiforme, de bărbați, de femei, cu țeste enorme, în șiruri de câte cinci, care se zoresc să se întoarcă la munca de robi în timp ce orchestra cântă.

Ceva ce aduce cu speranța — poate ceva ce aduce cu dragostea, chiar. Iar dragostea: asta ce-o mai fi însemnând?

Tot ce faci și spui tu mă încălzește și mă înfioară și mă înduioșează. Fizic, te găsesc frumoasă mai presus de orice închipuire. Și pur și simplu nu pot să mă împiedic ca, în vis, să îți sărut gura, ceafa, gâtul, umerii și osul dintre sâni. Femeia pe care o sărut nu aparține timpului ăstuia. Ea trăiește în viitor, și trăiește aiurea.

Poemul acela se intitulează Exilurile (și nu suntem oare toți, cei care suntem în toate mințile — nu suntem oare toți niște exilați în sinea noastră?). Versurile se încheie așa:

Lămpile cu gaz din prăvălii,

Soarta corăbiilor,

Și briza mareelor

Ating vechea rană.

Până ce simțurile ne amorțesc și-al lor acum e-o vreme

prea-ndepărtată pentru iubire sau chiar pentru

minciună

obișnuiți într-un târziu

cu pierderea

îmbrățișând puținul

umbra morții.

Iar la asta, noi spunem un nu hotărât.

M-ar liniști enorm dacă, o dată pe săptămână, marțea, de pildă, la ora 4, ai ieși și-ai da un ocol de cinci minute prin grădina ta. O să te văd din clădirea de pe deal și o să știu că ești bine (și că te plimbi pentru mine).

Un mare gol se așterne dinainte — luna mea, sau poate cele două, sau trei la Reich; dar ce am nu-mi poate lua nimeni, și o să mă agăț de asta.

Când viitorul are să se aplece asupra național-socialiștilor, o să-i găsească la fel de exotici și de neverosimili precum carnivorele preistorice (se poate să fi existat cu adevărat velociraptorul, tiranosaurul?). În niciun caz oameni, și nici mamifere. Nu sunt mamifere. Mamiferele, cu sângele lor cald și puii născuți vii.

Acum, firește, trebuie să distrugi această scrisoare în așa fel încât să nu mai rămână nimic din ea. GT.

***

— Esther o să greșească în seara asta — înadins. Și, o, da. Războiul e pierdut.

— Boris!

— Haide, zău așa. Și nu mă refer doar la Armata a VI-a. Vreau să zic că e pierdut pe toate fronturile.

I-am turnat un șnaps. L-a refuzat cu un semn din mână. Pe Volga, trupele lui Friedrich Paulus erau încercuite (și soldații mureau de frig și de foame). Iar întăririle reprezentate de detașamentul de blindate al lui von Manstein, care pornise într-acolo cu trei săptămâni în urmă, nu ajunseseră încă față în față cu Jukov.

— Războiul e pierdut. Esther are să greșească. Și cu asta am zis tot. Poftim. Dă-ți cu un strop de colonie după urechi.

— Ce? Ce-i asta? Eau des Dieux…

— Un strop de colonie poate să fie foarte ațâțător, Golo. La un bărbat de o virilitate ieșită din comun. După urechi. Nu te sfii. Așa. Acolo.

Ne aflam în garsoniera lui înghesuită din Fuhrerheim, ferchezuindu-ne cu mare atenție pentru Dezember Konzert care urma să aibă loc în Furstengrube. Cum mai avea de ispășit încă cinci luni din retrogradarea de un an, Boris se înțolea, în mod sfidător, în uniforma de gală a unui colonel plin. Colonel plin, colonel cu rang înalt, colonel în funcție în cadrul Waffen-SS. Iar în seara cu pricina, Boris aproape că levita de surescitare.

— A fost o idee foarte proastă, a făcut el. Să invadăm Rusia.

— A, carevasăzică ai schimbat placa, așa-i?

— Hm. Recunosc că am fost tot timpul în favoarea ideii. După cum știi. Mă rog. M-am pripit nițel după povestea cu Franța. Toată lumea s-a pripit. După Franța, nu i se mai putea refuza nimic. Așa încât caporalul a zis: Și acum, hai să invadăm Rusia, iar generalii și-au zis: Sună dement, dar la fel am spus și de Franța. Ce pizda mă-sii, e omul nostru predestinat. Și, să fim serioși, dacă tot suntem acolo, am putea să-i facem hatârul și să-i satisfacem și delirul apropo de evrei.

— Aah. Cel mai mare strateg militar din toate timpurile. Astea au fost cuvintele folosite de tine.

— Franța, Golo. Nimicită în 39 de zile. În patru zile, dacă e să fim cinstiți. Mult mai bine decât se descurcase Moltke. Franța.

Boris era fratele meu de sânge, iar legătura noastră dura din vremuri imemoriale (din câte se părea, ne-am cunoscut când aveam un an). Dar de-a lungul timpului existaseră câteva hiaturi serioase. Mi-a fost peste putință să mă aflu în preajma lui în lunile de după preluarea puterii: în 1933 erau doar doi oameni în Germania care-și doreau visceral războiul — iar Boris Eltz era unul dintre ei. Pe urmă a mai fost acea froideur dintre invadarea Poloniei și impasul major de la porțile Moscovei din decembrie ’41. Iar părerile noastre continuau să diveargă. Boris era în continuare un naționalist fanatic — chiar dacă nația era Germania nazistă. Și dacă ar fi știut ce puneam la cale cu Roland Bullard, Boris n-ar fi șovăit. Și-ar fi scos Lugerul și m-ar fi împușcat pe loc.

— Încă mai părea viabil până pe la sfârșitul lui septembrie. Vernichtungskrieg, Golo, nu e neapărat pe gustul meu, dar părea să funcționeze… Chiar și așa, a fost o idee foarte prostească să invadăm Rusia. Dă-te la o parte.

Voia să se vadă mai bine în oglinda fixată pe perete deasupra chiuvetei. Aplecându-se în spate la un unghi absurd, cu o perie în fiecare mână, Boris și-a îndreptat atenția asupra părului lui gri-albăstrui.

— E oare foarte greșit, crezi, m-a întrebat el, să adori să te privești în oglindă?… Știu că e un delict s-o spui, dar am pierdut, Golo.

— Gata, ești mâncat.

— Dumnezeule, și pe genunchi puteai să faci calculul. Un război pe două fronturi? Pe un front URSS-ul. Pe celălalt, SUA. Plus Imperiul britanic. Dumnezeule, și pe genunchi făceai calculul. Decembrie ’41.

— Noiembrie ’41. Nu ți-am spus niciodată, Boris, dar în noiembrie chiar l-au făcut pe genunchi. De oamenii de la forțele armate vorbesc. Și i-au zis că nu are cum să câștige.

Boris a clătinat din cap cu un soi de admirație.

— Nu are cum să câștige împotriva Rusiei. Deci ce-i rămâne de făcut? Declară război Americii. Nu e un regim criminal, dragul meu. E un regim de nebuni cu apucături criminale. Iar noi pierdem.

— Nu s-a deschis un al doilea front încă, am spus eu stânjenit. Iar aliații s-ar putea să ajungă la cuțite cu Moscova. Și, Boris, nu uita că noi fabricăm arme-minune.

— Și ei la fel. Cu specialiștii noștri. Dă-mi voie să te învăț ceva despre război, Golo. Regula numărul unu: nu invada niciodată Rusia. Bun, omorâm cinci milioane și luăm cinci milioane prizonieri, și omorâm prin înfometare alți 30 de milioane. Tot mai rămân 125 de milioane.

— Liniștește-te, Boris. Bea ceva. Ești prea treaz.

— După. Ascultă. Să zicem că razi de pe fața pământului Leningradul și Moscova, pe urmă ce faci? O să ai o insurgență în fierbere dintr-un capăt în altul al Uralilor care o să țină veșnic. Cum restabilești pacea în Siberia? Care e cât opt Europe de mare.

— Zău așa, data trecută am reușit. Vorbesc de invadatul Rusiei.

— Nu se compară. Ăla a fost un război clasic de cabinet contra unui regim muribund. Ăsta e un război de jaf și anihilare. Vezi tu, Golo, acum Armata Roșie e doar avangarda. Toți rușii o să lupte, femeile, copiii… Până în octombrie, până la episodul Kiev, eram convins că războiul de anihilare are câștig de cauză. Eram convins că masacrul poate să reușească imposibilul.

Și-a trecut palma peste față și și-a luat o mină preocupată.

— Credeam că întunericul triumfa. Credeam că întunericul are să triumfe și apoi urma să mai vedem noi.

— Ce să vedem? am făcut eu. Ei, eu o să mai vreau un deget sau două, dacă nu te superi.

M-a măsurat cu un rânjet prietenesc.

— Hm. Bănuiesc că de-abia aștepți să respiri același aer cu Hannah… Șterge-ți expresia aia de pe față, Golo.

— N-o fac decât când sunt cu tine.

— Ei bine, fă-o doar când ești numai tu cu tine. Ți-am mai spus, ești de-a dreptul grețos.

Îmbrăcați cu paltoane, străbăteam zoriți Strada Cireșilor, îndreptându-ne spre parcul auto. Nu foarte departe, noile crematorii, I și II (curând aveau să se adauge și III și IV), erau aprinse de probă. Cum reușeau flăcările să se propage pe coșurile acelea impozante și să țâșnească afară, profilându-se pe cerul întunecat?

— Un observator nepăsător, a făcut Boris între două accese de clănțănit din dinți, ar putea să găsească toată povestea asta reprobabilă.

— Așa e. Ar putea să proiecteze totul într-o lumină cât se poate de nefavorabilă.

— O-ho, acum trebuie să luptăm îndrăcit. O să avem nevoie de dreptatea învingătorului cât încape. Și pe mine mă țin aici să putrezesc împreună cu nenorociții de vienezi.

Strada Cireșilor se bifurca la stânga, devenind Strada Lagărului.

— Pregătește-te, Golo. Esther Kubis. În după-amiaza asta i-am ținut o predică lungă. Și ea m-a ascultat cu atenție și-a zis: Diseară o să te pedepsesc. De ce, Esther, de ce?

— Are o privire foarte intransigentă. Și nu poți să spui că n-are dreptate să fie supărată.

— Știi ce are să se întâmple, nu, dacă e suspectată că a greșit dinadins? Jumătate de oră după spectacol o să fie biciuită până la moarte de Ilse Grese. Asta are să se întâmple.

M-am uitat lung la atașul acoperit și m-am pregătit sufletește pentru o jumătate de oră de ger și zgomot infernal… Războiul e pierdut. Pe moment, chestia asta mă dezgustase — fiindcă toată săptămâna trecută, la Buna, fusesem martorul inovațiilor atroce ale lui Rupprecht Strunck. Însă acum simțeam cum mă crispez. Da, era necesar să se meargă prea departe, să se depășească norma și să se supraliciteze — orice, totul și orice ca să ne asigurăm că întunericul nu are să triumfe.

— Hai, vâră-te înăuntru, m-a îndemnat Boris, timp în care el a încălecat șaua.

Înainte să-și pună ochelarii, s-a mai uitat odată la turnul interminabil al coșului de fum.

— Totul e din cauza poveștii cu Franța. Nimic din toate astea nu s-ar întâmpla dacă n-ar fi fost Franța. Numai povestea cu Franța e de vină.

***

Sublagărul de la Furstengrube era recunoscut pe aici nu doar pentru cât de contraproductiv de letale erau minele lui de cărbune (unde un sclav rezista, în medie, mai puțin de o lună), dar și pentru capacitatea considerabilă a teatrului lui (prin comparație cu sala de spectacole din prefabricate de la Kat Zet I). Era o rotondă din cărămidă roșie care aducea cu o biserică, cu o cupolă neagră turtită — rechiziționată de la primărie în vara lui 1940 pentru folosința noastră exclusivă.

Ne-am învârtit de colo colo prin curte, ofițeri, subofițeri, soldați, chimiști, arhitecți, ingineri (toți scoțând pe gură dâre de abur lungi de un metru), apoi ne-am prelins încet, încet pe trepte, trecând prin portalul de stejar. Înăuntru, lumina blândă, roșiatică avea sclipirea molatică a tifonului și a mătăsii uzate; și m-am trezit purtat într-un soi de revărsare de amintiri — matineu la cinema, sâmbăta, în Berlin (eu și Boris, nerăbdători și inocenți, ținând strâns pungile cu bomboane), spectacole de amatori prin săli comunale împopoțonate, partide de giugiuleală, cu buzele înroșite, care durau cât o proiecție dublă (plus buletinul de știri), pe rândurile din fund ale sălilor de cinema de provincie…

În foaier, am lăsat paltoanele la garderobă și, când l-am ajuns în fine din urmă pe Boris în sala șopotitoare, era aplecat asupra lui Ilse Grese, care se instalase aproape de mijlocul rândului întâi.

— Toată lumea știe… ăă… porecla sau titulatura care ți s-a dat pe aici, Ilse. Și, îmi pare rău, dar găsesc că e ușor nepotrivită. Jumătate e cum e. Cealaltă jumătate e drept la țintă.

Boris s-a răsucit spre mine:

— Știi cum i se zice, Golo? Frumoasa bestie.

M-am trezit că mă zgâiesc la Ilse cu alți ochi, ca și când o vedeam pentru prima oară: picioarele musculoase, depărtate într-o atitudine masculină, trunchiul robust în uniformă neagră de serj împănată naiv cu însemne și simboluri — fulger, vultur, cruce frântă. Iar eu sărutasem buzele alea încrețite, și căutasem să intru în grațiile hăurilor din ochii ăia înfundați în orbite…

— Care jumătate, Hauptsturmführer?

— Ei, asta-i bună. Adjectivul, firește. Substantivul îl resping furios. Știi, Ilse, aș fi dispus să compar dinaintea unui tribunal și să pledez, sub jurământ, că, în esență, ești umană.

Un reflector baleia peste cortina din catifea albastră.

— Se umple, am făcut eu.

— Imediat. Ilse, a spus el pe un ton înflăcărat. Un anchetator venit de la Berlin m-a informat că ți-ai asmuțit câinii pe o tânără grecoaică în pădure, pentru simplul motiv că s-a rătăcit și a adormit într-o peșteră. Și știi ce-am făcut eu? I-am râs în nas. Nu Ilse, am zis. Nu Ilse a mea. Seară frumoasă, Oberaufseherin.

O sonerie electrică răsuna spart în depărtare când au intrat ei — comandantul și soția. Și el era în uniformă de gală (cu o platoșă de medalii), iar ea purta o… Dar Hannah era deja pe jumătate învăluită în întuneric, iar în clipa aceea fu înghițită cu totul.

Mai întâi, orchestra de cameră încropită ad-hoc (două viori, chitară, flaut, mandolină, acordeon) și un „potpuriu“ interminabil menit să atingă coarda sensibilă a inimii pretoriene (niște Strauss din prima perioadă, Peter Kreuder, Franz von Suppé). Scena s-a golit, s-a cufundat în întuneric, iar interpreții s-au regrupat. Lumini. A urmat o operetă de o oră după Suferințele tânărului Werther, micul roman al lui Goethe cel atât de seducător de melancolic încât a iscat o avalanșă de sinucideri, nu doar în Germania, ci de-a lungul întregii Europe: protagonistul anomic din satul bucolic, mica orfelină, dragostea imposibilă (căci ea îi e făgăduită altuia), rana de pistol autoprovocată, moartea agonizantă…

Cortină, apoi aplauze de bun-simț, apoi tăcere.

Un sergent SS care nu împlinise încă 20 de ani, înalt, slab, blond, palid și fără bărbie, a urcat pe micul podium aflat în bătaia reflectorului și, în următoarele 45 de minute, a recitat pe dinafară versuri, chipul și vocea lui redând funest ori vesel toate trăirile pe care poeții și le însușiseră și cărora le dăduseră formă; în timp ce vorbea, din culise răzbăteau bufnituri și zgomot de roți și șușoteli (pe lângă sforțările și înjurăturile lui Boris). Scriitorii aleși de Unterscarführer erau Schiller, Hölderlin și, bizar și în necunoștință de cauză, Heinrich Heine. Era o ignoranță pe care auditoriul lui o împărtășea; bătăile din palme, când s-au auzit în fine, au fost plictisite și răzlețe, dar nu din cauză că Heine era evreu.

La antract, Paul Doll, aparent treaz, dar împleticindu-se în mod bizar, a dat un tur prin altarul teatrului, cu capul pe spate, cu buzele țuguiate și cu nările fremătându-i acuzator, ca și când ar fi căutat să verifice dacă miroase ceva…

Luminile s-au stins, publicul a contenit să șușotească (și în schimb a prins să tușească), și cortina s-a tras încetișor în lături.

Cu un glas pierit și copilăros, Boris a exclamat:

— Și iat-o în fine pe Esther…

Era actul al doilea al unui balet pe care îl mai văzusem, Coppelia (muzică de Delibes).

Atelierul somptuos al unui vrăjitor: pergamente, poțiuni, baghete, cozi de mătură (și cei doi violoniști, îmbrăcați în clovni, fiecare în câte un colț al scenei). Bătrânul doctor Coppelius — interpretat cu agilitate sobră de Hedwig în redingotă și o perucă încărunțită — se pregătea să-și însuflețească marioneta în mărime naturală. Înconjurată de păpuși mai mici și de manechine (pe jumătate terminate sau parțial dezmembrate), Esther ședea nemișcată pe un scaun cu spătar drept, impecabilă în tutu, colanți albi lucioși și balerini roz strălucitori, citind dintr-o carte (pe care o ținea cu susul în jos: Coppelius i-a îndreptat-o). Se holba în gol, cu ochii plecați.

În momentul acela vrăjitorul a prins să rostească descântecul, scuturând din mâini de parcă ar fi căutat să și le zvânte… Nu s-a întâmplat nimic. A mai încercat o dată, și încă o dată, și încă o dată. Deodată, uite-o că tresare; pe neașteptate, a sărit în picioare și a azvârlit

cartea cât colo. Clipind des, ridicând necontrolat din umeri și zgomotos de împiedicată (și deseori prăvălindu-se ca o scândură în brațele răbdătoare ale lui Hedwig), Esther tropăia de colo colo pe scenă: un miracol al stângăciei, în secunda asta moale ca o cârpă, în următoarea robotizată, cu membre care păreau a se dușmăni de moarte între ele. Și caraghios, dureros de slută. Viorile se încăpățânau să îndemne și să îmbie, însă ea continua netulburată să leșine și să se plimbe țanțoșă încoace și încolo.

Probabil nimeni n-ar fi putut spune cât a durat, în timp real, așa de hotărât a fost asaltul asupra simțurilor. În orice caz, ai fi zis că ianuarie venise și trecuse deja. Și iată-ne ajunși la momentul în care Hedwig — după ce mai împunsese de câteva ori aerul cu degete tremurătoare — pur și simplu s-a dat bătută și a refuzat să mai joace; și-a pus palmele în șold și s-a răsucit spre îndrumătoarea ei aflată pe rândul întâi, care stătea aplecată în față în scaun. Coppelia își continua nestingherită delirul robotizat.

Boris a icnit.

— O, de ajuns.

De ajuns. Era de ajuns. În momentul acela, vraja s-a înfiripat, fascinația s-a înstăpânit, magia s-a preschimbat din neagră în albă, încruntătura de nemâncare a lăsat locul unui zâmbet îndârjit și totuși extatic, și iat-o prinzând aripi — se născuse, era vie și liberă. La primul tour jeté, nu neapărat un salt, cât mai degrabă o lunecare în sus — chiar și la zenit, tendoanele îi trepidau, ca și când ar fi căutat, ar fi tânjit să se înalțe chiar și mai sus. Publicul s-a încălzit și s-a iscat rumoare; însă eu mă întrebam de ce mișcările ei, a căror fluiditate îți desfăta acum privirea, păreau la fel de insuportabile.

Deodată, din stânga mea ceva a răbufnit; Boris se ridicase și se îndrepta spre ieșire, îndoit de mijloc și ținându-și mâna la față.

***

Foarte devreme a doua zi, Boris și cu mine, beți turtă, ne îndreptam spre Cracovia într-un Steyr 220. În față, mulțumită talentului

organizatoric al celor de la Schutzstaffel, aveam un Last-Kraft-Wagen care presăra cu grijă nisip și sare în calea noastră. Nu închiseserăm un ochi.

— Tocmai mi-a picat fisa, a făcut Boris. Îi maimuțărea pe sclavi. Și pe gardieni.

— Asta să fi făcut, zici?

— Da, când se împleticea, apoi mergea țanțoș, se împleticea și iar mergea țanțoș… Și mai târziu, când s-a pus pe dansat de-adevăratelea. Care era acuzația? Ce căuta să exprime?

Într-un târziu am răspuns:

— Dreptul ei la libertate.

— Hmm, ceva chiar mai elementar de atât. Dreptul ei la viață. Dreptul ei la dragoste și la viață.

Când ne dădeam jos din mașină, Boris a zis:

— Golo, dacă unchiul Martin se ține de prostii, când o să te întorci tu, eu voi fi plecat deja pe Frontul de Răsărit. Dar o să lupt pentru tine, frățioare. N-o să am încotro.

— De ce zici asta?

— În eventualitatea unei înfrângeri, nimeni n-o să te mai găsească chipeș.

I-am pus mâna pe cap și l-am strâns tare la piept.

La recepția de după spectacol, aflându-ne într-un grup alcătuit din Mobius, Zulz, soții Eikel, soții Uhl și alți câțiva, Hannah și cu mine am apucat să schimbăm două propoziții.

Eu i-am spus S-ar putea să trebuiască să plec la München și să mă uit în arhivele de la Casa Brună.

Ea mi-a zis, făcând semn cu capul în direcția lui Paul Doll (care era vizibil confuz), Er ist jetzt vollig verruckt.

Arătând totalmente dezabuzat, Boris ședea la o masă cu o carafă de gin în faţă; Ilse îl mângâia pe braţ, plecându-și capul ca să-i surâdă de jos în sus. În capătul opus al încăperii, Doll s-a răsucit brusc pe călcâie și numai ce-l văd că se întoarce și o apucă spre noi.

Și-a pierdut complet minţile.

***

Am ajuns în Berlin aproape de miezul nopţii; și, de la Ostbahnhof, mi-am croit drum orbecăind prin orașul înghețat și cufundat în beznă (ceilalţi trecători erau doar umbre și zgomot de pași) până pe Budapesterstrasse, unde era hotelul Eden.

2. Doll: Cunoaște-ţi dușmanul

I-am dat de cap!

…Am descifrat misterul, l-am deslușit, l-am pătruns, l-am dezlegat!

O, enigma asta m-a costat multe, multe nopţi de ticluire concertată (mă și auzeam gâfâind ușor), în „bârlogul" meu — în care, întărit de băuturile cele mai fine, umilul vostru servitor, încăpăţânatul Sturmbannführer, desfidea ora vrăjitoarelor și pe cele de după! Și, cu doar câteva minute în urmă, iluminarea și mai apoi o efuziune m-au năpădit odată cu primele raze jucăușe ale dimineţii…

Dieter Kruger e în viaţă. Și asta mă bucură. Dieter Kruger e în viaţă. Înrâurirea mea asupra Hannei e restabilită. Dieter Kruger e în viaţă.

Astăzi o să răscumpăr un favor și o să cer o confirmare oficială — de la cel despre care se spune că ar fi al 3-lea cel mai influent om din Reich. E doar o formalitate, firește. O cunosc pe Hannah a mea și îi cunosc și

Sexualitat. Când citea scrisoarea aia încuiată în baie — nu gândul la Thomsen o făcea s-o doară der Busen. Nu, ei îi plac bărbații adevărați, bărbații nițel asudați și nerași, bărbații care miros nițel a bășină și a subsuori. Bărbați cum e Kruger — și cum sunt eu. Nu, nu era Thomsen.

Era Kruger. I-am dat de capăt! Kruger e în viață. Iar acum pot să revin la vechiul meu mod de operare: să ameninț că o să-l omor.

Și când, în fine, mirosul acru de cordită s-a risipit, am scris pe notesul liniat, 14 războinici-poeți zăceau întinși pe…

— Of, fir-ar să fie, ce vrei, Paulette? am exclamat eu. Compun un discurs extrem de important. Și, apropo, ești prea scundă și grasă pentru rochia aia.

— E Meinrad, Vati. Mami zice că trebuie să vii să vezi. Îi curge o chestie cleioasă din nas.

— Ach. Meinrad.

…Nu încape vorbă, Meinrad e 1 ponei plin de surprize. Mai întâi râie, apoi ariceală. Și care e ultima lui ispravă? Răpciugă.

Partea bună e că vizitele duminicale ale lui Alisz Seisser — prânzurile îndestulătoare, băile prelungi — devin o tradiție de familie!

Nu e destul că omul e bârfit și provocat constant în propria lui casă. Sunt unii care au găsit de cuviință să pună la îndoială probitatea mea profesională, fir-ar ea să fie de treabă!

În biroul de la CPA am primit o delegație de specialiști în medicină — profesorul Zulz, firește, și de asemenea profesorul Entress, plus doctorii Rauke și Bodman. Pe scurt? După părerea lor mi-am pierdut îndemânarea când vine vorba de păcălitul deportaților.

— Cum adică mi-am pierdut-o?

— Adică nu mai reușești să-i păcălești, a spus Zulz. Păi, ăsta e adevărul, Paul. Asistăm la scene foarte dezagreabile aproape de fiecare dată.

— Și ziceți că e vina mea, așa-i?

— Nu sări în sus, Herr Kommandant! Ascultă-ne până la capăt, măcar… Paul. Te rugăm.

Ședeam acolo, clocotind de furie.

— Prea bine. Și unde anume s-ar zice că greșesc, după părerea voastră?

— La discursul de întâmpinare. Paul, prietene, e… foarte rudimentar. Pari nemaipomenit de nesincer. Ca și când nici tu n-ai crede ce spui.

— Păi, firește că nu cred ce spun, am replicat pe un ton oficial. Cum să cred? Vă imaginați că sunt nebun?

— Știi unde batem.

— Povestea cu butoiul, mein Kommandant, s-a băgat în vorbă profesorul Entress. Putem să ne lipsim măcar de partea aia?

— Și ce are, mă rog, povestea cu butoiul?

Butoiul: era o glumiță pe care o ticluisem prin octombrie. În încheierea discursului de bun-venit le spuneam: Lăsați-vă obiectele de valoare cu hainele și o să vi le luați înapoi după duș. Dar dacă e vreun lucru la care țineți în mod deosebit și de care nu vă puteți lipsi, atunci dați-i drumul în butoiul de la capătul rampei.

— Care e problema?

— Stârnește neliniște, a spus Entress. Sunt sau nu la adăpost obiectele lor de valoare?

— Numai cei foarte tineri și bătrânii înghit gălușca asta, Herr Kommandant, a făcut Zulz. În butoiul ăla nu găsim altceva în afară de câte un flacon de anticoagulante ori un ursuleț.

— Cu tot respectul, Sturmbannführer, dați-i megafonul unuia dintre noi, a propus doctorul Bodman. La urma urmei, să liniștim face parte din meseria noastră.

— Conduita vizavi de pacient, Sturmbannführer, a adăugat doctorul Rauke.

Rauke, Bodman și Entress și-au luat la revedere; lucru rău-prevestitor, Zulz a rămas.

— Scumpul meu prieten, a făcut el. Ar trebui să stai departe de rampă o vreme. O, știu cât ești de dedicat. Menajează-te și tu puțin, Paul. Ca

medic îți vorbesc. Ca tămăduitor.

Tămăduitor? Ja, hai, plimbă ursul. Dar de ce am înghițit dureros, și de ce am simțit că mă mănâncă nasul când a zis „scumpul meu prieten“?

Cam atât despre detalii. La scară macro, sunt nespus de bucuros să raportez că imaginea e una orbitor de luminoasă!

E un moment bun — acum, că toamna lasă locul iernii, iar 1943 bate la ușă — să „tragem linie“, să facem o mică pauză și să ne aplecăm asupra trecutului. Nu suntem toți supraoameni, nici vorbă; și au existat momente, în timpul acestui Anstrengung[44] al nostru (ca de pildă înspăimântătoarea retragere dinaintea porților Moscovei), când am cedat dinaintea unui vertij aproape ireal de slăbiciune și îndoială. Dar gata. Ach, dulce e răzbunarea. Wir haben also doch recht![45]

Salvatorul a dat limpede de înțeles în alocuțiunea lui magistrală de la 1 octombrie că bastionul iudeo-bolșevic de pe Volga era cucerit în proporție de aproximativ ¾. El a prezis că orașul are să cadă în mai puțin de o lună; și, deși predicția lui s-a dovedit prea optimistă, nimeni nu se îndoiește că zvastica se va văluri peste ruine numai bine înainte de Crăciun. Cât despre populația rămasă, Hauptsturmführerul Uhl m-a informat că femeile și copiii vor fi deportați, iar toți bărbații împușcați. Și această decizie, deși dură, este cu siguranță corectă — un tribut pe măsura ofrandei ariene.

Triumfalismul nu mă tentează câtuși de puțin, căci național-socialiștii nu se împăunează niciodată, nu jubilează. Mai degrabă ne apucăm cu sobrietate de o evaluare matură a responsabilităților istorice. Eurasia e a noastră; vom purifica pe măsură ce vom pacifica, asta în timp ce ne vom răspândi, ca suzerani recunoscuți, peste națiunile lipsite de apărare ale Occidentului. Înalț paharul în cinstea generalului Friedrich Paulus și a bravei lui Armate a VI-a. Trăiască victoria noastră ineluctabilă în urma Bătăliei de la Stalingrad!

Szmul a reușit în fine să vină cu numărul cadavrelor de la Lunca Primăvăratică.

— E cam exagerat, nu?

— Mai curând aș zice că e probabil o subestimare, Herr Kommandant.

— Na. Și acum împart la 2, ne?

— Am făcut deja asta, să trăiți.

Cifra avea să fie oricum destul de ridicată, e adevărat, având în vedere că includea nu doar deportații de până în momentul când a început să fie folosită incinerarea, ci și deținuții din Stammlager care au murit din cauze naturale în iarna 1941–1942, când crematoriul pe bază de cărbune din apropiere de Ka Be a stat nefolosit o bună bucată din timp.

Chiar și așa. 107 000…

— Am fost cu toții foarte mișcați de cuvântarea ta, mi-a spus Hannah la micul dejun.

Îmi ungeam, calm, chifla cu unt.

— S-ar putea zice că a mers binișor, bănuiesc.

— Gândește-te, numai. 14 Cămăși brune! Un masacru. Ai mai auzit să moară atâția oameni deodată?

— Ach. Se mai întâmplă.

— Brun, a făcut ea. Ce culoare splendidă. Și ce conotații minunate.

— Ce conotații, Hannah?

— Păi, pământul, firește. Țărâna.

S-a întins și a luat un măr.

— Păcat de ultima oră, Pilli. Câte cazuri de hipotermie și degerături au fost până la urmă?

— Yech, trebuia să fie 1 minut de reculegere de martir. Nu 3.

— De la 5 se difuzează Kurt und Willi, a spus ea. Am ascultat un mic fragment. Pare interesant. Paul, hai s-o ascultăm împreună. Ca pe vremuri.

Amabilitatea neobișnuită din tonul ei m-a pus în gardă. Dar ce motive aveam să mă tem de Kurt und Willi? M-am plesnit peste coapsă și-am

exclamat:

— Kurt und Willi? Sigur! De ce nu? Ador Kurt und Willi! Nu i-am mai ascultat pe Kurt und Willi de luni întregi. E nițel cam „pe arătură“, între noi fie vorba — die BBC, ce să-i faci! — dar ce rău poate să facă Kurt und Willi?

Doar 1 singur transport în ziua respectivă, la 13:37. Baldemar Zulz a făcut oficiile cu portavocea. Ne cerem scuze pentru lipsa instalațiilor sanitare din vagoanele de marfă. Un motiv în plus, însă, pentru un duș fierbinte și o ușoară dezinfecție — fiindcă aici nu există boli și nici nu ne dorim așa ceva. Al naibii de bine lucrat, trebuie să recunosc. Stetoscopul, halatul alb (bocancii negri) — excelent. O, iar diabeticii și cei care aflați la regim sunt rugați să se prezinte la doctorul Bodman după cină, în Pavilionul Vizitatorilor. Vă mulțumim. N-am ce zice, jos pălăria…

În Micul Sălaș Brun, cum s-a deteriorat brusc atmosfera și s-a pornit rumoarea aceea din gâtlejuri sugrumate pe care o cunoaștem toți atât de bine, am simțit o prezență rece, jilavă invadându-mi mâna stângă neînmănușată. M-am uitat: de mine se agățase o fetiță de 4 sau 5 ani. Reacția mea a fost bizar de întârziată (să mă trag îndărăt, mârâind); mi-am reprimat pornirea și am reușit — cu mari eforturi și o stinghereală și mai mare — să-mi fac datoria și să rămân acolo, drepți, cum o cere rolul.

16:55: dormitorul matrimonial.

— A început? … O, și până la urmă Willi a cumpărat mașina aia?

Așezată pe un scaun cu spatele la fereastră, învăluită în nuanțe calde ce contrastau cu fundalul neguros și umed al cerului de toamnă, Hannah era înveșmântată sugestiv. Erau doar cele 2 articole vestimentare (nu-mi dădeam seama dacă avea papuci în picioare): chimonoul albastru-regal pe care i l-am oferit ca dar de nuntă (betelia cu franjuri, mânecile ample); și, lipit de piele, acel Unterkleid, sau „camizol“ anume, alb. Acest al 2-lea articol era tot un dar ce-i fusese oferit Hannei de către soțul ei; l-am luat din Kalifornia în ajunul sosirii ei aici, la KL (cu toate că atunci când am sugerat, în seara următoare, să-l „probăm“, doamna n-a părut din cale afară de încântată). Deși controversat, era un articol

de îmbrăcăminte splendid, un strat semitransparent de culoare crem, din mătasea cea mai fină, mai catifelat la atingere decât popoul unui bebeluș.

— Puțină comedie ușoară, am făcut eu, frecându-mi palmele în timp ce mă făceam comod pe divanul de la capătul patului. Kurt und Willi e ce ne trebuie — nu toată propaganda aia. Soacra lui Kurt ce mai face? Râzi garantat la partea aia.

Fără să spună un cuvânt, Hannah a învârtit de buton.

Câteva ritmuri vesele de acordeon lăsau locul rumorii și zgomotului de pahare dintr-o Bierstube tipică din Potsdamer Platz. Kurt și Willi au schimbat „salutul nemțesc" — cam fără tragere de inimă, dacă mă întrebați pe mine — și pe urmă am auzit accentele berlineze (știți ce zic, cu „g"-ul care sună ca un „ie" und so, ne?).

Willi: Cum îți mai merge, Kurt?

Kurt: Nu prea grozav, ca să fiu cinstit, Willi.

Willi: Te supără ceva? Dumnezeule mare, ești verde la față.

Kurt: Știu. De aia și beau coniac.

Willi: Păi, spune-mi ce s-a întâmplat.

Kurt: Ach. Tocmai mi s-a întâmplat ceva absolut înspăimântător. Știi, deasupra noastră locuiește o tânără, evreică. Om de știință, o specialistă serioasă. Ei bine, astăzi a dat drumul la gaz. Am găsit-o acum o oră.

Willi: Ach.

Kurt: Tocmai o înștiințaseră că urmează s-o trimită în est.

Willi: Cred și eu că a tulburat-o vestea!

Zâmbetul pe care îl afișam începuse să mi se crispeze. Am pus la loc picior peste picior și am zis:

— Hannah, nu sunt convins că e…

— Sst, Paul, încerc să ascult.

Willi: Nu pricep de ce n-a fost deportată mai devreme.

Kurt: Poftim? Ah. Mă rog, era tehnician la uzina de armament. Știi, Willi, Lotte și cu mine am căutat s-o îmbărbătăm, să-i mai ridicăm moralul. I-am zis că poate n-are să fie așa de rău unde merge. Și, orice ar fi, e de preferat prin comparație cu…

Willi: Nu, prietene. O moarte rapidă în propria bucătărie e infinit mai… Am auzit de la mine de la birou. Crede-mă pe cuvânt.

Hannah a zis:

— Mai zi-mi o dată, unde lucrează Willi?

— La Ministerul Propagandei, am răspuns iritat.

Kurt: Ce încerci să spui? Chiar se întâmplă lucruri de felul ăsta?

Willi: Ei bine, se mai întâmplă.

Kurt: Dar de ce? Ce sens are? O duduiță, acolo — care ia parte la efortul de război? E complet fără rost!

Willi: Nu, Kurt. Un rost are. De ce? Să inculce teama de înfrângere. Teama de pedeapsă.

Kurt: Dar ce legătură are asta cu evreii?

Willi: Mensch, tu chiar nu pricepi? Teama de răzbunare! Fiecare cetățean german e complice la cel mai mare genocid care a avut loc vreodată…

— Feindlicher Rundfunk, am răbufnit eu. Transmisie inamică! Zweifel am Sieg! Pun la îndoială victoria! Feindlicher Rundfunk!

— O, nu le-o lua în nume de rău, a făcut ea cu o langoare exagerată. Bietul Willi. Bietul Kurt. Ascultă. Își mai comandă un rând de coniac. Nu se simt deloc bine.

În clipa următoare, Hannah a făcut un lucru care m-a lăsat fără cuvinte. S-a ridicat în picioare; și-a desfăcut cordonul; și, dintr-o mișcare, a lăsat să-i alunece pliurile azurii ale chimonoului… dezvăluind der Unterkleid! De la Kehle până la Oberschenkel[46], pielea îi părea presărată cu zahăr pudră, și iar die Brüste i se deslușeau limpede, și la fel der Bauchnabel[47], cu adâncitura lui, și triunghiul pe care îl alcătuiau die Geschlechtsorgane[48]…

— Știi, a făcut ea, trăgând de guler, de la ce moartă ai furat asta?

A prins să netezească mătasea cu palma, în sus și în jos.

— Știi?

Hannah a luat o perie de păr și s-a apucat să se pieptene cu o privire sfidătoare.

— Ești nebună… nebună, îți zic! am făcut eu, și am ieșit de-a-ndărătelea din cameră.

Și, că tot vorbim de neveste, cât face „Pani Szmul“?

Dacă vrei să localizezi un evreu într-un ghetou polonez, de obicei apelezi la Überwachungsstelle zur Bekämpfung des Schleichhandelsund der Preiswucherei im jüdischen Wohnbezirk. Pe vremuri, aceasta era o subdiviziune a Poliției Evreiești a Ordinii, ai cărei membri, recrutați din rândurile lumii interlope de dinainte de război, răspundeau la ordinele Gestapoului; însă selecția naturală operase, și acum spionii, informatorii, peștii și curvele preluaseră controlul întregii operațiuni. Criminalizând jandarmeria, așa „strângi cu ușa“ un popor cucerit și pui mâna pe bogățiile pe care le-a acumulat!

Ca din întâmplare, agale, mă îndrept spre Biroul de Control pentru Prevenirea Contrabandei și a Speculei din Cartierul Rezidențial Evreiesc — ja, die Überwachungsstelle zur Bekämpfung des Schleichhandelsund der Preiswucherei im jüdischen Wohnbezirk.

Dacă s-ar fi întâmplat la Berlin n-ar mai fi părut așa de strigător la cer, ne? Pe vremea când invenția aia profund negermană numită „democrație“ se destrăma. Sau la München, nicht? O frumusețe sfioasă de 18 ani, proaspătă ca albăstreaua de la butonieră, care se ține cu un „intelectual“ mătăhălos care aproape că ar fi putut să-i fie tată?

N-ar fi fost nicio problemă dacă era la Berlin sau la München, așa-i? Dar ei trăiau în Rosenheimul cel cuviincios, cu parcurile lui, cu pavajele lui pietruite, cu domurile bombate. Oricine își putea da seama că amicul Kruger se dădea în stambă cu mica lui pupilă; și, mă doare s-o spun, dar Hannah era la fel de nerușinată — ach, toată ziua era lipită de el ca marca de scrisoare (degete care parcă n-aveau astâmpăr, roșie ca focul la față, cu coapsele care i se încolăceau). Era de asemenea de notorietate faptul că-și luaseră odăi perete în perete la o pensiune de o reputație execrabilă de pe Bergerstrasse…

Instinctele mele protectoare au fost deșteptate dureros. La momentul respectiv, Hannah și cu mine eram în termeni cât se poate de cordiali; amicul Kruger era, cum merge vorba, un om ocupat, iar ea era oricând dispusă să iasă la o hoinăreală prin grădina publică sau la un pahar de ceai într-una dintre numeroasele cafenele elegante. Cred că își dădea seama că e greșit ce face și era atrasă de impresia de probitate și calm pe care o lăsam. Na, 1 lucru era limpede: era o mică burgheză pe care n-o preocupa câtuși de puțin radicalismul. Nu s-ar fi chemat că era chiar o înfrățire a spiritelor, nicht? În câteva rânduri, am urcat pe furiș scările care duceau la ea în mansardă și m-am trezit martor la niște vaiere de-a dreptul îngrijorătoare — nu erau uguielile, trilurile și susurele sfioase îndeobște asociate cu o Geschlechtlichkeit salutară și igienică! Erau sunete chinuitoare și tânguitoare; ba chiar m-au trimis cu gândul înapoi în timp la perioada petrecută la casa parohială când, la 13 ani, a trebuit s-o ascult toată noaptea pe Tușica Tini născându-le pe gemene.

Se simțea deja. Actele acestea sinistre. Breșa care se căsca în ordinea morală.

Zilele astea, nopțile astea, s-ar părea că, ori de câte ori merg la rampă, mie, personal, mi se întâmplă ceva îngrozitor.

— Poartă asta, mi-a zis.

La început, se anunța a fi 1 dintre transporturile neproblematice. O descărcare fără incidente, un discurs de bun-venit (ținut de doctorul Rauke), un triaj energic, evacuații docili, cu un detașament de Sonderi, fără șef, dar pricepuți, șoptindu-le discret una, alta… Îmi ocupasem postul pe holul dintre ușa exterioară și vestiar când o Jüdin încărunțită înainte de vreme m-a abordat cu zâmbetul cuiva care se pregătește să pună politicos o întrebare; ba chiar am și plecat capul s-o aud mai bine. Într-o zvâcnire de furie animalică, a întins mâna și m-a mânjit cu ceva pe față — pe buza de sus, pe nas, pe ochiul stâng.

— Poartă asta, mi-a zis.

Păduchi.

Firește că m-am dus glonț la Baldemar Zulz.

— Putea fi grav. Ai avut noroc, mein Kommandant.

M-am uitat în sus la el și i-am aruncat o căutătură încruntată (mă puseseră să mă întind complet pe o masă, sub o lampă care îmi bătea în ochi, orbindu-mă).

— Fleckfieber[49]? am întrebat.

— Hm. Dar pot să recunosc un păduche de Kamceatka, a zis el, arătându-mi un nenorocit de răcușor pe care îl ținea cu vârful pensetei, iar gângania asta e de origine europeană.

— Na. Transportul a fost olandez. Din Westerbork, ne?

— Știi, Paul, die Häftlinge… culeg ouăle de păduchi de pe leșurile rușilor și ni le strecoară sub gulerele uniformelor. La spălătorie. Tifos exantematic. Urât de tot.

— Yech, asta au făcut în cazul Unterstrumführerului Kranefuss. Se presupune că se ocupă Prufer de problemă. Eu, unul, nu mi-aș pune cine știe ce speranțe.

— Jos cu țoalele, a făcut Zulz. Împăturește-le cu grijă și ține minte unde le-ai pus.

— Ca ce chestie?

S-a încordat ca și când s-ar fi pregătit să sară la atac:

— Dezinfecție!

Am râs amândoi cu poftă.

— Haide, Paul, zău așa. Doar ca să fim siguri.

Măi să fie. Toată lumea răsuflă ușurată!

— Poartă asta! mi-a zis femeia.

De când am aranjat în așa fel încât Alisz Seisser să fie transferată în amenajarea de la subsolul CPA, am putut petrece câteva ceasuri minunate împreună.

Când ziua mea de trudă se încheie (vedeți dumneavoastră, uneori rămân la birou până târziu după miezul nopții), trec sistematic s-o văd pe micuța Alisz, ducându-i de multe ori o „gustare" — o prună sau un cubuleț de brânză — pe care le înfulecă recunoscătoare!

Și ce facem? Păi, pur și simplu stăm de vorbă. Despre trecut, despre primăvara vieților noastre și despre experiențele noastre comune: frunzarele și dumbrăvile de la țară, din inima iubitei noastre Germanii. Ea mă desfată povestindu-mi despre zburdălniciile ei văratice, pe plajele aurii ale Pomeraniei, în vreme ce eu o distrez cu istorisiri despre pădurea Haardt și despre călutul meu castrat negru ca tăciunele, Jonti — coama care i se unduia, ochii scăpărători!

Firește, condițiile nu sunt ideale.

— Dar ești în siguranță aici, Alisz. Cel puțin până când mai trece mania asta cu selecțiile. E nebunie curată, și nu mă refer doar la Ka Be. Știi, nu pot să fiu peste tot.

Recunoștința ei plină de respect nu cunoaște limite.

— O, am încredere în tine, Paul.

Nicio clipă nu se pune problema vreunei necuviințe. O privesc cu venerația cuvenită văduvei modeste a unui camarad căzut la datorie. Ba mai mult, văd în Alisz un soi de pupilă, de protejată, pe care trebuie s-o îndrum nesmintit.

Șade, foarte cuviincios, pe pătuțul ei îngust, cu mâinile împreunate în poală. În timpul acesta, eu prefer să măsor încăperea cu pasul sau să pendulez în spațiul îngust dintre taburet și closetul chimic.

— Uneori mi se face dor să ies pe afară, Paul.

— Ah, dar vezi tu, Alisz, asta înseamnă detenția preventivă, nicht?

Yech, die „Gruppe", adunările săptămânale din pivnița sordidului Selbstbedienungsrestaurant[50], toată acea Dialektik interminabilă! Preschimbarea produsului în valoare, suprastructura suprapusă pe baza economică, legea pauperizării crescânde... Inițial teocrat, apoi monarhist, apoi militarist, am căzut în mrejele marxismului — până când am dat deoparte Das Kapital și m-am apucat să aprofundez Mein Kampf. Iluminarea n-a întârziat să survină. Pagina 382: „Marxismul este doar transferarea, de către evreu, Karl Marx, a unei atitudini filosofice... sub forma unui crez politic precis... Și toate astea în slujba rasei sale... Marxismul însuși își propune sistematic să le dea lumea pe mână evreilor." Ei bine, nu ai cum să contrazici o logică de un asemenea calibru. Nu: quod erat demonstrandum. Altă întrebare?

...Vedeți dumneavoastră, pe vremea aceea, Hannah avea un soi de stângăcie împiedicată; nu căpătase încă atitudinea și prestanța pe care avea să le dobândească odată devenită Frau Paul Doll, prima doamnă a KL-ului. Și, hai s-o spunem pe aia dreaptă — la urma urmei, nu e nimic mai îngrețoșător decât adorația adolescentină: felul acela grotesc în care ți se oferă cu totul, și grăsimea de copilaș, și răsuflarea fierbinte. Pur și simplu așteptam ca amicul Kruger să se sature de ea, ceea ce s-a și întâmplat într-un final (s-a mutat de acolo și și-a văzut de viață). Dar în momentul ăla, ce să vezi?

Închipuiți-vă, vă rog, salonul de zi de la pensiune — milieurile, ceasul cu cuc, teckelul gras care moțăie într-un colț (și se pârțâie în tăcere). Totul foarte „gemutlich"[51], ne? Hannah cea nefericită în dragoste și cu mine ședeam la o măsuță rotundă, iar eu câștigam constant teren mulțumită compasiunii mele pline de tact, atențiilor pe care i le ofeream, felului în care o mângâiam încetișor pe mână, părintește, und so weiter. Și în clipa aceea răsuna clopoțelul și, jawohl, amicul Kruger vâra botul pe ușa salonului. Nici măcar nu era nevoie să pocnească din degete. Hannah îl conducea la etaj pentru o altă partidă de-ale lor de gemete înfiorate. Treaba asta se întâmpla de fiecare dată.

Ah, dar iată că soarta mi-a sărit în ajutor. Într-o noapte anume, după 1 dintre întrunirile lui asudate cu copila aceea eminamente nevinovată, leul nostru marxist a fost surprins pe Bergerstrasse de o gașcă de băieți sfrijiți de la Sturmabteilung (Celula H). Iar bătaia metodică pe care a primit-o a fost așa de dură, încât oamenii lui din KP și Sindicatul

Muncitorilor l-au făcut pachet și l-au trimis pe furiș la Berlin. Drumurile nu ni s-au mai intersectat vreme de 4 ani și ½. Și când l-am revăzut, în fine, amicul Kruger zăcea cu fața în jos pe podeaua unei celule de anchetă de la Dachau. Un moment care se cerea savurat pe deplin, n-am dreptate? Am intrat, împreună cu vreo doi camarazi, și am încuiat ușa în urma noastră.

Asta se întâmpla în martie 1933, când lucrurile începeau să se lege, după Incendiul de la Reichstag. Vedeți dumneavoastră, după Incendiul de la Reichstag am luat măsura simplă de a trece în ilegalitate toată opoziția. Iar die autobahn spre autocrație se deschidea dinainte.

Cine a pus focul la Reichstag?

Să fi fost pus de lupul acela solitar matrafoxat, comunistul olandez van der Lubbe, cu chibriturile și fătălăii și cartea lui de vizită impresionantă? Nu. Să fi fost oare pus de noi? Nu. Incendiul de la Reichstag a fost declanșat de destin, de providență.

În noaptea de 27 februarie, Reichstagul a fost incendiat de Gott!

Hannah m-a întrebat:

— Cine e bărbatul ăla vânos pe care îl văd coborând zilnic panta?

— Pesemne că te referi la Szmul.

— N-am mai văzut o figură atât de tristă. Și nu se uită niciodată în ochii mei. Niciodată.

— Mda, mă rog, e Klempnerkommandoführerul. Drenajul.

În general, SS-Obersturmbannführerul Eichmann e de o meticulozitate copilărească atunci când e vorba de trenulețele și de locomotivele lui; uneori însă se mai întâmplă ca transporturile (coșmarul oricărui Kommandant) să se suprapună. Ceea ce s-a întâmplat la primele ore ale dimineții.

Îmi mai tremură și acum mâinile și tocmai am dat pe gât 3 pastile de Phanodorm.

Am insistat să țin eu portavocea, și trebuie să recunosc că lucrurile au luat-o rapid… Dar pur și simplu refuz să accept că-mi pierd îndemânarea când e vorba de a-i duce cu zăhărelul pe evacuați. Ce se întâmplă e că ei se lasă tot mai greu păcăliți. Și, dacă stau să mă gândesc, e ușor să-ți dai seama care e motivul. Da, ar fi trebuit să anticipăm această problemă — dar omul cât trăiește învață. Locuitorii din comunitățile vizate trag singuri concluziile de pe urma unei realități evidente și irefutabile: Nimeni Nu S-a Mai Întors Vreodată. Drept urmare, au pus lucrurile cap la cap și noi am pierdut avantajul „elementului-surpriză"… Bun, reformulez: apropo de ce îi așteaptă pe acești „coloniști" odată ajunși în teritoriile de la răsărit, nu mai avem avantajul de a fi neverosimili. Atuul hotărâtor de a fi dincolo de puterea de înțelegere a cuiva.

În după-amiaza asta, prima tranșă a căzut aproape instantaneu — de abia se dăduseră jos din vagoanele de vite. Profesorul Zulz și băieții lui nici nu începuseră triajul; erau 800 de bărbați, femei și copii care se învârteau de colo colo prin zloată; și a început. Un scheunat întrebător care pare să caute și să bâjbâie și să tatoneze, apoi primul țipăt adevărat, pe urmă o șfichiuitură de bici, pe urmă un pumn și, în fine, un foc de armă.

90 de minute mai târziu, se restabilise un soi de ordine: cei aproximativ 600 de supraviețuitori fuseseră care mai de care bătuți, biciuiți și împunși cu baioneta în furgonetele Crucii Roșii și în ambulanțe. Eu stăteam pe platformă, cu mâinile în șold, întrebându-mă cât o să dureze să rezolvăm tot lotul ăsta. Cineva a strigat și a făcut semn cu bastonul. Și iată-l, deslușindu-se înspăimântător, cu 4 ore mai devreme decât era programat, Sonderzug 319, care se hurducăia pe pantă spre noi.

N-o să uit prea curând ce a urmat — deși, ca să fiu cinstit, în ziua aceea norocul ne-a surâs nouă, pretorienilor. La început, am crezut că e una dintre împrejurările acelea când Arestul Preventiv se suprapusese cu una dintre campaniile pentru îmbunătățirea igienei naționale, și anume T4, sau Programul de Eutanasiere. Al 2-lea tren transporta un mic contingent de „incurabili": în cazul de față, „nebunii patologici". Însă aceștia nu erau nemți deficienți: erau evrei deficienți — un lot de țicniți adunați de prin ospiciile din Utrecht. Ajutați de infirmierele lor tinere și drăguțe, evacuații au prins să înainteze, în liniște, de-a lungul liniei secundare presărate cu cadavre, acoperite de sânge, cu zecile de mormane de saci jilavi. La efectele sonore obișnuite se adăugau hohote înspăimântătoare de râs.

2 bătrâni cu bucle argintii — gemeni — mi-au atras atenția și m-am trezit că mă holbez la ei. Cu zâmbete ce denotau o imensă satisfacție la

vederea spectacolului, păreau o pereche de fermieri zdraveni, dacă nu chiar înstăriți, care se îndreaptă agale spre o serbare câmpenească. În față, o adolescentă deșirată, cu părul prins în coadă de cal, într-o cămașă de forță din canafas verde s-a împiedicat de un morman de haine și a căzut în bărbie, cu un trosnet care mi-a întors stomacul pe dos. S-a rostogolit pe o parte și a prins să dea din picioarele alea ca niște macaroane de un alb păstos. Lumea se uita la ea, cu un aer mulțumit, și apoi au aplaudat când Aufseherin Grese a intervenit și a tras-o de acolo de păr.

Când mă pregăteam de culcare în seara aceea, m-am rugat să nu-i visez pe gemenii ăia despuiați, rânjind în Micul Sălaș Brun.

…Știți, dacă ești îmbrăcat în cămașă de forță și te împiedici, pici drept în nas.

Vedeți dumneavoastră, dacă ești în cămașă de forță, și te împiedici și pici în nas, nu te mai poți ridica — nu fără să te ajute cineva.

— Ai apucat să arunci un ochi peste ele?

— Da. Puțin. Nu prea e pe gustul meu, Paul.

Acum o săptămână i-am împrumutat lui Alisz 2 monografii pe teme de etnobiologie, cu gândul să mai diversific șuetele noastre din fiecare seară. Dar, din păcate, n-o prea preocupă cuvântul scris. Zilele ei la CPA, mă tem, nu sunt prea animate (căci, firește, sunt singurul ei vizitator). Ne, monotonia nu e întreruptă de nimic — doar de hârjâitul metalului, la 11:30, când îi este vârâtă tava cu mâncare prin fantă.

Seara trecută am depănat amintiri de la începuturile căsniciilor noastre — ea, vrăjită de virilul subofițer Orbart la Neustrelitz, eu, îndrumându-i pașii pușlamalei de Hannah la Rosenheim și mai apoi la Hebertshausen, în apropiere de München. A vărsat 1 lacrimă sau 2 în timp ce-mi vorbea despre binecuvântatul ei soț și m-am trezit că, la rândul meu, vorbeam cu nostalgie, ca și când și soția mea răposase (în chinurile facerii, poate).

A fost o oră edificatoare, și, când mă pregăteam de plecare, mi-am îngăduit s-o sărut cât se poate de cuviincios pe frunte, la rădăcina părului.

— Oh, scumpa mea Sybil. Ce-ai de plângi, frumoaso?

— Meinrad. I s-a umflat beregata. Vino să vezi.

După răpciugă, ce surpriză ne-a mai pregătit Meinrad? Gurmă, asta ne-a pregătit.

Cât despre evoluțiile de pe Frontul de Răsărit? Cu devotament, dar mânat de neliniște, îmi lipesc urechea de Volksempfänger; și nu aud decât o tăcere contrariantă de la Berlin. La început mi-am zis: Ei bine, lipsa de vești e un semn bun, nicht? Pe urmă am stat să mă gândesc mai bine.

Dar o să vă zic cine e foarte potrivit să vă țină la curent apropo de situația militară. Nu e Mobius, nici Uhl (ambii sunt descurajant de taciturni). Și nu e nici Boris Eltz. Eltz e exuberant din fire și, firește, invariabil entuziast, dar e genul de tip șmecher, sarcastic. Mult prea abil, dacă mă întrebați pe mine (la fel ca mulți alții pe care i-aș putea numi).

Nu, tipul la care trebuie apelat este, în mod surprinzător, tânărul Prufer. Bun, Dumnezeu mi-e martor, Wolfram Prufer are multe defecte, dar e un nazist ireproșabil. Mai mult, fratele lui, Irmfried, e în statul-major al lui Paulus, nu? Și corespondența, s-ar părea (cel puțin deocamdată, având în vedere că se apropie Crăciunul), e singurul lucru care intră sau iese din Stalingrad.

— O să izbândim, mein Kommandant, mi-a spus în timp ce luam prânzul la popota ofițerilor. Soldatul neamț sfidează realitățile obiective.

— Da, dar care sunt realitățile obiective?

— Păi, suntem copleșiți numeric. Pe hârtie. Ach, un singur soldat neamț face cât 5 ruși. Noi avem de partea noastră fanatismul și voința. Nu se compară cu noi când e vorba de brutalitate implacabilă.

— Ești chiar așa de sigur, Prufer? m-am mirat eu. Rezistența e foarte îndârjită.

— Nu e ca în Franța sau Țările de Jos, Sturmbannführer. Popoare civilizate. Au avut simțul practic și buna-cuviință să se plece dinaintea unei forțe superioare. Însă rușii sunt tătari și mongoli. Luptă până la moarte.

Prufer s-a scărpinat în creștet.

— Noaptea, ies de prin gurile de canal cu pumnale în dinți.

— Asiatici. Animale. Asta în timp ce noi ne mai cramponăm încă de mentalitatea creștină. Ce înseamnă asta pentru Armata a VI-a, Hauptsturmführer, și pentru „Operațiunea Albastru"?

— La zelul nostru? Nu încape nicio îndoială în privința victoriei. Doar că o să ne ia ceva mai mult, asta-i tot.

— Aud că sunt deficiențe în lanțul de aprovizionare. E penurie de…

— Așa este. Nu mai au aproape deloc carburant. Și nici mâncare. Au ajuns să mănânce caii.

— Și pisicile, din ce aud.

— Nu, pisicile le-au terminat. Situația e una temporară. Nu trebuie decât să ocupe baza aeriană de la Gumrak. În plus, privațiunile nu reprezintă o problemă pentru soldații Wehrmachtului.

— Umblă vorba că au început și epidemiile. Și îmi închipui că medicamente nu prea sunt.

— Sunt minus 30 de grade, dar au suficiente haine groase. E nasoală partea cu păduchii. Și trebuie să fii cu ochii-n patru. Irmfried s-a trezit acum vreo două nopți cu un șoarece imens care îi rosese ciorapii și se înfipsese în degetele de la picioare. Nu simțise nimic din cauza degerăturilor. O, și muniția. Rămân fără muniție.

— Dumnezeule mare, cum o să învingem fără muniție?

— Pentru un soldat neamț, problemele astea nu înseamnă nimic.

— Nu există pericolul să fim încercuiți?

— Liniile germane sunt inexpugnabile.

După o tăcere încurcată, Prufer a reluat:

— Dacă aș fi în locul lui Jukov, i-aș ataca direct pe români.

— Ach, Jukov e un mujic. E prea tâmpit să îi vină ideea. Nu-i ajunge nici la genunchi unui strateg neamț. Spune-mi, Paulus cum stă cu sănătatea?

— Vă referiți la dizenterie? E în continuare țintuit la pat, Sturmbannführer. Dar ascultați-mă pe mine, mein Kommandant. Chiar dacă s-ar pune problema să fim tehnic încercuiți, Jukov nu are cum să-l oprească pe Manstein. Generalfeldmarschallul Manstein o să-i străpungă liniile. Și cele 6 divizii ale lui o să întoarcă soarta războiului.

— Cum ai zis și tu… ăă… Wolfram, înfrângerea e o imposibilitate biologică. Cum să cedăm dinaintea unei adunături de evrei și de țărani? Hai că mă faci să râd.

2 vizite concomitente, dar, firește, fără vreo legătură una cu alta, de la Berlin, mătăhălosul Horst Sklarz de la Wirtschafts-Verwaltungshauptamt, și efeminatul Tristan Benzler de la Reichssicherheitshauptamt. Și, ca de fiecare dată, aceeași poveste.

Lui Sklarz nu-i stă mintea decât la economia de război, în vreme ce unica preocupare a lui Benzler este siguranța națională. Cu alte cuvinte, Sklarz vrea mai mulți sclavi, iar Benzler mai multe cadavre.

Mă bătuse un gând să-i încui pe amândoi într-o cameră și să-i las să se certe între ei; dar nu, au venit și au plecat separat, iar eu am fost forțat să stau acolo și să-i ascult cum urlă la mine ceasuri întregi.

Părerile lor convergeau într-o singură privință. Atât Sklarz, cât și Benzler s-au pronunțat în termenii cei mai jignitori cu putință apropo de calitatea contabilității mele și a documentelor mele, în general.

În plus de asta, mai întâi Benzler și apoi și Sklarz mi-au bătut apropouri în legătură cu un posibil transfer al meu la o sucursală a Inspectoratului pentru Lagărele de Concentrare de la Köln. Amândoi s-au referit la această eventualitate ca la o „promovare“, în ciuda retrogradării și a pierderii oricărei influențe reale (ca să nu mai vorbesc de reducerea drastică a salariului). Unde mai pui că la Köln este Militarbereichshauptkommandoquartier[52] și, drept urmare, orașul e permanent bombardat.

…Mă rog. Între timp au plecat. Probabil au dreptate: ar trebui să mă aplec mai metodic asupra aspectului administrativ al lucrurilor. Biroul meu de la CPA, după cum au remarcat deopotrivă Sklarz și cu Benzler, e

o rușine. Toate claie peste grămadă. Și mă mai mir că nu găsesc proverbialul ac în carul cu fân.

Așa deci, o tăiere de salariu. Ce bine că am reușit să pun ceva deoparte — niște bani albi pentru zile negre, dacă vreți — în timpul cât am fost la conducerea acestui Konzentrationlager!

— Grăbește-te, Paul.

E deja ziua concertului!

Eram în întârziere în seara aceea și, pe undeva iritat și agitat din pricină că Hannah, dacă vă puteți închipui, era încălțată cu cei mai înalți pantofi cu toc-cui pe care-i avea, și își mai prinsese și părul în coc, dându-mi impresia, când ne-am întâlnit în hol (Dienstwagenul aștepta) că era de 2 ori mai înaltă ca mine. După cum i-am atras atenția de atâtea ori, nemțoaica e naturală: nu se face să poarte tocuri.

— Vin acum!

Așa că m-am repezit la mine în birou și m-am apucat să-mi caut „cataligele“. Nicht? Știți, talonetele din piele pe care uneori le strecor în bocanci ca să mai câștig câțiva centimetri în plus. Și n-a fost chip să le găsesc, așa că am sfâșiat un număr vechi din Das Schwarze Korps[53], am împăturit 4 pagini în 1/16 și le-am folosit pe alea în schimb. Nu se cade ca nemțoaicele să poarte tocuri. Tocurile sunt pentru târfele care bat trotuarele din Paris și New York, cu ciorapii lor din mătase și jartierele lor din satin și…

— Paul!

— Da. Da!

Odată ajunși la teatrul din Furstengrube, în timp ce ne grăbeam să ne ocupăm locurile aflate pe mijlocul rândului 1 înainte să se stingă luminile, sala a fost străbătută de un murmur de admirație dublată de invidie; și trebuie să recunosc că m-a încercat un foarte plăcut sentiment de mândrie, chiar dacă era umbrit de o ușoară amărăciune. Toți cei prezenți, nu mă îndoiesc, puneau întârzierea comandantului pe seama unei „partide“ intempestive în dormitorul conjugal. Vai! Cum să fi fost la curent cu jalnicele neajunsuri pe care Frau Doll le manifestă în această privință? M-am uitat cu mâhnire la chipul frumos al Hannei —

Mund largă, Kiefer[54] puternic conturat, Zähnen fioroasă — și în clipa următoare sala a fost cufundată în întuneric.

…N-a trecut mult și am prins să mă întreb dacă voi mai putea lua vreodată parte la o adunare publică fără ca mintea să înceapă să-mi joace feste. Nu era ca rândul trecut, când, treptat, m-am lăsat furat de gândul la provocarea logistică pe care ar fi presupus-o gazarea publicului. Nu. De data asta mi-am imaginat din capul locului că spectatorii din spatele meu erau deja morți — morți și proaspăt deshumați cu scopul de a fi arși pe rug. Și ce bine miroseau arienii! Dacă îi prefăceam în scrum, oasele carbonizate (eram sigur) nu și-ar fi pierdut mireasma aceea proaspătă.

Și în clipa aia, ce să vezi, în febra „transei“ mele (asta se întâmpla spre sfârșitul spectacolului, cu baletul und so) mi-a trecut prin minte că Salvatorul trebuia numaidecât informat în legătură cu descoperirea mea. Chiar și când trec în mod natural la cele veșnice, fiii de teutoni nu putrezesc și nu duhnesc. Aveam să mergem împreună, el și cu mine, și să prezentăm aceste constatări la judecata istoriei, așa încât Clio însăși avea să zâmbească și să preamărească eroismul și justețea cauzei noastre… Și în clipa aceea, în chip exasperant, totul s-a terminat și întunericul s-a risipit într-o explozie de aplauze.

M-am întors, radiind, spre soția mea. Care în clipa aceea mi s-a înfățișat cu desăvârșire hâdă — Kinn[55] împinsă în afară și tremurândă, Augen[56] injectați și o bășică de mucus în nara stângă, care s-a spart în secunda următoare.

— Ach, am făcut eu.

…Erau cozi lungi la toalete și, când am revenit în foaier, soția mea era în mijlocul unui grup alcătuit din soții Seedig, soții Zulz, plus Fritz Mobius, Angelus Thomsen și Drogo Uhl. Pipăit de radioasa Ilse Grese, Boris Eltz, care îți făcea silă de beat ce era, ședea mai retras, cu capul în palme.

— Coregrafie de Saint-Leon, îi spunea Mobius lui Seedig. Muzică de Delibes.

S-a răsucit și s-a uitat lung la mine de la înălțimea lui.

— A, uite-l și pe Kommandant. Deduc că ai auzit și tu, Paul. Fiindcă nu pari în apele tale.

Nu încăpea vorbă că avea dreptate. La toaletă constatasem că cele două talonete din hârtie de ziar din cizme erau îmbibate în sudoare. Ca o consecință, poate, simțeam că mor de sete, așa că, făcând palmele căuș sub robinetul ruginit, am băut de 2 ori din apa călâie și gălbuie. După vreo două minute agitate, au urmat câteva jeturi de vomă explozivă, pe care le-am direcționat cu îndemânare în bazinul de tablă al pisoarului. În timpul ăsta au trecut pe acolo 5 sau 6 SS-iști. Mobius a ridicat glasul:

— Manstein a fost oprit și bate în retragere. Jukov l-a bătut de i-a sunat apa în cap la 50 de kilometri spre vest.

S-a lăsat tăcerea. M-am răsucit pe călcâie și am prins să mă plimb încoace și încolo cu mâinile la spate. În clipa aia am auzit un clipocit.

— Am călcat într-o baltă mai devreme! am exclamat, regăsindu-mi pe moment verva obișnuită. Cu amândouă picioarele. Așa pățesc de fiecare dată!

În momentul acela am simțit că trebuie să spun ceva — toți erau cu ochii pe mine — în calitatea mea de Kommandant.

— Carevasăzică! am dat să zic. Armata a VI-a continuă să se lupte singură, nicht? Întâmplător sunt „la zi“ cu ce se întâmplă la Stalingrad. Tânărul Prufer, nu? Are o… Sunt încrezător, am făcut eu, sunt mai mult decât încrezător că Paulus va lua toate măsurile care se impun pentru a se asigura că nu este încercuit.

— Herrgott noch mal, Paul, e deja încercuit, a spus Mobius. Jukov a spart linia românească acum câteva săptămâni bune. Suntem prinși în laț.

— Adio petrolului din bazinul Donețului, a făcut Thomsen. Urmează petrolul de la Buna-Werke. Acum, Frau Doll, Frau Uhl, ia spuneți-mi, ce mai faceți voi, drăguțelor?

…A doua zi, radioul meu Volksempfanger, care, așa cum se și cuvine, rămâne fixat pe postul Nationalsozialistische, o ținea una și bună cu „rezistența noastră eroică“ din Caucaz. Armata a VI-a era comparată cu spartanii la Termopile. Dar nu cumva spartanii au fost măcelăriți?

Hannah s-a apucat să facă ceva foarte bizar în baie. Nu îi văd decât extremitățile inferioare — fiindcă stă pe scaunul din dreptul suportului de prosoape, nicht? Își încordează labele picioarelor cu degete lungi și apoi și le destinde, ca și când… Un soi de reverie erotică, îmi închipui. Se gândește la nopțile (și amiezile, și diminețile) petrecute cu amicul Kruger, făcând Dumnezeu știe ce. Gândul la Kruger (și la perspectiva unei regăsiri după război, poate) e cel care-i face die Fotze să se înfierbânte.

Ei bine, n-are nimic de a face cu Thomsen. Nici nu s-au apropiat unul de celălalt, dacă nu pui la socoteală solemnitățile. Acum, că el a dispărut din peisaj, de serviciile lui Steinke, firește, nu mai am nevoie (și ca să preîntâmpin orice moment stânjenitor pe viitor, i-am pus să se ocupe de el, recurgând la metoda corespunzătoare).

Kruger e în viață. Din clipă în clipă aștept confirmarea de la Cancelarie.

Și atunci, încă 1 piesă din puzzle va fi fost pusă la locul ei.

Tânărul Prufer, spre deosebire de nefericitul de frate-său, și-a petrecut Crăciunul acasă. Odată revenit, m-am grăbit să-l iau la întrebări.

— Știai că erau încercuiți?

— Da. Sunt încercuiți de mai bine de o lună.

— De ce nu mi-ai zis? Am picat de…

— Nu puteam să risc, Sturmbannführer. Zilele astea e considerat un delict foarte grav… să scrii așa ceva într-o scrisoare. Irmfried mi-a transmis-o în păsărească.

— Păsărească?

— Limbajul nostru secret de când eram copii. Așa încât să înțeleg numai eu. Îmi pare rău, mein Kommandant, dar nu voiam să-l expun. Îmi închipui că are și așa destule probleme. Zice că arată toți ca niște țurțuri. Acum 2 săptămâni a văzut cum niște soldați au decapitat leșul putrezit al unui catâr. Au mâncat creierul cu mâinile goale.

— Hm. Dar pentru un soldat neamț… Cu moralul cum stau?

— Sincer, n-ar strica dacă ar fi mai ridicat. În seara de Crăciun soldații plângeau ca niște copii. Și-au băgat în cap că îi pedepsește Dumnezeu

pentru tot ce au făcut în Ucraina. Anul trecut.

— Na. Anul trecut.

Am căzut pe gânduri și, după o vreme, Prufer a reluat:

— Dar permiteți-mi să vă liniștesc, mein Kommandant. Nici nu se pune problema de capitulare. Băieții ăia nu sunt doar soldați de elită — sunt național-socialiști. Și în primul rând Friedrich Paulus, care pare făcut din oțel călit. O să lupte până la ultimul glonț.

— Dar mai au vreun glonț?

Chipul tânăr al lui Prufer fost străbătut de emoții contradictorii și vocea i-a coborât.

— Îmi închipui că un războinic german știe să moară. Cred că un războinic german înțelege sensul expresiei Sein oder Nichtsein[57]. O, eu așa cred. Un războinic german știe ce anume implică asta, sunt convins.

— Și cum o să se deruleze lucrurile de aici încolo, Wolfram?

— Păi, să vedem… Generalfeldmarschallul va trebui să se sinucidă, firește. La un moment dat. Iar Armata a VI-a va cădea aureolată de glorie. Pe dușman o să-l coste scump — de asta putem fi siguri. Și cine va ieși triumfător în final, Paul? Prestigiul german. Și onoarea germană, mein Kommandant!

— Indubitabil, am consimțit eu.

M-am îndreptat de spate, am tras aer în piept.

— Ai dreptate apropo de prestigiu, Hauptsturmführer. Când ¼ de milion de oameni își sacrifică bucuroși viața… în numele unei idei…

— Da, Paul?

— Chestia asta, Wolfram, transmite lumii un mesaj care o s-o facă să tremure. Guerre à mort. Nu capitulăm!

— Bine zis, mein Kommandant, a făcut Prufer. Nu capitulăm. Bravo! Bravo!

Și când te gândești că mergea așa de bine, o dată măcar totul mergea cum trebuie; toți se dezbrăcau în liniște, și în Micul Sălaș Brun era cald, și Szmul era acolo, iar Sonderii își croșetau drum prin îmbulzeală, și totul mergea ca uns, iar afară păsărelele cântau așa de frumos, și, preț de un răgaz umed și împăienjenit, m-am surprins crezând realmente că avem grijă de oamenii ăștia care înduraseră neplăceri imense, că avem să-i spălăm și să-i îmbrăcăm cu haine curate, să îi hrănim și să le asigurăm un pat cald, și știam că cineva are să strice totul și să îmi acutizeze coșmarurile, și a făcut-o, apropiindu-se, nu cu gânduri violente ori ca să mă afurisească, nu, nici vorbă, o femeie foarte tânără, goală pușcă, și de o frumusețe încrâncenată din cap până în picioare, s-a apropiat de mine, a ridicat din umeri, apoi a schițat un gest cu mâinile înălțate încetișor, apoi ceva ce aducea cu un surâs urmat de o altă ridicare din umeri și, în fine, un singur cuvânt înainte să-și vadă de drum:

— 18, a spus.

E cam devreme să mă pronunț, recunosc, dar până acum, 1943 a venit cu dezamăgiri cât încape.

Mă grăbesc să-mi iau piatra asta de pe inimă. Alisz Seisser, cum se zice delicat, se găsește „într-o situație specială“. Și la fel și eu.

E însărcinată.

După o noapte în care am avut timp să mă gândesc la vestea asta, m-am dat jos din pat la 06:30 și am coborât la parter ca să iau micul dejun de unul singur. Am auzit ciocănitul sec în ușa de la intrare, urmat de târșâitul pașilor slujnicei.

— Mesaj de la Berlin, domnule.

— Lasă-l aici, Humilia. Sprijinit de suportul pentru pâine. Și mai adu-mi niște Darjeeling.

Imperturbabil, mi-am terminat iaurtul, brânza, salamul…

O mare nebuloasă înconjura parcursul penitenciar al lui Dieter Kruger. Ajunge să te uiți la soare o secundă prea mult și punctul pe care îl

focalizezi devine, preț de câteva clipe, o pată care pulsează. Amantul Hannei se ascundea dindărătul acestei zvâcniri păstoase. Până acum.

M-am întins după plicul de un alb strălucitor: numele meu scris cu tuș; blazonul auriu al Cancelariei. Cu gesturi stăpânite, mi-am aprins o țigară de foi și am întins mâna după cuțit: am tăiat plicul și m-am pregătit să descopăr în ce stare și unde anume se găsea amicul Kruger. Conținutul mesajului era următorul:

Dragă SS-Sturmbannführer Doll:

Dieter Kruger. Leipzig, 12 Januar 1934. Auf der Flucht erschossen.

Mit freundlichen Empfehlungen,

M.B.

Împușcat în timp ce încerca să fugă!

Împușcat în timp ce încerca să fugă: o formulare care putea acoperi o sumă întreagă de destine. Împușcat în timp ce încerca să fugă. Cu alte cuvinte, împușcat. Altfel spus, bătut cu picioarele sau biciuit sau ciomăgit sau strangulat sau înfometat sau mort de frig, sau torturat până când a murit. În orice caz, mort.

Nu există decât 2 posibile explicații. Fie Angelus Thomsen a fost el însuși indus în eroare, fie, din motive numai de el știute, a indus-o în eroare pe Hannah. Și totuși, ce motiv să fi avut?

Ultimii combatanți eroici de la Stalingrad, psalmodia credinciosul meu Volksempfanger, au ridicat brațele poate pentru ultima oară în viață ca să cânte imnurile naționale. Ce exemplu au dat războinicii germani în această epocă înălțătoare! Sacrificiul eroic al soldaților noștri la Stalingrad nu a fost în van. Iar viitorul ne va arăta de ce…

Ora: 07:43. Locul: biroul meu aflat cam în neorânduială. Ascultam o înregistrare a alocuțiunii capitale pe care ministrul propagandei a ținut-o la Sportpalast pe 18 februarie. Oricum era un discurs lung, prelungit și mai tare de ropote de aplauze dintre cele mai furtunoase. Cât a ținut una dintre ovațiile mai lungi, am avut vreme să citesc și să recitesc un editorial foarte bun dintr-un număr recent al cotidianului Volkischer

Beobachter[58]. Concluzia? Au murit ca Germania să trăiască. Cât despre ministru, și-a încheiat perorația cu un apel la război total: Națiune, ridică-te! Și tu, furtună, dezlănțuie-te!

Când fluierăturile și tropăiturile s-au stins în fine, m-am repezit la Clubul Ofițerilor, simțind nevoia de solidaritate și tovărășie în ceasul acela de grea încercare. Acolo am dat peste Mobius, care, aflat într-o stare de spirit asemănătoare, savura un pahar la prima oră.

Mi-am umplut paharul și mi-am scormonit creierii căutând să zic ceva care să se potrivească cu gravitatea cuviincioasă a stării noastre de spirit.

— Aa, Untersturmführer, am făcut eu prevenitor. Nu există pe lume iubire mai mare decât a celui care…

— A celui care ce?

— A celui care-și dă viața pentru…

— Blutige Hölle, Paul, de unde-ți iei informațiile? De la Volksempfanger? Nu și-au dat viața. Au capitulat.

— Kapitulation? Unmoglich![59]

— 150 000 de morți și 100 000 de prizonieri. Ai cea mai vagă idee ce o să facă inamicul cu informația asta?

— …propagandă?

— Da. Propagandă. Pentru numele lui Dumnezeu, Paul, revino-ți.

A oftat din rărunchi.

— La Londra, se toarnă deja așa-numita Sabie de la Stalingrad… „din porunca regelui“. Churchill o să i-o ofere personal lui „Stalin cel Mare“ la următoarea lor întâlnire la vârf. Și ăsta e doar începutul.

— Hm, e adevărat că lucrurile ar putea să pară puțin… A, dar Generalfeldmarschallul, Untersturmführer. Friedrich Paulus. Ca marele războinic care a fost odinioară, ca un roman, a luat…

— Oh verpiss dich, da’ de unde! Se bate pe burtă cu toți ăia pe la Moscova.

În seara aceea m-am întors la vilă cu inima grea. Îmi devenea tot mai limpede că fusesem indus în eroare — trădat, cu gândul, cel puţin, de cea despre care credeam că are să-mi rămână toată viaţa alături… Thomsen era. Thomsen era cel care îi făcea der Busen să-i tresalte. Thomsen era cel care îi punea în mișcare die Säfte. Dar nu-i așa că eu n-ar trebui să știu lucrurile astea?

Am împins ușa în lături. Hannah zăcea lungită de-a curmezișul patului, iar la postul de radio inamic, într-o germană elevată impecabilă, o voce spunea: În momentul acesta, naţiunile civilizate ale lumii sunt aliniate contra fiarei fasciste. Ticăloșiile ei nebunești nu mai pot pândi la adăpostul ceţii și negurii, al răsuflării fetide a unui război criminal. În scurt timp…

— Cine vorbește?

— Paulus, a spus Hannah veselă.

Am simțit cum îmi ard subsuorile.

— Kruger, am făcut eu. E mort.

— Hm. Așa am auzit și eu.

— Și atunci de ce, pot să știu și eu, ești așa de radioasă?

— Fiindcă războiul e pierdut.

— Hannah, tocmai ai comis un delict. Un delict pentru care…, am spus, examinându-mi unghiile (și remarcând că trebuia să mi le curăț), un delict pentru care suntem îndreptățiți să cerem pedeapsa capitală.

— Am pus la îndoială victoria. Spune-mi, Pilli. Tu te îndoiești de victorie?

Mi-am îndreptat ținuta, spunând:

— Chiar dacă nu mai putem spera la o hegemonie categorică, înfrângerea e imposibilă. Îi zice armistițiu, Hannah. Suspendarea ostilităților. Pur și simplu vom formula condițiile.

— Da‘ de unde! Ar trebui să asculți postul de radio inamic, Pilli. Aliații nu vor accepta decât capitularea necondiționată.

— Unerhört!

S-a lungit la loc, pe o parte, în acel Unterrock[60] sugestiv. Das Oberschenkeln brune și lucioase — coapsele unei uriașe.

— Ce o să-ți facă, m-a întrebat, rostogolindu-se pe burtă și înfățișându-mi rotunjimea despicată a poponețului ei, când o să afle ce-ai făcut?

— Ha. Crime de război?

— Nu. Crime. Crime și atât. Eu n-am băgat de seamă să fi fost vreun război.

S-a întors și a zâmbit peste umăr.

— Bănuiesc că o să te spânzure pur și simplu. Nicht? Nicht? Nicht?

— Și tu o să fii liberă.

— Da. Tu o să fii mort, iar eu o să fiu liberă.

Firește, nu m-am obosit să-i răspund. Gândurile îmi zburaseră la ceva mai interesant: la o formă de kreative Vernichtung, distrugerea creatoare a Sonderkommandoführerului Szmul.

3. Szmul: Vremea băieților tăcuți

În septembrie o să împlinesc 35 de ani. Această afirmație nu spune foarte multe, știu — dar conține două erori faptice. În septembrie o să am tot 34 de ani. Și o să fiu mort.

La fiecare răsărit îmi zic: Ei bine. Nu în noaptea asta. La fiecare apus îmi zic: Ei bine. Nu azi.

Se vădește că viața trăită sub imperiul imprevizibilului are ceva copilăresc. Să existi ceas de ceas e infantil, cumva.

Ce extraordinar e s-o poți zice: nu mă pot apăra de acuzația de frivolitate. E frivol, e ridicol să dăinuiești într-un rai închipuit, darămite într-un iad închipuit.

O torpoare perplexă se instalează în Lager după înfrângerea nemților pe Frontul de Est. E ca un acces (din nou, mă recunosc ca nutrind o aplecare spre sentimentalism) de stânjeneală mortală. Își dau seama de enormitatea speranței pe care au investit-o în victorie: crimele nemaipomenite legitimate de stat, au ajuns în fine să înțeleagă și ei, sunt în continuare ilegale oriunde altundeva. Atmosfera asta durează cinci sau șase zile, iar în momentul ăsta nu e decât o amintire relativ plăcută.

Au loc triaje peste tot — la rampă, firește, și în Ka Be, firește, dar și în blocuri, și la apel, și la fel și la poartă. La poartă: Kommando-urile de muncă sunt supuse chiar și la câte două triaje pe zi, la ieșire și când se întorc. Bărbați cu siluete care te trimit cu gândul la niște iadeșuri descărnate — iadeșuri descărnate și supte până la os — își umflă piepturile și se mișcă în pas alergător.

Nemții nu au cum să câștige războiul împotriva anglo-saxonilor și a slavilor. Dar le va rămâne probabil destul timp să-l câștige pe cel împotriva evreilor.

Zilele astea, Doll se comportă altfel când e la rampă. Se vede că se străduiește. Nu mai are aerul acela șleampăt, și în niciun caz nu mai umblă așa de pulbere de beat sau de mahmur (sau și una, și alta). Felul de a se exprima — ce ciudat — a devenit mai încrezător, dar și mai bombastic. E în continuare țicnit de-a binelea, după părerea mea, dar nici n-ar avea cum să nu fie. Ce le rămâne de făcut dacă nu să împingă lucrurile la treapta următoare de demență? Doll trăiește o nouă epifanie; s-a conectat cu eul lui profund și a descoperit că, da, să asasinezi toți evreii este lucrul just.

Sonderii au suferit Seelenmord — moartea sufletului. Dar și nemții au suferit-o, știu sigur; nu are cum să fie altfel.

Nu îmi mai este frică de moarte, deși încă mă tem să mor. Mă tem să mor fiindcă o să doară. Numai asta mă mai leagă de viață: faptul că o să doară s-o părăsesc. O să doară.

Experiența mă învață că nu durează niciodată mai puțin de aproximativ 60 de secunde să mori. Chiar și atunci când e un glonț în ceafă, și te prăvălești ca o marionetă căreia i-au fost tăiate sforile — să mori efectiv nu durează niciodată mai puțin de aproximativ 60 de secunde.

Și încă mă mai tem de minutul acela asasin.

Când Doll vine să mă vadă sunt la morgă, supraveghez Kommando-ul Bărbieri și Kommando-ul Oral. Băieții din Kommando-ul Bărbieri lucrează cu foarfece; cei din Kommando-ul Oral lucrează cu o daltă ori cu un ciocan mic, dar greu într-o mână și, ca să manevreze fălcile, cu un cârlig neascuțit în cealaltă. Întins pe o bancă într-un colț, dentistul SS plescăie din buze prin somn.

— Sonderkommandoführer. Apropie-te.

— Kommandant.

Cu Lugerul în mâna lăsată să-i atârne pe lângă corp (de parcă greutatea armei îl obligă să-și țină dreapta așa), Doll mă pune s-o iau înainte și să intru în magazia unde sunt depozitate furtunurile și măturile, periile și înălbitorul.

— Vreau să-ți treci o dată în agendă.

Ai dinaintea ta o bucată de cârnat, o mănânci și pe urmă o dai la spate. Ai dinaintea ta o cinzeacă de șnaps, o bei și pe urmă o dai la spate. Ai dinaintea ta un așternut cald, dormi în el și pe urmă l-ai dat la spate. Ai dinainte o zi sau o noapte, și pe urmă ai dat-o la spate.

Pe vremuri, aveam un respect nemaipomenit pentru coșmaruri — pentru acuitatea și pentru creativitatea lor. Acum le găsesc jalnice. Sunt incapabile să inventeze ceva măcar pe jumătate atât de înspăimântător precum e ceea ce fac eu cât e ziua de lungă — și, drept urmare, nici nu mai încearcă. Acum pur și simplu visez la curățenie și la mâncare.

„…30 aprilie. Reține data, Sonderkommandoführer. Walpurgisnacht.“

Astăzi e 10 martie. Mă simt de parcă mi s-a oferit viață veșnică.

— Unde? continuă el. La Micul Sălaș Brun? La Zidul Plângerii? Și la ce oră? Zece dimineața? Ora 2 după-amiaza? Și în ce mod?… Pari apăsat, Sonder, de multitudinea de opțiuni.

— Kommandant.

— De ce nu-ți pui pur și simplu încrederea în mine?

Oamenii ăștia, detașamentele „Cap de Mort“ ale SS, au fost probabil niște inși foarte obișnuiți pe vremuri, 90 la sută dintre ei. Obișnuiți, comuni, neinteresanți, insipizi — normali. Cândva au fost niște inși foarte obișnuiți. Dar acum nu mai sunt obișnuiți.

— Nu scapi așa de ușor, Sonder. O să trebuiască să-mi faci un serviciu înainte să ne luăm rămas-bun. Nu-ți face griji. Lasă totul pe seama Kommandantului tău.

În ziua aceea, la Chełmno, era un frig asurzitor. Și poate că la asta se rezumă totul, doar asta înseamnă — vremea băieților tăcuți.

Dar nu. Vântul se învârtejea printre copaci, și se auzea. De la 5 dimineață la 5 seara, puterea germană se folosea de bice, și se auzea. Cele trei camionete de gazare veneau întruna de la Schlosslager, descărcau la Waldlager și pe urmă demarau iar, și se auzea.

Pe 21 ianuarie 1942, erau așa de mulți, încât SS și Orpo au mai selectat 100 de evrei care să-i ajute pe Sonderi să târască leșurile până la groapa comună. Acest Kommando suplimentar era alcătuit din adolescenți. Nu li s-a dat nici mâncare, nici apă, și au muncit vreme de 12 ore, biciuiți, goi în zăpadă și în mocirla înghețată.

Când a prins să se întunece, maiorul Lange i-a dus pe băieți la gropi și i-a împușcat pe rând — și s-a auzit. Spre sfârșit, a rămas fără muniție și le-a crăpat țestele cu patul pistolului. Și s-a auzit. Însă băieții, care se hârjoneau și se înghionteau care să fie următorul la rând, n-au scos un sunet.

Și după episodul acela, asta.

— Are părul negru, nevastă-ta, cu o meșă albă pe centru. Ca un sconcs. Nicht?

Ridic din umeri.

— Are o slujbă bine plătită, Șulamit a ta. Cusătoreasă iscusită, împodobește uniformele Wehrmachtului cu zvastici. La Uzina 104. Noaptea se înapoiază în podul de deasupra brutăriei de pe strada Tlomackie. N-am dreptate, Sonder?

Ridic din umeri.

— O să fie ridicată pe 1 mai. E o dată bună asta, Sonder — a treia aniversare a izolării ghetoului evreiesc, spune, dezvelindu-și dinții de sus murdari. O să fie ridicată pe 1 mai și o să se îndrepte încoace. Ești nerăbdător s-o vezi pe Șulamit a ta?

— Nu, Kommandant.

— Ei bine, o să te scutesc de asta. Ce pot să spun, sunt un neghiob sentimental. O să pun s-o omoare în ziua aceea la Łódź. 1 mai. O să se întâmple, asta dacă nu contramandez ordinul în dimineața cu pricina. ’Nțeles?

— Kommandant, zic eu.

— Ia spune-mi. Ai fost fericit cu Șulamit a ta? A fost genul ăla de iubire ca o perpetuă lună mai?

Ridic din umeri.

— Hm, bănuiesc că ar trebui să-i explici de ce, în absența ei, te-ai cam dus la vale. Te-ai delăsat un picuț. Ach, nu e nimic mai cumplit ca disprețul unei femei. Șulamit a ta e o fată voinică, nu-i așa? Lui Șulamit îi plăcea s-o fuți, Sonder?

31 august 1939 a picat într-o joi.

M-am întors de la școală cu băieții mei, pe o vreme perfectă și nu prea caldă. Apoi familia a luat cina constând din supă de pui și pâine neagră. Prieteni și rude au trecut pe la noi, și toată lumea se întreba același lucru: ne mobilizaserăm oare prea târziu? Angoasa, groaza chiar,

pluteau în aer, dar ne încerca și un sentiment de solidaritate, de tenacitate (la urma urmei eram poporul care, cu 19 ani în urmă, învinsese Armata Roșie). A urmat și o partidă lungă de șah și statul la taclale, zâmbetele și ocheadele obișnuite, iar în noaptea aceea, îndârjit, am făcut dragoste cu soția mea. Șase zile mai târziu, orașul ras din temelii era plin de cai care putrezeau.

Când am plecat cu acel prim transport, spre Deutschland, așa fusese vorba, așteptându-mă să-mi găsesc de lucru, i-am luat pe fiii mei cu mine — Chaim, de 15 ani, și Schol, de 16, amândoi înalți și spătoși ca mama lor.

S-au numărat printre băieții tăcuți.

După toate câte s-au întâmplat atunci, toate câte se întâmplă acum.

— Nu te neliniști, Sonder. O să-ți spun eu pe cine să omori.

---

38 Liderul unei filiale regionale a Partidului Nazist.

39 Batalioanele de asalt (în germană Sturmabteilung), cunoscute și sub denumirea de Cămășile Brune, au fost o organizație paramilitară nazistă care a jucat un rol-cheie în ascensiunea la putere a lui Adolf Hitler. Purtând uniforme de culoare maro, după exemplul Cămășilor Negre (purtate de fasciștii italieni), asigurau ordinea la reuniunile Partidului Național-Socialist și organizau atacuri asupra adversarilor politici.

40 Exterminare creativă (în germ. în orig.) (n.r.).

41 Nevrednic (în germ. în orig.) (n.r.).

42 Mașină de serviciu (în germ. în orig.) (n.r.).

43 W. H. Auden, „The Exiles", în Poems, Faber and Faber, Londra, 1930.

44 Efort (în germ. în orig.) (n.r.).

45 Deci avem dreptate până la urmă (în germ. în orig.) (n.r.).

46 Coapsă (în germ. în orig.) (n.r.).

47 Buricul (în germ. în orig.) (n.r.).

48 Organe genitale (în germ. în orig.) (n.r.).

49 Tifos (în germ. în orig.) (n.r.).

50 Restaurant cu autoservire (în germ. în orig.) (n.r.).

51 Confortabil (în germ. în orig.) (n.r.).

52 Cartierul general al zonei militare (în germ. în orig.) (n.r.).

53 Publicația oficială a trupelor SS.

54 Maxilar (în germ. în orig.) (n.r.).

55 Bărbie (în germ. în orig.) (n.r.).

56 Ochi (în germ. în orig.) (n.r.).

57 A fi sau a nu fi (în germ. în orig.) (n.r.).

58 Organul de presă al Partidului Muncitoresc Național-Socialist German (NSDAP) începând din 1920.

59 Capitulare? Imposibil! (în germ. în orig.) (n.r.).

60 Jupon (în germ. în orig.) (n.r.).

Capitolul V.

Și mort, și viu

1. Thomsen: Priorități la nivelul Reichului

— Nu, îmi place la nebunie aici, Tantchen — e ca o vacanță de la viața reală.

— O viață simplă de familie.

— Exact.

Erau Adolf, în vârstă de 12 ani (botezat după nașul lui), Rudi, de nouă ani (botezat după nașul lui, Reichsführerul SS Heinrich Himmler). Mai erau și trei fiice, Ilse (11 ani), Irmgard (patru ani) și Eva (doi ani), și încă un băiat, Hartmut, care avea un anișor. Iar de Crăciunul acela, Frau Bormann avea să ne dea o veste specială: era însărcinată.

— Cu ăsta o să fie opt, Tante, am făcut eu în timp ce o urmam în bucătărie — pinul neșlefuit, bufetele, oalele viu colorate. Mai faci și alții?

— Ei bine, îmi trebuie zece. Atunci îți dau distincția cea mai înaltă. Și, oricum, cu ăsta o să fie nouă, nu opt. Am deja opt. A mai fost și Ehrengard.

— Așa este.

Apoi, cu îndrăzneală (o știam bine pe Gerda), am continuat:

— Iartă-mă, bătrânico, dar Ehrengard intră la socoteală? Să te ajut cu aia?

— O, da.

Înmănușată și cu brațele tremurându-i, Gerda a săltat o supieră cât un bideu de mare din cuptor până pe plită.

— O, da, morții intră la socoteală. Nu e musai să fie în viață. Când s-a născut Hartmut și m-am înscris pentru Mutterkreuz, aia de aur, ce să-mi fi zis? Nu te califici la aia de aur. Unul a murit, așa că nu ai decât șapte?

Mi-am dezmorțit oasele și-am spus:

— Acum că-mi zici, îmi amintesc. Când ai trecut de la aia de argint la aia de aur, Tantchen. Odată cu Hartmut. A fost o zi de mare mândrie. Pot să fac și eu ceva?

— Termină cu prostiile, Neffe. Stai locului acolo. Un păhărel de… ce-i asta?… ah, Trockenbeerenauslese. Poftim. Ia un file de hering. Ce le dai?

— Copiilor? Bani gheață, ca de obicei. Proporțional în funcție de vârstă.

— Mereu le dai prea mult, Neffe. Li se urcă la cap.

— Mă gândeam, dragă mătușică, că s-ar putea să fie o mică problemă dacă al zecelea e băiat, am spus (bebelușii respectivi erau automat botezați Adolf și li se repartiza același naș). O să ai doi Adolf.

— Nu-i bai. Deja îl strigăm Kronzi pe Adolf. În caz de ceva.

— O mișcare înțeleaptă. Apropo, îmi pare rău că i-am spus Rudi lui Rudi. Vreau să zic, îmi pare rău că i-am zis Rudi lui Helmut.

Numele lui Rudi fusese schimbat, prin hotărâre judecătorească, după ce Rudolf Hess, reputatul hipnotizator și clarvăzător (și numărul trei în ierarhia Reichului) a zburat de unul singur în Scoția în mai 1941, sperând să negocieze un armistițiu cu cineva despre care auzise vag, un anume duce de Hamilton.

— Nu te scuza, a făcut Gerda. Eu tot timpul îi zic Rudi lui Rudi. Îi zic Rudi lui Helmut, am vrut să spun. O, și nu uita. Să nu-i zici Ilse lui Ilse. Pe Ilse o cheamă Eike acum. După Frau Hess, așa că, de-acum, lui Ilse să-i zici Eike.

În timp ce așeza masa pentru șapte persoane și a pregătit două scaune înalte pentru micuți, tușa Gerda mi-a relatat anecdote despre diverși membri ai personalului casei — guvernanta (împrăștiată), grădinarul (pișicher), slujnica (șleampătă) și dădaca (hoțomancă). Pe urmă s-a oprit din trebăluit și a căzut pe gânduri.

— Nu e musai să fie în viață, a spus ea. Și morții intră la socoteală.

Între timp, soțul Gerdei, directorul Cancelariei Partidului, eminența cenușie de pe Wilhelmstrasse, se pregătea să ni se alăture aici, la vechea proprietate a familiei din Pullach, în sudul Bavariei. Și de unde venea? De la refugiul de la Obersalzberg, din Alpii bavarezi — de la reședința oficială cunoscută sub numele de Berchtesgaden, sau Berghof, sau Kehlsteinhaus. Barzii și visătorii îi ziceau Cuibul Vulturului…

Brusc indignată, Gerda a răbufnit:

— Bineînțeles că intră la socoteală. Mai ales în vremurile astea. Nimeni n-ar ajunge în veci la zece dacă n-ar intra.

A pufnit disprețuitor.

— Firește că intră și morții la socoteală.

***

Era dimineață târziu. Unchiul Martin ședea aplecat peste masa din hol, sortându-și și ordonându-și corespondența voluminoasă.

— La cum te cunosc, pun pariu că ai reținut figurile personalului cu fustă de la etajul al treilea al Sicherheitsdienst, așa-i, Neffe? Vulpoiule. Am nevoie să mă ajuți.

— Cu ce îți pot fi de folos?

— E acolo o fată pe care o… Poftim, ia și cară și tu o parte din astea, Golo. Întinde brațele. Ți le așez eu.

Cum soarta războiului mondial fusese întoarsă, iar viitorul geoistoric al Germaniei era pus sub semnul întrebării și însăși ideea de național-socialism era amenințată, Reichsleiterul avea treabă cât încape.

— Priorități, Neffe. Începem cu începutul. Vezi tu, mi-a spus el pe un ton mărinimos, Șeful se dă în vânt după supele lui de legume. S-ar putea zice chiar că a devenit dependent de supele lui de legume. Și tu ai fi, Golo, dacă te-ai fi jurat că nu mai pui în gură vită, pește și pui. Ei bine, a răsuflat că bucătăreasa lui de regim de la Berghof e garnisită cu o

bunică evreică. Și nu putem îngădui ca o persoană de felul acesta să gătească pentru Șeful.

— Clar.

— Am concediat-o. Și el ce crezi că face? Revocă ordinul. Și, uite așa, aia se întoarce.

— Nu te pui cu supele de legume, Onkel. Zi să-i zic… ăăă… partenera lui gătește vreodată?

— Cine? Fräulein Braun? Nu. Nu face decât să aleagă filmele. Și face poze.

— Spune-mi, Onkel, ăia doi… se…?

— Bună întrebare.

Cu un gest precipitat, a luat un plic și l-a ținut ridicat în lumină.

— Dispar împreună, asta-i sigur… Știi, Golo, că Șeful refuză să se dezbrace până și de față cu medicul lui personal? Unde mai pui că e maniac cu igiena. Și la fel și ea. Și când e vorba de dormitor, trebuie… n-ai cum să nu… trebuie să-ți sufleci…

— Asta-i clar, Onkel.

— Ține-le să nu cadă. Folosește-te de bărbie… Privește lucrurile din perspectiva următoare, Neffe. Șeful a plecat dintr-un azil de noapte vienez și a ajuns regele Europei. E prostesc, e neserios să te-aștepți să se poarte ca restul muritorilor. Mi-ar plăcea să aflu niște detalii concrete… dar pe cine să întreb?… Gerda.

— Da, Papi, a făcut mătușă-mea care trecea prin dreptul nostru, apropiindu-se.

— Vreau o explicație.

— Da, Papi? a zis ea, bătând în retragere.

În privința înfățișării, soții Bormann aduceau cu soții Doll. Gerda, de aceeași vârstă cu mine, o femeie cu o alură formidabilă, cu un chip cu nuanțe de o frumusețe picturală, avea peste 1.80 m când era încălțată cu saboții. Iar unchiul Martin era o variantă și mai turtită și, ca atare, mai lată, a comandantului — dar seducător într-un fel întunecat și mieros, cu aerul lui jovial și privirea ghidușă; gura lui avea ceva strașnic; era permanent destinsă într-un zâmbet. Fapt grăitor, Martin

nu părea nicidecum deranjat de înălțimea Gerdei; mergea țanțoș alături de ea de parcă l-ar fi făcut să pară mai înalt, și asta în ciuda burdihanului proeminent și a spinării încovoiate de la atâta stat la birou.

— Pomul de Crăciun.

— M-au încolțit, Papi. S-au dus la Hans fără știrea mea.

— Gerda, credeam că măcar în privința religiei suntem pe aceeași lungime de undă. E de ajuns un singur strop și sunt otrăviți pe viață.

— Exact. Dacă mă întrebi pe mine, Carol cel Mare e de vină. Că a adus-o în Germania.

— Nu, nu da vina pe Carol cel Mare. Dă vina pe Hans. Să nu se mai întâmple, s-a înțeles?

— Da, Papi, am auzit-o spunând în șoaptă în timp ce o luam din loc.

Camera de lucru a unchiului Martin de la Pullach: șirurile de fișete metalice, cartotecile, suprafața imensă, riguros împărțită a mesei, seiful îndesat. M-am trezit iarăși că mintea îmi fuge la Doll, și la biroul lui Doll, și la cabinetul lui de acasă — acele două ode rușinoase închinate șovăielii și delăsării.

— Onkel. Spune-mi, ce faceți în privința lui Speer? Omul e un pericol.

Măcar o dată, îmi îngăduiam să vorbesc pătimaș: cu simplificările lui năucitoare (raționalizare, standardizare), imberbul ministru al înarmării și producției de război era capabil, din punctul meu de vedere, să amâne înfrângerea cu cel puțin un an.

— De ce n-ați acționat?

— E prea devreme, a făcut unchiul Martin, aprinzându-și o țigară. Pentru moment, lui Speer îi suflă în ceafă „Schilodul“ — Goebbels (der Kruppel). Și se bucură de atenția Travestitului — Göring (der Transvestit). Dar n-o să treacă mult și Speer o să descopere cât de neajutorat e dinaintea Partidului. Altfel spus, dinaintea mea.

Fumând la rândul meu, ședeam răstignit pe o canapea din piele aflată în dreapta.

— Știi de ce-l are așa de drag Șeful, Onkel? Îți zic eu. Nu e din cauză că… știu și eu… a optimizat producția de sticlă prismatică. Nu, se uită la Speer și-și zice: aș fi fost ca el, aș fi fost el — un arhitect, un creator liber — dacă n-aș fi răspuns la chemarea providenței.

Scaunul pivotant al lui Martin s-a răsucit lent spre mine.

— Deci?

— Pur și simplu fă-l să pară un satrap hrăpăreț ca oricare altul, Onkel. Știi tu, creează probleme, se văicărește apropo de lipsa resurselor. O să-și piardă repede fascinația.

— Ai răbdare… Revenind, Golo. Buna.

Când am intrat în salon pentru un păhărel înainte de masă, unchiul Martin îmi zicea:

— Crede-mă că știu prin ce treci, fiule. E de ajuns să te scoată din minți. Și pe mine mă bat la cap toată ziua bună ziua cu prizonierii de război și mâna de lucru alogenă.

Rudi/Helmut, Ilse/Eike, Adolf/Kronzi, Heinie și Eva ședeau în jurul bradului (împodobit cu lumânări aprinse, prăjiturele și mere), jubilând în tăcere dinaintea cadourilor primite. Irmgard era la pian; apăsa clapa corespunzătoare notei celei mai înalte, folosind surdina.

— Încetează, Irma! Ach, Golo, să-i auzi: Fără pedepse corporale! Cum poți să-i faci să muncească dacă nu așa?

— Chiar așa! Cum? Dar nu mai e o problemă, Onkel, acum că Burckl a plecat. Gata cu dădăceala. Înapoi la metodele testate.

— Și așa sunt prea mulți. Știi, dacă nu suntem cu băgare de seamă, o să câștigăm războiul pe plan tactic și o să-l pierdem pe planul rasial. Niște gin olandez?

Unchiul Martin a pufnit și a reluat:

— Șeful m-a făcut să râd zilele trecute. Tocmai auzise că cineva încerca să interzică contracepția în teritoriile de la răsărit. Trebuie să fi fost vorba despre Masturbator — Rosenberg (der Masturbator). Și Șeful face: Să încerce, numai, vreunul așa ceva și îl împușc cu mâna mea! Era într-o dispoziție din alea. Așa încât, ca să-l mai binedispun, i-am

povestit ceva ce auzisem despre ghetoul din Litzmannstadt unde, pentru folosul lor propriu, fac prezervative din suzete. La care el zice, Așa trebuie să se întoarcă roata! Noroc!

— Noroc. Sau, cum zic englezii: Cheers.

— Clătește-ți ochii, băiete. Ach. O liotă de copii. Un foc de lemne care trosnește în vatră. Afară să ningă. Peste pământ. Peste Erde. Și tovarășa de viață la bucătărie, nicicând așa de fericită ca atunci când își vede de treburile ce-i revin. Și cele două gărzi de la poartă. Cu țigări dosite în mânecă. Stai s-o auzi pe asta, Golo, a făcut el. E tare de tot, îți zic.

Unchiul Martin începea să-și piardă părul, calviția urmând contururile bărbătești obișnuite, însă zuluful de pe frunte avea ceva artistic, și mai lucea încă. Și-a trecut degetele prin el.

— Sfârșitul lui octombrie. Dădusem o tură pe la SD ca să iau niște hârțoage de la Schneidhuber. Aveam nevoie de reproduceri la șapirograf, așa că am luat-o de guler pe una dintre fetele din birou. Stătea acolo, uitându-se peste umărul meu cât marcam eu paginile. Și, din impuls, Golo, i-am strecurat mâna între pulpe. Nici n-a clipit măcar… Și am urcat, mai sus și mai sus, am trecut de genunchi. Mai sus. Și mai sus. Și când am ajuns la destinație, Neffe, pur și simplu… pur și simplu a zâmbit… Așa că am luat degetul mare și l-am vârât…

— Chiar că e tare asta, Onkel, am spus râzând.

— Ei, dar fix în secunda aia, dacă-ți vine să crezi, fix în clipa aia am fost convocat la Wolfsschanze! Am fost plecat o lună. Mă întorc și, evident, ea nu mai e. Nici urmă de ea în biroul comun. Concentrează-te, Neffe. O obrăznicătură mică și săltăreață, cu păr roșcat. O bogăție de rotunjimi. Numele începe cu k. Klara?

— Ah… Dar i s-a dus buhul. Și nu e în biroul comun, Onkel. Trece pe la toți cu ceainicul. Krista. Krista Groos.

Reichsleiterul și-a vârât degetele mici în comisurile buzelor și a fluierat așa de ascuțit, încât Irmgard și Eva au pufnit în plâns. În clipa aceea s-au auzit tropăituri precipitate de pantofi robuști și pe ușă a intrat Gerda, sprijinind pe șold un Hartmut despuiat.

— Neffe mi-o poate găsi, a făcut unchiul Martin, pe roșcata mea surâzătoare.

Gerda l-a săltat pe Hartmut pe umăr.

— La țanc, Papi. Fiindcă din martie eu n-o să mai fiu utilizabilă. Vezi tu, Golo, după luna a treia, mi-a mărturisit ea, nu se mai apropie de mine. Copii! Gâsca e servită! Of, nu te mai smiorcăi, Eva.

***

În următoarele trei zile, pe unchiul Martin l-am văzut doar la masă. A primit o serie de vizite — un anume Max Amman (Publicațiile Partidului), un anume Bruno Schultz (Rasă și Strămutare) și un anume Kurt Mayer (Biroul Genealogic al Reichului). Fiecare dintre acești funcționari s-a alăturat, la rândul lui, adulților pentru masa de seară, și cu toții afișau aceeași expresie, a unor oameni care se ghidează după aștrii cei mai strălucitori de pe firmament.

Făceam plimbări lungi în compania Gerdei. Amuzând-o pe Gerda, lăsându-mă pătruns de Gerda, despovărând-o pe Gerda: lucrurile astea făcuseră întotdeauna parte dintre atribuțiile mele, în același timp reprezentând și parte din utilitatea pe care mi-o atribuia Reichsleiterul. După câte o vizită de-a ta, Golo, mi-a spus el la un moment dat, săptămâni de-a rândul cântă în timp ce freacă podelele.

De Crăciunul acela ne târam picioarele de-a lungul peluzelor și aleilor, înfofoliți amândoi, Gerda cu căciulă de tweed și fular de tweed și șal de tweed. Când am strâns-o la piept, cum făceam adesea (un reflex de nepot care data de 13 ani), mi-am închipuit că e Hannah — aceeași înălțime, aceeași corporalitate. Ținând-o strâns de umeri, am căutat să mă desfăt cu chipul ei — nasul avântat, ochii căprui eminamente blânzi. Însă în clipa aceea buzele frumoase i s-au întredeschis și a dat să zică ceva… Am strâns-o la loc la piept.

— Ai privirea aia, Golito. Te gândești la cineva, nu? Se vede.

— Nimic nu-ți pot ascunde, Tante. Așa este. Și aveți aceeași înălțime. Când te strâng în brațe pe tine îți simt bărbia pe gât. La fel e și cu ea.

— Măi să fie. Poate după război te așezi la casa ta.

— Cine poate ști? Războaiele sunt treabă urâtă, Tante. Nimeni nu știe ce-o să se aleagă de toate până la urmă.

— …Așa e, Golito. Ai dreptate. Dar, ia spune-mi, Boris ce mai face?

Ne-am croit drum mai departe. Aerul inodor era splendid. Tăcerea era splendidă — doar foșnetul constant al pașilor noștri. Albul talazurilor și mormanelor de zăpadă era splendid. Zăpadă albă.

***

Și ce anume punea la cale unchiul Martin — împreună cu Max Amman, cu Bruno Schultz și Kurt Mayer, în ultimele zile ale lui 1942? Mi-a povestit de-a fir a păr.

Împreună cu editorul Partidului, unchiul Martin lua măsuri întru abolirea alfabetului german. De ce? Pasămite cancelaria ajunsese la concluzia că vechea scriere gotică (ale cărei înflorituri rămuroase erau bucuria oricărui șovin) s-ar putea să fie evreiască la origine. Așa încât ideea era să fie înlocuită (cu costuri incalculabile) cu caractere latine antiqua — pe întreg teritoriul Reichului, în manuale, ziare, documente, indicatoare stradale și așa mai departe.

Împreună cu Schultz de la Rasă și Strămutare, unchiul Martin încerca să găsească o definiție aplicabilă pentru Mischlinge, sau indivizi de etnie mixtă. Odată definiți, aveau să decidă ce să facă cu ei. Anul acela, în decembrie, el și Schultz evaluau costurile sterilizării pentru aproximativ 70 000 de bărbați și femei, conform estimărilor, dintre care toți aveau să necesite, lucru prohibitiv, zece zile de spitalizare.

Lucrurile stăteau altfel în cazul cercetătorului pe probleme rasiale Mayer. Cu Amman și Schultz, Reichsleiterul își dădea silința, se dedica trup și suflet; cu Mayer însă nu-și putea ascunde o vagă iritare apropo de soarta ce-i fusese hărăzită.

Unchiul Martin se poate să fi fost enervat când și când de progeniturile lui; însă era chinuit cronic de strămoșii lui. Un oficial de rangul lui

trebuia să fie demonstrabil arian până la a patra spiță; și se tot loveau de necunoscuta reprezentată de străbunicul lui.

Ancheta privind genealogia lui Bormann începuse în ianuarie 1932.

— Și n-are să se sfârșească, spunea el, profetic. Nici dacă rușii traversează Oderul, iar americanii, Rinul — n-are să se sfârșească.

Străbunicul unchiului Martin, Joachim, era copil din flori. Iar stră-străbunica unchiului Martin fusese, folosind cuvintele lui, otreapa orașului — așa încât originea paternă a lui Joachim era incertă.

— Diseară să te îmbraci în ținută de gală, Neffe. Ca să-l intimidezi pe Mayer. Și eu o să fac la fel.

Nu ridicase niciodată mâna la mânie, altfel decât acasă, și nu era un veteran, la origine, ci doar un casier al veteranilor. Chiar și așa, unchiul Martin tocmai fusese iarăși promovat și s-a prezentat la cină îmbrăcat în uniformă de SS-Obergruppenführer — general-locotenent.

***

— Eu îmi achit partea mea. Și încă din propriul buzunar. Dar le-am oferit oamenilor lui Meyer „sprijin proporțional“ din fonduri publice. Există o șansă să rezolve problema. Cu condiția să trag în continuare din greu.

— Muncești prea mult, Onkel.

— Același lucru i-l repet și eu întruna, Neffe. Întruna îi zic: „Papi, muncești prea mult!“

— Vezi? Numai asta îmi zice. Muncești prea mult. Acum, valea de aici, Gerda. Am de discutat cu Golo.

— Bineînțeles, Papi. Să vă aduc ceva, domnilor?

— Atât doar, înainte să ieși, apleacă-te și azvârle încă un lemn în foc. Savurează priveliștea, Neffe. Ah. Ce fetiță ascultătoare!

— Cu ce mă ocup? Pe cont propriu, te referi? O, nu cu mare lucru. Am pierdut câteva zile umplându-mă de praf la Gestapo. Hârțogărie și iar hârțogărie. Încerc să dau de urma cuiva. Nimic care să mă privească personal. Îi fac un serviciu unei prietene.

— Ăsta e domeniul tău. Brută ce ești.

— Mă grăbesc destul de tare să mă întorc la Buna. Până atunci însă, sunt întru totul la dispoziția dumitale. Ca întotdeauna, Onkel.

— Ce știi despre Ahnenerbe?

— Nu mare lucru. Cercetare culturală, nu? Un soi de consorțiu de experți. Cam de mâna a treia, din câte înțeleg.

— Poftim. Ia asta. Nu trebuie s-o citești acum. Reține titlul doar.

— „Teoria gheții cosmice". Ce e?

— Hm. Aici e mâna Șarlatanului — Himmler (der Kurpfuscher). Între noi fie vorba, n-am pus niciodată mare preț pe antropologia aia a lui. Nu-i văd rostul. La fel cu fitoterapia. Laxative și iaurturi. Nu sunt de acord. Nu le văd rostul.

— Băile cu paie de ovăz și tot restul.

— Nu cred în povestea asta. Chiar și așa, aici vorbim de altceva. Fii atent. La Ahnenerbe există un departament de meteorologie. Unde pasămite se ocupă cu previziunile pe termen lung. Dar asta e doar un paravan. Adevăratul subiect de cercetare îl reprezintă teoria gheții cosmice.

— E musai să-mi dai detalii, Onkel.

— S-a cam încins aici, așa-i? Dă-mi paharul. Poftim. Dă-l pe gât.

— Noroc.

— Noroc. Revenind. Teoria este că arienii… teoria e că arienii nu sunt… Așteaptă. Da… și mai e și povestea cu continentul pierdut. E destul de tehnic, și n-am chef să intru în detalii acum. Poftim. Găsești tot acolo. Vreau să bagi la cap, Neffe. Și să-mi prezinți starea de fapt de la Ahnenerbe.

— Starea de fapt în ceea ce privește teoria gheții cosmice.

— Uite care e treaba, nu susțin ideea pe fond. Firește. Cum aș putea?

— Firește că n-ai putea. Nu ești om de știință.

— Nu am cunoștințe științifice. Pe de altă parte, la politică mă pricep bine, Neffe. Și nu teoria e cea care contează, ci cine anume crede în ea. Șarlatanul e întru totul pentru, și la fel și Travestitul, apropo — nu că s-ar mai uita vreunul dintre noi în gura lui. Asta mulțumită mie. Însă Șeful, Golo, Șeful… Șeful o ține una și bună că, dacă teoria gheții cosmice se probează…

— Stai așa, Onkel. S-avem pardon, dar trăiam cu impresia că Șeful nu are vreme pentru așa ceva.

— O, e din ce în ce mai pasionat. Rune și chestii de genul ăsta. Și îl lasă pe Schilod să-i facă horoscopul… Vezi tu, Șeful susține că, dacă teoria gheții cosmice e întemeiată, dacă o putem fundamenta și s-o facem să prindă… ei bine… După părerea lui, dușmanii noștri o să depună pur și simplu armele și o să-și ceară iertare. Iar Reichul de O Mie de Ani își va fi căpătat legitimarea — împuternicirea divină a fost formula pe care a folosit-o. Așa că, vezi tu, Golo, nu-mi permit să o dau în bară la faza asta. Ar da foarte prost. Așa că află care e treaba cu gheața cosmică. Klar?

— O, cât se poate de clar, Onkel.

— O dușcă numai. Hai, băiete. O să te ajute să dormi.

— Mă gândeam… Dacă tot sunt aici, aș putea să arunc un ochi la Casa Brună.

— Ca ce chestie? Sunt numai pânze de păianjen.

— Hm. Dar au arhivele SS-ului pe ’33 și ’34. Nu se știe niciodată.

— Pe cine cauți, mai precis?

— O. Un comunist oarecare.

— Numele? Stai… Nu-mi spune. Dieter Kruger.

Eram complet uluit, dar am continuat pe un ton indiferent.

— Da. Kruger. Ce ciudat. Și ce e așa de amuzant, mă rog, Onkel?

— Of, Doamne. Îmi cer scuze.

A tușit și a scuipat flegma în șemineu.

— În fine. În primul rând, toată povestea asta cu Kruger e un caraghioslâc. Mă face să râd de fiecare dată. Iar acum, Neffe, ca să fie veselia completă, dacă nu mă înșel, tu, băiete, i-o tragi lui Frau Doll.

— Te înșeli, Onkel. În Kat Zet? Nu e un loc care să se preteze pentru așa ceva.

— Hm. O idee cam lugubru, îmi închipui.

— Da. O idee cam lugubru. Dar ia stai așa nițel. Te miști mult prea repede. M-ai pierdut.

— Bine, bine, a făcut el, ștergându-se la ochi. La începutul lui noiembrie am primit un telex de la comandant. Legat de Kruger. Nu i-am răspuns încă, dar o să trebuiască s-o fac. Vezi tu, Neffe, chestia e că între mine și el există o legătură sacră.

— Măi să fie, dar ești plin de surprize în seara asta, Onkel.

— Cea mai sacră legătură din câte pot exista. Mai sfântă chiar și decât taina cununiei. Complicitate la crimă.

— Nu zău. Povestește-mi.

— Dă-l pe gât, Golo, m-a îndemnat, întinzându-mi coniacul. Bravo. Începutul lui ’23, Neffe. Facțiunea paramilitară al lui Doll reperase un „trădător“ în rândurile ei. La Parchim. Eu sunt nevinovat, onorată instanță! N-am făcut decât să transmit la rândul meu încuviințarea pentru o caftească. Însă Doll și băieții lui au petrecut prea mult timp la crâșmă și pe urmă au făcut exces de zel în pădure. Eu am ispășit un an. Nu-ți mai amintești? În vara aia n-am mers nicăieri cu cortul…? Lui Doll i-au dat zece. S-ar putea spune că nițel a cam încasat-o în locul meu. A ispășit cinci. Dar să lăsăm, ca ce chestie îl roade grija de Kruger? Și de ce acum? E din cauză că Kruger a futut-o primul?

— Când o să-i răspunzi, ce o să-i zici? De Doll vorbesc.

— O, habar n-am, a făcut el cu un căscat. Probabil împușcat în timp ce încerca să fugă.

— Asta s-a întâmplat?

— Nu. E doar un fel de a spune, firește. Nu înseamnă decât că e mort.

— Și este?

— Ach. Ach, dacă ai ști cum îmi arde buza să-ți povestesc toată tărășenia, Neffe. Fiindcă știu că tu ai vedea frumusețea. Unul dintre stindardele morale ale național-socialismului. Dar n-au cum să fie mai mult de o mână de oameni în tot Reichul care știu ce s-a întâmplat cu Dieter Kruger. Noaptea e un sfetnic bun. O să cumpănesc dacă să-ți spun. Dumnezeule mare!

— Doll… A fost și el comunist, n-am dreptate? O vreme.

— Niciodată. A fost de când se știe un nazist de nădejde. Aici n-ai ce să-i reproșezi. Nu, era în simbria Cămășilor Brune. Și el li l-a indicat ălora de la Celula H. Boxurile din metal… Femeia aia, Hannah… ce i-o fi venit să se mărite cu un țărănuș ca el? O, pe vremuri m-aș cam fi înfipt și eu nițel în ea. Splendide forme. Dar gura aia… Are gura prea mare, nu găsești?

— E o gură foarte drăguță. Dumneata te mai vezi cu tragediana? Manja? Sau s-a terminat?

— Nu, ne mai vedem. Vreau s-o invit să se mute aici. Între filmări, cel puțin. Gerda e total de acord — cu condiția s-o las gravidă. Vreau să spun s-o las gravidă pe Manja. Și pe Gerda. Care vrea zece ca să se califice pentru Mutterkreuz. Hai, să stingem luminile. Tu vezi de alea de acolo.

A doua zi, la 5 dimineață — în ultima zi a lui 1942 — unchiul Martin și-a luat rămas-bun. Unde pleca? Mai întâi, la refugiul de la Berchtesgaden, cu mașina; și de acolo mai departe la cartierul general operativ de la Rastenberg, în estul Prusiei, cu avionul. De la Kehlsteinhaus la Wolfsschanze — de la Cuibul Vulturului la Bârlogul Lupului…

***

— Nu, mi-ar face imensă plăcere să petrec Szilveszter cu voi, scumpa mea, am zis în timp ce luam micul dejun. Dar din păcate trebuie să mă întorc în oraș. Plec devreme. Mă duce Hans cu furgoneta. Reichsleiterul mi-a trasat o însărcinare presantă.

Gerda a zis distrată:

— Cred că feldmareșalul Manstein e evreu. Tu nu? Poți să-ți dai seama după nume… Și, după Berlin, încotro, Neffe?

— Înapoi la Buna. Mâinile ce stau sunt instrumentul diavolului, Tante.

— Ce-ai zis? m-a întrebat, cu privirea în altă parte, ca și când n-ar fi așteptat răspuns.

Peste noapte plouase, se încălzise și se pornise moina. În momentul acela, un soare strălucitor se juca pe streșinile și coamele acoperișurilor. Țevile toate nu mai prididеau cu deviatul, cu șiroitul; treaba asta mă trimitea cu gândul la o mulțime de șoareci care fug înnebuniți, călcându-se în picioare. Gerda a întrebat:

— Papi a zis ceva de război?

— Nu mare lucru.

Am sorbit din ceai și m-am șters la gură.

— Ție ți-a zis ceva?

— Nimic. Nu cred că-l preocupă neapărat. Fiindcă nu e domeniul lui de competență.

— Asta așa este, Tante. Ai dreptate. Nici Buna nu-l interesează neapărat. Fiindcă nu e domeniul lui de competență. Buna — materiale sintetice, Tantchen.

Pe geamurile aburite, pârâiașe de zăpadă topită scânteiau ca niște perdele din mărgele. Undeva, un strat de zloată înghețată a căzut cu un zgomot teatral.

— De ce e așa de importantă Buna?

— Fiindcă o să ne obțină autarhia.

— Asta nu sună prea bine.

— Nu e același lucru cu anarhia, Tantchen. Autarhie. O să fim independenți din punct de vedere economic. Și atunci când primele 5 000 de tone de cauciuc o să iasă pe poarta uzinei, și când o să facem din cărbune petrol într-un ritm de 700 000 de tone pe lună, războiul ăsta va arăta cu totul altfel, îți garantez.

— Mersi, scumpul meu. Mi-ai mai ridicat moralul. Îți mulțumesc că mi-ai spus lucrurile astea, Neffe.

— Unchiul Martin e… foarte preocupat de chestiunea evreilor?

— Păi, nu prea-și permite să nu fie, nu? Și, evident, e foarte în favoarea.

— În favoarea?

— În favoarea soluției finale, desigur. Stai, a făcut ea. La un moment dat chiar a adus vorba despre război. Chiar a zis ceva legat de război.

S-a încruntat și a reluat:

— Pasămite acum se știe de ce am subestimat Armata Roșie. I-au dat de capăt. Rusia a trecut și ea printr-un război de curând, nu-i așa?

— Ca de fiecare dată ai dreptate, draga mea. Războiul de Iarnă cu Finlanda. 1934.

— Și au făcut-o de mântuială, n-am dreptate? Ei bine, a fost deliberat, așa a zis Papi. Ca să ne atragă în cursă. Și încă ceva!

— Ce e, Tante?

— Se presupune că Stalin și-ar fi omorât jumătate dintre ofițeri. Nu?

— Iarăși corect. Epurările. Din ’37 până în ’38. Mai bine de jumătate. Șaptezeci la sută probabil.

— Ei bine, n-a făcut asta. A fost doar o altă minciună de-ale evreilor. Și noi am înghițit-o ca niște prostănaci creduli ce suntem. Nu sunt morți. Trăiesc.

Deodată, o țeavă de scurgere fisurată s-a ivit imediat dincolo de ușile din sticlă, bălăbănindu-se și împroșcând violent, ca în clipa următoare să penduleze iarăși și să dispară din vedere. Lacrimi mari se ițiseră în ochii Gerdei. Șoarecii alergau și chițăiau, prăvălindu-se unii peste alții, din ce în ce mai repede.

— Nu sunt morți, Neffe. De iudeo-bolșevici zic. Nici molimele, nici murdăria n-o să le elimine pe scursurile astea. De ce, scumpule? Spune-mi. Nu te întreb de ce ne urăsc evreii. Te întreb de ce ne urăsc în halul ăsta. De ce?

— Nu-mi vine niciun răspuns în minte, Tantchen.

— Nu sunt morți, a spus ea, ca muncită de gânduri. Trăiesc toți.

***

În ziua de Anul Nou, în vagonul meu de Clasa I, Teoria gheții cosmice (o disertație voluminoasă scrisă la mai multe mâini) ședea, dată uitării, la mine în poală. Priveam pe fereastră. Mai întâi, prin dreptul ei s-au perindat, cu un vuiet suburbiile tentaculare, aparent interminabile ale Münchenului: luncile și pădurile neatinse de mâna omului lăsaseră locul topitoriilor și uzinelor, piramidelor de pietriș și balast. Au prins să se audă sirenele orașului, apoi trenul s-a furișat într-un tunel și a stat pitit acolo mai bine de un ceas. Pe urmă a prins din nou viteză și, curând, învăluită într-o lumină tăioasă, Germania defila prin dreptul meu ca o revărsare de tonuri de pământ, nuanțe de siena, auriu, ocru…

Râsul ascuțit al unchiului Martin îmi spunea că Kruger nu mai sufla. Și nu m-am putut opri să nu-mi amintesc discuția aceea avută cu Konrad Peters.

Luat pe sus pentru tratament special. Pentru un tratament foarte special.

Omorât.

O. Cel puțin.

Trebuia să știu până unde anume mergea acel „cel puțin“.

Era greu să fii brav în al Treilea Reich. Trebuia să fii gata să mori — și asta după un preludiu constând din tortură, pe care unde mai pui că trebuia s-o înduri fără să dai vreun nume. Și asta nu era tot. În țările

ocupate, până și cel mai abject criminal reușea să reziste, ca apoi să moară ca un martir. Aici, până și martirul murea precum criminalul cel mai abject, înconjurat de genul acela de ignominie pe care un neamț îl găsea îngrozitor de greu de contemplat. Și în urmă nu lăsai nimic în afara unui siaj de frică.

În țările ocupate, un astfel de om ar fi fost un model — dar nu și în al Treilea Reich. Mama și tatăl lui Kruger, dacă mai avea o mamă și un tată, n-ar mai fi vorbit despre el decât între ei și în șoaptă. Soția lui, dacă avea una, i-ar fi dat jos fotografia de pe polița de deasupra căminului. Copiii, dacă avea, ar fi fost îndemnați să și-l șteargă din amintire.

Așa încât moartea lui Dieter Kruger nu folosea nimănui. Nimănui în afară de mine.

2. Doll: Raționament nocturn

Era în noiembrie — 9 noiembrie, Ziua Plângerii pe Întreg Cuprinsul Reichului. M-am trezit, mi-am venit în simțiri la Clubul Ofițerilor. Ia te uită, trebuie că ai ațipit, bătrâne. Se vede treaba că ai tras un pui de somn, nu? Prânzul se încheiase de mult, iar ospățul acela, la care m-am înhămat cu o fervoare patriotică alimentată și de cuvântarea mea comemorativă, clar degenerase; de jur împrejurul meu, rămășițele unui chef de gangsteri — șervete de masă pline de vomă, sticle răsturnate, mucuri de țigară înfipte în tortul diplomat; și, afară, crepusculul bălțat al Sileziei. Crepuscul în noiembrie, răsărit în februarie: asta e treaba cu culorile în KL.

Cum ședeam lungit, încercând să-mi dezlipesc limba de cerul gurii, mi-au venit în minte următoarele întrebări.

Dacă ceea ce facem e bine, de ce duhnește în halul ăsta? Noaptea, pe rampă, de ce resimțim nevoia irepresibilă de a ne îmbăta praștie? De ce am făcut pajiștea să bolborosească și să împroaște? Muștele cât murele de mari, dăunătoarele, epidemiile, ach, scheusslich, schmierig[61] — de ce? De ce șobolanii valorează 5 rații de pâine grămada? De ce țicniților și numai lor părea că le place aici? Cum se face că, în locul ăsta, concepția și gestația nu promit o viață nouă, ci moarte sigură și pentru femeie, și pentru prunc? Ach, ce e cu atâta Dreck, Sumpf, Schleim[62]? De

ce facem zăpada brună? De ce? O facem să arate de zici că e rahat de îngeri. De ce facem asta?

Ziua Plângerii pe Teritoriul Reichului — în noiembrie, anul trecut, înainte de Jukov, înainte de Alisz, înainte de noua Hannah.

…Pe peretele biroului e un afiș pe care scrie: Loialitatea mea e cinstea mea, iar cinstea mea e loialitatea mea. Năzuiește. Supune-te. CREDE! Și găsesc foarte sugestiv faptul că termenul nostru pentru supunere — Kadavergehorsam — conține un leș (fapt cu atât mai straniu cu cât cadavrele sunt lucrurile cele mai îndărătnice de pe pământ). Maleabilitatea cadavrului. Aici, în KL, în crematorii, în gropi: ei sunt morți. Dar la fel suntem și noi, cei care ne supunem…

Întrebările pe care mi le-am pus în Ziua Plângerii pe Întreg Cuprinsul Reichului — nu au voie să-mi revină în minte.

Trebuie să-mi decuplez o anumită parte a creierului.

Trebuie să accept că am mobilizat armele întunericului, armele-minune.

Și trebuie să accept cu inima deschisă forțele morții.

În orice caz, după cum am arătat-o cât se poate de clar întotdeauna, sistemul creștin al binelui și răului, al bunelor și relelor, este 1 pe care îl resping vehement. Asemenea valori — relicve ale barbariei medievale — nu-și mai au locul. Nu există decât consecințe pozitive și consecințe negative.

— Acum, ascultă bine ce-ți zic. E o treabă de o gravitate capitală. Sper că înțelegi. Faptul că am fraternizat cu o Häftling e îndeajuns de grav. Dar Rassenschande… Ofensă la adresa sângelui! Un caporal s-ar putea să scape cu o admonestare și o amendă. Dar eu sunt der Kommandant. Îți dai seama, nu, că ar fi sfârșitul carierei mele?

— Of, Paul…

Patul, taburetul, lavaboul, closetul chimic.

— Să te ferească Dumnezeu să sufli vreo vorbă cuiva. Și oricum, o să fie cuvântul meu împotriva cuvântului tău. Iar tu ești subumană. Tehnic vorbind, vreau să zic.

— Și atunci cum se face că mi-ai tras-o fără să-ți fi pus un capișon din alea!

— Fiindcă am rămas fără, am spus eu gânditor. Acum, ai mare grijă, fetițo. Oy. Fii cuminte. Nu uita: e doar cuvântul tău împotriva cuvântului meu.

— Dar al cui altcuiva să fie dacă nu al tău?

Auzind-o, am înghețat. Alisz era închisă doar de trei luni și puțin; iar personalul de supraveghere era reprezentat de 2 Aufseherinnen trupeșe și 1 Rottenführer matusalemic.

— Sfârșitul carierei tale, s-a smiorcăit ea. Ce zici de sfârșitul vieții mele? Rămâi grea în locul ăsta și o să te…

— Nu e musai, Alisz.

Am făcut un mic semn din cap.

— Bun. Nu ajută la nimic dacă plângi. Oa oa oa. Auzi-o cum face. Oa oa oa oa. Zău așa, fetițo. Sunt der Kommandant. Îmi vine mie vreo idee.

— Of, Paul…

— Încetează, am făcut eu. Încetează. Ești însărcinată… Ajunge!

În ultima vreme, mă trezesc că aplic noua mea atitudine mentală întru o reconsiderare a obiectivelor noastre de război.

Obiectivul numărul 1. Să obținem Lebensraum, sau spațiu vital, sau un imperiu terestru.

Chiar dacă supremația incontestabilă ni se sustrage, fără îndoială că se poate forja un compromis (și hai să facem abstracție de toate prostiile alea legate de „capitularea necondiționată"). Probabil o să trebuiască să dăm înapoi Franța, Olanda, Belgia, Luxemburgul, Norvegia, Danemarca, Letonia, Estonia, Ucraina, Bielorusia, Iugoslavia și Grecia, dar, cu puțin noroc, n-o să se supere dacă păstrăm Lituania, să zicem, Sudeții și ce mai rămâne din entitatea cehă, plus jumătatea noastră din Polonia (nu cred că se va pune vreo secundă problema Austriei).

Carevasăzică, obiectivul numărul 1: misiune îndeplinită!

— Revenind, Wolfram. Ce-a fost brambureala aia din Blocul 33? Te rog să-mi explici.

— Vezi tu, Paul, avusese loc o selecție masivă. Și i-au înghesuit pe toți în Blocul 33. 2 500 în total.

— 2 500 în același bloc? Cât i-au ținut?

— 5 nopți.

— Dumnezeule mare! De ce a durat atâta?

— N-a existat un motiv clar. Pur și simplu n-au apucat.

— Îi lasă să iasă la apel, îmi închipui.

— Firește. Trebuie să existe Zahlappell, Paul. Nu, problema a fost că le-au dat niște mâncare. De obicei nu se sinchisesc. Și a fost o greșeală imensă.

— Ce anume, mâncarea?

— Da. Au interceptat-o Kapos. Totul cât se poate de previzibil. S-au dus și au schimbat-o pe băutură. Bla bla bla. Însă pe urmă s-au întors, Paul… Și au tăbărât pe ei. Kapos au tăbărât pe deținuți.

— Hm. Vezi tu, asta se întâmplă atunci când îi cocolosești. Ce să spun, mâncare le trebuia! Și a cui, mă rog, a fost ideea asta creață?

— A lui Eikel, cel mai probabil.

— Na. Câte Stucke ziceai c-au fost?

—19. Regretabil. Și de neacceptat. Dar asta nu prea schimbă socoteala. Oricum fuseseră selectați.

— Menschenskind, Hauptsturmführer! Der Zahlappell! Der Zahlappell!

S-a așternut tăcerea. Prufer îmi arunca o căutătură plină de solicitudine încordată. A tușit încetișor și mi-a zis cu voce scăzută:

— Paul. Paul. Când vine vorba numărătoarea deținuților, Paul… Cât timp numărul total corespunde, nu e nicio problemă. Îți amintești? Nu e musai să fie vii.

După 1 clipă sau 2, am spus:

— Nu. Nu. Firește că nu e musai. Ai perfectă dreptate, Wolfram. Ce prostii mai spun și eu. Da. Pot să fie și morți dacă vor. Nu trebuie neapărat să fie vii.

Asistenta mea cea cu fundul bombat, micuța Minna, a bătut și a vârât capul pe ușă. S-a interesat unde ar fi putut fi localizat un dosar anume, iar eu i-am spus unde credeam că s-ar putea găsi.

— Cum îți priește munca la rampă, Wolfram?

— Ce să zic, încep să înțeleg de ce ți s-a acrit de ea, Paul.

— Foarte amabil din partea ta că te-ai oferit să-mi ții locul. O să-mi reintru în formă cât ai zice pește.

Am ciocănit în tăblia mesei.

— Să vedem. Ce facem cu Kapos? Trebuie să fim duri. Fenol? Calibru mic?

Din nou privirea aceea plină de solicitudine.

— Ar fi o risipă de resurse, nu, Kommandant? Știi… e mai simplu să le revizuim pur și simplu statutul. După aia, Paul, evreii n-au decât să se lămurească între ei.

— Hm. Mult mai bine pentru esprit de corps… E în franceză, Wolfram. Înseamnă spirit de echipă. Știi tu, moral.

Sybil se face pe zi ce trece tot mai frumoasă. Pasiunea ei stăruitoare (cam reprehensibilă, dacă mă întrebați pe mine) rămâne machiajul. Șterpelește lucruri de pe măsuța de toaletă a mamă-sii. Ruj, nicht? Și e chiar comic. Uite-o: acum îmi zâmbește, acum se bosumflă dezvelindu-și dinții pătați de roșu.

Și-ar trebui s-o vedeți în ce încurcături intră când îi probează sutienele Hannei!

Obiectivul numărul 2. Să consolidăm Reichul de 1 000 de ani.

Știți dumneavoastră, ca să dăinuie la fel de mult ca cel pe care l-am avut înainte — cel întemeiat de Carol cel Mare și căruia i-a pus capăt Napoleon.

După cum am recunoscut deja, foarte probabil ne așteaptă niște momente grele. Odată depășite, însă…

Iată o realitate asupra căreia de cele mai multe ori nu se insistă îndeajuns. La alegerile din iulie ’32, NSDAP a înregistrat 37,5%: cel mai bun rezultat obținut de un partid în toată istoria Weimarului. O dovadă solidă, așadar, a afinității profunde dintre năzuințele simple ale poporului și visul de aur al național-socialismului. Vedeți dumneavoastră, a fost dintotdeauna acolo. În noiembrie ’33, susținerea populară ajunsese la 88%, iar în aprilie ’38 depășea 99%! Ce indiciu mai clar putea exista apropo de sănătatea sociopolitică robustă a Germaniei naziste?

Ach, odată ce vom fi lăsat în urmă această bucată de drum cam accidentată, ocazie cu care vom fi operat câteva modificări (inclusiv, la timpul cuvenit, numirea unui șef de stat mai moderat), nu va mai exista niciun motiv pe lumea asta să nu avansăm lin pe toată durata mileniului următor.

Așadar. Obiectivul numărul 2: misiune îndeplinită!

Vizita mea a avut loc la ora obișnuită. Alisz ședea ghemuită pe taburet, cu mâinile în poală, frământându-și-le încetișor.

— Gata, femeie, poți să termini cu oftatul. Nu mai da apă la șoareci. Am vorbit cu doctorița. O procedură simplă. Rutină. Face o mulțime din astea.

— Dar… Paul. Nu există doctorițe în lagăr.

— Sunt sute de doctorițe aici. Sunt Häftlinge.

— Doctorii dintre deținuți nu au niciun fel de instrumentar. Au truse de scule!

— Nu toți.

Am pus-o să se așeze lângă mine pe pat, și m-am căznit s-o liniștesc, chestie care mi-a luat o mulțime de timp.

— E mai bine?

— Da, Paul. Mulțumesc, Paul. Mereu găsești soluția.

Și, spre marea mea surprindere, am simțit cum mă părăsesc scrupulele acelea care mă inhibă îndeobște atunci când mă aflu în prezența unei femei fecundate.

— Haide. Treci încoace. Așa. Saltă-le un pic.

Și da, m-am apucat și i-am dat 1 număr chiar acolo. Spunându-mi (și era o formulă pe care o aplicam adesea la situația în ansamblu): Ei bine, ai intrat dracului în horă, acu’ n-ai decât să joci.

Sunt absolut necesare rendez-vous-urile mele cu Alisz Seisser — căci cum altfel mi-aș putea păstra demnitatea și respectul de sine? Mă refer, firește, la atmosfera înfricoșătoare care domnește în vila Doll. Recunoștința și stima constante pe care mi le arată Alisz (ca să nu mai vorbesc de trilurile ei de extaz amoros) constituie o contrapondere capitală la…

Mi-e frică de Hannah. Poftim, am spus-o. E nevoie de un anume soi de curaj să consemnezi un atare lucru în scris — dar e adevărul. Cum aș putea descrie această frică? Ori de câte ori se întâmplă să rămânem singuri undeva, simt un vid în plexul solar, ca o bulă de aer dens.

Începând din noaptea în care a avut loc Dezember Konzert, Hannah s-a reinventat. Vorbesc de înfățișare, de prezența exterioară. Deși nu s-a dat niciodată în vânt după saboți și dirndl, veșmintele ei au fost întotdeauna lăudabil de cuviincioase. Acum se înțolește ca o pațachină — se înțolește ca o pațachină cu experiență.

Îmi amintește de Marguerite, de Pucci, de Xondra, de Booboo. Și problema n-o reprezintă atât machiajul strident și porțiunile suplimentare de Fleisch aflate la vedere (și der Achselhöhlen[63] ras!). E privirea din Augen, de premeditare iscusită. Vedeți dumneavoastră, chestia cu femeile de genul ăsta este că se gândesc continuu la Bett, la sex. Și, în vreme ce, la o parteneră sofisticată, asta ar fi o trăsătură atrăgătoare, la o nevastă este absolut înfiorătoare.

Nu pot decât să compar senzația care mă încearcă, atunci când suntem singuri… nu cu consecințele unui rateu în pat, ci cu perspectiva lui. Iar

asta este absolut de neconceput: în ultimele 8 luni, cu Hannah, n-a existat niciun rateu (și nicio reușită).

Iar la parter, ea continuă să afișeze aerul acela preocupat și suficient. Visează la farmecele efeminate ale lui Angelus Thomsen? Nu cred. Pur și simplu își râde de virilitatea umilită a lui Paul Doll.

…Noaptea trecută eram la mine în „bârlog“, trăgând în liniște la măsea (cumpătat, însă, căci în ultima vreme am redus mult cantitatea). Am auzit mânerul învârtindu-se cu un scârțâit și uite-o, umplând cadrul ușii, în rochia verde de bal, înmănușată până la coate, cu greutatea răsucită a părului rezemându-i-se pe die Schultern dezgoliți. Am simțit instantaneu cum sângele îmi îngheață și se cabrează. Hannah s-a uitat lung la mine, fără să clipească, până când mi-am ferit privirea.

S-a apropiat. Foarte grea și, scoțând mult zgomot, s-a lăsat la mine în poală. Fotoliul a fost de-a dreptul înghițit de pliurile foșnitoare ale rochiei ei. Cum îmi doream să mă despovărez de greutatea aia, să se ridice odată, să se ridice…

— Știi cine ești tu? mi-a șoptit (și i-am simțit buzele lipite de lobul urechii). Știi?

— Nu, am făcut eu. Cine sunt?

— Ești un burlac tânăr, un nătărău dintre Cămășile Brune, un nenorocit de măscărici violent care umblă cu Cămășile Brune. Care cântă cu ăia de la Cămășile Brune, Pilli.

— Continuă. Dacă nu te poți abține.

— Ești un nerod de SA care, sătul să se gândească numai la porcării și să se joace cu Viperul, adoarme în patul de cazarmă și are un coșmar cumplit. În coșmarul tău, nimeni nu-ți face nimic. Tu le faci altora lucruri. Lucruri cumplite. Lucruri de nedescris. Pe urmă te trezești.

— Pe urmă mă trezesc.

— Pe urmă te trezești și constați că e aievea totul. Dar nu te deranjează. Te întorci la Viperul tău. Te întorci la gândurile porcoase. Noapte bună, Pilli. Pupici.

Năzuința numărul 3. Să zdrobim iudeo-bolșevismul odată pentru totdeauna.

Să vedem. N-am prea avut noroc, până una alta, cu bolșevismul. Cât despre aspectul iudeo…

Nu de mult, la Linz s-a petrecut o crimă care a făcut multă vâlvă: un bărbat și-a înjunghiat soția de 137 de ori. Lumea părea să fie de părere că a cam exagerat. Însă eu am priceput imediat rațiunea gestului. Rațiunea lui tenebroasă.

În momentul ăsta, nu mai putem da înapoi. Altminteri ce-am făcut, ce ne-am închipuit că facem de 2 ani încoace?

Războiul împotriva anglo-saxonilor nu seamănă cu războiul împotriva evreilor. Când vine vorba de acesta din urmă, ne bucurăm de un avantaj clar, dacă te gândești că oponentul nu dispune de armată. Și nici de marină, ori de forță aeriană.

(Să nu uit: să discut cu Szmul cât de curând.)

Carevasăzică, să recapitulăm. Spațiu vital. Reichul de 1 000 de ani. Iudeo-bolșevismul.

Rezultat? 2½ din 3. Yech, o să închin un pahar.

Reuniune de urgență la Secția Politică! Eu, Fritz Mobius, Suitbert Seedig și Rupprecht Strunck. Criză la Buna-Werke…

— Labagiul ăsta amesteca nisip în lubrifiant, a zis Rupprecht Strunck (care e un scârbos, dacă e s-o spunem pe aia dreaptă). Ca să se gripeze angrenajul.

— Wirtschaftssabotage![64] m-am grăbit să exclam.

— Și au slăbit niturile, a intervenit și Suitbert. Ca să sară. Și au umblat la manometre. Măsurători eronate.

— Dumnezeu știe până unde se întinde povestea asta, a spus Strunck. Trebuie că sunt zeci de scursuri din astea, cu unul care-i coordonează de la fața locului. Și sigur există și o cârtiță. La Farben.

— De unde știm asta? a întrebat Fritz.

Suitbert l-a lămurit. Răufăcătorii nu umblau decât la echipamente care mai aveau mult până la data „dării în folosință“. Când ajungeai să pui în

funcțiune cutare mecanism și se gripa, se cala, se strica sau exploda, nimeni nu avea habar cine îl asamblase. Strunck a zis:

— Au pus mâna pe un calendar al dării în folosință. Cineva le-a pus la dispoziție un nenorocit de calendar.

— Burckl! am răspuns eu prompt.

— Nu, Paul, a făcut Fritz. Burckl era un tâmpit și atât. Trădător n-a fost niciodată.

— Și, spuneți-mi, vinovatul reținut a fost anchetat? m-am interesat eu.

— O, da. Și-a petrecut noaptea cu Horder. Deocamdată nimic.

— Un evreu, presupun.

— Nu. Un englez. Un subofițer pe nume Jenkins. Deocamdată l-am băgat la cutie. Pe urmă o să încerce și Off. Și după aia Entress cu scalpelul. O să vedem dacă-i place.

Fritz s-a ridicat în picioare, strângându-și documentele într-un teanc.

— Nimeni nu suflă o vorbă nimănui. Nicio vorbă la Farben, Doktor Seedig, Standartenführer Strunck. Nu schița un gest, Kommandant. Ne-am înțeles, Paul? Și, pentru numele lui Dumnezeu, să nu care cumva să te scapi la Prufer.

Firește că fetele ard de nerăbdare să dea o tură călare pe epava aia de Meinrad, dar acum are tendinită și de abia merge. Unde mai pui că, de ceva vreme, nici n-am mai putut conta pe prestațiile săptămânale ale lui Tierpfleger Seisser! Ach. Acum primim doar vizita ocazională a lui Bent Sushanek, catârgiul acela schludrig[65] vag asociat cu Academia Ecvestră.

Era o pasăre rară, o Judin cu un rol-cheie în cadrul Institutului pentru Igienă al SS (SS-HI), 1 dintre cei câțiva doctori deținuți care, sub atentă supraveghere, firește, efectuau muncă de laborator în domeniul bacteriologiei și al serurilor experimentale. Spre deosebire de Ka Be (situat undeva între un centru paliativ indigent și un ecarisaj) și spre deosebire de Blocul 10 (un talmeș-balmeș de castrări și histerectomii), SS-HI aducea în mod credibil cu o instituție medicală. M-am dus acolo

pentru discuția preliminară, însă la a 2-a întrevedere am chemat-o într-o magazie liniștită din CPA.

— Luați loc, vă rog.

Germano-poloneză, o chema Miriam Luxemburg (și umbla vorba că maică-sa fusese nepoata Rosei Luxemburg, celebra „intelectuală“ marxistă) și era la noi de 2 ani. Ca s-o spunem pe aia dreaptă, în general femeile nu prea îmbătrânesc frumos în KL — dar principala răspunzătoare este privarea totală de hrană (și până și foamea, foamea cronicizată poate șterge toate trăsăturile feminine în 6 sau 7 luni). Dr. Luxemburg arăta de vreo 50 și probabil că avea 30; dar nu subnutriția îi redusese părul la un soi de mucegai și îi răsfrânsese buzele în interior. Mai avea niște carne pe ea și, în plus, părea destul de curată.

— Din motive ce țin de siguranță, o să trebuiască făcută pe la miezul nopții, i-am spus. O să veniți cu propriul instrumentar, firește. Ce altceva o să vă mai trebuiască?

— Prosoape curate și foarte multă apă clocotită, Kommandant.

— Dar o să-i administrați un preparat, doar, nu? Știți dumneavoastră, 1 pilulă din alea pentru trompe despre care vorbește lumea.

— Nu există pilule pentru trompe, Kommandant. Procedura va consta din dilatare și chiuretaj.

— Cum ziceam, faceți ce trebuie făcut. O, și apropo, am făcut eu. Se poate ca directiva să se schimbe. Vorbeam ipotetic, ca să zic așa. Da, e foarte probabil ca ordinele de la Berlin să sufere modificări.

Cum oferta mea inițială de 6 rații de pâine fusese respinsă cu o oarecare înfumurare, în momentul acela i-am strecurat o pungă de hârtie în care se găseau 2 cartușe de Davidoff, și aveau să mai urmeze încă 2: 800 de țigări. Intenționa, știam lucrul ăsta, să cheltuiască acest capital pe fratele ei care se cam chinuia într-un Kommando penal din minele de uraniu de dincolo de Furstengrube.

— În ce sens să se schimbe, Herr Kommandant?

— Cancelaria e încă posibil să opteze pentru un final ușor diferit, i-am explicat eu. În care procedura nu decurge cum trebuie. Din punctul de vedere al pacientei.

— Adică?

— Adică, Herr Kommandant.

— Adică, Herr Kommandant?

— Ar mai fi 800 de Davidoff în plus. Desigur.

— Adică, Herr Kommandant?

— Hexobarbital. Sau fenol. O simplă injecție intracardiacă… O, nu te uita la mine cu ochii ăia, Doktor. Ai participat și dumneata la selecții, n-am dreptate? Ai selectat. Ai triat.

— Uneori mi s-a solicitat acest lucru, așa este, Herr Kommandant.

— Și te-ai descotorosit de nou-născuți vii, am făcut eu. N-are niciun rost să tăgăduiești. Știm cu toții că se întâmplă.

— Uneori mi s-a solicitat acest lucru, așa este, Herr Kommandant.

— Eroic, într-un fel, dacă stai să te gândești. Nașteri pe ascuns. Riști moartea.

N-a răspuns. Căci risca moartea zi de zi, ceas de ceas, doar fiind ce era. Da, mi-am zis: chestia asta chiar că e de ajuns să-ți adâncească cearcănele de sub ochi și să-ți încrețească nițel gura. I-am aruncat o căutătură întrebătoare. Ea a înghițit dureros și-a zis:

— Studentă fiind, stagiară, aveam cu totul alte lucruri în minte. Herr Kommandant.

— Nu mă îndoiesc câtuși de puțin. Ei bine, nu mai ești studentă. Zău așa, ce contează 1 injecție acolo?

— Dar nu mă pricep, Herr Kommandant. Vorbesc de injecția intracardiacă. Fenolul.

A fost cât pe ce să-i sugerez să străbată coridorul, la SS-HI, și să exerseze nițel — se numea „Camera 2“ și făceau în jur de 60 pe zi.

— E floare la ureche, n-am dreptate? Din câte înțeleg, mai simplu de atât nici că se poate. Spațiul de sub a 5-a coastă. Nu-ți trebuie decât o seringă lungă. E ușor.

— E ușor. Foarte bine, Herr Kommandant. Ce-ar fi s-o faceți dumneavoastră?

Preț de câteva clipe, mi-am ferit privirea, adâncit în gânduri… Dialectica mea de până atunci în ceea ce o privea pe Alisz Seisser, într-un final (după mult du-te-vino), fusese următoarea: de ce să risc? Însă nici

alternativa nu era complet lipsită de pericol; la care se mai adăuga și obișnuitul caracter refractar îmbufnat al cadavrului.

— Ei, n-o lua și dumneata chiar așa. Cel mai probabil Cancelaria o să-și mențină decizia inițială. Sunt convins că n-o să survină nicio schimbare de plan. Apă clocotită ai zis, am reținut bine?

Bănuiesc și că voiam s-o leg de mine. Ca garanție, evident. Însă acum, că începem să ne gândim să sondăm tenebrele, s-ar putea zice că-mi doream să vină cu mine departe de lumină.

— Când pot să evaluez pacienta, Kommandant?

— Ce, înainte? Nu, mă tem că așa ceva este imposibil.

Chestia asta era literalmente adevărată: acolo jos erau gardieni, martori.

— O să trebuiască s-o rezolvi pe nevăzute.

— Vârsta?

— 29. Așa susține ea. Dar știi și dumneata cum sunt femeile. O, da — era cât pe ce să uit. Doare?

— Fără măcar un anestezic local? Da, Herr Kommandant. Foarte tare.

— Hm. Ei bine, în cazul ăsta, ar fi bine să facem rost de un anestezic local. Vezi dumneata, nu ne permitem s-o lăsăm să facă prea multă gălăgie.

Miriam a zis că pentru așa ceva îi trebuie bani. 20 dolari americani, dacă vă puteți închipui. Aveam doar bancnote de 1; m-am apucat să le număr, făcând mental calculul.

— 1, 2, 3. Strămătușa dumitale, ăăă…, am făcut eu, schițând 1 zâmbet. 4, 5, 6.

Pe vremuri, la Rosenheim, în timpul perioadei mele leniniste (etern visător care sunt!) ne frământam creierii cu viitoarea mea soție apropo de principala operă de căpătâi a lui Luxemburg, Acumularea de capital (iar Lenin, deși ea îi imputase recursul la teroare, la un moment dat a numit-o „un vultur“). Pe la începutul lui 1919, imediat după eșecul lamentabil al Revoluției Germane, Luxemburg a fost arestată la Berlin de un detașament de Freikorps, nu băieții mei cu care luptasem la Rossbach, ci o șleahtă de huligani aflați sub conducerea nominală a bătrânului Walli Pabst…

— 10, 11, 12. Rosa Luxemburg. Au ciomăgit-o până a rămas lată, au împușcat-o în cap și corpul i l-au azvârlit în Canalul Landwehr. 18, 19, 20. Și câte limbi zici că vorbea?

— 5.

Miriam și-a înălțat privirea.

— Procedura asta, Kommandant. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Se înțelege de la sine.

— Păi, nu se vede încă, am făcut eu (între timp, mă hotărâsem). Părea în formă ultima oară când am văzut-o. Și e plăcut să nu trebuiască să folosești capișon.

Mi-am încrețit nasul de o manieră sugestivă.

— Cred c-o să mai așteptăm puțin.

Szmul își aplica priceperea la evaluarea uneia dintre instalațiile noi, recte „Crema“ 4: 5 cuptoare cu câte 3 retorte (capacitate: 2 000 într-un interval de 24 de ore). Amenajarea cu pricina se dovedise o bătaie de cap imensă încă de la început. După 2 săptămâni, peretele din fundul coșului de fum s-a năruit; și când l-am repus în fine în funcțiune, n-au trecut mai mult de 8 zile până când Szmul l-a declarat „ars complet“. 8 zile!

— Cărămizile s-au dislocat iarăși, Kommandant. Și au căzut în jgheabul dintre cuptor și horn. Flăcările nu mai au pe unde să se ducă.

— Execuție de mântuială, am făcut eu.

— Materiale de slabă calitate, Kommandant. Lutul a fost subțiat. Vedeți nervurile decolorate?

— Economii pe vreme de război, Sonder. Să înțeleg că 2 și 3 se țin pe poziții?

— La ½ din volum, Kommandant.

— Dumnezeule mare! Și eu ce le spun ălora de la Comunicații? Că refuz livrări? Ach, înseamnă c-o să ne întoarcem la gropi, bănuiesc. Și iar o să ne frece ridichea ăia de la Antiaeriană. Spune-mi…

Sonderkommandoführerul s-a îndreptat de spate. A împins grilajul cu piciorul și a tras zăvorul lateral de pe ușa cuptorului. Stăteam așa, la oarecare depărtare unul de celălalt, în semiîntunericul cenușiu al subsolului, cu tavanul lui jos, cu becurile acoperite cu plasă, cu ecourile lui.

— Ia spune-mi, Sonder. Te simți altfel? Acum că-ți știi… data plecării?

— Da, Herr Kommandant.

— Firește că da. 30 aprilie. În cât suntem acum? În 6. Nu, în 7. Carevasăzică 23 de zile până la Walpurgisnacht.

A scos o bucată de cârpă incredibil de soioasă din buzunar și s-a apucat să-și curețe unghiile.

— Nu m-aștept să ai încredere în mine, Sonder. Dar e ceva… pozitiv la treaba asta? La faptul că știi?

— Da, domnule. Într-un fel.

— Mai calm și tot restul. Mai împăcat. Ei bine, îmi pare rău că trebuie să-ți stric cheful. S-ar putea să nu-ți facă plăcere ultima însărcinare. S-ar putea să nu te entuziasmeze neapărat ultimul serviciu pe care o să mi-l faci. Și pe care o să i-l faci Reichului.

Și l-am informat în ce consta misiunea lui.

— Ai plecat capul. Pari abătut. Consolează-te cu gândul că o să-l scutești pe Kommandantul tău de o mulțime de bătăi de cap, Sonder. Cât despre biata ta conștiință, ei bine, n-o să trebuiască să „trăiești“ cu gândul respectiv prea multă vreme. Cam 10 secunde, aș zice. Maxim. Mi-am frecat palmele. Bun, ia spune-mi, ce-o să folosești? Adu-ți geanta încoace… Ce-i asta? Ce e căcatul ăsta de țepușă? Hm. Un soi de cârlig marinăresc cu o coadă. Bun. Poți să-l vâri pe mânecă. Ia încearcă… Bun. Acum pune-l la loc.

I-am făcut semn. Am urcat de la subsol și am străbătut un tunel acoperit cu coli de tablă care scârțâia și șuiera.

— A, să nu uit, știm unde e nevasta ta, Sonder.

În realitate, chestie de altfel extrem de enervantă, nu mai era cazul; Pani Szmul nu se mai găsea în podul de deasupra brutăriei situate la numărul 4 pe strada Tlomackie. Și când maistrul bucătar a fost adus la interogatoriu, a mărturisit că fusese implicat în scoaterea ei din ghetou — a ei și a lui frate-său. Se îndreptau spre sud. Nu era nicio surpriză:

Ungaria, unde evreii, dacă nu puneai la socoteală cele câteva razii și masacre ocazionale, erau doar cetățeni de rangul al 2-lea (și nici măcar nu purtau stea). Și asta în ciuda asigurărilor oferite personal de președintele Chaim Rumkowski. Lucrul cel mai strigător la cer (nu reușesc să-mi revin), lucrul cel mai strigător la cer (chiar nu reușesc să-mi revin), s-a întâmplat chiar sub nasul nostru, chiar sub nasul Überwachungsstelle zur Bekämpfung des Schleichhandels und der Preiswucherei im jüdischen Wohnbezirk! Și câți bani am împărțit în dreapta și în stânga?

— Halt, am spus.

Na, nu eram cu adevărat descurajat. Fuga lui Șulamit era doar un recul teoretic ori platonic: amenințarea avea să meargă în continuare; descântecul era intact. Totuși, cum mă obosisem să îi dau de urmă femeii ăleia, cumva mă încerca o iritare de natură estetică la gândul că se plimba liberă ca pasărea cerului pe bulevardele Budapestei.

— Ei bine, Sonderkommandoführer. Ne vedem pe 30. De Walpurgisnacht, nicht?

Mobius a sorbit din băutură. S-a șters la gură cu un șervet. A oftat și-a spus:

— Cabala aia de găinușe. Norberte Uhl, Suzi Erkel, Hannah Doll. Hannah Doll, Paul.

— Ach.

— Defetism. Frivolitate. Radio inamic — reiese clar din lucrurile pe care le discută. Uite ce e, Paul, am stat nițel de vorbă cu Drogo Uhl și de atunci Norberte a învățat să-și țină gura. La fel cu Olbricht și Suzi. Am discutat și cu tine și…

— Ach.

— Uite ce e, nu ți-am spus-o până acum, dar nu se poate să nu știi că întreaga ta… poziție atârnă de un fir de păr. Și în timpul ăsta Hannah radiază și jubilează la cea mai mică veste proastă. Iar tu ești der Kommandant! Dacă lucrurile nu se schimbă, și asta curând, o să fiu nevoit să informez Prinz Albrecht Strasse. Te mai întreb o dată. Vreau să zic, e cât se poate de simplu, nu-i așa? Ești sau nu în stare să-ți ții în frâu nevasta?

— Ach.

Mă hotărâsem să mă vâr în pat la o oră rezonabilă, și zăceam, făcut ghem, cu bestsellerul de dinainte de război Die jüdische Weltpest: Judendammerung auf dem Erdball.

Ușa s-a dat în lături. Hannah. Goală-pușcă în afară de pantofii cu tocurile cele mai înalte din câți avea. Și machiată la marea artă. S-a apropiat și s-a aplecat asupra mea. S-a întins și m-a apucat de păr cu amândouă mâinile. Mi-a frecat fața violent și dureros de țepii tufei ei, cu o asemenea forță, încât mi-a crăpat amândouă buzele, apoi mi-a dat drumul cu un gest teatral de dispreț. Am deschis ochii și am zărit șiragul vertical alcătuit de Rückgrat[66], curbele făcute de Taille cu rotunjimile simetrice, der Arsch cu semisferele acelea imense, unduitoare.

Se joacă întruna cu Viperul. Se joacă cu vipera lui, iar și iar. Întunericul e un meșter german. Uitați-vă în jur: uitați-vă cum totul tresare la viață — acolo unde e moarte! La viață!

3. *Szmul*: Un semn

N-are să se întâmple săptămâna asta. N-are să se întâmple nici măcar săptămâna viitoare. N-are să se întâmple nici măcar în săptămâna de după. O să se întâmple de abia în săptămâna de după aia.

Și când te gândești că eram pregătit. Dar pentru asta nu sunt; și-ar fi trebuit să fiu.

Într-o bună zi, cineva o să vină în ghetou sau în Lager și o să explice stăruința aproape burlescă a urii germane.

Iar eu aș începe prin a întreba: de ce ne-am lăsat mobilizați, de ce ne-am lăsat înrolați în avântul care a dus la propria noastră anihilare?

Într-o zi din decembrie 1940, soția mea s-a întors de la uzina de confecții în cămăruța neîncălzită pe care o împărțeam cu alte trei familii și mi-a zis: „Mi-am petrecut ultimele 12 ore vopsind în alb uniforme. Ca să le folosească pe Frontul de Est. Și pentru cine fac eu lucrul ăsta?“

Redusă la sărăcie extremă, înghețată de frig, înfometată, întemnițată, înrobită și terorizată, muncea pentru armata care îi bombardase, îi mitraliase, îi răsese de pe fața pământului și îi prădase orașul, care îi făcuse una cu pământul casa și-i omorâse tatăl, bunica, doi unchi, trei mătuși și 17 veri.

Vedeți, despre asta vorbesc. Evreii își pot prelungi viața doar ajutând dușmanul să obțină victoria — o victorie care pentru evrei înseamnă ce?

Să nu-i uităm nici pe fiii mei tăcuți, Schol și Chaim, și contribuția pe care și-au adus-o la efortul de război — războiul împotriva evreilor.

Mă sufoc, mă înec. Creionul ăsta, bucățile astea de hârtie nu sunt de ajuns. Am nevoie de culori, de sunete — uleiuri și orchestre. Îmi trebuie mai mult decât niște biete cuvinte.

Ne aflăm în sepulcrul mohorât și jilav de sub Crematoriul IV. Doll s-a oprit în loc cu pistolul într-o mână și un trabuc în cealaltă; își netezește sprânceana cu degetul mic.

— Bun. Să exersăm atacul. Lasă arma să-ți alunece din mânecă, prinde-o și înjunghie sacul ăla de colo. Cât de repede poți… Excelent, Sonder. Îmi pare că ai exersat deja puțin, ne? Ascultă. Ca să reiau. O să vină după Șulamit Zachariasz la prânz, pe 1 mai. Asta dacă nu contramandez ordinul, telefonic, în dimineața cu pricina. Așa că e foarte simplu. Și foarte elegant.

Face un pas în față și se apleacă spre mine, aproape că-și lipește bărbia de a mea și, cu ochi scăpărători și împroșcându-mi cu salivă, îmi spune:

— Walpurgisnacht, nicht? Walpurgisnacht. Nicht? Nicht? Yech? Nicht? Yech? Nicht. Walpurgisnacht… Sonder, singurul mod în care nevasta ta poate să rămână în viață, îmi zice, este s-o omori pe a mea. Klar?

Pământul se supune legilor fizicii, rotindu-se în jurul axei sale și orbitând în jurul Soarelui. Așa încât zilele trec, începe să se dezghețe, aerul se încălzește…

Suntem la terminus. E miezul nopții. Transportul a făcut ceva drum de la lagărul din Franța rămasă neocupată. Fiecare vagon de vite a fost dotat cu un butoi cu apă și, lucru încă și mai neobișnuit, cu o oliță de noapte. Începe triajul și coada, care șerpuiește dintr-un capăt în altul al terasamentului (urmărită de strălucirea albă a reflectoarelor) se menține liniștită. Fasciculul de la câteva proiectoare a fost fie deviat, fie redus în intensitate; plutește calmul, și un vânticel slab. Un stol de rândunele apărut de niciunde plonjează, ca apoi să se înalțe la loc.

Te remodelează (îmi șoptesc mie însumi), te refasonează după chipul lor, te refasonează ca și când te-ai afla pe masa de lucru a unui fierar și, după ce te-au bătut până când ai căpătat altă formă, te ung cu fluidele lor, te mânjesc de ei înșiși…

Îmi dau seama că mă holbez la o familie alcătuită din patru persoane: o femeie de vreo 20 de ani cu un sugar în brațe, flancată de un bărbat la vreo 30 de ani și de o altă femeie pe la vreo 40. Chiar e prea târziu să mai intervin; și dacă se produce și o urmă de agitație, o să mor în seara asta, iar Șulamit o să moară de Armindeni. Și cu toate astea, împins de o forță nepământeană, mă apropii, îl ating pe bărbat pe umăr, îl trag deoparte și îi zic pe tonul cel mai serios pe care l-am folosit vreodată: Monsieur, prenez le garçon et donnez–le à sa grand-mère. S'il vous plaît, Monsieur. Croyez moi. Croyez moi. Celui n'est pas jeune? Am clătinat din cap. Les mères ayant des enfants? Am clătinat din cap. Que pouvez-vous y perdre?

Încurcat, după câteva minute de șovăire, face ce i-am zis. Și, când le vine rândul, profesorul Entress selectează doi, nu unul pentru partea dreaptă.

Așa încât am reușit să amân o moarte — moartea acelei femme. Am reușit, pentru moment, să salvez o viață. Mai mult, pentru prima dată în ultimele 15 luni, i-am îngăduit unui om să se uite drept în ochii mei. O iau ca pe un semn.

Nu e astăzi ziua. Nici mâine măcar. E poimâine.

Mă aflu în vestiarul pustiu de la Micul Sălaș Brun. O să se întârzie iarăși enorm din cauza responsabililor cu Zyklon B, care sunt amândoi scoși din funcțiune de droguri și de băutură și o să trebuiască înlocuiți.

SS-ul și cu mine așteptăm o livrare de la Hamburg.

Zona în care se dezbracă are ceva eficient, pragmatic, cu cuierele, cu banchetele ei, cu indicatoarele în toate limbile europene; iar camera de gazare spălată cu furtunul și-a redobândit aerul de sală de dușuri, cu duze (dar fără vreo gură de scurgere în podea).

Iată-i venind. Intră încolonați, iar Sonderii mei se fofilează printre ei.

Un Unterscharführer îmi dă un bilet din partea Lagerführerului Prufer. Citesc:

20 vagoane (aprox. 90 în fiecare) plecate de la Hamburg. Oprire la Varșovia: 2 vagoane suplimentare. Total: 22 vagoane. 1 980 coloniști minus 10% găsiți apți de muncă = aprox. 1 782.

Zăresc un băiețel, care e limpede că e singur, înaintând cu pași chinuiți, dureroși. Are piciorul deformat — iar gheata ortopedică pesemne c-a fost lăsată în maldărul de pe terasament, laolaltă cu toate celelalte centuri pentru hernie, corsete și orteze.

— Witold? fac eu. Witold.

Ridică privirea spre mine, și după câteva clipe de ezitare, fața i se luminează de recunoștință și ușurare.

— Domnule Zachariasz! Unde e Chaim? Am fost să-l caut.

— Unde ai fost să-l cauți?

— La brutărie. E închisă. E oblonită cu scânduri. Am întrebat alături și mi-au zis că Chaim a plecat acum o veșnicie. Cu dumneata și cu Schol.

— Și mamă-sa? Mama lui? Pani Zachariasz?

— Mi-au zis că și ea a plecat.

— Cu un transport?

— Nu. Pe jos. A luat-o fratele ei. Domnule Zachariasz, m-au arestat! La gară. Pentru vagabondaj. Închisoarea Pawiak! Am fost convinși că o să ne împuște, dar s-au răzgândit. Chaim e aici?

— Da, e aici, îi spun. Witold, vino cu mine. Haide. Repede.

E primăvară în pădurea de mesteceni. Coaja argintie se jupoaie; vântul iute eliberează picături de umezeală de pe frunzele ca de hârtie.

Îi arunc lui Krebbs, Kapo-ul, o căutătură plină de înțeles și îi zic, cu autoritatea cu care am fost învestit de puterea germană:

— Kannst du mich mal zwei Minuten entbehren?[67]

Punându-i o mână pe braţ, îl conduc pe Witold pe cărarea mărginită de ghivece până la portița albă. Mă proptesc în fața lui, îl apuc pe după umeri și-i zic:

— Da, Chaim e aici. Împreună cu fratele lui. Muncește la fermă. Pe câmp. Cu puțin noroc, și pe tine o să te trimită tot acolo. Sunt băieți mari de-acum. Au crescut.

— Și gheata mea? O să-mi trebuiască gheata la câmp.

— Toate bagajele o să te aștepte la casa de oaspeți.

Un zgomot mă face să înalț privirea: mașina de serviciu a lui Doll, cu pneurile dezumflate, uzate patinând violent prin noroi. Îi fac un semn lui Krebbs.

— O să primești imediat niște sandviciuri cu brânză și mai încolo o să urmeze o masă caldă. O să-l pun pe Chaim să vină să te caute.

— O, ce bine.

Și astea sunt ultimele lui cuvinte.

— Ce se petrecea acolo? se interesează Doll privind cum cadavrul este târât în urma ambulanței.

— Un scandalagiu, Kommandant. Întreba întruna de gheata lui ortopedică.

— Gheata ortopedică. Da, am băgat de seamă că era ceva în neregulă cu el. Vineri la 6, Sonder. În grădină. La căderea întunericului.

Tresar zărind o pasăre care zboară atât de jos, încât îi văd umbra imensă străbătându-mi pieptul.

— La căderea întunericului, Herr Kommandant.

Din 1934 și până în 1937, Witold Trzeciak și Chaim al meu au fost ca doi gemeni de apropiați. Își petreceau fiecare sfârșit de săptămână împreună, fie la el acasă, fie la noi (și invocând pretexte care mai de care — o poveste înspăimântătoare, o pisică neagră zărită sub o scară, Sărbătoarea Morților sau chiar Noaptea Valpurgiei — ca să doarmă în același pat de o persoană).

În 1938, părinții lui au divorțat, iar Witold a devenit un navetist sinistru de întreprinzător între Łódź (taică-său) și Varșovia (mamă-sa). A ținut-o așa până mult după invazie. În 1939, Witold avea 12 ani.

Acum se prăvălește ca și când l-ar fi luat cu leșin. Krebbs se trage îndărăt. Lui Witold îi ia mai puțin de un minut să moară. Trec vreo 20 de secunde și s-a dus. Mai puține lucruri de la care să-ți iei adio, mai puțină viață, mai puțină iubire (poate) și mai puțină amintire care să trebuiască împrăștiată.

Nu e mâine, nici măcar poimâine nu e. E răspoimâine.

---

61 Slinos (în germ. în orig.) (n.r.).

62 Murdărie, mlaștină, clisă (în germ. în orig.) (n.r.).

63 Subraț (în germ. în orig.) (n.r.).

64 Sabotaj economic (în germ. în orig.) (n.r.).

65 Șleampăt (în germ. în orig.) (n.r.).

66 Șira spinării (în germ. în orig.) (n.r.).

67 Te descurci fără mine două minute? (în germ. în orig.) (n.r.)

Capitolul VI.

Noaptea Valpurgiei

1. Thomsen: Grofaz

Orice preocupare aș fi putut nutri la un moment dat pentru teoria gheții cosmice a dispărut după patru sau cinci pagini din Teoria gheții cosmice; în mod asemănător, am ajuns să mă lămuresc în privința valabilității Cercetării Culturale volkisch după patru sau cinci minute petrecute la Ahnenerbe. Așa încât, chiar dacă puneai la socoteală amplul exercițiu manuscris de imparțialitate și rigoare ipocrite, în ultima săptămână din februarie treaba mea în capitală era de mult terminată.

În martie, cu atâta ploaie și vânt, am devenit tot mai disperat să mă întorc la Kat Zet. Această nerăbdare sfâșietoare nu avea neapărat de a face cu Hannah Doll (în privința aceea, speram eu, situația era mai mult sau mai puțin stabilă). Nu, mă confruntam cu o altă dilemă — una legată de ritmul în care se derulau lucrurile la Buna-Werke și de ritmul războiului.

Și ce anume mă reținea, întrebați? Întrevederea pe care nu o fixaserăm clar, dar care nu era opțională, cu Reichsleiterul. La momentul respectiv, unchiul Martin părea să-și petreacă toată viața în troposferă, dat fiind că făcea naveta între Bavaria alpină și Prusia de Est, între Cuibul Vulturului și Bârlogul Lupului… Șapte, opt, nouă întâlniri au fost stabilite și mai apoi contramandate de către destoinica domnișoară bătrână Wibke Mundt — secretara Sekretarului.

— Problema e această preocupare recentă a lui, drăguță, mi-a zis ea la telefon. E absorbit.

— În ce constă, Wibke?

— E moda asta nouă. Diplomație. Umblă cât e ziua de lungă cu acești Magyars.

A ținut-o așa o bucată de vreme. Aria de competență a unchiului Martin o reprezenta Ungaria — chestiunea Ungariei și a evreilor ei.

— Îmi pare rău, drăguță. Știu că muști din zăbală. O să trebuiască să te relaxezi și să guști din plăcerile Berlinului.

***

Spre deosebire de Köln, Hamburg, Bremen, München și Mainz (împreună cu toată regiunea Ruhr), Berlinul era încă în picioare. Avuseseră loc zeci de raiduri de diversiune la sfârșitul lui ’40 și începutul lui ’41; pe urmă acestea s-au rărit, iar în ’42 n-a mai fost nimic. Dar toată lumea știa cu certitudine că, nu peste mult timp, cerul avea să se întunece de la atâtea bombardiere.

Și s-a întâmplat, după Ziua Luftwaffe (parade, defilări, ceremonii fastuoase): în noaptea de 1 spre 2 martie a avut loc primul raid aerian executat de mai multe escadrile reunite. M-au trezit sirenele (trei acorduri neîntrerupte urmate de un muget strident); fără nicio tragere de inimă, mi-am luat pe mine halatul de casă și am coborât în pivnița de vinuri de la Eden, unde se ținea o petrecere. Nouăzeci de minute mai târziu, atmosfera destinsă și decadentă s-a evaporat deodată, și ai fi zis că un uriaș orb, împiedicat, răscrăcărat peste cvartal se apropia târșâindu-și picioarele, cu un bubuit de tunet preistoric la fiecare pas; fix când ne întrebam cum anume o să murim (pulverizați, carbonizați, striviți, sufocați, înecați), la fel de precipitat Brobdingnag și Blunderbore s-au înclinat pe o parte, au schimbat direcția și s-au prăbușit undeva la est.

Sute de morți, mii de răniți, poate 100 000 de oameni rămași pe drumuri și un milion de fețe supte și îngrozite. La picioare, un covor nesfârșit de sticlă sfărâmată, iar deasupra un cer de un galben sulfuros, încărcat de gaze arse. Războiul se întorcea în fine în locul de unde începuse — se întorcea în Wilhelmstrasse.

Ceva era deja foarte anapoda cu orașul, ceva era deja foarte anapoda cu mișcările și atitudinile pe care le vedeai pe străzi. După jumătate de ceas, îți dădeai seama ce anume era: nu mai existau bărbați tineri. Vedeai pâlcuri de echipe de lucrători aduși de spate, supravegheați într-o doară (muncitori din teritoriile ocupate), și poliție municipală, și SS-iști; dar altfel, nu erau deloc bărbați tineri.

Nu mai erau bărbați tineri, în afară de cei care umblau în cârje, sau în cărucior, sau în ricșe. Și când coborai treptele care duceau la cârciumile din Potsdamer Platz, îți săreau în ochi toate mânecile goale și toți cracii de pantalon goi (și, desigur, toate fețele acelea zdrobite).

Noaptea, pe coridoarele hotelului, vedeai ceva ce, la o primă impresie, păreau niște membre amputate — cizme de călărie, lăsate în fața ușii ca să fie lustruite.

***

— Pot să încep cu o încercare de a pune lucrurile în perspectivă? M-am gândit mult la asta în ultima vreme.

— Chiar te rog.

— Crima fără nume a început, să zicem, pe 31 iulie ’41, la apogeul puterii naziste. Scrisoarea redactată de Eichmann și Heydrich și trimisă lui Göring, care a dat-o înapoi, fără s-o fi semnat. „Dorința“ Führerului… ce viza o soluție finală. În scrisoare se spunea, efectiv: toată luna am adunat efectivele în est. Aveți autorizarea. Începeți.

— Pentru o operațiune la scară largă…?

— Cum să zic, poate că încă se mai gândeau c-ar putea să-i azvârle în vreo pustietate înghețată pe undeva — după victoria facilă împotriva Rusiei. Undeva dincolo de Urali, sus, aproape de Cercul Arctic. Exterminare pe căi ocolite. Însă se făceau presiuni de jos — un soi de concurs între plenipotențiarii din Polonia, care e mai extremist. Ați alipit încă trei milioane de evrei, mein Führer. Nu mai facem față unui

număr atât de mare. Ei bine? În august / septembrie, pe măsură ce soluția teritorială devenea tot mai nefezabilă — s-a mai călcat o dată pedala de accelerație. Avusese loc epifania de ordin moral. Și care era aceasta? Să omori nu doar bărbații, chestie pe care o făceau de luni de zile, dar și femeile și copiii.

29 martie. Konrad Peters în Tiergarten — grădina fiarelor — cu trunchiurile ei înnegrite și smalțul de rouă fumurie pe iarbă... Profesorul Peters era și mai venerabil, în ambele sensuri, și mai impresionant decât îl țineam minte. Scund, colosal, de forma unui balon de rugby, cu papion și o vestă în culori vesele, ochelari cu lentile groase și o scăfârlie imensă brăzdată de cute, care de-acum era aproape cu desăvârșire cheală. Arăta ca un uriaș spilcuit căruia îi fuseseră retezate picioarele.

— Susțin că există o rațiune în ceea ce privește copiii, nu-i așa, domnule? am făcut eu.

— Așa este. Sugarii ăia o să crească și o să vrea să se răzbune pe naziști... prin 1963. Bănuiesc că rațiunea pentru femeile mai tinere de 45 de ani e că ar putea fi însărcinate. Iar rațiunea pentru femeile mai în vârstă este dacă tot ne-am apucat.

S-a clătinat și a încremenit în loc și, preț de câteva clipe, a părut că a rămas fără suflu. Mi-am ferit privirea. În secunda următoare și-a azvârlit capul pe spate și a luat-o din nou din loc.

— Oamenii, oamenii ca tine și ca mine, Thomsen, ne minunăm de aspectul industrial al metodei, de modernitatea ei. Și e de înțeles. E frapant. Însă camerele de gazare și crematoriile sunt doar epifenomene. Ideea fusese să se accelereze procesul, și să se facă economii, firește, și să le cruțe nervii asasinilor. Asasinii... trestiile acelea mlădioase. Însă, până la urmă, problema ar fi tranșat-o gloanțele și rugurile. Aveau voința.

Mai erau și alții care se preumblau sau rătăceau pe aleile din Tiergarten, în grupuri de câte doi sau trei, absorbiți de conversații savante; era echivalentul berlinez al celebrului Speaker’s Corner din Hyde Park (deși aici nimeni nu răcnea, ci vorbea în șoaptă).

— E lucru bine știut că Einsatzgruppen au omorât deja mai mult de un milion cu gloanțe, a reluat Peters. Ar fi ajuns acolo — cu gloanțe. Închipuie-ți. Milioane de femei și copii. Cu gloanțe. Aveau voința.

— Ce credeți că... s-a întâmplat cu noi? Sau cu ei?

— Se întâmplă încă, a spus el. Ceva cam misterios și neobișnuit. Nu i-aș zice supranatural, dar asta numai din pricină că nu cred în așa ceva. Însă lasă impresia de supranatural. Aveau voința? De unde? Agresivitatea lor miroase a pucioasă. Un damf de foc al iadului. Sau poate, poate e ceva cât se poate de omenesc și de necomplicat.

— Îmi pare rău, domnule… dar cum ar fi posibil așa ceva?

— Poate toate lucrurile astea sunt doar ce se întâmplă atunci când o ții una și bună cum că cruzimea e o virtute. Ce trebuie recompensată ca orice altă virtute — cu privilegii și putere. N-aș ști să zic. Apetența pentru moarte… În toate direcțiile. Avorturi forțate, sterilizări. Eutanasiere — zeci de mii. Apetența pentru moarte e realmente aztecă. Saturniană.

— Carevasăzică modernitate și…

— Da, modern, futurist chiar. Cum trebuia să fie Buna-Werke — cea mai mare și mai avansată uzină din Europa. Asta, amestecată cu ceva antediluvian. Care datează de pe vremea când eram toți niște mandrili și babuini.

— Consimțită, cum spuneați, la apogeul puterii lor. Iar acum?

— O să fie pusă în operă și poate chiar finalizată în zvârcolirile înfrângerii. Sunt conștienți c-au pierdut.

— Așa este, am făcut eu. Berlin. Atmosfera e cu totul alta, o răsturnare totală. Înfrângerea e palpabilă.

— Hm. Ia ghicește cum i se zice acum. După Africa. După Tunisgrad. Grofaz.

— Grofaz.

— Un soi de acronim. Cel mai mare feldmareșal din toate timpurile. E doar o formă de sarcasm infantil, tipic nemțesc — dar nu e rău, ca idee. Grofaz… Totul s-a schimbat. Gata cu saluturile cu brațul întins. „Guten Tag“ și „Gruss Gott“ și atât. Să obligi zeci de milioane de nemți să-ți urle numele de 30 de ori pe zi, prin lege. Numele acelui golan ostereichisch… Ei bine, vraja s-a destrămat. Această Noapte a Valpurgiei care durează de zece ani se apropie de sfârșit.

Crengile copacilor se împănușau de verde și curând aveau să-i confere locului umbra adâncă obișnuită. L-am întrebat cât o să dureze.

— N-o să se oprească. Nu înainte ca Berlinul să arate ca Stalingradul. Bănuiesc că rezistența ar putea reuși să-l asasineze.

— Vă referiți la alde Von Cutare — coloneii.

— Da, la coloneii iuncheri. Însă se tot ceartă între ei apropo de componența cabinetului din umbră. O pierdere ridicolă de vreme și de energie. Ca și când aliații o să mai pună o altă echipă de nemți la conducere. Prusaci, ce te aștepți de la ei? În timpul ăsta, antichristul nostru mic-burghez are grijă să nu răsufle nimic — by means, a zis Peters, în engleză, of the nation's nineteen guillotines.

— Și atunci, ce-i cu toată satisfacția asta falsă care plutește în aer? Încă nu-mi vine să cred cât de mulțumiți par toți.

— Oamenii resimt Schadenfreude chiar și pentru propria persoană.

S-a oprit iarăși în loc și mi-a zis cu o privire plină de înțelegere:

— Toată lumea e mulțumită, Thomsen. Toată lumea în afară de tine.

Așa că i-am zis de ce. N-am căutat să plusez; n-am zis că aproape de fiecare dată când închideam ochii vedeam un schelet învelit în piele răstignit pe banca de flagelare.

— Cum ar veni, Grofaz și Rupprecht Strunck, împreună, m-au deconspirat drept Schreibtischtäter.

Un făptaș de birou — un conțopist asasin.

— Și toate astea degeaba.

Peters mi-a aruncat o căutătură încruntată și a îndreptat arătătorul spre mine.

— Nu, nu e degeaba, Thomsen. Miza e în continuare enormă. Buna și combustibilul sintetic nu ne-ar ajuta să câștigăm războiul, dar l-ar prelungi. Și cu fiecare zi care trece…

— Asta îmi tot spun și eu, domnule. Chiar și așa…

— Evenimentele o să-l înfrâneze pe Herr Strunck al tău, crede-mă. Foarte curând o să omoare numai femeile și copiii. Fiindcă o să aibă nevoie de bărbați ca mână de lucru. Așa că fruntea sus, ei? Privește

partea bună a lucrurilor. Să-ți zic ce întrebare plutește pe buzele tuturor?

— Vă rog.

— Pentru cine îi omoară pe evrei? Cui bono? Cine se va scălda în roadele unei Europe judenfrei? Cine se va încălzi la soarele ei? Nu Reichul. Nu va mai exista un Reich…

Preț de o clipă, doar, gândul mi-a fugit la Hannah — și la unitățile de timp, de loc și de acțiune și la ce face războiul din ele. Peters a zâmbit și-a zis:

— Știi ce nație detestă Gofraz cel mai abitir… în momentul ăsta? Fiindcă l-au lăsat la greu? Pe nemți. După ce va fi fost alungat din Rusia, toate eforturile lui se vor concentra pe Frontul de Vest. Vrea ca rușii să ajungă aici primii. Așa că pune-te la adăpost.

I-am strâns mâna și i-am mulțumit pentru timpul acordat și pentru solicitudine.

A ridicat din umeri.

— Kruger? Ei bine, aproape că i-am dat de capăt.

— Sunt aproape convins c-o să aflu mai multe. Unchiul meu… nu poate să reziste când dă de o poveste bună. Caz în care cu siguranță o să…

— Te rog. Mă tot gândesc… Leipzig, ianuarie ’34. Ăla e momentul când piromanul olandez s-a despărțit de capul lui.

A pufnit disprețuitor, apoi a reluat:

— Vizionarul nostru vienez își dorea cu tot dinadinsul funia pentru el. Era mai înjositor. A fost consternat să afle că nu mai avusese loc o execuție prin spânzurare în Germania din secolul al XVIII-lea.

Peters a făcut un semn cu mâna: în depărtare se zărea cupola netedă a Reichstagului eviscerat și abandonat.

— Leipzig, ianuarie ’34. Crezi că Dieter Kruger se poate să fi avut ceva de-a face cu Incendiul?

***

Wibke Mundt era o fumătoare compulsivă — într-o oră era în stare să umple cu vârf o scrumieră cu chiștoace maronii. Era în aceeași măsură și o tușitoare și o râgâitoare compulsivă. Trecuse o lună întreagă, și iată-mă în biroul ei din Cancelarie (situată pe o Wilhelmstrasse bombardată, dar eficient reparată)… Urmăream, apatic, mișcările unei alte secretare, mai tinere, o blondă cu trăsături dulci pe nume Heidi Richter. Cu admirație abstractă luam notă de felul în care se apleca într-o parte, în față, se ciucea, se îndrepta de spate… În timpul lunilor ălora petrecute în capitală jucasem rolul unui ascet privilegiat, bătând la pas suburbiile muncitorești Friedrichsain și Wedding după-amiaza, cinând devreme și frugal la hotel (pasăre, paste și alte produse neraționalizate, inclusiv, din când și când, stridii și homar) înainte să mă întorc în cameră (unde, asumându-mi un oarecare risc, citeam din Thomas Mann și alții asemenea). Erau trei sau patru tinere berlineze cu care aveam ceea ce numeam „înțelegeri“; și cu toate astea, nu le-am deranjat. Boris și-ar fi râs de seriozitatea mea, însă eu simțeam că acumulasem un soi de capital emoțional, sau chiar moral, și că nu voiam să-l cheltuiesc, nu voiam să intru în el. Iar eu eram bărbatul care, nu cu mult timp în urmă, avusese relații sexuale cu asasina Ilse Grese…

— Liebling, n-ajută la nimic dacă te foiești ca un leu în cușcă, mi-a zis Wibke. O să mai dureze. Poftim, ia o ceașcă din cafeaua asta mizerabilă.

O așteptare într-o altă așteptare: ajunsesem la prânz, iar acum era 3 fără 20. Așa încât m-am uitat din nou peste cele două scrisori pe care le ridicasem când mi-am reglat nota de plată imensă de la Eden.

Ca o bonificație la descurajantul lui raport săptămânal, Suitbert Seedig inclusese o anexă confidențială în care îmi relata ultimele isprăvi ale lui Rupprecht Strunck. Strunck abolise unverzüglich — munca în pas de marș. Acum Häftlinge munceau în pas alergător. Curtea principală, ca să-l citez pe Seedig, arăta ca un furnicar în toiul unui incendiu de pădure.

Cealaltă scrisoare, datată 19 aprilie, era de la Boris Eltz (nu încăpea vorbă, un corespondent delăsător, de ce să n-o recunoaștem). O mare parte era redactată într-un soi de cifru. Ce își doreau cenzorii să audă

era aproape de fiecare dată exact opusul adevărului, așa încât când Boris scria, de pildă: Am auzit că tânărul abstinent urmează să fie promovat curând pentru minunata lui eficiență și pentru lustrul de-a dreptul exemplar al deontologiei lui, știam că Moș Sugativă urma să fie retrogradat curând pentru incompetență crasă și venalitate hiperactivă.

Despre Hannah îmi scria: Am văzut-o acasă la soții Uhl pe 30 ianuarie și la soții Doll pe 23 martie.

Trebuie să fi fost niște ocazii sforăitoare. 30 ianuarie reprezenta a zecea aniversare a preluării puterii; iar pe 23 martie în aceeași iarnă a fost votat Actul de Împuternicire, prin care statul de drept era dizolvat — Legea, cum îi ziceau, pentru Remedierea Situației Oamenilor și a Imperiului…

Boris își încheia scrisoarea astfel:

La ambele recepții, prietena ta l-a determinat pe ofițerul nostru politic s-o admonesteze pentru că nu se alinia la atmosfera generală. Era vizibil posomorâtă, în timp ce toți ceilalți, firește, adulmecând victoria, erau euforici, debordând de înflăcărare patriotică!

Dar să revenim la lucruri serioase, frățiorul meu. Mi-au dat drumul cu șase săptămâni mai devreme: sejurul meu printre austrieci se apropie de sfârșit. În seara asta, cu inima arzându-mi, îmi încep călătoria spre est. Nu-ți face griji. O să lupt până la moarte ca să mă asigur că Angelus Thomsen își păstrează trecerea pe care o are la ariene. Iar tu, dragul meu, o să faci tot ce-ți stă în putere ca s-o protejezi pe „Theres“ cea cu ochi albaștri și plete blonde, refractara noastră din Munții Tatra.

Ca de fiecare dată, B.

— Heidi, a zis Wibke, ești amabilă să-l conduci pe Obersturmführerul Thomsen în sala de mese privată?

***

Deși nu se putea compara cu sala de mese oficială (atriumul unei săli de banchete), sala de mese privată era imensă, plafonul de zece metri lungime căznindu-se să adăpostească multe tone de candelabre din cristal. M-am așezat la o masă dreptunghiulară și am fost servit cu o ceașcă de cafea de-adevăratelea și un pahar de Benedictine. Aerul era înțesat de fum de tutun și de nefericire existențială, iar un bărbat înalt, gras, înfierbântat, într-o redingotă care-l strângea și cu o cămașă cu guler scrobit, citea cu un preț personal enorm de pe o coală de hârtie, asudând din abundență în timp ce spunea, într-o germană cursivă, elevată:

— Vă mulțumim din inimă pentru ospitalitatea dumneavoastră tipic teutonă, Herr Reichsleiter. Amintirea noastră va prețui în mod deosebit priveliștile superbe oferite de renumitul Cuib al Vulturului, splendida reprezentație a operei Tristan und Isolde de la Salzburg, turul ghidat al Münchenului, cu ceremonia tulburătoare de la Templul Martirilor și, ultimul pe listă, dar în niciun caz cel mai puțin însemnat, banchetul somptuos de la domeniul dumneavoastră din Pullach, cu frumoșii dumneavoastră copilași și soția dumneavoastră cea atât de amabilă și elegantă. Pentru toate lucrurile acestea, la care se alătură sejurul nostru în strălucitul imperium al capitalei dumneavoastră, Herr Reichsleiter, din adâncul inimilor noastre vă…

— Gern geschehen, gern geschehen[68]. Acum să revenim la realitate, a spus Sekretarul.

Luându-și o mină deosebit de interesată și de amuzată, unchiul Martin și-a dres glasul și s-a îndreptat de spate în scaun. Apoi, adresându-i zâmbete îndatoritoare, chiar dacă ușor stânjenite, interpretului, a reluat:

— Berlinul este dornic să întărească legătura sa solidă cu Budapesta… Acum, că ați reînceput să vă comportați ca un aliat și nu ca o națiune neutră… În privința asta suntem înțeleși. Trecând la cealaltă chestiune… Știți foarte bine că am deplâns demiterea prim-ministrului Bárdossy și suntem realmente consternați… de politicile prim-ministrului Kállay… La cum se prezintă lucrurile, Ungaria este un adevărat paradis (ein paradies auf Erden) pentru evrei… Orice nas coroiat (jeder Hakennase) din Europa visează să vă treacă frontiera… Roșim, domnilor, roșim (wir erroten) când vedem ce concepție despre siguranța națională aveți!

Privirea unchiului Martin a adăstat compătimitor pe chipurile din încăpere. Un bărbat cu barbă întunecată, care trebuie să fi deținut

vreun rang ministerial, a scos o batistă verde din buzunarul hainei și, cu o voluptate adolescentină, și-a suflat nasul.

— Ca un gest de bună credință, vi se cere să implementați numaidecât anumite măsuri în acord cu jurisprudența Reichului… Primo: confiscarea tuturor bunurilor… Secundo: excluderea de la orice activitate culturală și economică… Și, tertio, impunerea stelei… În etapa următoare vor trebui concentrați și carantinați. Expedierea (Absendung) trebuie să urmeze la timpul potrivit… Chiar acum vin, domnilor, de la Wolfsschanze, nici mai mult, nici mai puțin!… Am fost însărcinat în mod solemn să transmit un salut personal regentului Horthy.

A înălțat o fișă cartonată și a zis, zâmbind:

— Ăăă… Alteței Sale Serenissime Regentul Regatului Ungariei… care, atunci când ne-a onorat cu vizita sa cu nici două săptămâni în urmă… a părut ciudat de refractar la recomandările noastre… Salutările noastre, așadar, dar și o făgăduială… Chiar dacă ne forțați să apelăm la Wehrmacht, o să punem mâna pe evreii voștri… O să punem mâna pe evreii voștri. Klar? Das ist Klar?

— Da, Herr Reichsleiter.

— Tu, Neffe, rămâi aici, cât îi conduc eu pe demnitarii noștri la mașini.

În mai puțin de un minut era înapoi. Trimițându-i la plimbare pe servitori, nu înainte de a-i pune să lase acolo băutura, unchiul Martin a dat pe gât un pahar de-a-n-picioarelea și mi-a zis:

— Știi, Golo, nimic nu se compară cu senzația pe care o ai când le spui unor nații întregi ce să facă.

S-a așezat pe scaunul de lângă mine și a făcut doar:

— Ei bine?

I-am spus că am întocmit un raport exhaustiv, precizând:

— Dar dă-mi voie să-ți spun că povestea e tranșată.

— Fă-mi un rezumat, te rog.

— Teoria gheții cosmice, Onkel, am început eu, cunoscută și ca „principiul gheții mondiale“, susține că Terra s-a creat atunci când o cometă înghețată de mărimea lui Jupiter a intrat în coliziune cu Soarele. Pe parcursul trileniilor glaciare care au urmat, au fost meticulos modelați și cizelați primii arieni. Ca atare, Onkel, numai rasele inferioare se trag din hominidae. Popoarele nordice s-au păstrat criogenic din negura timpului terestru — pe continentul pierdut al Atlantidei!

— În ce sens pierdut?

— Scufundat, Onkel.

— Și asta-i tot?

— Cam da. E un loc straniu, Ahnenerbe. Teoria gheții cosmice nu e singura pe care încearcă s-o demonstreze. Încearcă să demonstreze că veriga lipsă n-a fost un om primitiv, ci un soi de urs. Și că grecii antici erau scandinavi. Și Cristos nu a fost evreu.

— Și atunci ce-a fost? Și… toate sunt așa?

— Amorit. Nu, fac și treabă extraordinară și-și merită cu prisosință milionul anual.

Da, mi-am zis — merită fiecare bănuț. Faptul că angajații de la Ahnenerbe erau considerați ca fiind „esențiali pentru efortul de război“ și, ca atare, scutiți de serviciul militar era complet nerelevant din punct de vedere tactic: niciunul măcar n-ar fi trecut de examenul medical; niciunul măcar, mă gândeam uneori, n-ar fi supraviețuit unui examen medical. Arienii ăștia cu patalama aveau niște fețe de corcituri care păreau plăsmuirea unor minți corcite — ochi bulbucați, dinți de iepure, firicele de salivă în colțul gurii, bărbii teșite, nasuri mucoase și roșii. Majoritatea erau pseudocercetători sau amatori de carieră. O dată am avut ocazia să arunc un ochi în „pavilionul dedicat anatomiei“: un cap retezat care fierbea într-un recipient de sticlă deasupra unui bec Bunsen, un borcan plin de testicule murate. Studiengesellschaft fur Geistesurgeschichte — un muzeu de ceară, un talmeș-balmeș coșmaresc de diagrame și componente anatomice, de șublere, abace, mătreață și bale…

— Dar în principal e vorba de propagandă. În asta rezidă valoarea lui, Onkel. Alimentează flacăra naționalismului. Și legitimează cuceririle. Polonia nu e decât o parte din Germania aborigenă — chestii de genul ăsta. Însă celelalte chestii? Bun, spune-mi un lucru. Teoria gheții cosmice… Speer ce părere are?

— Speer? Nici măcar nu se înjosește cât să-și dea cu părerea. El e tehnician. Crede că sunt numai rahaturi.

— Și are dreptate. Distanțează-te, Onkel. Reichsführerul și Reichsmarschallul n-au nimic de câștigat susținând balivernele astea, nu pot decât să se umple de ridicol. Uită de teoria gheții cosmice. Și treci la atac împotriva lui Speer. Care-s atuurile lui?

Unchiul Martin a umplut la loc paharele.

— Ei bine, Neffe, în februarie a susținut că a dublat producția de război în mai puțin de un an. Și așa este. Asta e atuul lui.

— Fix ăsta fiind și pericolul. Vezi la ce lucrează, Onkel, el cu Saukel? Speer vrea ceea ce evident îți revine dumitale de drept. Succesiunea.

— Succesiunea.

— Dacă, Doamne ferește…

— Hm. Doamne ferește… Totul e sub control, Neffe. Gauleiterii sunt de partea mea. Nici n-ar avea cum să nu fie. Ei reprezintă Partidul. Așa că, vezi tu… Speer comandă un tren plin cu componente, iar băieții mei pun mâna pe jumătate din încărcătură. Plus că i-am plantat pe Otto Saur și pe Ferdi Dorsch la el în minister. O să fie carotat la fiecare pas, și tot ce poate face este să încerce să se apropie suficient de Șeful încât să-l piseze la cap cu problema lui. Nu e un artist. Nu mai e.

— Foarte bine, Onkel. Bun. Știam eu că n-o să stai cu mâinile în sân și să permiți să-ți ia alții ceea ce ți se cuvine de drept.

Puțin mai târziu, când i-am pomenit la ce oră aveam tren, der Sekretar a sunat la parcul auto și i-a anunțat că o să mă însoțească la Ostbahnhof. Când am ieșit în curte, am zis:

— Ușa asta. E nemaipomenit de grea.

— Blindată, Golo. Ordinele Șefului.

— Paza bună trece primejdia rea, nu-i așa, Onkel?

— Hai, urcă… Vezi? O limuzină care aproape că pare înghesuită. Asta e prețul puterii. Și cum ți-ai petrecut Revelionul?

— A fost foarte plăcut. Tantchen și cu mine am stat la gura focului până la 12 și 10. Pe urmă am închinat în sănătatea dumitale și ne-am dus la culcare. Dumneata cum ai petrecut?

Motocicliștii aplecați peste ghidoane au demarat în trombă ca să degajeze drumul în fața noastră; zburam pur și simplu prin intersecții pe culoarea roșie; apoi motocicletele au țâșnit încă o dată prin dreptul nostru, depășindu-ne. Unchiul Martin a clătinat din cap ca și când nu i-ar fi venit să creadă și-a spus:

— Douăsprezece și 10? Dacă-ți vine să crezi, Golo, eu am stat până la 5 dimineață. Cu Șeful. Am petrecut împreună trei ore și trei sferturi. L-ai văzut vreodată de aproape?

— Bineînțeles, Onkel, dar doar o dată, atunci, la nunta dumitale. Asta era în 1929 — când și eu și Gerda ne pregăteam să pășim în alt treilea deceniu de viață. Iar liderul NSDAP aducea într-o atare măsură cu un șef de sală palid, burtos și nemilos de suprasolicitat, încât toți civilii prezenți, asta era impresia mea, se căzneau din răsputeri să nu-i împingă un bacșiș. Cât farmec personal. Nu mi-aș permite niciodată să-mi imaginez un tête-à-tête cu el.

— Știi, cum să nu, că ani de-a rândul lumea ar fi dat orice pentru cinci minute între patru ochi cu Șeful? Iar eu am parte de aproape patru ceasuri. Doar el și cu mine. În Bârlogul Lupului.

— Ce romantic, Onkel.

El a râs și-a zis:

— E straniu. Când am…ăă… reînnodat legătura cu Krista Groos, pentru care îți foarte mulțumesc, am simțit aceeași exaltare. Nu că aș… nimic de felul ăla. Doar același tip de înfocare. Ai băgat de seamă, Golo, că roșcatele emană un miros mai puternic?

Preț de un sfert de oră, unchiul Martin mi-a povestit isprăvile lui cu Krista Groos. Ori de câte ori mă uitam afară prin geamurile fumurii, instinctiv mă așteptam să zăresc o mare de pumni înălțați amenințător și de chipuri înciudate. Dar nu. Femei, femei, femei, de toate vârstele, nemaipridịdind, dar nu ca în Berlinul de odinioară (când nu mai prididеau să aibă și să cheltuiască), nu, nemaipridididind să trăiască, încercând să cumpere un plic, o pereche de șireturi, o periuță de dinți, un tub de lipici, un nasture. Toți soții, frații, fiii și tații lor erau la sute, dacă nu chiar la mii de kilometri depărtare; și pe puțin un milion dintre ei erau morți.

— Ți-am zis că i-a mers buhul, i-am spus când mașina a oprit în spatele Gării Sileziei.

— Merită cu vârf și îndesat, Golo, ascultă ce-ți zic. Hm, te-am adus la gară mai devreme cu un scop. Înainte să pleci o să-ți ofer un mic cadou. Ciudata poveste a lui Dieter Kruger. N-ar trebui, firește. Dar nu văd ce importanță ar mai avea.

— O, ești nemaipomenit, Onkel.

— În noaptea de dinainte să fie executat, am mers într-un mic pelerinaj până în celula lui Kruger. Eu și câțiva tovarăși. Și n-o să ghicești în veci ce am făcut.

În timp ce der Sekretar îmi povestea, am coborât geamul ca să trag aerul în piept. Da, era adevărat. La fel ca Reichskanzlerul (care în privința asta inspira teamă în rândul tuturor interlocutorilor lui, inclusiv Onkel), orașul suferea de halitoză. Berlinului îi puțea gura. Asta din pricină că mâncarea și băutura erau preparate, procesate, ba chiar și inventate, probabil, de IG Farben (și Krupp, Siemens, Henkel, Flick și restul). Pâine chimică, zahăr chimic, cârnați chimici, bere chimică, vin chimic. Și care erau urmările? Flatulență, botulism, scrofuloză și furuncule. Încotro s-o fi apucat când până și săpunul și pasta de dinți duhneau? Femei cu ochi gălbejiți trăgeau fără nicio reținere vânturi zilele astea, dar asta nu era tot: se pârțâiau pe gură.

— Pe pieptul dezgolit! a conchis unchiul Martin cu zâmbetul lui cel mai șăgalnic. Pe pieptul dezgolit. Nu găsești că e nemaipomenit?

— Să mori de râs, nu alta, Onkel, am spus eu, simțind cum mă ia cu leșin. Exact cum ai promis: național-socialismul în forma lui cea mai usturătoare.

— Strașnic. Strașnic. Dumnezeule, ce-am mai râs.

S-a uitat la ceas și, preț de câteva clipe, a rămas tăcut.

— Oribil loc, Wolfsschanze. Aproape ca un KL de buzunar, doar că zidurile au cinci metri grosime. Însă Șeful… ach, Șeful le pregătește o surpriză urâtă amicilor noștri din est. Fii cu ochii pe punga de la Kursk. Când se întărește solul. Operațiunea Citadela, Neffe. Ține minte ce-ți zic: fii cu ochii pe punga de la Kursk.

— Așa o să fac. Ei bine, Onkel, nu e nevoie s-o mai spun că-ți rămân etern recunoscător. Transmite-i toată dragostea mea lui Tantchen.

El s-a încruntat și mi-a zis:

— Hannah asta a ta. Nu am nicio problemă cu dimensiunea ei. Din contră. De ce crezi că m-am însurat cu Fräulein Gerda Buch? Dar buzele ei, Golo… buzele Hannei. Sunt prea late. Aproape că i se întind până la urechi.

Umerii mi s-au adunat în față.

— E o gură foarte drăguță.

— Hm. Da, bănuiesc că n-arată rău, a făcut el, cu o sculă vârâtă în ea. A fost o plăcere, ca de fiecare dată, Golo. Ai mare grijă de tine.

***

Boris plecase la război cu inima plină de înflăcărare și, la rândul meu, trepidam de emoție în timp ce mă pregăteam să plec spre propria mea linie a frontului răsăriteană.

Trenurile expres spre și dinspre Polonia nu erau niciodată aglomerate — polonezii nu aveau voie să meargă cu trenul expres. Sau, în general, cu trenul, ori cu tramvaiul, ori cu autobuzul, altfel decât cu permise speciale. La fel, li se interzicea accesul la teatre, concerte, expoziții, cinematografe, muzee și biblioteci și nu li se permitea să dețină sau să folosească aparate de fotografiat, de radio, instrumente muzicale, gramofoane, biciclete, ghete, serviete de piele și manuale școlare. În plus de asta, orice cetățean de naționalitate germană putea omorî un polonez când avea el chef. Din perspectiva național-socialistă, polonezii aveau statut de animale, dar nu erau insecte sau bacterii, precum prizonierii de război ruși, evreii, iar acum și romii și sinti — acești Alisz Seisser ai lumii.

Așa încât aveam la dispoziție un compartiment întreg numai pentru mine și două cușete la alegere. De multă vreme, pentru mine, asemenea luxuri veniseră la pachet cu o senzație de greață (ce umilitoare, ce josnică era apartenența activă la rasa stăpânitoare) și mă mai consolam la gândul că fiecare suprafață vizibilă din compartiment era acoperită cu un strat gros de slin. Jumătate de centimetru de slin, în Germania:

războiul era pierdut, Germania era pierdută. M-am făcut comod în perspectiva celor opt ore de drum (plus încă trei până la Cracovia). Dar aveam să fiu înapoi în Kat Zet la timp pentru Noaptea Valpurgiei.

A fost o mică întârziere cât au cuplat vagonul-restaurant. Eu aveam să apelez, firește, la coșul pe care mi-l pregătiseră în bucătăria eroică (dar și neverosimil de piperată) a hotelului Eden. S-a auzit un fluier.

Și în clipa aceea, Berlinul a pornit în călătoria sa, spre vest — Friedrichshain cu glandele lui sebacee blocate și cantinele lui pestilențiale, Ahnenerbe cu scheletele și tigvele lui, cu mătreața și mucii lui, Potsdamer Platz cu fețele ei stâlcite și uniformele pe jumătate goale.

***

Am ajuns în Centrul Vechi la 4 după-amiază. Planul era să fac o baie, să mă schimb și să mă prezint la vila comandantului. A, o ilustrată de la Oberführerul Eltz. Am încasat-o deja, îmi scria Boris, o lovitură de baionetă în gât, chestie care mă cam enervează; dar asta n-o să mă împiedice să iau parte mâine la asa… Ultimele două rânduri fuseseră înnegrite cu grijă.

Maksik, legendarul vânător de șoareci, ședea cu ochii închiși pe un preș jilav de lângă lada frigorifică suspendată. Aproape sigur că Agnes trecuse pe acolo cu o zi în urmă și-l lăsase pe Max în apartament să-și vadă de treabă. Părea foarte bine hrănit; iar acum, odată îndeplinite îndatoririle ce-i reveneau, își luase poziția de învelitoare de ceainic, cu coada și toate lăbuțele strânse sub el.

Odată ajuns în mijlocul salonașului, am simțit cum pașii îmi încetinesc deodată. Ceva era diferit, schimbat. Vreme de zece minute am inspectat tăbliile meselor și am deschis precipitat sertare și bufete. La treburi din astea, Gestapoul avea două moduri de operare: fie o descindere aproape insesizabilă, fantomatică, fie un cutremur urmat de un uragan. Apartamentul nu fusese scotocit; fusese percheziționat ca de ochii lumii, de mântuială.

M-am spălat cu și mai multă hotărâre și vigoare ca de obicei, fiindcă întotdeauna simțeai întinarea — în cazul de față, doar ușor detestabilă

— dată de intruziune (mi-l și închipuiam pe Michael Off plimbând de colo colo o scobitoare prin gură în timp ce-mi scotocea prin articolele de toaletă). Însă lăsându-mă pe spate în cadă înainte să mă clătesc și să ies, am cumpănit mai bine și, mă rog, nu mă pot gândi decât că ăsta fusese doar un avertisment sau o chestiune de rutină chiar și că multă lume, poate chiar tot personalul IG, fusese verificat de formă. Mi-am luat din dulap sacoul de tweed și pantalonii de serj.

Când am revenit în bucătărie, Max tocmai se îndrepta de șale: și-a încordat labele din față și a pornit-o agale către mine. Deși în general nu era o ființă sentimentală, uneori, ca acum, de pildă, se ridica pe picioarele dindărăt cât era de lung, aștepta o clipă, apoi se trântea ca trăsnit înapoi pe podea, cu burta în sus. M-am întins și l-am mângâiat pe bărbie și pe piept, așteptând torsul gutural și astmatic. Însă motanul nu torcea. M-am uitat la ochii lui și erau ochii unei alt gen de felină, uscați, aproape, de duritate și dușmănie. Mi-am tras instantaneu mâna — dar n-a fost suficient de repede; la baza degetului mare aveam o dungă subțire, roșie, care, într-un minut sau pe-acolo, o știam, avea să înceapă să sângereze.

— Căcănar mic ce ești! am făcut eu.

N-a zbughit-o la fugă, nu s-a ascuns. A continuat să zacă acolo, cu burta în sus, holbându-se la mine, cu ghearele scoase din teacă.

Și era de două ori bizar să văd fiara din el. Fiindcă noaptea, în tren, visasem (profetic) că grădina zoologică situată peste drum de hotelul Eden pe Budapesterstrasse era bombardată de englezi. SS-iști alergau de colo colo printre cuștile turtite împușcând leii și tigrii, hipopotamii și rinocerii, și încercau să omoare toți crocodilii înainte ca reptilele să se târască în Spree.

***

Era 17:45 când am coborât scările și am ieșit în scuar. Mi-am croit cu greu drum prin molozul sinagogii, am străbătut străduțele șerpuitoare, în pantă, care dădeau în șoseaua dreaptă și de acolo am pătruns în Zona de Interes, apropiindu-mă tot mai tare de sursa mirosului.

2. Doll: Pedeapsa supremă

Am ajuns la convingerea că totul a fost o tragică eroare.

Cum zac lungit în pat când dă să se crape de ziuă, pregătindu-mă sufletește pentru o altă imersiune în ritmurile sălbatice ale KL-ului (deșteptarea, spălător, Pavilion Dizenterie, cârpe pentru picioare, apel, Stucke, steaua galbenă, Kapo, triunghiul negru, Prominenten, brigăzi de lucru, Arbeit Macht Frei, fanfara, Selektion, pala ventilatorului, cărămizi refractare, dinți, păr) și continuând să etalez rictusul menit să denote faptul că stăpânesc bine situația dinaintea celor o mie de provocări, întorc lucrurile pe toate fețele în minte și, da, am ajuns la concluzia că totul a fost o tragică eroare — să mă însor cu o femeie atât de mătăhăloasă.

Și încă una atât de tânără. Fiindcă adevărul dureros este că…

Desigur, nu sunt un novice când e vorba de lupta corp la corp, după cum am demonstrat-o, cred, pe frontul din Irak în timpul Războiului cel Mare. Pe de altă parte, în cazurile acelea, aproape de fiecare dată oponenții mei erau grav răniți sau într-un fel sau altul handicapați de foame sau boală. Iar mai târziu, în anii petrecuți la Rossbach, deși erau pompieri und so, n-a fost nimic din chestiile dure, care să se lase cu vărsare de sânge, asta dacă nu pui la socoteală povestea aia cu dascălul de școală din Parchim, iar în împrejurarea cu pricina m-am bucurat de un avantaj numeric categoric (5 la 1, nu?). În orice caz, toate chestiile astea au fost acum 20 de ani, și de atunci am fost doar un birocrat cu ștaif, campat îndărătul unui birou, timp în care posteriorul mi s-a lățit treptat în scaunul meu cu spătar înalt, până când a început să dea pe afară.

Revenind, nu pretind că trebuie să fii un geniu ca să înțelegi unde bat. Nu sunt în stare să fac ce este necesar — lucrurile care ar restabili ordinea și mulțumirea, și siguranța locului de muncă în vila portocalie: nu pot s-o stâlcesc în bătaie (după care să pun toroipanul pe namila aia de vrăjitoare în dormitorul matrimonial). E prea mare, naiba s-o ia!

Cât despre micuța Alisz Seisser — Alisz nu e cu nimic mai înspăimântătoare decât Paulette. Își cunoaște locul și se retrage acolo în

secunda în care Sturmbannführerul începe să se uite urât!

— Încetează în clipa asta cu smiorcăitul. Ascultă, se întâmplă tot timpul, peste tot în lume. Nu înțeleg de ce faci atâta caz.

Taburetul, closetul chimic, cazanul cu apă care începea în fine să clocotească pe reșoul din birou…

— Hai, curaj, Alisz. O întrerupere fără complicații. E un lucru pe care ar trebui să-l sărbătorești… cu o sticlă de gin într-o baie fierbinte! Nicht? Hai, vreau să văd un zâmbețel… Ach. Oa oa oa. Bun. E și jumate. E timpul. Oa oa oa oa. Cum facem, domnișoară, încerci să te aduni… singură? Sau îți mai ard una peste față?

Miriam Luxemburg asta și-a adus câteva catrafuse cu ea, n-am ce zice.

Mai întâi, a desfășurat un suport portabil (arăta ca o masă de operații în miniatură) și a întins totul pe o bucată de pânză albastră: seringă, dilatator, pensă și o tijă lungă de lemn prevăzută la capăt cu o spirală tăioasă din metal vălurit. Instrumentarul părea de o calitate acceptabilă — infinit mai bun decât trusa de grădinărit la care până și chirurgii SS-iști apelează periodic.

— Mi se pare numai mie, am spus cu un calm desăvârșit, sau azi s-a simțit o boare de primăvară?

O idee cam iritată, poate, după ce întârziasem procedura în mai multe rânduri, Luxemburg a surâs stins, iar Alisz, care în momentul acela avea un soi de chingă din piele în gură, n-a zis nimic (și, firește, nu mai ieșise afară de o bună bucată de timp). Îmbrăcată cu un maiou alb, pacienta era întinsă pe patul golit de așternuturi și acoperit cu prosoape, cu picioarele depărtate și genunchii ridicați.

— Mai zi-mi o dată, cât durează?

— 20 de minute dacă totul merge cum trebuie.

— Poftim. Ai auzit, Frau Seisser? Nu e nevoie să faci atâta caz pe chestia asta.

Îmi propusesem să spăl putina de îndată ce începea tărășenia, căci sunt foarte delicat când vine vorba de tot ce ține de sexul femeiesc și instalațiile lor. Dar am rămas cât timp Luxemburg a aplicat soluția dezinfectantă și i-a făcut anestezia locală. Și am zăbovit prin preajmă în

timp ce demara procesul de dilatare — dilatatorul, cu efectul lui de pensetă inversă. Și am rămas și la chiuretaj.

Era foarte bizar. M-am scrutat căutând urme, măcar, de sensibilitate exacerbată — și nici vorbă de așa ceva.

Când am condus-o pe Luxemburg înapoi la Institutul de Igienă (și i-am înmânat punga de hârtie în care se găseau cele 400 de Davidoff suplimentare), am întrebat-o cât avea să-i ia bietei Alisz să-și reintre în formă.

Pe 20 aprilie, firește, am serbat a 54-a aniversare a cuiva anume. O reuniune discretă în popota ofițerilor, cu Wolfram pe post de responsabil cu propusul toasturilor.

— *Dem Prophet der Deutschen Status, Selbstachtung, Prestige, und Integritat restauriert!*

— *Einverstanden.*

— *Der Mann der seinen Arsch mit dem Diktat von Versailles abgewischt!*

— *Ganz bestimmt.*

— *Der Grosster Feldherr aller Zeiten!*

— *Richtig.*[69]

Singurul petrecăreț care reacționa cu o urmă de însuflețire, în afară de subsemnatul și de tânărul Wolfram (bietul băiat se matrafoxase un picuț), era nevastă-mea.

— Carevasăzică, i-am șoptit, te-ai pătruns de spiritul aniversar.

— Așa este, mi-a șoptit la rândul ei.

Hannah se dădea în spectacol, ca de obicei. Îmbrăcată ca o târfă ordinară, a ovaționat (mult prea vocal) la miile de onoruri, înainte să se dedice unor chicoteli ironice — la adresa solemnității cuviincioase ce caracteriza atmosfera. Am închis ochii și i-am mulțumit lui Dumnezeu: Fritz Mobius era plecat în permisie.

— Da, sunt pătrunsă de spiritul aniversar, a zis ea, deoarece, cu puțin noroc, o să fie ultima pe care și-o mai serbează. Ia să vedem, cum o să-și

facă felul labagiul ăla mic? Îmi închipui că are vreo pastilă pe undeva… știi tu… pusă deoparte pentru zile negre. Ți-au dat și ție? Le dau așa ceva tuturor labagiilor aflați în posturi-cheie? Sau tu nu ești îndeajuns de important?

— Înaltă trădare. Te califici cu asupra de măsură pentru pedeapsa capitală, am spus eu fără să mi se clintească un mușchi pe față. Da, fix așa. Hai, râzi cât te mai ține.

Nu vreau decât să-i văd mutra.

Tura asta e aspergiloză: fungi în plămâni.

Ăia de la Academia Ecvestră nici nu vor să audă să-l ia pe Meinrad înapoi, așa încât am propus să i-l vând catârgiului schmierig — pe post de rebut. Urmarea? Dumnezeule mare, nu se mai termină odată cu miorlăielile juvenile. În privința asta, Sybil nu e cu nimic mai brează ca Paulette. Practic, s-au mutat cu totul în șopronul împuțit al lui Meinrad, mângâindu-l în timp ce el zace pe o parte, răsuflând anevoie.

Știți ceva? Îmi lipsește Dieter Kruger!

Subsemnatul și ticăloșii mei ne-am distrat de minune cu el, în persoană, în ’33, în celula lui de la Dachau; iar în perioada 1934–1940 a devenit un izvor nesecat de amuzament indirect. Ach, în mintea mea îl mutam pe amicul Kruger din închisoare în închisoare și din lagăr în lagăr — îl campam unde aveam eu chef. Și, pe măsură ce războiul se apropia, îl puneam să niveleze dune la Stutthof, să spargă piatră la Flossenburg, să dea lustru în carierele de argilă de la Sachsenhausen. O, îl munceam ca pe hoții de cai — variindu-i în mod ingenios suferințele (carceră, Kommando disciplinar, rații la limita înfometării, ici un experiment medical, colo 75 de lovituri de bici). Mă rog, se pare că m-am lăsat ușor dus de val; am exagerat, asta-i clar, și mi-am pierdut credibilitatea.

Soarta lui Kruger era singurul lucru care exercita vreo înrâurire asupra Hannei. Pe vremuri, invocându-l pe amicul Kruger, puteai să-i smulgi chiar și câte un futai chinuit când și când. Ach, ce îndepărtate par acum împreunările acelea extatice!

Îmi lipsește Dieter Kruger.

— Mergeți să vedeți artificiile? m-a întrebat Fritz Mobius.

Ne îndreptam spre biroul lui, trecând prin dreptul șirurilor de arhivari aplecați peste mesele lor de lucru. Buncărul 11: Gestapo.

— Fetele o să meargă. Eu o să privesc din grădină.

Nicio vorbă despre Hannah, nicio vorbă despre disciplinare maritală: Fritz era absorbit de chestiunea curentă.

— Cum a fost în permisie? l-am întrebat (locuința soților Mobius se afla în ceea ce mai rămăsese dintr-un bloc din centrul Bremenului). Numai lapte și miere?

— Hai, fii serios! mi-a zis el fără chef în timp ce arunca un ochi pe prima pagină a raportului lui Rupprecht Strunck. Și zici că ticălosul ăsta e coordonatorul de tură?

— Exact. Subofițerul, Jenkins, l-a denunțat și pe urmă Strunck i-a găsit calendarul în magazia de scule.

— Bun. Ach, Paul. Nu tu geamuri, nu tu curent, nu apă — durează până la prânz să te rezolvi cu căcarea de dimineață. Ca să ai de turnat în closet, mergi 4 cvartale cu căldarea.

— Ja?

— Hm. Și toată lumea o ține langa cu cartofii.

A dat pagina și a subliniat ceva.

— Una, două, numai ce mă trezesc că nevestica îmi freacă ridichea cu… cartofii. Și mamă-sa e la fel. Și soră-sa. Cartofi, cartofi.

— Cartofi.

— Și, în adăpost, Jesus Christus, ar trebui să vezi cum se holbează unii la sandviciurile altora. Le mănâncă din priviri, Paul. Zici că-s hipnotizați. E jalnic.

Mobius a căscat.

— Am încercat să mă odihnesc nițel. N-ai să vezi! Să mergem.

A luat-o înainte pe treptele de piatră care scârțâiau sub picioare, coborând până la nivelul al 2-lea al subsolului.

— Și de cât timp se află acest domn în grija noastră?

— Ăă… 6 zile, am zis eu. O săptămână aproape.

— Așa este, Paul, mi-a zis el peste umăr (îmi dădeam seama că zâmbește), 6 zile înseamnă aproape o săptămână. Revenind. Cine de la Farben i-a furnizat calendarul dărilor în folosință?

— Nu vrea să zică.

Fritz s-a oprit în loc cu un scrâșnet de pietriș.

— Cum adică nu vrea să zică? A fost băgat la padoc, deduc. Și electrodul în crăpătură?

— Ja, ja.

— Zău? Și Entress?

— O, Entress a încercat și el. În două rânduri. Horder zice că ticălosul e masochist. Bullard. Bullard jubilează și alta nu.

— Doamne apără și păzește!

A tras ivărele. Înăuntru erau 2 bărbați, Michael Off, care moțăia pe un taburet cu un creion în gură, și Roland Bullard, care zăcea pe o parte în praf. Am remarcat, fascinat, că țeasta lui Bullard arăta ca o rodie tăiată în două.

Mobius a zis cu un oftat:

— O, excelent, n-am ce zice, domnule ofițer.

A oftat iarăși.

— Domnule ofițer Off, un om care a fost băgat la cutie timp de 72 de ore, un om care a simțit de două ori palparea scalpelului profesoral nu o să fie străluminat de adevăr din pricina încă unui șut în față, nu găsești? Poți măcar să te ridici când vorbești cu mine?

— Ortsgruppenleiter!

După părerea mea, Fritz avea perfectă dreptate. Un om care…

— Puțină imaginație? O fărâmă de creativitate, Off? O, nu.

Cu vârful bocancului, Mobius l-a împuns pe căpitanul Bullard sub braț.

— Domnule ofițer. Du-te în Kalifornia și adu-mi o Sara micuță și frumușică. Sau ai dat-o de gard în așa hal încât nici să vadă nu mai poate? Întoarce-i capul… Poftim, ochii s-au dus.

Mobius și-a scos Lugerul și a tras două focuri asurzitoare în salteaua de paie. Bullard a tresărit.

— Mda. Nu mai vede. Dar de auzit aude.

Iarăși, găseam imparabilă logica lui Fritz. Bun, de văzut nu vede, dar câtă vreme poate să…

— Englezoii sunt niște sentimentali incurabili. Până și când vine vorba de evrei. Paul, îți garantez că toată povestea asta are să se termine în 2 timpi și 3 mișcări. Unui om ca Bullard… a încetat de mult să-i mai pese ce se alege de el.

Ce găsesc la Clubul Ofițerilor în vinerea asta răcoroasă? Un exemplar din Der Sturmer! Pe prima pagină, ca de obicei, o caricatură înfățișându-l pe Albert Einstein (așa pare) bălosind la o Shirley Temple moleșită…

O spun cu orice ocazie: tot ce e mai profund la mișcarea noastră a avut enorm de suferit din pricina lui Julius Streicher, iar Der Sturmer s-ar putea să fie singurul motiv pentru care, contrar viziunii inițiale a Salvatorului, antisemitismul de exterminare nu a „prins“ în Occident.

Am lipit la avizierul clubului un avertisment către toți ofițerii (firește, nu prea poți face mare lucru când vine vorba de alte eșaloane). Cine este găsit având asupra sa fițuica asta mizerabilă: 1) își va pierde solda pe 1 lună și 2) nu va beneficia de permisii 1 an.

Numai măsurile cele mai radicale, impuse fără teamă sau părtinire, îi pot convinge pe unii că, întâmplător, sunt un om care-și respectă cuvântul.

— Vino în grădină, Hannah.

Era pe ½ ghemuită în fotoliul din dreptul șemineului, cu 1 carte și 1 pahar de ceva, ținându-și Beine[70] nu atât sub ea, cât mai degrabă lângă ea, nicht?

— Privește candelele romane. Și, o, da, fă-mi hatârul. Klempnerkommandoführerul Szmul, dacă-ți vine să crezi, vrea să-ți ofere 1 cadou. Te divinizează.

— Zău? De ce?

— De ce? Nu mi-ai spus chiar tu că o dată i-ai zis bună dimineața? E de ajuns pentru indivizii de genul ăsta. Într-o discuție am lăsat să-mi scape că e ziua ta și vrea să-ți ofere un cadou. Haide, e frumos afară. Poți să și fumezi. N-o să mă supăr. Și e ceva ce trebuie să-ți spun despre amicul nostru Herr Thomsen. Îți aduc șalul.

…Cerul era de un roz întunecat, ordinar, culoarea blanc manger-ului cu cafea. În vale se zăreau flăcările de la focul de tabără țâșnind și șerpuind. În aerul încărcat de fum se simțea izul de coji de cartofi arse.

— Să-mi spui ceva despre Thomsen? s-a mirat ea. S-a întors?

— Hannah, i-am spus, sper sincer că n-a fost nimic între voi 2. Fiindcă e un trădător dovedit, Hannah. Un sabotor nenorocit. O lepădătură de cea mai joasă speță. A distrus niște echipamente cruciale la Buna-Werke.

Și am simțit excitarea pe care ți-o dă răzbunarea, ½ încântare, ½ despovărare stoică, atunci când am auzit-o pe Hannah spunând:

— Bine.

— Bine, Hannah?

— Da, bine. Îl admir și îl simpatizez și mai mult pe chestia asta.

— Ei bine, a dat de bucluc. Mă cutremur când mă gândesc ce-l așteaptă pe amicul Thomsen în lunile ce vor urma. Singurul om care îi poate face viața mai ușoară, am spus, sunt eu.

Zâmbeam, iar Hannah mi-a zâmbit la rândul ei și-a spus:

— O, nu mă îndoiesc.

— Biata Hannah. Fatalmente atrasă de scursurile din pușcăriile noastre. Care e treaba, Hannah? Ai fost molestată sexual la o vârstă fragedă? Când erai bebeluș, te-ai jucat prea mult cu biboanța?

— Nicht? Nu spui întotdeauna nicht? După 1 dintre glumele tale?

Am chicotit și i-am zis:

— Nu vreau decât să spun că nu prea pari să ai noroc la iubiți. Acum, serios vorbind, Hannah: chestia asta ar putea să atragă după sine o anchetă serioasă. Care să te vizeze pe tine. Liniștește-mă, te rog. Nu ai fost în niciun fel implicată în mașinațiunile lui? Poți să-mi juri, cu mâna pe inimă, că n-ai făcut nimic care să obstrucționeze proiectul nostru de aici?

— N-am făcut nici pe departe de ajuns. Am făcut Piepl din Kommandant. Dar asta n-a fost greu.

— Mersi c-ai zis-o, Hannah. Așa, râzi cât te ține. Îți priește țigara?

Nu vreau decât să-i văd mutra.

— La ce-ți trebuie pistolul?

— E procedura standard în prezența unui Häftling. Uite-l că vine. Cu darul tău. Privește. În clipa asta se pregătește să ți-l ofere.

3. *Szmul*: Nu cu totul

N-o să se întâmple în dimineața asta, nici în după-amiaza asta. O să se întâmple la sfârșitul zilei, când se lasă întunericul.

Deși trăiesc în prezent, și asta cu o fixitate patologică, îmi amintesc tot ce mi s-a întâmplat de când am ajuns în Lager. Absolut totul. Ca să rememorez o oră mi-ar lua o oră. Ca să rememorez o lună, mi-ar lua o lună.

Nu pot să uit fiindcă nu pot să uit. Și acum, în fine, toate amintirile vor trebui risipite.

Este singurul deznodământ posibil, și este deznodământul pe care mi-l doresc. Făcând asta, dovedesc că viața mea îmi aparține. Mie și nimănui altcuiva.

Pe drum încolo o să îngrop tot ce am scris, în termosul de la rădăcina coacăzului.

Și, din motivul ăsta, nu voi fi murit cu totul.

---

68 Cu plăcere, cu plăcere (în germ. în orig.) (n.r.).

69 — Profetului care restaurează statutul, stima, prestigiul și integritatea Germaniei!

— De acord.

— Omul care s-a șters la fund cu Tratatul de la Versailles!

— Cu siguranță.

— Cel mai mare comandant din toate timpurile!

— Corect. (în germ. în orig.) (n.r.)

70 Picioare (în germ. în orig.) (n.r.).

Urmarea

1. Esther: Adâncită în amintiri

Mai mult sau mai puțin cronologic…

Szmulek Zachariasz a încetat din viață în jurul orei 6:45 pe 30 aprilie 1943 — la o oră după arestarea mea.

Roland Bullard a primit un glonț în ceafă în ziua de Arminden.

Fritz Mobius a suferit un atac de cord fatal pe 1 iunie, spre sfârșitul unei anchete care a durat toată noaptea.

Boris Eltz — șase săptămâni mai târziu, pe 12 iulie — a fost ucis în ziua aceea paroxistică a înfrângerii germane de la Kursk: o confruntare între 13 000 de tancuri pe un câmp de bătălie cât Țara Galilor. Panzerul lui turbat nu era decât o minge de foc atunci când l-a înfipt în flancul a două T-34 în plină șarjă; și i s-a acordat postum „pour le mérite“.

Wolfram Prufer, împreună cu alți doi SS-iști, a fost omorât cu pietre și hârlețe în timpul revoltei deținuților din Sonderkommando din 7 octombrie 1944.

Konrad Peters s-a numărat printre cei aproximativ 5 000 de suspecți arestați în urma tentativei de asasinat din 20 iulie 1944; de asemenea, s-a numărat și printre cei aproximativ 12 000 de deținuți care au murit de tifos la Dachau, în primele luni ale lui 1945.

Unchiul Martin, Martin Bormann — ei bine, a durat câțiva ani până când faptele au fost în fine probate. A fost rănit de un obuz rusesc (ca mai apoi să înghită cianură) când încerca să fugă de la Cancelaria din Berlin în primele ore ale zilei, pe 1 mai 1945 — după sinuciderile proaspeților însurăței și imolarea lor ulterioară, pe care (împreună cu Goebbels) a supervizat-o. A fost condamnat la moarte în contumacie pe 1 octombrie 1946.

Ilse Grese a fost spânzurată în penitenciarul Hamelin din Zona Britanică pe 13 decembrie 1945. Avea 22 de ani. Noaptea întreagă a cântat cât o țineau plămânii Horst Wessel Lied și Ich Hatt' einen Kameraden; ultimul ei cuvânt (rostit „fără vlagă“, potrivit călăului ei, Pierrepoint, care s-a ocupat și de Lordul Haw-Haw) a fost schnell. Repede.

În iunie 1943, Paul Doll a fost retrogradat, pe un post oarecum similar, dar în administrație, la Inspectoratul pentru Lagărele de Concentrare cu sediul la Berlin (care era bombardat noapte de noapte, și apoi și ziua) și ulterior a fost repus în funcție în mai 1944. A fost capturat în martie 1946, judecat la Nürnberg și deferit autorităților poloneze. Ca parte a declarației sale finale, Doll scria: „În solitudinea celulei mele am ajuns la concluzia dureroasă că am păcătuit grav contra umanității“. A fost spânzurat în fața Buncărului 11 din Kat Zet, pe 16 aprilie 1947.

Profesorii Zulz și Entress s-au numărat printre medicii naziști judecați de Uniunea Sovietică la începutul anului 1948 și condamnați la „sfert“: 25 de ani în lagărele de muncă silnică din Gulag.

Treisprezece cadre de conducere și directori de la IG (printre care, însă, nu s-a numărat și Frithuric Burckl) au fost condamnați la Nürnberg în iulie 1948. Suitbert Seedig a fost condamnat la opt ani de închisoare pentru folosirea muncii sclavilor și genocid. Rupprecht Strunck, rechemat de la pensie (se retrăsese anticipat în septembrie '43), a fost condamnat la șapte ani de închisoare pentru jaf, spoliere, folosirea muncii sclavilor și genocid. La Buna-Werke nu au fost produse vreodată nici măcar un kilogram de cauciuc sintetic, nici vreun mililitru de combustibil sintetic.

Alisz Seisser a contractat tuberculoză la șold, iar în ianuarie 1944 a fost transferată în lagărul de la Theresienstadt („potemkinizat“ episodic), din apropiere de Praga. Sunt șanse mari să fi supraviețuit războiului.

***

Soarta lui Esther Kubis rămâne necunoscută, cel puțin din punctul meu de vedere. N-o să se lase doborâtă, spunea Boris. E pripită, dar în final dârzenia ei o să refuze să le ofere satisfacție. Și pomenea adeseori

primul lucru pe care i l-a spus vreodată. Și anume: Nu-mi place aici și n-am de gând să mor aici…

Ultima oară am văzut-o pe 1 mai 1943. Ne aflam într-un bloc perfect izolat, numai noi doi. Eu urma să fiu transferat într-un alt lagăr (Oranienburg, după cum avea să se vădească); Esther ispășea ultimele ore dintr-o pedeapsă cu izolarea de trei zile (fără mâncare sau apă) pentru că nu-și făcuse patul sau nu și-l făcuse cum trebuie — Ilse Grese era foarte pretențioasă când venea vorba de făcutul patului.

Am stat de vorbă aproape două ore. I-am povestit despre promisiunea pe care mi-o smulsese Boris (să fac tot ce-mi stă în puteri pentru ea), o promisiune pe care nu mai eram în măsură s-o onorez (nu aveam ce să-i dau, până și ceasul îmi fusese luat). A ascultat încurajările mele cu atenție nedisimulată, sau cel puțin așa mi se părea — fiindcă devenise limpede că picasem în dizgrația Reichului. Nici nu am protestat la insinuarea ei tacită cum că poate nici Boris nu era chiar ceea ce părea.

— Esther. Coșmarul ăsta nebunesc o să se termine, am conchis eu, iar Germania va pierde. Rămâi în viață ca s-o vezi cu ochii tăi.

Pe urmă am ațipit, dat fiind că petrecusem o noapte lungă și repetitivă, chiar dacă nu foarte brutală, în subsolul Secției Politice. În primele șase ore, alături de mine s-a aflat Fritz Mobius, care, în ciuda tuturor vociferărilor asurzitoare (și nu erau mimate, nu era un rol pe care îl juca, furia milenară germană), nu a recurs deloc la forță. La miezul nopții, când s-a schimbat tura, Paul Doll a vârât un cap pe ușă. Mie îmi părea vizibil chinuit și secretos; dar a reușit să mă pleznească peste față de câteva ori, ca mânat de un dezgust patriotic spontan, și mi-a tras un pumn în stomac (nimerind în treacăt marginea osoasă de deasupra plexului solar). Din momentul acela și până când s-a crăpat de ziuă am încăput pe mâna lui Michael Off, care a continuat cam în aceeași manieră; se părea că cineva le pusese în vedere să nu-mi lase urme.

Era bizar: înfățișarea lui Doll m-a trimis cu gândul la un miner care iese din șut. Vestonul și pantalonii de călărie erau presărate cu mici puncte luminoase care scânteiau, iar pe spate avea un ciob cât un bănuț de mare. Era sticlă de oglindă…

Mobius, Doll, Off — toți au țipat, toți au răcnit până n-au mai putut. Iar eu m-am întrebat, neclar și năucit, dacă povestea național-socialismului s-ar fi putut desfășura în orice altă limbă…

Când m-am trezit, Esther stătea dinaintea ferestrei, cu antebrațele lipite de pervaz. Era o zi nemaipomenit de senină și mi-am dat seama că se uita în zare la munții Sudeți. Se născuse și crescuse, știam asta, în munții Tatra (ale căror piscuri erau veșnic acoperite de gheață scânteietoare). Privită din profil, pe față i se citeau o încruntare și un surâs stins; și era așa de adâncită în amintiri, încât n-a auzit ușa care s-a deschis cu un scârțâit îndărătul ei.

Hedwig Butefisch a intrat în Bloc. A șovăit preț de câteva clipe, apoi a îndoit genunchii, până când aproape că s-a lăsat pe vine; a înaintat pe vârfuri și a ciupit-o pe Esther de partea din spate a coapsei — nu cu răutate, nici vorbă, ci în joacă, îndeajuns de tare cât s-o facă să tresară speriată.

— Visai!

— Dar tu m-ai trezit!

Și, preț de 30 de secunde, s-au luat la trântă, gâdilându-se și chefnind de atâta râs.

— Aufseherin! a răcnit Ilse Grese din prag.

Instantaneu, cele două fete și-au venit în fire și au luat poziție de drepți, foarte serioase, iar Hedwig și-a condus deținuta afară din clădire.

2. Gerda: Sfârșitul național-socialismului

— Ia și încearcă să bei puțin din asta, scumpo, draga mea. Ți-o țin eu. Așa.

— Mulțumesc, Neffe. Mulțumesc. Neffe, ai slăbit. Deși, uite cine s-a găsit să vorbească.

— A, dar eu sunt aidoma trubadurilor, Tantchen. Lihnit după dragoste.

— Dă-mi chestia aia. Ce ziceai? Of, Neffe… Boris! Am plâns pentru tine, Golo, când am auzit.

— Nu începe, Tante. Mă stârnești și pe mine.

— Am plâns, îți zic. Mai mult ca un frate, așa ziceai mereu.

— Te rog, Tante, încetează.

— Cel puțin au făcut ditamai tam-tamul. Mă rog, era și foarte fotogenic… Heinie e bine?

— E bine. Sunt bine cu toții.

— Hm. Mai puțin Volker.

— Mda, așa e.

Volker era al nouălea ei copil (dacă-l puneai la socoteală și pe Ehrengard), și era încă un băiețel.

— Volker nu prea e în apele lui.

— Fiindcă locul ăsta e așa de insalubru!

Locul era Bolzano, în Alpii italieni (iar discuția avea loc în primăvara lui 1946). Supraviețuitorii familiei Bormann avuseseră o soartă surprinzătoare: se aflau într-un lagăr de concentrare german (s-a numit Bozen din 1944 până în ’45). Dar nu mai era sclavie, jupuire și ciomăgeală, se terminase cu înfometarea și cu crimele. Plin de refugiați, de prizonieri de război și alți internați care așteptau verificarea, acum era italian, cu mâncare neîndestulătoare, dar gustoasă, cu condiții de igienă acceptabile și multe călugărițe și preoți veseli printre ajutoare. Gerda zăcea în spitalul de campanie al lagărului; Kronzi, Helmut, Heinie, Eike, Irmgard, Eva, Hartmut și Volker se aflau într-un soi de cort al armatei situat în apropiere.

— Americanii s-au purtat înfiorător cu tine, Tante?

— Da. Da, Golo. Înfiorător. Doctorul, doctorul… nu eu, Neffe, ci doctorul… le-a zis că trebuie să mă operez la München. Săptămânal e un tren. Și americanul ăsta a zis: Trenul ăla nu e pentru naziști. E pentru victimele lor!

— Chiar că a fost o meschinărie, scumpa mea.

— Și-și închipuie că eu știu pe unde s-ar putea afla el!

— Zău? Hm. Păi, dacă a reușit să iasă de acolo, ar putea fi oriunde. Pariez că e în America de Sud. Paraguay. Fără ieșire la mare, eu acolo aș zice. O să-ți trimită vorbă.

— Și tu, Golo? Și cu tine s-au purtat înfiorător?

— Cine, americanii? Nu, mi-au dat o slujbă… Stai. Te referi la nemți. Nu, nu foarte. Ardeau de nerăbdare să-mi facă lucruri înfiorătoare, Tante. Însă influența Reichsleiterului s-a menținut intactă până la capăt. La fel ca minunatele tale pachete.

— Poate nu e sfârșitul încă.

— Așa este, scumpa mea. Dar e sfârșitul oricărei influențe pe care a exercitat-o.

— Șeful, Neffe. Ucis pe când își conducea trupele întru apărarea Berlinului. Iar acum totul s-a dus. Sfârșitul național-socialismului. Asta de abia e insuportabil. Sfârșitul național-socialismului! Nu vezi? La asta reacționează organismul meu.

Următorul lucru l-a spus cu o expresie ofensată:

— Golo, mai ești bogat?

— Nu, scumpa mea. S-a dus pe apa sâmbetei tot. Au mai rămas în jur de trei procente, atât.

Ceea ce, de fapt, nu era deloc puțin.

— I-au luat.

— Ei, ce să-i faci. Vezi tu, odată ce evreii simt miros de… De ce zâmbești?

— N-au fost evreii, draga mea. Au fost arienii.

— Dar încă mai ai tablourile și les objets d’art, a zis ea pe un ton relaxat.

— Nu. Mai am un Klee și un Kandinsky minuscul, dar foarte frumos. Bănuiesc că toate celelalte au ajuns la Göring.

— Of, bestia aia grasă. Cu cei trei șoferi ai lui și leopardul de casă și ferma de bizoni. Mascara. Se schimba de haine la fiecare zece minute. Golo! De ce nu ești mai revoltat?

Am ridicat din umeri într-o doară și i-am răspuns:

— Eu, unul, nu pot să mă plâng.

Firește că nu mă puteam plânge, nici legat de asta, nici de nimic altceva: nu aveam dreptul.

— O, am fost foarte norocos, foarte privilegiat, ca de fiecare dată. Până și în închisoare, am avut o mulțime de timp să reflectez, Tantchen. Și, în plus, aveam cărți.

Cu o sforțare, și-a săltat umerii mai sus pe pernă.

— Nu ne-am îndoit nicio clipă de nevinovăția ta, Neffe! Știam că ești complet nevinovat.

— Mulțumesc, Tante.

— Sunt absolut convinsă că ai conștiința curată.

Între noi fie vorba, chiar simțeam nevoia să stau de vorbă despre conștiința mea cu o femeie, dar nu cu Gerda Bormann… Chestia e, Tantchen, că, în avântul meu de a ține în loc puterea germană, am pricinuit și mai multă suferință unor oameni care sufereau deja, care sufereau dincolo de orice putere de închipuire. Și care mureau, draga mea. În perioada 1941–1944, la Buna-Werke au murit 35 000.

— Bineînțeles că eram nevinovat. A fost mărturia unui singur om.

— Un singur om!

— Mărturie smulsă prin tortură.

Și, din reflex, am adăugat:

— E jurisprudență medievală.

S-a lăsat brusc pe spate și a continuat pe un ton șovăitor:

— Dar lucrurile medievale… se presupune că sunt bune, nu? Înecatul… îngropatul pederaștilor de vii… în smârcuri cu turbă. Chestii de genul ăsta. Și duelurile, Neffe, duelurile.

Nu vorbea de pe pereți când pomenea de dueluri (sau de smârcurile cu turbă). Reichsführerul-SS chiar reintrodusese vremelnic ideea duelului ca modalitate de a tranșa chestiuni de onoare. Însă nemții se obișnuiseră deja să trăiască fără onoare — și fără dreptate, libertate, adevăr și rațiune. Duelul a fost scos din nou în afara legii după ce primul ștab nazist (în cazul de față un soț înfuriat) a fost împușcat mortal pe

nepusă masă (de cel care-l încornorase)… În clipa aceea, Tante a făcut deodată ochii mari și a exclamat:

— Toporul, Golo! Toporul!

Și-a înfundat capul în pernă. Un minut s-a scurs așa.

— Toate astea se presupune că sunt bune. Nu?

— Odihnește-te, Tante. Odihnește-te, scumpa mea.

În seara următoare am găsit-o mai slăbită, dar mai volubilă.

— Golo, e mort. Simt. O soție care e și mamă simte lucrurile astea.

— Sper sincer că te înșeli, draga mea.

— Știi, lui Papi nu i-a plăcut niciodată de Papi. Vreau să zic, lui Vater nu i-a plăcut niciodată de unchiu-tău Martin. Dar eu am rămas pe poziții, Neffe. Martin avea un simț al umorului nemaipomenit! Mă făcea să râd. Și nu eram genul care să se omoare cu râsul, nici măcar copilă fiind. Când eram foarte mică, mereu îmi ziceam: ce au toți de scot sunetul ăla caraghios? Și chiar și când am mai crescut, nu reușeam niciodată să înțeleg ce găsea lumea așa de amuzant. Dar Papi… el mă făcea să râd. Cum mai râdeam… O, vorbește-mi, Golo. Cât mă odihnesc eu nițel. Îmi place să-ți aud vocea.

Aveam la mine o ploscă cu grappa. Am luat o dușcă și am zis:

— Te făcea să râzi, zici. Și mereu râdeați amândoi de aceleași lucruri, Tante?

— Mereu.

— Ei bine, hai să-ți spun o poveste simpatică pe care mi-a zis-o și mie unchiul Martin… A fost odată un bărbat pe nume Dieter Kruger. Nu vreau să pară că te iau de sus, îngerașule, dar s-a întâmplat de mult. Îți mai amintești Incendiul de la Reichstag?

— Bineînțeles. Papi era așa de încântat… Povestește mai departe, Neffe.

— Incendiul de la Reichstag — la trei săptămâni după ce am ajuns la putere. Toți erau convinși că fusese mâna noastră. Fiindcă ne picase mănușă.

Am mai luat o dușcă.

— În orice caz, n-a fost. A fost mâna unui anarhist olandez. Și el a fost trimis la ghilotină în ianuarie ’34. Dar a mai fost un tip pe nume Dieter Kruger. Ești trează, Tante?

— Bineînțeles că sunt trează!

— Iar Dieter Kruger ăsta fusese implicat într-una dintre incendierile puse la cale de olandez mai demult — un oficiu al forțelor de muncă din Neukölln. Așa încât a fost executat și el. Ca să fie siguri. Kruger era un comunist și…

— Și evreu?

— Nu. Asta e irelevant, Tante. Ce contează e că era un filosof politic publicat și un comunist înfocat… Așa că, în noaptea de dinaintea execuției, unchiul Martin împreună cu câțiva amici au coborât în aripa condamnaților la moarte. Cu câteva sticle de șampanie.

— La ce le trebuia șampania?

— Ca să toasteze, Tante. Kruger era deja nițel cam șifonat, după cum era de așteptat, însă l-au ridicat în picioare, i-au smuls cămașa de pe el și i-au încătușat mâinile la spate. Și, într-o ceremonie la mișto, i-au acordat o droaie de medalii. Crucea de Fier cu Frunze de Stejar. Ordinul Vulturului German. Galonul de Onoare al Vechii Gărzi. Și așa mai departe. Și i le-au prins direct de piept.

— Așa, și?

— Unchiul Martin și tovarășii lui au ținut cuvântări, Tantchen. L-au elogiat pe Kruger ca fiind părintele autocrației fasciste. Așa s-a dus la moarte. Un erou decorat al național-socialismului. Unchiul Martin găsea că era foarte amuzant. Și tu găsești că e amuzant?

— Ce? Că i-au dat medalii? Nu!

— Hm. Mă rog.

— A pus focul la Reichstag!

În ultima mea seară acolo, a făcut un efort și s-a însuflețit din nou.

— Avem atâtea motive de mândrie, Golo, mi-a zis. Gândește-te la câte a realizat. De unchiul Martin vorbesc. El personal, vreau să zic.

S-a lăsat tăcerea. Și era de înțeles. Ce anume? Intensificarea uzului pedepsei corporale în lagărele de muncă silnică. Dezavuarea prudentă în chestiunea gheții cosmice. Desemitizarea alfabetului. Ostracizarea lui Albert Speer. Pe unchiul Martin nu-l interesau câtuși de puțin apanajele puterii, doar puterea, de care s-a folosit, de la un capăt la altul, în scopuri exclusiv minore…

— Cum și-a asumat chestiunea ce îi viza pe Mischlinge, a spus ea. Și pe cea a evreilor căsătoriți cu germani.

— Da. Și până la urmă pur și simplu îi lăsăm în pace. Pe cei cu căsniciile interrasiale, vreau să zic. Mai mult sau mai puțin.

— A, dar a pus mâna pe ungurii lui.

A scos un gângurit stins de satisfacție.

— Pe toți până la unul.

Ei bine, nu era chiar așa. Nu mai devreme de aprilie ’44, când războiul era pierdut, orașele rase de pe fața pământului, când milioane de oameni mureau de foame sau rămăseseră pe drumuri și umblau îmbrăcați în zdrențe arse, Reichul găsea în continuare logic să redirecționeze trupe spre Budapesta; și au început deportările. Vezi tu, Tante, e ca în povestea cu bărbatul acela din Linz care și-a înjunghiat nevasta de 137 de ori. A doua lovitură era menită să o justifice pe prima. A treia, pe cea de-a doua. Și tot așa, până când nu l-au mai ținut puterile. Dintre evreii din Ungaria, 200 000 au supraviețuit, Tantchen, în vreme ce aproape jumătate de milion au fost deportați și uciși în cadrul „Aktion Doll“ în Kat Zet II.

— Hm, a făcut ea, mereu a susținut că aceea a fost cea mai mare realizare a lui pe plan mondial. Știi tu, cea mai însemnată contribuție a lui ca om de stat.

— Așa este, Tante.

— Revenind, Neffe. Ce-o să faci acum, dragul meu?

— Până la urmă, bănuiesc că o să reintru în avocatură. Nu sunt sigur. Poate o să continui ca interpret. Engleza mea începe să fie chiar acceptabilă. Mi-am îmbunătățit-o mort-copt.

— Poftim? E o limbă oribilă, așa umblă vorba. Și chiar nu se cade să lucrezi pentru americani, să știi, Golo.

— Știu, scumpa mea, dar asta fac.

OMGUS, Oficiul American al Guvernământului Militarizat și cei 5 „D“: denazificare, demilitarizare, dezindustrializare, decartelizare și democratizare. I-am zis:

— Tante, încerc să dau de cineva. Dar chestia e… care e numele ei de fată? N-am întrebat-o niciodată.

— Golito… De ce n-ai putut și tu să-ți găsești o fată drăguță?

— Fiindcă mi-am găsit una drăguță și măritată.

— Pari mâhnit, scumpule.

— Chiar sunt. Simt că am dreptul să fiu mâhnit din pricina asta.

— Ah… Bietul Golito. Înțeleg. Și cine este soțul?

— Sunt separați, și mai mult ca sigur că nu se mai recomandă cu numele de după căsătorie. E judecat de TMI.

— Porcii ăia. Dreptate evreiască. Și a fost un nazist destoinic?

— Unul dintre cei mai… În orice caz. Nu ajung la niciun rezultat. Nu mai ai unde să cauți.

Cu asta vrând să spun că fiecare dosar, fiecare mapă, fiecare fișă de catalog, fiecare bucățică de hârtie care avea vreo legătură cu al Treilea Reich fusese fie distrusă înainte de capitulare, fie, dacă nu, sustrasă și confiscată după aceea.

— Nu mai ai ce să cauți.

— Golito, dă un anunț la ziar. Asta face lumea.

— Hm, am încercat deja. Și nu doar o dată. Uite o idee deprimantă. De ce nu m-a găsit ea? N-aș fi greu de găsit.

— Poate încearcă, Neffe. Sau, uite ce — poate e moartă. O mulțime sunt morți zilele astea. Și, oricum, mereu se întâmplă așa, nu? După un război. Toată lumea se caută și nimeni nu găsește pe nimeni.

Ținând plosca în poală, am rămas așa, lângă patul ei, cumpănind.

— N-aș fi greu de găsit.

Încetișor, m-am ridicat.

— Din păcate, scumpa mea, s-a făcut ora. O să trebuiască să-mi iau rămas-bun de la tine, Tantchen. Tantchen?

Însă Gerda dormea total, abisal.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, îngerul meu.

M-am aplecat și mi-am lipit buzele de fruntea ei ca de ceară și apoi am urcat alături de restul în camion.

***

Gerda avea cancer uterin și a murit zece zile mai târziu, pe 26 aprilie 1946. Avea 37 de ani. Iar bietul Volker, care de când era sugar fusese mereu bolnăvicios, a murit în același an. Avea trei ani.

În ceea ce mă privea, era valabil de ceva vreme: nu puteam vedea frumusețe acolo unde nu vedeam inteligență.

Dar la Gerda mă uitam cu ochi plini de dragoste și, până și pe patul de moarte, era frumoasă. Frumusețea nătângă a Gerdei Bormann.

3. Hannah: Zona de interes

În septembrie 1948, m-am trimis singur după potcoave de cai morți.

La vremea respectivă, al Patrulea Imperiu nu mai putea fi descris drept un azil de binefacere pe un morman de cenușă. În timpul hiperinflației pe care o trăisem ca adolescent, banii își păstrau valoarea vreme de doar câteva ceasuri (în ziua de leafă toată lumea își făcea

aprovizionarea pentru o săptămână sau o lună întreagă, și asta pe loc); prin comparație, în perioada de după război, banii nu aveau din capul locului nicio valoare. Și de data asta, soluția a constat din schimbarea monedei. Reforma monetară din 20 iunie a pus capăt așa-numitului Zigaretten Wirtschaft — o stare de lucruri în care un Lucky Strike devenise prea prețios ca să-l fumezi — și a lansat Soziale Marktwirtschaft, sau piața liberă (fără raționalizări, fără controlul prețurilor). Și a funcționat.

Animat de donquijotismul acelei veri, am făcut rost de o mașină, un Tornax mizerabil (a cărui manivelă de pornire înnegrită și frecvent solicitată mă tot trimitea cu gândul la o zvastică ruptă) și am pornit-o cu curaj spre sud-est. Scopul meu? Scopul meu era să mă apropii de capătul speranței — s-o epuizez, și în felul ăsta să încerc să mă descotorosesc de ea. Eram mai tăcut, mai bătrân, mai cărunt (și părul, și ochii își pierdeau culoarea); însă, somatic, eram sănătos, chiar îmi făcea plăcere să interpretez pentru americani (și devenisem realmente pasionat de o muncă pro bono pe care o făceam în paralel), aveam mulți prieteni, și chiar și prietene, reușeam să par credibil la birou, în magazinul PX, la restaurant, la cabaret, la cinematograf. Și cu toate astea, nu reușeam să-mi compun o viață lăuntrică credibilă.

Colegilor mei de la OMGUS le plăcea să spună că „Ich Wusste Nichts Uber Es“ era noul imn național („N-am știut nimic despre asta“); și, cu toate acestea, la vremea respectivă, pe măsură ce-și reveneau în simțiri după Vernichtungskrieg și după Endlosung, germanii toți se presupunea că se pocăiseră. Și eu mă pocăisem. Dar nu-mi puteam compune o viață lăuntrică independentă; și poate că în asta consta marele eșec național (pe care cel puțin eu nu căutam să-l îndulcesc „înscriindu-mă“ nicăieri). Dacă priveam în sinea mea, nu vedeam decât laptele apos al singurătății. În Kat Zet, ca orice criminal, mă simțeam dedublat (ăsta sunt eu, dar în același timp nu sunt; undeva urmează un alt eu); după război, mă simțeam înjumătățit. Și când nutream amintiri legate de Hannah (ceea ce se întâmpla frecvent), nu aveam sentimentul unei povești rămase în mod exasperant neterminată. Aveam sentimentul unei povești rămase aproape cu desăvârșire neîncepută.

Mai devreme am spus că nu se putea să fi trăit în timpul celui de-al Treilea Reich fără să descoperi cine erai, mai mult sau mai puțin (era de fiecare dată o revelație, și adesea una dificilă); și, la fel, fără să descoperi cine erau ceilalți. Însă acum mi se părea că de abia făcusem cunoștință cu Hannah Doll. Îmi aminteam și încă mai retrăiam plăcerea complexă pe care mi-o dădea, conturul posturii ei, felul în care ținea un pahar, felul în care vorbea, felul în care străbătea o cameră — buna dispoziție și înflăcărarea duioase de care mă umpleau lucrurile astea. Și

unde anume aveau loc aceste interacțiuni ale noastre? Și ce era duhoarea aceea dulceagă (pe care pereții și tavanele erau incapabile să o țină la distanță)? Și bărbatul acela era cu adevărat soțul ei? Hannah pe care o știam eu exista într-un batal de nefericire și într-un loc pe care până și custozii lui îl numeau anus mundi. Așa încât, cum să mă fi putut apăra dinaintea ideii unei Hannah renăscute și redeșteptate la viață? Cine ar fi putut fi — cine ar fi putut fi pe timp de pace, și libertate, încrezându-se și încrezătoare? Cine?

În timpul național-socialismului, te uitai în oglindă și-ți vedeai sufletul. Te dădeai în vileag. Lucrul acesta era valabil, par excellence și a fortiori (cu asupra de măsură) în cazul victimelor sau al celor care trăiseră mai mult de un ceas și avuseseră vreme să-și înfrunte propria reflexie. Și totuși, era valabil și pentru toți ceilalți — răufăcătorii, colaboraționiștii, martorii, complotiștii, de ce nu, martirii (Orchestra Roșie[71], Trandafirul Alb[72], bărbații și femeile de la 20 iulie) și până și obstrucționiștii neînsemnați, ca mine și ca Hannah Doll. Cu toții am descoperit, sau nu ne-am putut împiedica să dezvăluim, cine anume eram.

Cine era cu adevărat un om. Asta era zona de interes.

Și așa se face că m-am reapucat să caut un nume de fată.

***

Hannah l-a cunoscut pe Paul Doll la Rosenheim și și-au petrecut o vreme împreună la Rosenheim, așa că părea logic să se fi căsătorit la Rosenheim. Așa încât acolo m-am dus. După multe gâfâieli, ciocăneli și rateuri urmate de calări și apoi de mers în salturi, formidabilul Tornax a reușit să parcurgă cei 60 de kilometri de la München la Rosenheim.

Orașul cuprindea 18 burguri, fiecare cu propriul Standesamt[73]: nașteri, cununii, morți. Proiectul meu avea, așadar, să-mi consume ușor o săptămână întreagă de concediu. Ei bine, de-acum, „permisiile“ erau cu nerușinare desemnate drept „vacanțe“. Pe lângă bunurile și serviciile devenite brusc disponibile, în aer plutea ceva neidentificabil. Orice o fi fost, nu era întoarcerea la normalitate. Nu mai existase o normalitate la care să te întorci, nu după 1914, nu în Germania. Trebuia să ai pe puțin

55 de ani ca să mai păstrezi o amintire de matur a ceea ce însemna normalitate. Dar în aer plutea ceva, și era ceva nou.

Am ajuns duminică și m-am instalat la o pensiune de la marginea parcului Riedergarten. Primul lucru dimineață, cu desăvârșire conștient de futilitatea gestului, i-am dat o manivelă Tornaxului și am pornit să-mi fac rondul, care avea să presupună mult învârtit în cerc.

La 5 după-amiază în sâmbăta următoare, cum mă vezi și cum te văd, beam un pahar de ceai la un chioșc din piața centrală, cu gâtul inflamat și ochii lăcrimându-mi ușor pe la colțuri. Investind multă trudă, șiretenie, lingușeală și bani (acele brave Deutschmarks noi), reușisem să frunzăresc un total de trei catastife; și fără să mă fi luminat câtuși de puțin. Cu alte cuvinte, deplasarea, demersul fuseseră un eșec lamentabil.

Așa încât stăteam acolo așa, privind plictisit la tihna și libertatea orașului. Era de netăgăduit: era tihnă și libertate (capitala era sub blocadă și în jurisdicția rusească care se întindea spre nord-est era puțină tihnă și libertate ioc, cu zvonuri care vizau gropi comune care s-ar fi întins pe hectare întregi). Și ce altceva? Mulți ani mai târziu, aveam să citesc prima corespondență a unui jurnalist american cantonat în Berlin, care consta din patru cuvinte: Nimic normal de raportat. Se întâmpla în 1918.

În ianuarie 1933, când NSDAP a preluat cheile de la Cancelarie, o mică majoritate a germanilor au resimțit nu doar groaza, dar și amețeala ca de vis a irealului; când ieșeai, ți se reamintea familiarul; dar numai în măsura în care o fotografie sau un buletin de știri îți evocau familiarul; lumea îți părea o abstracțiune, un surogat, o amăgire. Și la asta eram eu martor, poate, în ziua aceea la Rosenheim. Începutul compromisului german cu rațiunea. Genul îl reprezenta realismul social. Nu basmele, nu romănașele gotice, nu epopeile cu săbii și vrăji, nu romanele de duzină. Și nici poveștile de dragoste (un deznodământ pe care începeam să-l accept). Realism și nimic altceva.

De aici se desprindeau inevitabil și stăruitor anumite întrebări.

De sus în jos? a spus Konrad Peters când ne plimbam prin Tiergarten — Peters cel delicat, care a murit la Dachau plin de murdărie și păduchi. De

sus în jos, Realpolitik-ul bismarckian s-a degradat în ultimul hal. Combinat cu un antisemitism halucinant și o apetență globală pentru ură. Însă de jos în sus — ăsta e adevăratul mister. E o calomnie curentă la adresa evreilor, dar pentru un procent imens dintre germani nu e deloc o calomnie. Au mers ca mielul la tăiere. Și pe urmă și-au pus șorțurile de piele și s-au apucat de treabă.

Da, îmi spuneam, cum se poate ca „o țară somnoroasă de poeți și visători“, și nația cea mai educată care a existat vreodată de când lumea și pământul, cum a reușit să genereze o rușine așa de nebunească, de nemaipomenită? Ce i-a determinat pe locuitorii ei, bărbați și femei deopotrivă, să consimtă ca sufletele să le fie siluite — și încă de un eunuc (Grofaz: virginul Priap, Dionysosul abstinent, Tyrannosaurul vegetarian)? De unde izvorâse oare nevoia unei explorări într-atât de metodice, de minuțioase și de literale a ceea ce era animalic? Eu, unul, firește, nu știam, și nici Konrad Peters, și nici vreunul dintre cei aflați în câmpul meu vizual: familii, veterani care șchiopătau, perechi îndrăgostite, pâlcuri de soldați americani foarte tineri și foarte beți (toată acea Löwenbräu tare, ieftină și delicioasă), pomanagii care strângeau bani pentru diverse cauze, văduve în straie cernite, un șir șerpuitor de cercetași, negustori de legume, negustori de fructe…

Și în clipa aceea le-am zărit. Între noi se interpunea un spațiu imens, înțesat cu oameni — și mergeau în sens invers, se îndepărtau de mine spre latura opusă a pieței. Dispunerea fusese motivul — atât și nimic mai mult. O mamă și cele două fiice ale ei, toate trei cu pălării de pai, cu genți din pai pe care le bălăbăneau pe braț și îmbrăcate în alb dantelat.

Am luat-o la fugă după ele prin mulțimea de vilegiaturiști.

***

— Sunteți prea mari de-acum, am spus eu cu voce tremurată (și cu un șuierat de tulburare în sinusuri), și prea înalte pentru înghețată.

— Ba nu, a făcut Sybil. N-o să fim niciodată prea mari pentru înghețată.

— Sau prea înalte, a spus Paulette. O, haide, te rugăm, Mami… Mami! Te rugăm. Haide.

Le-am cumpărat fetelor câte un banana split în foaierul de la Grand. Într-un final, mama lor a acceptat un suc de portocale (iar eu mi-am comandat un șnaps mare). Când am atins-o pe umăr, la capătul străduței în pantă, și i-am zis pe nume, Hannah s-a întors. Chipul ei a căpătat încremenirea recunoașterii; iar în secunda următoare a făcut ochii mari, atât, și și-a dus mâna înmănușată la gură.

Pe un ton coborât le spuneam:

— Termenul elevat, stimate domnișoare, este lustrum. Cinci ani. Și nu e lustrum care să schimbe omul mai tare decât cel de la 13 la 15. Tu, mai ales, Paulette, te-ai schimbat, dacă-mi este permis să spun așa. Frumusețea ți s-a copt.

Iar chestia asta era, întâmplător și providențial, adevărată; crescuse 12 sau 15 centimetri, și te puteai uita la ea fără să-ți sară în ochi buza de sus răsfrântă și nările căscate stupid ale comandantului.

— Și de la 18 la 23? a întrebat Sybil.

— Sau de la zero la cinci? a făcut Paulette. Poftim. Ce zici de cel de la zero la cinci?

O galerie comercială elegantă se învecina cu atriumul vitrat al hotelului; și mă așteptam ca, până la urmă, gemenele să nu poată rezista chemării luminilor de neon, și a țesăturilor scumpe, și a parfumurilor, și culorilor florăriei.

— Ne dai voie, Mami?

— Nu acum… Of, în regulă. Cinci minute. Atât.

Fetele au zbughit-o.

Cu palmele lipite de coapse, m-am aplecat.

— Iartă-mă, am spus. Nu mi-am dat seama că te-ai recăsătorit.

S-a îndreptat în scaun.

— Recăsătorită? Eu? Da, mă pricep foarte bine la treaba asta, nu? Statutul meu, a spus ea tărăgănat, e de văduvă.

— Trebuie să fiu înapoi la München mâine seară, am spus eu (avusesem de gând să plec în noaptea aceea și valiza mea era deja în portbagajul ruginit al Torax-ului). Pot să te văd scurt înainte să plec? Dimineață, la cafea, să zicem?

Avea expresia aceea tulburată, ca și când în încăpere ar fi fost prea cald pentru ea, iar genunchiul stâng îi tresălta în sus și în jos. Lucrul cel mai prevestitor de rău — închidea în mod repetat ochii, cu pleoapa de sus rămânându-i imobilă în vreme ce cea de jos aluneca spre cer. Și când un bărbat vede o femeie făcând asta, nu-i rămâne decât să bolborosească ceva politicos și să-și croiască drum spre ușă.

— Nu, nu cred că are vreun rost, a spus ea. Îmi pare rău.

Am stat să mă gândesc preț de câteva clipe, apoi am întrebat-o:

— Pot să-ți arăt ceva?

Am vârât mâna în buzunar după portmoneu și am scos de acolo o bucățică mică de ziar. Era anunțul pe care îl dădusem la rubrica anunțuri personale a cotidianului Münchener Post.

— Îmi faci onoarea să citești?

Mi-a luat-o dintre degete și-a spus: „Avocat și interpret, 35, caută a) meditator personal de esperanto și b) îndrumare profesionistă în materie de teosofie. Răspunsuri la…“

— În caz că-l vedeau părinții tăi. Și acum am 38.

Am reușit să nu încerc și să-i stârnesc curiozitatea promițându-i o relatare a ultimelor ceasuri ale lui Dieter Kruger. Am spus doar:

— Ești prea mărinimoasă ca să-mi refuzi câteva minute din timpul tău. Ți-aș fi recunoscător. Te rog.

În momentul acela luase o hotărâre și, pe un ton sec, m-a informat unde anume și când, și cât avea să dureze.

— O parte din necaz, am spus, a fost că nu-ți știam numele de fată.

— Nu ți-ar fi fost de cine știe ce folos. Schmidt. Pe unde or fi umblând fetele alea?

***

A părut un delir de la apus la răsărit, și de o intensitate virală — coșmaruri la limita conștienței, coșmaruri a căror temă o constituia neputința. Mă sforțam să ridic sau să mut din loc un șir de obiecte stânjenitor și aproape inamovibil de grele; pe urmă încercam, în van, să îmi croiesc drum prin porți groase făcute din aur și plumb; rușinat de propria-mi neputință, mă refugiam sau mă piteam din calea unor vrăjmași care rânjeau hâd; gol-pușcă și smochinit, eram dat afară de prin iatacuri, săli de consiliu, săli de bal, într-un cor de râsete batjocoritoare și ocări. În fine, dinții au prins să îmi valseze prin gură, mutându-se din loc, pitindu-se unul îndărătul altuia, până când i-am scuipat pe toți ca pe un pumn de nuci stricate și mi-am zis, gata. Nu mai pot să mănânc, să vorbesc, să zâmbesc, să sărut.

Afară vremea era așa și așa, doar că totul era încremenit.

Hannah îmi spusese s-o aștept lângă estrada din spatele terenului de agrement — Freitzeitgelande. Toată lumea știe unde e. Mi-a mai spus și că avea la dispoziție o oră. Chestia asta pe un ton tranșant, fără drept de apel. Eram hotărât, firește, să fiu punctual; și la fel aveam să fiu și la plecare.

Am coborât la parter și am comandat un mic dejun pe care nu l-am putut mânca. Așa că am urcat înapoi în cameră, unde am făcut baie și m-am bărbierit și, când s-a făcut zece și jumătate, am luat din chiuvetă buchetul de flori pe care îl cumpărasem cu o seară în urmă, la Grand, și am pornit spre ea.

***

De trei ori am întrebat pe unde s-o iau, și de trei ori am fost direcționat cu aceeași atenție gravă (ca și când trecătorii ăștia ar fi fost gata să mă

însoțească — sau chiar să mă poarte pe brațe — până la rendez-vous-ul meu). Am dat ocol gării, care, în mod limpede, era operațională (deși undeva, la jumătatea distanței, se zărea silueta cățărătoare ca de uriaș a șinei deformate) și am străbătut două cratere de dimensiunea unui cvartal lăsate de bombe, care fuseseră degajate de moloz, dar care încă mai miroseau a benzină. Toate astea (potrivit uneia dintre călăuzele mele) în urma raidurilor de la jumătatea lui aprilie ’45, ultimul survenit pe 21 aprilie, dată la care rușii intraseră în Berlin și bombardau Cancelaria. Autorii bombardamentelor erau englezi — cei mai puțin odioși și mai puțin detestați (și cel mai puțin antisemiți) dintre toți combatanții. Ei bine, aveam să-mi zic mai târziu, războaiele îmbătrânesc; încărunțesc, și încep să putã și putrezesc și se smintesc; și cu cât sunt mai mari, cu atât îmbătrânesc mai repede…

La rând venea terenul de joc (trei adolescenți, fiecare cu câte o minge de fotbal, executau jonglerii cu piciorul) și iazul circular — un cârd de rațe, o lebădă singuratică. La intervale sumbre de câte trei secunde, clopotul imens de la Sf. Kaspar tocmai bătea de 11 când m-am așezat pe o bancă la vedere, pe estrada circulară, unde câțiva tipi în vârstă în vestoane roase din serj albastru cu butoni aurii strângeau câteva trompete și tromboane de când lumea. Pe fundalul unui cer la fel de incolor și de impasibil ca hârtia de calc, îmbrăcată cam cuminte într-o haină din tricot și o fustă lungă asortate, toate din bumbac bleumarin, iat-o apropiindu-se — împuținată (toți eram), dar în continuare înaltă, spătoasă și plină, și la fel de sprintenă. M-am ridicat.

***

— Astea, firește, sunt pentru tine. Ca să te facă să te simți ca o vedetă de cinema.

— Amarilis, a spus, într-o răbufnire de recunoaștere stăpânită. Cu tulpini cât prazul de groase. Așteaptă-mă o clipă până le înfig în apă.

A trebuit să se lase pe vine. Când s-a ridicat la loc și și-a scuturat un fir de iarbă de pe mânecă, am resimțit din nou plăcerea aceea complexă, cu elementele ei stranii de milă și încântare. Faptul că făcea un lucru sau altul, într-un fel anume și nu altcumva. Obiceiurile ei, alegerile ei, deciziile ei. Cu un fior ascuțit de dorință, dar și cu o tresărire de groază,

am știut că puterea pe care o exercita asupra simțurilor mele era intactă și deplină; era zgomotoasă, dar și comică, pe undeva, această putere, făcându-mă să-mi vină când să râd, când să plâng.

— Poți să fii sigură că am foarte puține așteptări.

Îmi țineam palmele față în față, ca și când m-aș fi rugat, dar se mișcau, înclinându-se treptat când am spus:

— O corespondență. Un soi de prietenie, poate…

A dat în cap în semn că înțelesese. Am reluat:

— Fiindcă sunt șanse mari să nu mai poată fi recuperat nimic. Nu ne-ar surprinde, cel puțin nu cred.

— Așa este, nu ne-ar surprinde.

Și-a plimbat privirea de jur împrejur.

— Nu s-a mai păstrat nimic, așa-i, din perioada aia. Nici măcar o clădire sau o statuie.

Am scos din buzunar un pachet de Lucky Strike; ne-am servit amândoi cu câte una, iar flacăra brichetei mele era puternică și statică (dacă nu bate vântul, nu vine vreme rea)

— Hm. Bănuiesc de ce ai fost așa de nefericită când… când mi-am făcut din nou apariția.

— Uite care e treaba, nu vreau să fiu rea. Dar ce te face să crezi că am încetat să mai fiu nefericită? Am continuat să fiu nefericită. Sunt nefericită și în clipa asta.

La rândul meu am dat din cap în semn că înțelesesem. A reluat:

— Să nu-ți închipui că e doar din cauza ta. Tot timpul ăsta am trăit cu groază la gândul că m-aș putea întâlni cu cineva din perioada aceea. Nici nu cred c-aș suporta s-o văd pe micuța Humilia. Care e bine, apropo.

Tonul ei era nedisimulat — egal și tăios, la fel ca privirea ei liniștită. Părul des, șaten-închis, era neschimbat, gura mare era neschimbată,

linia dură, masculină a maxilarului ei era neschimbată. Două cute verticale se instalaseră de o parte și de alta a nasului — și asta era tot.

— Oricum trebuie să ajung în oraș înainte de 3. La prânz am plecat.

— Dacă e nevroză, sau pur și simplu nevolnicie, atunci sunt pur și simplu nevolnică. A fost prea mult pentru mine. Nu făceam față.

Sprâncenele continuau să mi se arcuiască în semn de înțelegere, dar m-am trezit că întreaga mea ființă, nu doar inima, se împotrivea spuselor ei — le refuza; și asta cu o hotărâre pe care nu reușeam încă s-o înțeleg. N-am zis nimic.

— Nu mă pot opri să-mi închipui că într-o zi o să-l zăresc pe Doll. Așa de dusă cu pluta sunt. Aș muri pe loc dacă l-aș vedea.

S-a cutremurat, s-a crispat, apoi a spus:

— Sigur aș muri dacă m-ar atinge.

— Nu are cum să te atingă.

S-a lăsat o tăcere îndelungă. Fuseseră mai multe. Iar în clipa aceea, clopotul de la Sf. Kaspar a bătut mustrător sfertul de oră.

— Putem să vorbim despre ceva mai inofensiv? Mai povestește-mi despre slujba ta. Și pe urmă o să mă liniștesc.

— Mă rog, nu e chiar o schimbare de subiect, am spus; dar și eu simțeam nevoia să vorbim despre lucruri mai inofensive, o vreme.

Așa încât i-am povestit despre slujba mea. Cele opt milioane de chestionare completate, și cele cinci clasificări, de la neurmărit penal la criminal periculos.

— A cincea. Acolo se încadrează soțul meu.

— Scuze. Da.

Am șovăit.

— Dar dă-mi voie să… dă-mi voie să fiu sincer și să-ți vorbesc despre aspectul care mă interesează cu adevărat.

Activitatea mea extraprofesională avea puțin de a face cu dreptatea învingătorului (ca și când, după un război, ar mai fi existat și un altfel de dreptate). Ea viza Bundesentschadigungsgesetz, sau normele privind reparațiile: dreptatea victimelor. În cazul de față, despăgubiri pentru rudele ucise, pentru anii pierduți pradă sclaviei și terorii, și pentru debilitare continuă, fizică și psihică (și pentru furtul tuturor proprietăților și bunurilor). Prietenul meu David Merlin, un avocat evreu și căpitan în armata Statelor Unite (și unul dintre denazificatorii cei mai străluciți și mai ponegriți) mă racolase cu un an în urmă; iar la început, toată povestea îmi părea cu desăvârșire oportună și la fel de fantezistă — cine oare își putea imagina, în etapa aceea, o Germanie nu doar suverană și solvabilă, dar și plină de remușcări? Nu mai era cazul. Noua realitate — Israelul, proaspăt întemeiat în mai — era ca o injecție sau o impregnare; iar Merlin deja punea la cale o misiune de recunoaștere la Tel Aviv.

— Nici c-ai putea să faci ceva mai util. Multă putere îți doresc.

— Mersi. Mersi. Deci, cum spuneam, am un program încărcat. Cel puțin am ce face.

— Hm. Eu nu.

Mi-a zis că trebuia să-i ajute mai mult pe ai ei zilele astea — mama ei suferea cu șoldurile, taică-său cu inima.

— Și predau franceza pentru conversație cinci ore pe săptămână. Nu pot să mă ocup de nimic care să presupună scris din cauza problemelor cu ortografia. Știi tu, dislexia. Așa încât tot ce fac, de fapt, este să le cresc pe fete.

Care în clipa aceea și-au făcut apariția, ițindu-se la capătul opus al iazului tocmai când bătea de și jumate. S-au oprit în loc — și era limpede că fuseseră însărcinate să vină și să vadă ce face mama lor. Hannah le-a făcut din mână, iar ele i-au făcut la rândul lor semn înainte să dispară iarăși.

— Gemenele te plac.

Am înghițit dureros și am zis:

— Ei bine, mă bucur foarte mult, fiindcă și eu le plac pe ele și le-am plăcut întotdeauna. Și ce drăguț că de-acum Paulette poate să meargă umăr la umăr cu Sybil! Poftim, o să fiu un prieten de familie. O să vin din când în când cu trenul și o să vă scot pe toate la prânz.

— Îmi cer scuze, dar nu-mi pot lua ochii de la lebăda aia. O urăsc. Vezi? Gâtul mai e cum e, dar uită-te la pene. Sunt cenușii de atâta jeg.

— La fel ca zăpada din Polonia.

Mai întâi albă, apoi cenușie și mai apoi brună.

— Când ai plecat?

— Probabil am plecat în aceeași zi cu tine. Când te-au făcut pachet. 1 mai.

— De ce așa de repede?

— Din cauza a ceea ce se petrecuse în noaptea de dinainte. Walpurgisnacht.

Preț de o clipă doar, a părut că se înseninează.

— În afară de chestiile evidente, ce știi despre Walpurgisnacht?

— Continuă.

— Când eram acolo, fetele erau cât se poate de entuziasmate. Nu doar legat de focul de tabără și de artificii și de cartofii copți în jar. Aveau o carte cu care le plăcea să se bage singure în sperieți. Se zice că Walpurgisnacht e momentul când poți să treci granița dintre lumea văzută și cea nevăzută. Dintre lumea luminii și cea a întunericului. Le plăcea la nebunie chestia asta. Pot să mai iau o țigară?

— Te rog. Un amic de-al meu, un răposat amic de-al meu spunea că al Treilea Reich era o Walpurgisnacht care nu se mai sfârșește. Și mi-a vorbit și el despre graniță, dar era granița dintre viață și moarte și s-ar fi zis că dispăruse. 13 aprilie. Nu a fost noaptea când strania creatură de pe Wilhelmstrasse și-a curmat singură suferința?

— Chiar? Ei bine, era și ziua mea. Mă rog, cum ziceam.

Pe un ton îndârjit a spus:

— Chiar vreau să te întreb și pe tine, fiindcă nu sunt sigură că am văzut bine. Uite ce caracter infect are lebăda aia.

Lebăda — semnul întrebării avântat cu furie pe care îl desenau gâtul și ciocul, privirea aceea încremenită din ochii negri.

Ușor încurcat am zis:

— O, da. E ceva despre Walpurgisnacht în… să fie în Faust oare? Vrăjitoarele se fut, țapul se cacă…

— E bună asta.

A ridicat din sprânceană și a reluat.

— M-a chemat în grădină. Să ne uităm la candelele romane. Mi-a zis că Szmul… mi-a zis că Szmul voia să-mi ofere un cadou de ziua mea. Bun, încearcă să-ți închipui că ești de față.

Toți trei în crepusculul care se înstăpânea. Departe, la capătul pantei, focul de Walpurgisnacht și, poate, vâjâiala pe verticală a unui artificiu. Apusul de soare, primele stele. Sonderkommandoführerul Szmul era dincolo de gardul grădinii. În zeghe. Atmosfera, mi-a zis ea, nu semăna cu nimic din ceea ce mai trăise sau citise ori auzise. Cu o privire sticloasă, deținutul a scos din mânecă o unealtă sau o armă lungă, un soi de piron cu o cruce îngustă. Și totul era incert, totul era prefăcătorie.

Doll a împins în lături poarta și a zis: Hai înăuntru.

Szmul nu s-a clintit din loc. Și-a desfăcut cămașa și și-a lipit vârful de piept. (Spunând asta a întins palmele lipite drept în față). Și Szmul a privit-o drept în ochi și i-a zis:

Eigentlich wolte er dass ich Ihnen das antun.

Și Doll a făcut: O, și atunci la ce mai ești bun?

Și l-a împușcat în față. Ținea pistolul în mână și l-a împușcat în față. Pe urmă s-a lăsat pe vine și l-a împușcat în ceafă.

Când Szmul a încetat să mai tremure, Doll s-a răsucit încet și s-a uitat lung la ea de jos.

Eigentlich wolte er dass ich Ihnen das antun. De fapt voia să vă fac dumneavoastră treaba asta.

— Szmul mi-a spus-o privindu-mă drept în ochi. Îl vedeam aproape zi de zi și n-a făcut niciodată asta. Să mă privească drept în ochi.

Preț de câteva clipe, a părut surprinsă de țigara pe care o ținea între degete, a tras din ea și apoi a lăsat-o să cadă pe jos.

— Doll era mânjit de sânge din cap până în picioare. Dumnezeule, ce poate să facă un glonț… Și tot mai încerca să zâmbească. Brusc, am știut cine fusese în tot timpul ăsta. Iată-l, un băiețel de coșmar. Surprins în timp ce făcea ceva de-a dreptul revoltător. Și tot mai încerca să zâmbească.

— Așa că tu…

— O. În secunda aia le-am luat pe fete și le-am dus la Romhilde Seedig. Și am plecat imediat ce a fost posibil.

Și-a lipit palma de gât, sub beregată.

— Și am înțeles cine era. Acum, Herr Thomsen, Raportorul, ce părere îți faci despre toate astea?

Mi-am răsfirat degetele.

— Ai avut cinci ani să te gândești. Trebuie să fi ajuns la vreo concluzie.

— Hm. Mă rog, până la urmă, dacă stau să mă gândesc, partea cea mai rea a fost că l-a împiedicat pe Szmul să-și pună singur capăt zilelor. În schimb i-a distrus fața. Știi, pe vremuri îi dădeam bună dimineața când ne întâlneam pe alee. Și, orice s-ar fi spus despre el, nu era un om violent… Dar să revenim, e corect ce zic, nu? Cumva, Doll îl convinsese pe Szmul, știu eu, să-mi facă rău sau chiar să mă omoare.

— Lucrul de care m-am temut întotdeauna. L-a convins, l-a strâns cu ușa. Mă întreb cum anume.

— Exact asta mă întreb și eu.

— În rest, ai intuit bine, părerea mea.

Sf. Kaspar ne-a reamintit interminabil că era 11:45. O duminică, dar nu se auzea niciun alt dangăt în orașul ăsta cu o sută de clopotnițe.

— Vrei să știi ce s-a întâmplat cu Dieter? Ce ți-a zis Doll că a pățit?

— Păi, mi-a zis că e mort. Ceea ce e adevărat, nu? O, Doll zicea o mulțime de lucruri. Și se tot încurca în date și se contrazicea singur. Mi-a zis că i-au rezecat toți nervii din vintre. L-au încuiat gol-pușcă într-un soi de ladă frigorifică cu gheață carbonică. Pe urmă l-au…

— Nu, nu, nimic din toate astea nu e adevărat.

— Îmi dădeam și eu seama că nu avea cum să fie totul adevărat.

— A fost martirizat, am spus eu pe un ton hotărât. A murit pentru cauza lui, dar a fost ceva rapid. Și chiar pe la început. Ianuarie ’34. Am aflat lucrurile astea de la Reichsleiter.

— Tu ai fost într-o închisoare, n-am dreptate? Nu într-un lagăr.

— Lagăre într-o primă fază, pe urmă închisoare, slavă Cerului. Comparativ cu lagărul, închisoarea e rai. Stadelheim, 18 luni în aripa politică… O să-ți povestesc cu altă ocazie. Dacă va mai exista o altă ocazie.

Era 11:54 și trebuia să-i spun ce aveam pe suflet.

— Hannah, n-a fost doar imaginația mea, nu? Chiar ai simțit ceva pentru mine, pe vremea aia?

Și-a înălțat fața spre mine și a zis:

— Nu, n-a fost doar în imaginația ta. Și părea, nu știu, părea că e ce trebuie când m-ai strâns în brațe atunci, în foișor. Și am ieșit în grădină pentru tine și o făceam bucuroasă. Mă gândeam mult la tine. Mult de tot. Și mi-am dorit să nu fi trebuit să distrug scrisoarea de la tine. Și am dat de poemul din care mi-ai citat. Exilurile.

„Lămpile cu gaz din prăvălii, Soarta corăbiilor“

„Și briza mareelor Ating vechea rană…“

A dat din cap melancolică, apoi a reluat:

— Dar s-a întâmplat ceva. Pe vremea aia, erai reperul meu pentru ce era rațional. Pentru ce era cuviincios și normal și civilizat. Iar acum toate astea au fost date peste cap. Sunt… e trist. Nu mai ești normal, nu din punctul meu de vedere. Când te văd, mă întorc în locul ăla. Când te văd pe tine, îi simt mirosul. Și nu vreau să-i simt mirosul.

Într-un final am zis că mă durea să recunosc că era un soi de logică în ce spunea.

— Îți vine să crezi că am fost măritată cu unul dintre cei mai prolifici criminali din istorie? Eu. Și era așa de necioplit și de… pedant și de urât și de laș și de imbecil. În felul lui, și Dieter era o cauză pierdută. Un cap plin cu ideile altcuiva. Ale lui Stalin. Vezi? Nu mă pricep deloc la treburi din astea. Pur și simplu nu sunt în stare. Doll. Doll. Gândul că aș putea fi cu un bărbat mi-e străin în momentul ăsta. Nu m-am mai uitat la ei de ani de zile. Am terminat-o cu ei. Mi-a ajuns până peste cap.

Am stat să mă gândesc preț de câteva clipe — sau, preț de câteva clipe, am încetat să mă mai gândesc.

— Nu ai dreptul să spui asta.

— Nu am dreptul?

— Nu, nu cred că ai dreptul. Numai o victimă are dreptul să spună că nu mai e cale de întoarcere. Și victimele n-o fac aproape niciodată. Sunt disperate să-și reînceapă viețile. Cei care sunt cu adevărat înfrânți sunt cei despre care nu auzim niciodată. Ei nu vorbesc — nu vorbesc cu nimeni. Tu, tu ai fost întotdeauna victima soțului tău, dar n-ai fost niciodată o victimă.

A clătinat din capul ei pătrățos.

— Depinde de om, nu? Suferința nu e relativă. Nu așa se zice?

— Ba este. Și încă cum. Ți-ai pierdut părul și jumătate din greutatea corporală? Râzi la înmormântări fiindcă se face atâta tam-tam pentru un singur mort? Viața ta a depins de starea încălțărilor tale? Ți-au fost uciși părinții? Fetele? Te temi de uniforme și de mulțimi și de foc deschis și de mirosul de gunoi ud? Ți-e groază să adormi? Doare încontinuu? Ai un tatuaj pe suflet?

S-a îndreptat iarăși de spate și, preț de câteva clipe, a rămas nemișcată, însă apoi a spus pe un ton egal:

— Nu. Firește că nu. Dar exact asta vreau să spun. Chestia e că nu merităm să ne revenim. După ce-a fost atunci.

— Carevasăzică au învins, așa-i? am făcut eu. În cazul Hannei Schmidt? Așa este? „Până ce simțurile-ți amorțesc Și-al tău acum e-o vreme Prea-ndepărtată pentru a iubi. Spun «Vai și amar» tot mai arar.“

— Exact. Obișnuit într-un târziu Cu pierderea. Și nu mă refer la război.

— Nu. Nu. Ești o luptătoare. Ca atunci când i-ai învinețit ochii lui Doll. Dintr-un singur pumn — Dumnezeule, semeni cu Boris. Ești o luptătoare — asta ești cu adevărat.

— Ba nu. Nicicând n-am fost mai departe de cine sunt cu adevărat ca pe vremea aia.

— Și asta e ceea ce ești tu cu adevărat? Pitită de frică în Rosenheim. Și terminată.

Și-a încrucișat brațele și și-a ferit privirea.

— Cine sunt nu importă, a făcut ea. E și mai simplu de atât. Tu și cu mine. Ascultă. Închipuie-ți ce revoltător ar fi dacă ar fi să se aleagă ceva bun de pe urma locului ăluia. Poftim.

A răsunat primul gong: 36 de secunde.

— E timpul să mă ridic și să plec.

Și m-am ridicat. Deasupra, dincolo de cenușiu — și mai mult cenușiu și nicio urmă de albastru. Iarăși, am înghițit dureros și am spus cu voce joasă:

— Îmi dai voie să-ți scriu? Să vin în vizită? Mi-e îngăduit? Interzis?

Iarăși brațele încrucișate și privirea întoarsă într-o parte.

— Ei bine, nu… nu pot să ți-o interzic, nu? Ar fi… Dar îți pierzi timpul. Și pe-al meu. Îmi pare rău. Iartă-mă.

Am șovăit în fața ei.

— Știi, am venit la Rosenheim sperând să te găsesc. Iar acum că ești aproape și nu te-am pierdut, nu pot să mă dau bătut.

Genunchii mi-au scârțâit când am făcut o reverență scurtă și am zis, voit tăios:

— O să te anunț când sosesc. Te rog, pregătește-le pe fete pentru ceai la Grand. Cu unchiul Angelus.

Clopotnița a bătut a noua oară, a zecea oară.

— Firește, am încredere că n-o să-ți uiți florile.

Simțeam cum mă lasă picioarele și cu încheieturile degetelor de la mâna stângă îmi presam fruntea.

— Faci ceva pentru mine? Când ne despărțim, duminică după-amiază, spune-mi încetișor pe curând.

— Hm, îmi aduc aminte. Sigur. De ce nu?

Apoi, șoptit:

— ...Pe curând.

În momentul acela, gemenele au reapărut dincolo de pasărea albă de pe ochiul de apă rotund.

— Pe curând, i-am spus și eu, apoi m-am răsucit pe călcâie și am luat-o din loc.

---

71 Orchestra Roșie (Die Rote Kapelle) a fost numele creat de Gestapo pentru două cercuri de rezistență antinazistă în teritoriile ocupate de al Treilea Reich în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

72 Trandafirul Alb (în germană Die Weiße Rose) este numele luat de un grup de studenți din München care au format o mișcare de rezistență non-violentă în Germania nazistă. Mișcarea a redactat, tipărit și distribuit șase foi volante, prin care populația era îndemnată să se opună regimului nazist.

73 Registratură (în germ. în orig.) (n.r.).

Mulțumiri și postfață:
„Cele ce s-au petrecut“

Mă simt, firește, profund îndatorat față de acei loci classici ai domeniului — lucrările lui Yehuda Bauer, Raul Hilberg, Norman Cohn, Alan Bullock, H. R. Trevor-Roper, Hannah Arendt, Lucy S. Dawidowicz, Martin Gilbert, Ian Kershaw, Joachim C. Fest, Saul Friedländer, Richard J. Evans, Richard Overy, Gitta Sereny, Christopher R. Browning, Michael Burleigh, Mark Mazower și Timothy Snyder, ca să nu pomenesc decât câțiva. Acești scriitori au definit macrocosmosul. În acest moment intenționez să mă achit de niște obligații la nivel meso și micro.

Pentru atmosfera și texturile vieții de zi cu zi în timpul celui de-al Treilea Reich: magistralele lucrări ale lui Victor Klemperer Voi depune mărturie și Până la capăt; enervant de inteligentul Jurnal al unui om deznădăjduit al lui Friedrich Reck; captivantele și incisivele Jurnale berlineze, 1940–1945 ale Mariei Vasilcikov; și Scrisori către Freya de James von Moltke, un monument de robustețe morală (și de fidelitate conjugală), lucrare cu atât mai convingătoare prin prisma echivocului declarat de după înfrângerea Franței în iunie 1940.

Pentru IG Farben, Buna-Werke și Auschwitz III: atent scrisa Hell’s Cartel a lui Diarmuid Jeffrey; The Nazi Doctors de Robert Jay Lifton; Am evadat de la Auschwitz de Rudolf Vrba; Auschwitz de Laurence Rees; Voluntarul de la Auschwitz: mai presus de curaj de Witold Pilecki; și Primo Levi cel din Mai este oare acesta un om?, din povestiri și din Cei aleși și cei damnați. Pentru etosul și structura SS-ului, Ordinul Capului de Mort de Heinz Höhne, cu excelentele ei anexe și The SS: A New History de Adrian Whale.

Pentru context, detalii și observații aleatorii: Istoria Germaniei începând cu 1789 de Golo Mann; Reflections on a Ravaged Century de Robert Conquest; The German Genius și A Terrible Beauty de Peter Watson; O istorie a evreilor și O istorie a lumii moderne de Paul Johnson; Stalingrad, Berlin: The Downfall de Antony Beevor, și The Second World War; The Pity of War și The War of the World de Niall Ferguson; lucrarea în trei volume Nazism: A History in Documents and Eyewitness Accounts, editată de J. Noakes și G. Pridham; Bomber Command, Armageddon și All Hell Let Loose de Max Hastings; Eva

Braun de Heike B. Görtemaker; Secretarul de Jochen von Lang (despre Bormann); Nazi Terror: The Gestapo, Jews, and Ordinary Germans de Eric A. Johnson, Gestapo de Edward Crankshaw și, mai ales, desăvârșita sa Bismarck; și memoriile din celula morții, Comandantul de la Auschwitz, aparținându-i confuzului ucigaș în masă Rudolf Höss (din prefața semnată de Primo Levi: „în ciuda eforturilor de a se apăra, autorul transpare drept ceea ce este: un ticălos necioplit, stupid, arogant, prolix“).

Pentru ticurile și ritmurile vorbirii germane, principalul îndrumător mi-a fost Alison Owings și a sa Frauen: German Women Recall the Third Reich. În repetate rânduri, Owings își croiește drum iscodind, convingând, făcând pe plac și vrăjind spre o intimitate confortabilă o suită de gospodine, eroine, carieriste, disidente, foste deținute, foste gardiene. Femeile asupra cărora se oprește sunt anonime la scară istorică, cu o singură excepție; iar piesa centrală a acestei cărți amuzante, înspăimântătoare și cu desăvârșire edificatoare o reprezintă un interviu amplu, luat în Vermont, Freyei von Moltke, la aproape jumătate de secol de la execuția soțului ei. Owings scrie:

Îmi închipuisem, în timp ce mă îmbarcam în avioane din ce în ce mai mici ca să ajung la ea acasă, că o să găsesc o femeie curajoasă și demnă, și așa a fost. Nu eram pregătită să găsesc o femeie îndrăgostită.

[...] „Femeile care și-au pierdut soții în războiul ăsta monstruos și chiar și aici, în această țară, au pătimit mult mai mult decât mine. Pentru ele a fost groaznic, cu bărbații care plecau la război și nu se mai întorceau niciodată. Mulți soți dispăruți detestau [regimul] și totuși au fost uciși. Asta chiar că e dur. Dar pentru mine totul a meritat. Îmi ziceam: a trăit o viață plină. Și așa e. Nu încape discuție.

Când stai de vorbă cu mine mai pe îndelete, mi-a explicat, înțelegi că poți trăi toată viața de pe urma unei asemenea experiențe. Când a murit, aveam doi copii încântători, doi fii. Mi-am zis: Bun. Ajunge cât pentru o viață întreagă.“

Referitor la supraviețuitori și la mărturiile lor, aș dori să remarc din arhiva imensă și intimidantă un volum care merită să fie disponibil în permanență: The Journey Back from Hell de Anton Gill. O sursă de inspirație, cartea este un tezaur de voci nemaipomenite, ghidate și

strunite cu fler și eleganță de către autor. Aceste amintiri, aceste monologuri dramatice redefinesc încercarea noastră de a da un răspuns la întrebarea inevitabilă: De ce ai avut nevoie ca să supraviețuiești?

Cel mai adesea sunt invocate următoarele: norocul, capacitatea de adaptare, promptă și radicală; priceperea de a trece neobservat; solidaritatea cu un alt individ sau grup; păstrarea bunului-simț („oamenii care nu aveau principii după care să se călăuzească — de indiferent ce natură — cel mai adesea sucombau"); convingerea, constant alimentată, privind propria nevinovăție (o trăsătură esențială evidențiată în mod repetat de Soljenițîn în Arhipelagul Gulag); imunitatea dinaintea deznădejdii; și, din nou, norocul.

După ce ne-am împărtășit cu experiențele personajelor din cartea lui Gill, cu stoicismul lor, cu elocința, cu înțelepciunea lor aforistică, umorul, poezia și, lucru general valabil, nivelul ridicat al percepției, am putea sugera un deziderat suplimentar. Într-o refutare categorică a ideologiei naziste, acești „suboameni" se vede treaba că erau în realitate crema umanității. Și o sensibilitate epatantă, delicată și inimoasă — cât de surprinși suntem să constatăm asta — nu reprezenta o piedică, ci un atu. Dimpreună cu o respingere cvasiunanimă a ideii de răzbunare (și cu una totală a celei de iertare), mărturiile reunite în această carte mai au ceva în comun. Există o linie directoare care vizează vinovăția, sentimentul că, deși ei au fost salvați, altcineva, care poate ar fi meritat mai degrabă, cineva „mai bun" a pierit în mod tragic. La mijloc e o iluzie generoasă; cu tot respectul cuvenit, nu se poate să fi existat cineva mai bun ca ei.

În tot romanul a reușit să rămână nenumit; însă în acest moment mă văd constrâns să dactilografiez cuvintele „Adolf Hitler". Și, pe undeva, pare mai ușor de gestionat atunci când e însoțit de ghilimele. Dintre istoricii care se înscriu în curentul principal de opinie, niciunul nu pretinde că-l poate înțelege, și mulți au grijă să se știe că nu-l înțeleg; iar unii, precum Alan Bullock, merg și mai departe, asumându-și deschis o perplexitate care se adâncește („Nu îl pot explica pe Hitler. Nu cred că există cineva care să o poată face… Cu cât descopăr mai multe despre Hitler, cu atât mai greu îmi vine să explic"). Știm o mulțime de lucruri despre „cum" — cum a făcut ce a făcut; dar nu părem să știm mai nimic despre „de ce".

Proaspăt sosit la Auschwitz în februarie 1944, și proaspăt dezbrăcat la piele, dușat, ras în cap, tatuat și îmbrăcat la loc în zdrențe (după ce,

vreme de patru zile, nu pusese un strop de apă în gură), Primo Levi și colegii lui de detenție italieni au fost înghesuiți într-o baracă goală și somați să aștepte acolo. Acest celebru paragraf continuă astfel:

[…] am ochit dincolo de fereastră un țurțure mare la îndemână. Am deschis fereastra, am desprins țurțurele, dar imediat a apărut un tip înalt și gras care se învârtea pe afară și mi l-a smuls cu brutalitate.

— Warum? l-am întrebat în puțina germană pe care o știam.

— Hier ist kein warum! (aici nu există de ce) mi-a răspuns, îmbrâncindu-mă înăuntru.[74]

La Auschwitz nu exista „de ce". Să fi existat oare un „de ce" în mintea lui Reichskanzler-Președinte-Generalissimo? Și dacă a existat, de ce nu reușim să-i dăm de urmă?

O modalitate de a ieși din impas implică o refutare epistemologică: să nu cauți răspuns. Iar această poruncă poate împrumuta diverse forme (fapt ce ne conduce într-o sferă cunoscută drept teologia Holocaustului). În Explaining Hitler — o lucrare de o forță și o receptivitate tulburătoare —, Ron Rosenbaum empatizează cu greața spirituală resimțită de Emil Fackenheim (autor, printre altele, al volumului Condiția umană după Auschwitz); pe de altă parte, îl ridiculizează discret pe Claude Lanzmann (Shoah), care găsește „nerușinate" toate tentativele de a furniza o explicație. Mai degrabă, Rosenbaum tinde să subscrie la poziția lui Louis Micheels (autorul dureroasei autobiografii Doctor 117641): „Da soll ein warum sein: Trebuie să existe un de ce". După cum îi spune Yehuda Bauer lui Rosenbaum la Ierusalim: „Mi-ar plăcea să-l găsesc [de ce-ul], așa este, dar n-am reușit"; „Hitler este explicabil în principiu, dar asta nu înseamnă că a fost explicat".

Chiar și așa, n-ar trebui uitat faptul că misterul, „de ce"-ul este divizibil: mai întâi, artistul ratat austriac devenit demagog, mai apoi instrumentarul german — și austriac — pe care îl purta cu el. Sebastian Haffner a popularizat literatură istorică și a studiat fenomenul de la ambele capete: de jos în sus în Sfidându-l pe Hitler (amintiri din Berlinul anilor 1914–1933, scrisă în 1939, imediat după ce a reușit să fugă) și de sus în jos în Considerații despre Hitler, o exegeză pasionantă publicată în 1978, când Haffner avea 71 de ani (în 1914 avea șapte). Prima carte a rămas nepublicată cât a trăit și nu a existat vreo tentativă

de a reuni cele două perspective. Dar noi putem încerca; iar legăturile nu pot fi trecute cu vederea.

În ceea ce privește stările de spirit și concepțiile, se pare, Volk și Führer se scăldau în aceeași zeamă dunăreană tulbure. Pe de o parte poporul, cu bizara lui „exasperare când venea vorba de politică“ (folosind cuvintele lui Trevor-Roper), cu fatalismul lui înflăcărat, cu complacerea în irascibilitate și perversiune, cu ceea ce Haffner numește „obtuzitatea lor resentimentară“ și „disponibilitatea înfierbântată de a urî“), cu respingerea ideii de cumpătare și, la ananghie fiind, a oricărei forme de consolare, cu etosul lui de tipul joc cu sumă nulă („totul sau nimic“, Sein oder Nichtsein) și propensiunea către irațional și isterie. Și, pe de altă parte, liderul, care încuraja aceste tendințe pe scena politicii globale. Ermetismul lui intim, este de părere Haffner, s-a manifestat din plin în timpul întorsăturii capitale pe care a luat-o războiul, recte în răstimpul de două săptămâni dintre 27 noiembrie și 11 decembrie 1941.

Când Blitzkriegul din est a început să se năruie, Hitler a făcut această observație celebră (27 noiembrie):

> Și în această privință, rămân de gheață. Dacă într-o zi nația germană nu va mai fi îndeajuns de puternică, ori de dispusă la sacrificiul de a-și vărsa sângele pentru propria-i existență, atunci n-are decât să piară și să fie anihilată de o altă putere mai mare… Nu voi vărsa lacrimi pentru nația germană.

La 6 decembrie, după cum consemnează Jurnalul de Război al Personalului Operațional al Wehrmachtului, Hitler recunoscuse că „orice victorie devenise imposibilă“. Iar pe 11 decembrie, la patru zile după Pearl Harbor, a declarat război Statelor Unite, decizie temerară, nejustificată și sinucigașă. Unde anume este în acest caz „de ce“-ul Führerului? Potrivit lui Haffner, în momentul acela „își dorea cu înfocare înfrângerea“; și își dorea ca ea să fie „cât se putea de totală și de catastrofală“. Din momentul acela, agresivitatea lui și-a găsit o nouă țintă: germanii.

Această cheie de interpretare este în măsură să ne furnizeze un context pentru perioada decembrie ’41 — aprilie ’45 și ne ajută să înțelegem mai bine ofensiva din Ardeni de la sfârșitul lui ’44 (care efectiv le-a deschis porțile rușilor către est) și cele două „ordine ale Führerului“ din

luna martie a anului următor (cel privind evacuarea în masă a civililor din vest și „ordinul neronian“ care consfințea politica pământului pârjolit), care nu au fost respectate. Și acum venim și ne întrebăm: cât de departe în timp își aveau originea — această înclinație involuntară spre autodistrugere și, mai târziu, corolarul ei perfid, pornirea conștientă spre „moartea națională“? Iar răspunsul pare să fie că au existat dintotdeauna.

Ideea centrală a lui Hitler, „spațiul vital“, anunțată cu o pompă stăpânită în Mein Kampf (1925) a fost de la bun început un anacronism ridicol (raționamentul este „preindustrial“). Iar condiția sa sine qua non, victoria categorică în fața Rusiei, era exclusă din start de demografie și de geografie. Când diaristul disident Friedrich Reck, care se trăgea dintr-o familie cu o lungă tradiție militară, a aflat de ofensiva contra Rusiei (iunie ’41), reacția lui a fost una de „jubilare nestăpânită“: „Satana s-a întrecut pe sine, iar acum sunt prinși în mreje și n-o să se mai poată elibera în veci“. Astfel, potrivit lui Haffner, „programaticianul“, cum îi plăcea lui Hitler să se autointituleze, „și-a programat eșecul“.

Ambele cărți ale lui Haffner îți oferă exaltarea limpezimii iminente (fie ea și fulgurantă, poate); și, citite în tandem, chiar par să ne aducă o idee mai aproape de coerență. Dar în continuare se pune o problemă crucială: cea a sănătății mintale. La urma urmei, cealaltă idee centrală a lui Hitler, care viza conspirația mondială evreiască, vine direct din abecedarul maladiilor mintale — este întâiul și cel mai jalnic clișeu al schizofrenicului. Pe stradă, așadar, iudeofobie de șanț (sau, în cel mai bun caz, „indiferența“ nenaturală invocată de Ian Kershaw), un naționalism fulminant și o docilitate de turmă punctate de „intoxicări în masă“; în Cancelarie fiind, lentul felo de se al unei minți care se descompunea sub presiunea puterii. Și nebunia, dacă o punem la socoteală (și cum am putea să nu?) nu poate decât să ne obstrucționeze investigația — fiindcă firește că nu ne putem aștepta la coerență, nici la vreun „de ce“ clar din partea unui smintit.

Care este obstacolul unic atunci când vine vorba de „cele ce s-au petrecut“ (folosind expresia de o stăpânire rece a lui Paul Celan)? Orice tentativă de răspuns nu poate fi decât subiectivă, și asta din următorul motiv: „genocidul nazist“, cum scrie Michael André Bernstein, „este cumva crucial pentru înțelegerea noastră de sine“. Nu toată lumea va împărtăși aceeași opinie apropo de evenimentele din Europa de Est dintre 1941 și 1945 (și aici îmi vine în minte aparteul sec al lui W. G. Sebald potrivit căruia niciun om serios nu are cum să se gândească la

altceva). Dar subscriu la formula lui Bernstein; este cu siguranță unul dintre elementele definitorii ale oricărei singularități.

Însă propriul meu parcurs intim se rezumă la o stază cronicizată, urmată de un soi de păsuire. Să vă dau un exemplu. Prima oară am citit consacratul The Holocaust: The Jewish Tragedy al lui Martin Gilbert în 1987, și l-am citit cu circumspecție; în 2011 l-am recitit, iar incredulitatea mea a rămas intactă și desăvârșită — nimic nu mi-o știrbise. Între timp, parcursesem o mulțime de cărți pe tema respectivă; și, deși poate că mi-am îmbunătățit cunoștințele, puterea mea de înțelegere nu s-a adâncit cu nimic. Faptele, consemnate într-o istoriografie de zeci de mii de volume, nu sunt puse la îndoială nicio secundă; dar ele rămân, într-o oarecare măsură, incredibile, dincolo de orice putere de imaginație. Cu multă prudență, îndrăznesc să afirm că excepționalismul celui de-al Treilea Reich rezidă într-o oarecare măsură în rigiditatea lui, în severitatea electrică cu care ne împiedică să-l abordăm și să-l aprofundăm.

Curând după această epifanie negativă (nu am găsit nimic, nu reușesc să înțeleg), atenția mi-a fost atrasă de o ediție nouă a volumului Armistițiul (pandant comic și pozitiv al sumbrului Mai este oare acesta un om?). Și cu această ocazie am dat peste un addendum pe care nu-l mai văzusem — „Răspunsul autorului la întrebările cititorilor“, care se întinde pe 18 pagini scrise cu font mic.

„Cum se poate explica ura fanatică a naziștilor față de evrei?“ sună întrebarea numărul 7. În replică, Levi înșiră cauzele principale cel mai adesea invocate pe care, chiar și așa, le găsește „disproporționale față de realitățile care se cer explicate“:

Poate e imposibil și, mai mult chiar, poate nu trebuie să înțelegem ce s-a întâmplat, fiindcă să înțelegi aproape că echivalează cu a legitima. Dați-mi voie să mă explic: „să înțelegi“ o premisă sau un comportament uman înseamnă să o „circumscrii“, să-l circumscrii pe autorul ei, să te pui în locul lui, să te identifici cu el. Acestea fiind zise, niciun om normal nu va reuși vreodată să se identifice cu Hitler, Himmler, Goebbels, Eichmann și atâția alții ca ei. Lucrul ăsta ne descumpănește și, în egală măsură, ne oferă un sentiment de ușurare, din cauză că poate e de dorit ca lumile lor (și, de asemenea, din păcate, faptele lor) să rămână incomprehensibile în ceea ce ne privește. Sunt vorbe și fapte neomenești, contraomenești, dacă stai să te gândești… Nu există

temeinicie la ura naziștilor; este o ură care nu se regăsește în noi; e exterioară omului…

Istoricii vor considera cele de mai sus o eschivă mai degrabă decât o argumentare. Pentru scriitorii non-discursivi însă (și să nu uităm că Levi era de asemenea romancier și poet), o asemenea fentă sau divagație poate constitui un imbold. Levi nu cochetează măcar cu ideea de a arbora semnul de interzis pretins de sfinxiști, de cei care dezavuează explicațiile. Din contră, el degajează din presiunea care adastă asupra „de ce"-ului, în felul acesta indicând o cale de acces.

* * *

Mulțumiri speciale lui Richard E. Evans pentru că mi-a verificat manuscrisul, pentru că mi-a atras atenția asupra unor neverosimilități de natură istorică și pentru că a corectat câteva erori grave care s-au strecurat în glazura de vocabular german a romanului; și țin să îi mulțumesc și prietenului meu de aproape jumătate de veac, Clive James, pentru sugestii și considerații. Așa cum i-am spus încă de la început profesorului Evans, singura libertate voită pe care mi-am permis-o cu datele istorice a fost să devansez fuga în URSS a lui Friedrich Paulus (comandantul învins de la Stalingrad) cu aproximativ 17 luni. Altminteri, rămân fidel celor ce s-au petrecut, cu toată oroarea, pustiirea și opacitatea lor îndărătnică.

* * *

Celor care au supraviețuit și celor care nu au supraviețuit; în amintirea lui Primo Levi (1919–87) și în amintirea lui Paul Celan (1920–70); și nenumăraților evrei și pe sfert evrei și pe jumătate evrei importanți din

trecutul și prezentul meu, în special soacrei mele, Elizabeth, fiicelor mele mai mici, Fernanda și Clio, și soției mele, Isabel Fonseca.

---

74 Primo Levi, Mai este oare acesta un om?, traducere din limba italiană și postfață de Doina Condrea Derer, Editura Art, 2018.

Cuprins

Table of Contents